This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

PAPELES
VARIOS
61
H65
R

METHODVS

SEX LIBRORVM GALeni in differentiis & cauſsis morborum & ſymptomatum, in tabellas ſex ordine ſuo coniecta paulò fuſiùs, ne breuitas obſcura lectorẽ remoretur & fallat.

DE SIGNIS OMNIBVS MEDICIS, HOC EST, SALVBRIBVS, INSALVBRIBVS, ET NEVtris, *commentarius omninò neceſſarius medico futuro, per Iacobum Syluium Medicum.*

PARISIIS,

Apud AEgidium Gorbinum, ſub inſigne Spei, prope Collegium Cameracenſe.

1561.

AMPLISSIMO DIGNISSIMOQVE *Galliarum Cancellario Guillielmo Poyeto, Iacobus Syluius Medicus S. P. D.*

Væ ſcriptoribus hac ætate doctiſſimis, cauſſæ, labores ingeniorum ſuorum viris principibus conſecrandi, duæ conſueuerunt eſſe maximæ: acceptorum videlicet beneficiorum grata pariter ac honorifica recordatio, & accipiendorum ſpes iuſtiſſima, neutra me ad dedicandum amplitudini tuæ has lucubrationes noſtras impulit, Galliarum decus ornatiſſimum. Sed ne maxima virtus tua à nullo adhuc (quod ſciam) literis celebrata laude merita careret, ſimul vt Medicina, Dei donum, à perditiſſimis impoſtoribus beneficio tuo vindicaretur, hiſce ampliſſimam dignitatem tuã alloquor, omni laude maiorem, & in qua principium inuenire, quàm exitum facilius eſt. In ea verò modum hunc aliquem noſtra habeat oratio. Cùm tibi ſummam dicendi copiam facultatémque natura largita eſſet, cúmque ingenio plurimùm poſſes, ſubſidio tamen tibi maximam rerum omnium, præcipuè Iuris prudentiæ cognitionem incredibili quadam diligentia poſtquàm comparaſti, ad ampliſſimum ſimul & æquiſſimum ſenatus Pariſienſis ordinem induſtria tua illuſtrandum patronus tranſiiſti, in quo foro cauſſas ſic annis aliquot egiſti, vt neque eloquentia maiore quiſquam, nec grauitate, nec ſtudio, nec fide officium patroni prudentiſſimi, diſertiſſimi diligentiſſimi expleuerit, ob idque cauſſarum rex ſecundus ab Hortenſio dictus es, & habitus Cicero Gallicus: & ob admirabilem quandam vim perſuadendi Herculis quoque Gallici es appellationem commeritus. Quibus titulis tam inſignibus incitati plerique viri graues etiam externi ad ſenatum ſæpe conuenerunt, auditurí obſeruaturíque ſummum eloquentiæ paren-

tem Poyetum, rapidiſſimum facundiæ torrentem Poyetum, vberrimum eloquij fontem Poyetum, quo dicente quantum, deus bone, ſilentium? quanta audientia? quis omnium fauor? quæ expectatio? hac incredibili virtutum tuarum fama impulſus Rex noſter Franciſcus omnium non modò quos hactenus habuit Gallia, ſed qui vſquam terrarum floruerunt, vita digniſſimus immortali, in ſuam te familiam acciuit ſuiſque cauſsis te præfecit. Nec magnum in medio tempus interceſsit, cùm Britonum prouinciæ præſes es creatus, in qua te iudicem tanta æquitate geſsiſti, vt ſenatus quoque huius ſummi præſes ſecundus Regis decreto haud ita multò pòſt renunciareris. In quæ ampliſſima digniſsimáque authoritate, æquiſſimi iudicis partes alsquandiu ita ſuſtinuiſti, vt amplioribus ornamentis iam digniſsimus, dum ſummus reipub. Gallicæ præfectus (Cancellarium vocamus) quæreretur, qui in locum demortui ſufficeretur, tu vnus ex omnibus es viſus Gallis proceribus, Regique optimo maximo idoneus ad hoc munus fœliciter obeundum: quippe in quo ſumma ſunt omnia & ſingularia, eximia probitas, fides, innocentia, integritas, conſtantia, humanitas, ingenium acerrimum, omnium diſciplinarum præcipuéque ciuilium cumulus, ſumma prudentia, plurimus rerum vſus, incredibilis quidam reipublicæ amor, admirabilis rebus in omnibus ſapientia, maxima denique virtutum omnium ornamenta. Quibus ex omnibus maximè opus ei, qui maximum hoc imperium ampliſsimàmque dignitatẽ ſumma cum laude, ac reipub. vtilitate geſturus eſt: quam vtilitatem maximam ex hoc magiſtratu ſummo iam auguratur Gallia, cùm te audit ex foro iudiciali omnium legum peruerſionem, cuniculos, ſtrophas, labyrinthos, ſycophantias, tergiuerſationes, impoſturas, dolos malos, calumnias, & ſi quod aliud vitium, malorum improbitate, bonis legibus irrepſit, proſcripturum profligaturúmque, & Aſtræam de cœlo reuocatam terris reddituru. Quod facinus memorabile ac maximum gloria nominis tui ſequetur immortalis. Eadem verò maior multò euadet, ſi ex diuina planè ſcientia, cunctiſque mortalibus maximè ſalutari Medicina, nomine ementito Medicos, aut veriùs nefarios carnifices expuleris, exturbariſque omniũ rerum ignaros, cùm tam multa ſcire Medicum ſit neceſſe, quod noſtra hæc συμφωνικὴ, atque adeò Hippocratis & Galeni omnes libri apertè teſtantur. Tuam igitur amplitudinem vniuerſo Medicorum ordini ſemper obſeruandam imploro ſupplex, vt nemini medicinã facere impunè liceat, qui nõ ſpecimine aliquo eruditionẽ legitimã Medicis cõprobarit, quod cæteris artificibus vbiq; video ſolemne. Ea licet ꝑpè ſola tractãtibus q̃ corpori ad-

mouentur, non etiam quæ in corpus recipiuntur pharmaca, eadémque ſæpenumerò mala pharmaca & deleteria, niſi quis in rationali metho do exercitus, & natura prudens ea tunc ipſa ceu Deorum manus (vt Herophilus appellabat) hoc eſt ſalutaria propinet, ne poſthac ſtatim cuiuis Medicum ſe profitenti credatur, ne ſint poſthac qui Medicinã diſcant periculis ægrorum: & per horum mortes, experimenta perficiant: ne inſcitia hæc capitallis nulla lege adhuc punita in poſteros ſerpat aliquo magno vindictæ exemplo coercita & obtrita. Vale præſidium & dulce decus Galliarum.

I. SYLVIVS

MEDICVS AD CANDIdum Lectorem.

ANtiquiſſimum Deorum immortalium inuentum, hominúmque ſaluti maximè neceſſarium, Medicina, ſummo in honore ac precio etiam à potentiſſimis Perſarum, Macedonum, Romanorum regibus & imperatoribus quondam habebatur. Præſertim poſtquam ab Hippocrate illo omnium nobis bonorum authore in lucem reuocata, & in præcepta ac methodum clariſſimè eſt compoſita, ex vago illo ſectarum maximè incertarum & inconſtantium ceu pelago. Quam methodum ab illo prudenter ac doctè cœptam, diuino vir ingenio Galenus perfecit, perpoliuitque libris permultis vndequaque doctiſſimis. Vt enim Apelles Veneris corpus & ſumma pectoris politiſſima arte perfecit, reliquam partem corporis inchoatam reliquit: ſic Cous ille Hippocrates in Medicinæ principiis ac elementis ceu capite inſigniter elaborauit, reliquum eius tanquàm corpus imperfectum & rude reliquit. Arte igitur Medica maximo Galeni ingenio cõſtituta & abſoluta, deſierũt in Medicos probra illa cadere, quæ Plin. in ſuæ tẽpeſtatis imperitos propè omnes Logiatros, Themiſones Theſſalos, ore pluſquàm tragico iaculatur: deſierunt inquã præterquã in nonnullos ipſo Themiſone & Theſſalo longè indoctiores Empiricos, omnium diſciplinarum Medico maximè neceſſarium (ſi Hippocrati & Galeno creditur) atque adeò primorum Grammatices rudimentorum ignariſſimos. Cuiuſmodi etiam hodie maxima turbæ eſt, & ea in hac totius Europæ clariſſima, & legibus optimis conſtituta ciuitate. Vtinam non vſque adeò credula perditiſſimis iſtis impoſtoribus Medicos mentientibus, titulo quodam ſecretorum, quæ hic à patre accepta iactitat, ille partim empta, partim compilata gloriatur, alius ex pharmacopœorum diario conſarcinata vendicat. Sed an hæc ſecreta, hoc eſt, efficaciora ac probatiora ſunt remedia, an veriùs cacodæmonum manus?

Nam per ſe remedia, nec ſalutem efficiunt, nec morbos, ſed cùm à Medico natura prudente, & in rationali methodo probè exercito exhibentur, Deorum manus & ſalutaria vocabantur Herophilo: cùm à ſtolido literarum omnium ignaro, venefica manus quidni appellentur? Quam rem operibus quotidianis apertè teſtantur, dum purgantia in dies egris imperant, quibus tolerandis ne equus quidem fortiſſimus parſierit. Vides Gallia, quàm iniquè ab Æſopicis iſtis corniculis, & purpuratis ſimiis illudaris: ſed communis hæc arrogantia atque vſurpatio pharmacopœis, rhopopolis, tonſoribus, aliptis, reunctoribus, obſtetricibus, clinicis mulierculis, ac agrorum miniſtris. Quid? quòd annus ſurdaſtra, ſordidie, annis, pannis obſita, lippa, in medio proſtibulo educata, etiam ex lotio ſe morbos & partes affectas indicare, apud rudem plebeculam ſimulat? In Montepeſſulano clariſſima & antiquiſſima Medicinæ academia, ſi quis horum nebulonum ſe Medicum mẽtiatur, mox raptus in aſinum ſtrigoſum, & ſi inuenitur, ſcabidum ſublimis tollitur, auerſus vrbe tota circumducitur, ſcommatis vndique inceſſitur, conſpuitur, pulſatur, laceratur, ſordibus omnis generis conſpurcatur, ceu olim ſacra illa Maſſilienſium victima: poſtremò expiata vrbe eiicitur, illuc nunquam rediturus, niſi malo ſuo maximo. Quàm vellem legibus nobis idem licere in hoc Medicinæ ſtudio longe florentiſſimo, ac ceteris Galliæ vrbibus: non eſſet cur nunc hominéſque deúmque libellis ſupplicibus obtunderemus, non tot bonis ciuibus viduata lugeret Gallica reſpublica, quos nulla ratione perfecta, ſed fortuitò tentata iſtorum curatio ſuſtulit, & tollet niſi in ſceleratam eorum audaciam propediem animaduertatur, aut niſi ſtudio Medicinæ aliquandiu recocti, qui ex horum numero ſunt ad coquendum habiles (nam in his ſunt huic coctioni, de qua loquor, tam rebelles quàm lapis) doctioribus Medicis legitimam eruditionem ſuam efficiant teſtatiſſimam. Quandoquidem in bene morata & bene conſtituta ciuitate nemini licet non ephippiario, non cerdoni, non viliſſimo cuique miniſtro artem exercere ſuam, cuius ſpecimen aliquod non ediderit, quod omnibus in arte illa primoribus ſatis faciat: & Medicis ſe profitentibus libertas Medicinam faciendi datur etiam indoctiſſimis? Nónne chirurgi partem Medicinæ facillimã profeſſi, multis ſe operibus probant, priuſquàm vlcera, tumores, & morbos alios externos & viſui perſpicuos publicè tractent, Medico morbos curanti præcipue internos longè difficiliores non cognitu modò, ſed etiam curatu ſine vllo eruditionis ſuæ teſtimonio, medicari licebit? Adhæc pharmacopœi & aromatarij Medicorum miniſtri induſtriam ſuam

artificibus ſuis principibus opere vario ſed præcipuo ac ſingulari comprobant: & Medicus, penes quem eſt vitæ ac necis poteſtas, cui ſe ſuáque omnia ægri committunt, ad medicinam in vrbibus faciendam recipietur ſimulatque barba aut mulæ phalerata, aut veſtium cultu ſplendidiore, aut magno corporis faſtu, aut denique ipſo nomine ſolo, Medicum ſe prodiderit? O tempora, O mores. Huccine morũ corruptorum, & in ſaniæ venimus, vt ephippium, vt calceus, vt cætera artificum opuſcula corpori tutando ſolùm vtilia pluris ſint, quàm corpus ipſum, atque adeò corporis ipſius ſanitas, qua homini charius nihil eſſe in vita aut debet aut poteſt. His carnificibus ſceleratiſſimis indulgeri ſi pergitur, quid Philoſophiæ ac tandem Medicinæ partem omnem tanto ſtudio, tanto ſumptu, tanto valetudinis & bonarum horarum diſpendio perueſtigamus, in hiſque miſeri conſeneſcimus: vt induſtria noſtra morbos omnes citò ac tutò percuremus. Quin iſtorum modo corrogatis aliquod ſecretioribus (ſi diis placet) formulis in Medicorum familiam curriculo inuolamus? Sed quid queror? cur ciues accuſo, tanquàm illorum indulgentia in vrbe retineantur hi nebulones? Afferet hæc nobis aliquando optantibus ætas auxilium, & impoſtura hæc ſceleſtiſſima, aut legibus nouis mutationem accipiet: aut ſycophantæ ipſi aliquò breui aufugient in gyaras, in lapidicinas, in heremos, conſcientiæ ſcilicet ignorantiæ ſuæ, ac iniuriarum ceu ſpina confixi: vt inedia, vt labore, vt lachrimis eluant quæ peccant iniquiſſimè, niſi antè de gradu deiiciantur, & vrbe extrudantur à ciuibus toties ac tam grauiter per hos deluſis. Hi enim ſunt, quibus ſe Medicos falsò profitentibus, ſtatim at perperam à rudibus creditur: hi ſunt, in quorum mendacio periculum eſt maximum: hi ſunt, qui diſcunt Medicinam facere periculis ægrorum, & per horum mortes experimenta agunt: hi ſunt, quibus occidiſſe hominem ſumma impunitas eſt: hi ſunt, quorum inſcitiam capitalem nulla adhuc lex puniuit, & quorum vindictæ ac animaduerſionis nullum adhuc extat exemplum, vti pulchrè pariter ac verè à Plinio dictum eſt. Proh deum immortalem, tuum numen imploro, nè ſanctum hoc donum tuum Medicinam, ab hiſce prophanis pollui, à nefariis hariſmodi totius naturæ hoſtibus conſpurcari, à publicis peſtibus venerari, patiare. Tuum iterum atque iterum imploro numen, Deus optime maxime, vt mortalium ſortem miſeratus iniquam, Guillielmum Poyetum abs te diuinitùs nobis datum archigrammateа diu ſeruos incolumem: illi nunc virtutes omneis magna cura præcipuóque ſtudio illuſtranti & beanti, vitiáque ex quouis hominum genere profliganti addas ſtimulos, augeas animos, vt

quod facit, citiùs & conſtantiùs perficiat, vt viris omnibus tua gratia probis iure imprimis lætandum ſit, quòd in hæc tempora velut poſtliminio Saturnia inciderunt, quibus talem ac tantum Gallicæ reipublicæ præfectum ſingulari tua benignitate es largitus. Tu mihi quoque teſtis es bone Deus, me hæc ſcribere non ſpe quæſtus: nõ gloria, non cuiuſquam odio commotum: aut vt veram alicuius laudem comminuam, ſed quòd animo plurimùm (vti debeo) angar, dum vitium virtutis loco haberi, & ignorantiam ſcientiæ non modò æquari, ſed etiam præferri maximo reipublicæ incommodo video: me artis noſtræ dignitas, communiſque hominum omnium vtilitas ad præſtandum meum ſibi officium impulit, ne mihi quiſquam ſuccenſeat, tanquàm contumelioſiùs de ſe locuto: ſed qui ſuæ inſcientiæ conſcius ſe noſtra oratione perſtringi exiſtimauerit, fuco depoſito, & exuta Medici perſona, in Medicinæ ſtudioſorum ordinem redeat, tam me ſibi fautorem propitium intelliget, quàm aliorum neminem: apertéque cognoſcet ſe à me non infamari, ſed mores ſuos Medico bono indignos notari, tibi nunquam imitandos lector amice, ſi is es futurus, quem te eſſe velim maximè, hoc eſt, in omni Medicinæ parte multùm diúque exercitus, ac imprimis in hac iſta ſemeiotice, quæ per omnes Medicinæ partes ſcientia certiſſima comprobatas diffuſa, artem reddit maximè difficilem, & propè ſola, coniecturalem. Quapropter ſemeioticen hanc in Hippocratis & Galeni libris paſſim ita diſperſam, vt paucis hactenus vſui magno fuerit, ea methodo in tabellas coniecimus, vt iam poſſit etiam mediocriter doctis, cùm opus erit, in vſum venire. Nos alia quàm plurima inter occupationes noſtras & plurimas & maximas ſenſim formamus & expolimus, quæ re tibi commõſtrare quàm verbis polliceri, maluimus. Vale interim lector candide, & noſtro exemplo maturè, hoc eſt, maximo multorum annorum ſtudio fias Medicus, ſi diu & frugi Medicus eſſe velis, nec te præcocem ad opus Medicum, praxis vocant, aut gloria aut quæſtus rapiat.

METHODVS

SEX LIBRORVM GALENI IN DIFFERENTIIS ET

cauſsis morborum & ſymptomatum, in tabellas ſex ordine ſuo coniecta paulò fuſiùs, ne breuitas obſcura lectorem remoretur & fallat.

MORBVS EST AFFECTVS PRAETER NATVRAM, ACTIONEM primo lædens.

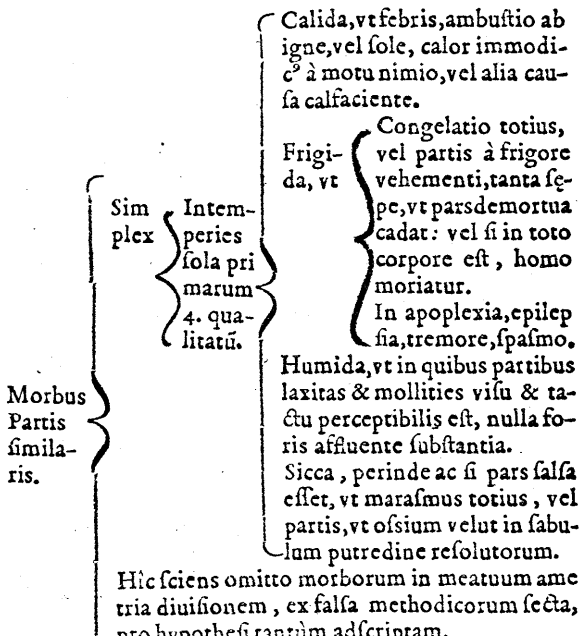
Morbus Partis ſimilaris.
Simplex
Intemperies ſola primarum 4. qualitatũ.
Calida, vt febris, ambuſtio ab igne, vel ſole, calor immodicꝰ à motu nimio, vel alia cauſa calfaciente.
Frigida, vt
Congelatio totius, vel partis à frigore vehementi, tanta ſæpe, vt pars demortua cadat: vel ſi in toto corpore eſt, homo moriatur.
In apoplexia, epilepſia, tremore, ſpaſmo.
Humida, vt in quibus partibus laxitas & mollities viſu & tactu perceptibilis eſt, nulla foris affluente ſubſtantia.
Sicca, perinde ac ſi pars ſalſa eſſet, vt maraſmus totius, vel partis, vt oſsium velut in ſabulum putredine reſolutorum.
Hìc ſciens omitto morborum in meatuum amentia diuiſionem, ex falſa methodicorum ſecta, pro hypotheſi tantùm adſcriptam.

- Compoſit°.
  - Intẽperies ſola primarum 4. qualitatum.
    - Calida humida.
    - Calida ſicca.
    - Frigida humida.
    - Frigida ſicca.

    Hi quatuor morbi, vt pcedẽtes quatuor, niſi ſint magni, ægrè à medicis noſcuntur. Sequẽtes autẽ quatuor neminẽ latere poſſunt: quia tumorem faciunt prẽter naturam.
  - Intẽperies cũ affluxu materiæ.
    - Calidæ, id eſt, ſanguinis humidæ phlegmone.
    - Calidæ, id eſt, bilis flauæ, ſiccæ, eryſipelas, herpes.
    - Frigidæ: id eſt, pituitæ, œ-humidæ, dema.
    - Frigidæ, id eſt, melãcholię, ſiccæ, ſcyrrhus, cancer.

Rarò aliquis horum humorum & morborum ſyncerus eſt, ſed iis inuicem inęqualiter miſtis & compoſitis fit,

- Phlegmone
  - Eryſipelatodes
  - Oedematodes
  - Scirrhodes
- Eryſipelas
  - Phlegmonodes
  - Oedematodes
  - Scirrhodes
- Oedema
  - Phlegmo-
  - Eryſipelatodes
  - Scirrhodes
- Scyrrhus
  - Phlegmonodes
  - Eryſipelatodes
  - Oedematodes

Qui morbi compoſiti nomen à vincenti humore, denominationem à miſto accipiunt. Huc reducũtur ſtrumæ, phymata, phygethla, lepra, pſora, vitiligo, elephantia.

Iidémque morbi tam ſimplices, quàm compoſiti coniungi poſſunt cũ morbis partis organicæ, vel vtrique parti communibus.

- Forma corrupta per
  - Figuræ vitium, vt in
    - Simis à natura, ictu, caſu,
    - Varis, vaciis, plancis.
    - Fractura malè curata,
    - Luxatione.
    - Callo eminentiore innato articulis.
    - Cordis, pulmonis, & reliquarum partium vitioſa figura, à qua etiã meatus aliquis vt plurimùm vitiatur.
  - Amiſsionẽ multitudinis, aut magnitudinis cauitatum, aut meatuum partialicui debitorũ, vt dum hi
    - 1. Nimis patent.
    - 2. Coaleſcunt.
    - 3. Conſtipantur ab occupantibus cauitatẽ internam.
    - 4. Comprimuntur à vicina parte.
    - 5. Reſident & contrahuntur eſſentia ipſorum qui b° hi inſunt.
    - 6. Obſtruuntur ab humoribus multis, craſsis, lentis.

    Siccata, indurata, inflãmata, ſphacelo corrupta, ſuppurata, inflata, vel dũ aliàs aduentitia magnitudine turget: deinde ſua mole cauitatem occupat, & meatus obturat: vel quãdo partis figura eſt vitiata, vt in naſo ſimo.
  - Aſperitatem partium ſuapte natura læuium, vt oſsium quorundam: linguæ, faucium, ob quam tuſsis excitatur.
  - Lęuitatem partium ſuapte natura aſperarum, vt oſsium quorundam.

Morbus partis organicæ Simplex

- Magnitudo inepta, id est
  - Aucta nimis, vt in oculis magnis, encanthide, capite magno, lingua magna illæsa linguæ essentia, carne vlceribus supercrescente, priapismo, corpore toto sic aucto, vt vix queat moueri: mammis, testibus vtrisque, altero, auctis immodicè, struma, & cæteris tumoribus præter naturam adeò auctis, vt actionem lædat. alioqui vel symptoma est vel pathema solùm, vt dolor.
  - Ea magnitudo nimis aucta, rarò accidit post natiuitatem, particula seruante suam figuram.
  - Minor quàm cõuenit, vt in oculis paruis, rhœade, capite paruo, lingua parua, atrophia, seu phthisi partis alicuius, vel totius. Hæc sæpe fit post natiuitatem.
- Numerus partium similarium, ex quibus instrumenta singula cõstituuntur.
  - Superfluarum & non necessariarum, sed
    - Accrescẽtiũ iis quæ sunt naturali habitu, vt
      - Sextus digitus in se digito.
      - Pterygium in oculo, id est, vnguis morbus, cùm adeò increuit, vt pupillam obscuret.
      - Tuberculũ verò corpulentum, vel id genus aliud in naribus, vel alio meatu, est causſa morbi, scilicet obstructionis.
    - Toto genere præter naturam, vt
      - Contenta in abscessibus, vt pus, & reliquæ materiarum species.
      - Abscessus ipsi, melicerides, atheromata, steatomata.
      - Lũbrici & ascarides.
      - Calculus in vesica, renibus.
      - Grando & suffusio in oculo, quæ ex simpli-

cibus morbis primò eſt totius inſtrumenti morbus, vlcus autem ceratoidis, ex accidente.
Vitiligines, lepræ, calli, acrochordones.
Ex quibus quæ actionē primò impediunt, vt ſuffuſio, ſunt morbi: quę non primò, ſunt morbi cauſſæ.

Deficientium. Ex parte, vt in partibus ex dimidio ſectis, mutilatis non formatis. Ex toto, quæ radicitùs perierunt, vt oſſa, digitus, pes, vena varicoſa, glandula indurata, gurgulio, & cæteræ partes corpulentę, truncatæ, exectæ, putrefactæ, non formatæ. Quare naturalis partium ſimplicium numerus eſt imperfectus. Quæ autem ex his actionem lædunt, ſunt morbi. Quæverò partem actionis opificem refrigerant, vel ei non ſatis alimenti tranſmittunt, ſunt morbi cauſſę. Quædam autem & morbus ſunt, & morbi cauſſa, vt gurgulio exectus omninò. Nam vocem lædit, & pulmonē ac thoracem refrigerat. In quibus morbum ad partē relictam referas, non ad ablatā.

Morbus partisor ganicæ Simplex — Cōſtructio indecens:
- Situs partium præter naturam, vt in — Enterocele, epiploocele. j. deſcē ſu inteſtini vel omēti in ſcrotū.
- Articuli tum luxatione, tum parrarthroſi, id eſt cōmotione.
- Connexus partium præter naturā, quādo vicinę partes inter ſe non bene cōſentiunt, vt in
  - Vinculo linguæ, pudēdi — Laxis, intētis, ruptis, breuioribꝰ, longioribꝰ.
  - Ligamentis articulorum
  - Coaleſcentia labiorum, digitorum, palpebrarum, ſedis, vel aliarum partium ob vlcus, præter naturam coaleſcentium.

Prima inſtrumenta, vt muſculus, vena, arteria ex partibus ſimilaribus: Secunda, vt digitus, ex primis rectam vel vitiatam compoſitionem ſortiuntur. Ex hiſque vt ſana ſint, vel ægra, obtinent.

Morbꝰ partis organicæ Cõpoſitus.

Proprius eidem, quando duo aut plures morbi inſtrumentorum ſimul in eodem inſtrumento, vel plures eius particulas ſimul infeſtãt, vt in oculo ſuffuſio cum pterygio, vel rhœade. Nam horum quilibet proprius eſt oculi morbus: ſic in lingua magnitudo nimia, & aſperitas præter naturã.

Accidens eidem, quando morbi ſimilarium partium ſimplices multi, vel compoſitus aliquis, vt phlegmone, vnam inſtrumenti particulam, aut ſinguli ſingulas infeſtarint, per accidens ad totum inſtrumentum refertur morbus hic cõpoſitus, ſeu morbi plures. Nam ſimilarium partium morbi ſimplices, aut compoſiti, ex accidente ad totum inſtrumentum referuntur: vt ophthalmia tunicæ cohærentis phlegmone, eiuſdem morbus propriè eſt, oculi per accidens: & eroſio ceratoidis tanta, vt per eam excidat tunica rhagoides, & ob id diſtorqueatur pupilla. Hi tres affectus oculi ſunt pathemata, licet eroſio ceratoidi, prolapſus rhagoidi, contorſio pupillæ ſit propria.

Proprius & accidens ſimul, vt luxatio cum phlegmone. Illa enim primò inſtrumenti morbus eſt, hæc ſingularum inſtrumenti partium morbus eſt primò, inſtrumenta autem non primò nec propriè morbus eſt, ſed per accidens.

Poteſt etiam morbus organicus componi cum ſolutione continui, vt in tumoribus præter naturam.

Morbꝰ vtrique parti communis. i. vnitatis partiũque inter ſe

In carne, vulnus, vlcus, rhegma, id eſt ruptio, thlaſma ſeu thlaſis, id eſt contuſio. quæ etiam fit interdum in oſsibus capitis mollibus, vt puerorum. Nam quod contunditur à foris irruente aliquo corpore violento, valido, duro, debet in ſe cedere, & mox ad priorem habitum redire, & externam faciem integram ſeruare, multis & paruis in profundo diuiſionibus. Sit ergo mollis & non perfectè dura pars cõtinua quæ contunditur. Si autem cauitas ab ictu inducta remanet, enthlaſis, id eſt, illiſio dicitur. Si os

cohærere debent ad actionem vel vſum ſolutio.

Simplex

capitis intrò compulſum eſt, & in ſuperficie externa ſit ruptura, morbus eſt compoſitus, à veteribus non nominatus.

In oſſe

Capitis

Rhogme, id eſt, fiſſura ſeu rima: & rexis, id eſt, ruptio: & encope vel diacope, id eſt inciſio: vel hedra, id eſt ſedes, cùm ab acuto incidente capiti vel irruente fit: & thlaſma, id eſt, contuſio in oſsibus capitis mollibus, vt nunc dictum eſt.

Aliò, fractura & teredon, id eſt, caries, quaſi tredon, ἀπὸ τοῦ τρήματος, id eſt, à foratione, quando veluti foramē quoddā in oſſe apparet ab acribus humoribus eroſo, quam præcedit oſsis aſperitas, morbus ad conformationis vitium pertinens.

In neruo, conuulſio & fibrarum neruoſarum diuulſio, quæ vt rhegma, fit à motu repentino, inæquali, valido in corporibus ad motum inductis, antè quàm frictione ad æqualitatem perducta & calfacta ſint. Per hos enim affectus multæ in his partes diuelluntur.

Hæc ad partes ſimilares propriè pertinent, per accidens ad organica.

Apoſpaſma autem, id eſt, auulſio propriè duntaxat inſtrumētorum eſt affectus, quo partes ſimilares priùs cohærentes auulſæ ſunt.

Diuulſio autem ligamenti vel arteriæ eſt pathema, & totius inſtrumenti, quia partes ſibi inuicem non cohærent, neque in vnum coëunt, & partes diuulſæ: quia non manet vna, ſed in duas diuiſa eſt. Si autem non tota pars diuulſa ſit, ſed tantùm eius particula, affectus propriè eſt partis diuulſæ morbus: per accidens, inſtrumenti.

Compoſita

Morb° vtrique parti cõmunis, id eſt, vnitatis partiũ quæ inter ſe cohærere debent ad actionẽ vel vſum, ſolutio,

Cõpoſita

- Secum, vt fractura cum vlcere, vlcus cum ſpaſmo, eroſione, ruptura.
- Cum morbis partiũ ſimilarium vel organicarũ ſimplicibus, vel cõpoſitis, vt vlcus cũ
  - Calore, frigore, humiditate, ſiccitate ſola præter naturam.
  - Calore, Frigore & Humiditate Siccitate. In quib° pars triplici morbo à naturali habitu receſſit. Nam ob vlcus partium ſuarum vnitatem amittit: ob alia calidior, & humidior, vel ſiccior, aut frigidior, & humidior, vel ſiccior ſua naturali temperie pars eſt effecta.
  - Phlegmone, carbo. eryſipelate.
  - Herpete, œdema. ſcirrho.

Vel alia quæuis ſolutio continui connexa cum alio morbo partis ſimilaris vel organicæ.

Et ſi tumor in his poſtremis tantus eſt, vt actionem lædat, is morbus eſt: tuncque pars morbos quatuor ſuſtinet: alioqui tãtùm ſymptoma eſt aut pathema, vt dolor. ſic eryſipelas aliquando cum vlcere, carbo ſine vlcere non conſiſtit: cancer & herpes ſæpiùs cum vlceribus, interdum ſine iis conſiſtunt. Quinetiam morbi hi omnes etiam ſine vlcere compoſiti ſunt, vt prius dictum eſt in intemperie cum affluxu materiæ.

Hi morbi ſunt in toto corpore, aut parte, & ab vtero, aut poſt natiuitatem.

TABVLA SECVNDA DE *Cauſsis Morborum.*

Cauſſa effectrix morborum
- προηγουμένη, id eſt, præcedens ſeu interna, eſt affectus vel motus præter naturam in ipſo animali conſiſtens.
- προκαταρκτικὴ, id eſt, euidens ſeu externa, quæ extrinſecùs aduenies, vehementer alterat & immutat corpora.

Cauſſæ internæ & externæ morborum partis ſimilaris ſimplicium

1 Motus. Nam accendi prõptis in
- Muſculis
- Articulis

Multus & fortis: Laſsitudinẽ facit, ſi calor ſoluatur antè quàm in totũ animalis corpꝰ ſpargatur. Febrem excitat ſi laſsitudo magna ſit & diutur na, & calor ille immodicus in totum corpus ſpargatur.

Corde per iram, febrem facit, ſi per totum corpus calor ſpargatur immodicus, nec in corde deferbuerit.

2 Putredo humorum, & interdum etiam partium, in quibus hi putrent: vt in eryſipelate, herpete, phlegmone, carbunculo, phygetlo. Hi ſi ſimul totum corpus calfaciunt, febrem quoque excitant. Cauſſæ 3. putrefactionis pòſt dicentur in numero deficiente.

3 Conſtipatio. Hęc cute denſata per frigus, balneum aquæ aſuminoſæ, vel alterius huiuſmodi, vaporum tranſpirationem prohibet: qui ſi ſint fuliginoſi, febrem accendunt cumulati.

4 Vicinia & contactus rei calidioris, vt ignis, aëris feruentis, bubonis, phlegmones, eryſipelatis, & cæterorum adeò calidorum morborum: à quibus continenter vicinis partibus diſtri-

Calidorum calorem natiuũ in parte vel toto immodicè accendentia vt ignẽ. ſcilicet,

butus calor, & tandem etiam cordi, ac inde toti corpori, febrem excitat.

- 5 Materia calida & acris .i.
  - Alimentũ calidũ, acre, vt
    - Allium, porrum, cœpa, & reliqua id genus, quorum vſus immodicus febrem interdum excitat.
    - Vinũ vetus & acre, imbecillo corpori largiùs ingeſtum.
  - Medicamenta acria & alexiteria, & amuleta: quippe quæ omnia febrem excitare poſſunt, vt cauſſæ aliæ prædictæ, ſi multæ ſint fortes, diuturnæ, & corpus propinquum, accendíq; idoneũ.

- 1 Motus immodicus & ocium. Nam calor, vt flamma augetur modo mediocri, immodico diſſoluitur, nullo marceſsit.
- 2 Raritas totiꝰ vel partis caloreꝫ natiuũ diſsipans
  - Medicamẽtis calidis ad motis
  - Balneo ex aqua dulci calida, vel medicam vim ſortita: ſed q̃ nõ denſat.
  - Aëre ambiente calido, ex ſole vel igne.

- Frigidorũ calorem
  - Intercepti one arteriarum ob
    - Oſcula earum obſtructa, vt nequeãt tranſpirare, & vacuari excrementa
      - Nimiam ſanguinis plenitudinem, vt non ſuperſit vacuum ſpatium, in quod diaſtole ſua externum aërem attrahant.
      - Acria
        - Pauca, febrẽ tunc efficit, ſi mediocris
        - Multa, caloris natiui ſuffocationem, ſi vehemens

Cauſſæ internæ & externæ morborum partis ſimilaris ſimplicium

natiuum vt ignẽ extinguentia,

3 Conſtipatio maxima & dẽſitas totius, aut partis facta.

Aëre, medicamẽto, balneo aquæ frigidæ, vel balneo aquæ ſalſæ, aluminoſæ & ſimilium. Vinculis iniectis, quæ partẽ priuant cõmunione cordis natiuum calorem parti illi & vim vitalem arterias mouentẽ trãſmittentis.

Halituoſa

Plethoram, ſi exercitatio neglecta eſt

Corpus calidi⁹, ſi exercitatio ſequuta ſit

ſique parua

Conſtipatio fuerit.

4 Vicinia & contactus rei frigidę, vel actu, vt niuis, glaciei, aquæ frigidæ, aëris frigidi: vel potẽtia, vt balnei, aquæ dulcis intempeſtiui, vel immodici.

5 Materia frigida qualitate vel quantitate, id eſt,

Alimentũ

Paucum, nullũ: potus & cibus frigidus, multus.

Cibi optimi ſucci, & plurimũ nutrientes immodicè ſumpti.

Vinum immodicè ſumptum, quamuis calidum ſit. vnde apoplexia, epilepſia, ſenſus motúſq; difficultas, id eſt, ſtupor naſcuntur.

Medicamentum, vt hyoſcyamus, papauer, cicuta, mandragoras.

Siccorũ

Aër ſiccus, & balneum ex aqua ſiccante, vt marina, nitroſa, aluminoſa, & ſi qua alia eius naturæ eſt.

Motꝰ plurib⁹, vacuo corpore pſertim, & in aëre ſicco.

Alimenta ſicca & pauca, & plurima tranſpiratio, aut alia quęuis vacuatio immodica.

Medicamenta ſiccantia ſumpta vel admota.

Vigilia, cura multa & ſi qua alia in ſumendis, admouendis, faciendis, educendis naturalem ſiccandi facultatem habent.

Humidorum
- Aër humidus ex parte anni, regione, cœli ſtatu pluuio, & balneum aquæ dulcis frequens, præſertim mox à cibo.
- Motus mediocris poſt cibum, reliqua vita ocioſa & ignaua, & mollis educatio.
- Alimentorum humidorum copia, & potus plurimus.
- Medicamenta humectantia.
- Somnus plurimus, animi tranquillitas, & quæ alia in ſumendis & cæteris generibus humectant.

Cauſſæ internæ & externæ morborũ partis ſimilaris cõpoſitorũ

Ex intemperie ſola

Cauſſæ ſunt compoſitæ, quarum duæ poſtremæ coniugationes inæqualem faciũt intemperiem in toto, vel in parte.

Calidorum humidorũ	Calidæ humidæ
Calidorum ſiccorum	Calidæ ſiccæ
Frigidorum humidorũ	Frigidæ humidæ
Frigidorum ſiccorum	Frigidæ ſiccæ
Calidorum frigidorũ	Calidæ frigidæ
Humidorũ ſiccorum	Humidę ſiccæ

Ex intemperie cum affluxu materiæ

Cauſſæ ſunt cõpoſitæ, cùm hi humores ſynceri in partẽ fluunt, tranſmiſsione, attractione: aut etiam miſti, vnde magna ſæpe in his morbis varietas. Nam carbunculus, herpes, cãcer, gangræna, phygethlon, phagedæna, ſatyriaſis, alphi, athero mata, ſteatomata, melicerides, achores, ganglia, morbi ſunt ex fluxione horũ humorum orti.

Calidorum humidorũ,	vt phlegmones, ſanguis calidus humidus
Calidorum ſiccorum,	vt eryſipelatis, bilis flaua, calida ſicca.
Frigidorũ humidorũ,	vt œdematis, pituita frigida & humida.
Frigidorũ ſiccorum,	vt ſcirrhi, melancholia frigida ſicca.

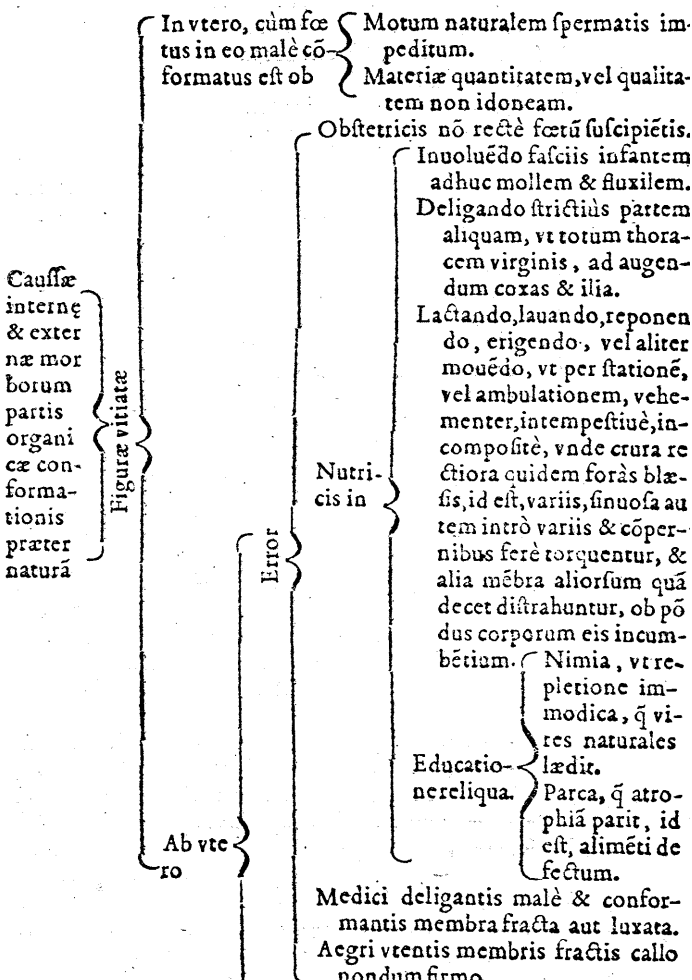
Causſæ internę & externæ morborum partis organicæ conformationis præter naturã
Figuræ vitiatæ
In vtero, cùm fœtus in eo malè cõformatus eſt ob
Motum naturalem ſpermatis impeditum.
Materiæ quantitatem, vel qualitatem non idoneam.
Error
Ab vtero
Obſtetricis nõ rectè fœtũ ſuſcipiẽtis.
Nutricis in
Inuoluẽdo faſciis infantem adhuc mollem & fluxilem.
Deligando ſtrictiùs partem aliquam, vt totum thoracem virginis, ad augendum coxas & ilia.
Lactando, lauando, reponendo, erigendo, vel aliter mouẽdo, vt per ſtationẽ, vel ambulationem, vehementer, intempeſtiuè, incompoſitè, vnde crura rectiora quidem foràs blæſis, id eſt, variis, ſinuoſa autem intrò variis & cõpernibus ferè torquentur, & alia mẽbra aliorſum quã decet diſtrahuntur, ob põdus corporum eis incumbẽtium.
Educatione reliqua.
Nimia, vt repletione immodica, q̃ vires naturales lædit.
Parca, q̃ atrophiã parit, id eſt, alimẽti defectum.
Medici deligantis malè & conformantis membra fracta aut luxata.
Aegri vtentis membris fractis callo nondum firmo.

TABVLA

Affectus varij

- Confractio labiorū circa cauitates articulorum, colliſio, vt naſi.
- Luxatio, cuius cauſſæ aliquot in vitioſo ſitu dicentur.
- Exciſio oſsium aut carnis plurimę, quæ poſteà non æqualiter, ſuccreſcit.
- Plenitudo partis aut totius, vt in obeſis: defectus, vt in colliquatis & phthiſi, in qua nares acutę, oculi concaui, collapſa tempora ſcapulæ & brachia alarum modo porrecta.
- Elephas, in quo naſus ſimus, labra craſſa, aures acutæ, cętera ſatyris ſimilia.

} Hęc prima ratione naturalem figuram vitiant.

- Neruorum aut tēdonū aut muſculorū
  - Reſolutio Sectio per tranſuerſū
    - Partē permittēs attrahi à muſculis cō trariis naturalē ſitū & actionē illæſam habentibus.
  - Tenſio ex
    - Cōuulſione, phlegmone, ſcirrho, cicatrice dura partem proximā ad ſe trahens.

} Hęc per accidēs vitiant figuram naturalem.

Aſperitatis partiū naturā læuiū in

- Oculis, lingua, faucib⁹ arteria aſpera
  - Acrimonia medicamentorum detergentium, humorum, vaporis, fumi, expirationis per febres, puluis.

  } Hæc ſi valētia ſunt, in carnem vlcus, in oſſe cariem excitant.
- Gula, ventriculo, inteſtinis.
  - Eadem propè omnia, & præterea cibi & potus qualitas acris, & venena.
  - Excrementa in ipſo corpore genita.

Causſæ internę & externæ morborum partis organicę conformationis præter naturã

Læuitatis partium naturâ aſperarum, humor pinguis & lentus, vt in oſsibus ſæpe ob humorum in animali contentorum naturam, vel medici vitium malè ipſa curantis.

Cauitatis ſeu meatus partiũ internarũ omnino amiſſi, aut lę ſi per

- Expultricis motus immodicus.
- 1 Raritatẽ ſeu aperionem immodicã oſculorum
  - Retentricis imbecillitas.
  - Inſtrumentorum laxitas immodica.
  - Medicamenta & aquæ vim aperiendi ſortitæ.
  - Aër calidus, humidus.
- 2 Coaleſcentiã, exulcerata interna facies meatus, deinde partibus vlceratis coaleſcens.
- 3 Conſtipationem
  - Caruncula, vel aliud tuberculum, vel ſchirrus, phlegmone, abſceſſus.
  - Et cæteri tumores præter naturã inſtrumenti internam cauitatẽ comprehendentes.
- 4 Compreſsionem, aliquid extrinſecus incidens, & valde comprimens & conſtringens ob id corpora cauitatem ambientia ſimul ad interna cauitatis impellens.
- 5 Reſidentiam in ſeſe, abſtringentia frigus, ſiccantia quæ meatus præcipuè, deinde ventres conſtipãt & meatuum oſcula, quæ etiam ſæpe omnino occæcant, vti facultas retentrix, immodicè mouens, & ea ad extremum cogens ac conſtringens & conſtipãs.
- 6 Obſtructionem
  - Humor multus, craſſus, lentus.
  - Grumus aut callus.

vel, Magnitudinis

Auctæ
- Vtilis materiæ multitudo.
- Virtus valida.

Minutæ
- Cauſſę cõtrariæ & ſectio, vſtio, putrefactio, mortificatio partis à frigore immodico.

Deficiẽtis
- Refrigeratio à cauſſis frigidis prædictis, reſectio, vſtio ab igni, aut medicamento
- Putrefactio ob
  - Trãſpirationem prohibitam per conſtipationem prædictam.
  - Medicamenta putrefacientia.
  - Excrementa in animali genita

- vel, Numeri præter naturã
  - Superfluí
    - Naturali ſpecie, vt ſexti digiti, carnis vlceri ſupercreſcentis, pterygij. i. vnguis in oculis.
      - Vtilis materię multitudo.
      - Vires validè confirmantes & producentes.
    - Specie præter naturam, vt ganglij meliceridis, atheromatis, ſteatomatis, & cęterorum talium.
      - Materię multitudo & qualitas præter naturam.
      - Vires expellentes validè.

- vel Cõpoſitionis præter naturam.
  - Conſtructioni peruerſæ
    - Motus ſubitarij & vehementes.
    - Humor in articulis copioſior, ligamẽta humectans & laxans, & totum articulum reddens lubricum & labilem ob viſcoſitatem.
    - Supercilia ſeu labra cauitatis articulorum fracta, & ob id oſsium in artubus capita cauitatibus ſuis promptè excidentia, vt in coxarum ſinu.
    - Articulorum cauitates ſupinæ ac ſuperficiatię, parúmque profundæ ab initio fractæ. Quæ omnia luxationis etiam cauſſæ ſunt.
  - Diſſenſus vicinarum partium & ineptę coaleſcẽtiæ, & à ſitu ꝓprio receſſus.
    - Luxatio, intentio, ruptio, inciſio, eroſio, caſus vehemens, & cætera, ex quibus
      - Eeterocele
      - Epiplocele
      - Quãdo omnino laxato vel rupto meatu à peritonæo ad teſtes, inteſtinum, vel omentum delabitur in meatum, vel tunicam erythroiden.
    - Inteſtina, peritonæo.
    - Pulmonis lobus, thorace
    - Hepatis lobus, hypochondrio dextro
      - Diſſecto, excidentia, vel à caſu vehemẽti, aut compreſsione contorta, tunc-que etiam figura læditur.
    - Rhagoides tunica immodicè laxata ob eroſam ceratoidem.
    - Inepta partium coaleſcentia, appendiculo aut ligamento laxato, intenſo, rupto.

Cauſſę interne & externę morborũ vtrique parti cõmuniũ, id eſt, ſolutionis vnitatis,
- Internæ cauſſæ
  - Motus animalis incompoſiti, & intentior actionis vehementia.
  - Humores praui & erodẽtes, & plenitudo ad vaſa.
- Externæ cauſſæ
  - Erodentia, vt ignis, medicamenta acria & cauſtica.
  - Tendentia & rumpentia,
  - Frãgentia & cõtundẽtia,
  - Incidentia vt acuta & ad ſecandum habilia.

  vt Caſꝰ ab alto, graue & durum incidẽs corpori.

Compoſitorum morborum cauſſę ex prędictis facilè componuntur.

TABVLA TERTIA DE *differentiis Symptomatum.*

Symptoma generatim dictum eſt, quicquid animanti præter naturã accidit, id eſt, morbus, cauſſa morbi interna: ſymptoma ſpeciatim dictum eſt, id eſt, quicquid animanti præter naturam accidit, excipiẽdo morbos & cauſſas morborum: quòd morbum ceu vmbra corpus ſequitur, de quo in hac tabula tertia.

Symptoma ſpeciatim dictũ triplex & primò, Actio læſa, vel abolita, ſeu noxa actionũ, id eſt, abolitio, debilitas, depraua-tio Animalium

Sensificarum
- Viſus
  - Abolitus, id eſt, cæcitas.
  - Debilis & hebes, amblyopia.
  - Depraua-tus, hallucinatio.
- Auditus
  - Abolitus, id eſt, ſurditas.
  - Debilis ſeu grauis, barycoia.
  - Depraua-tus, obauditio.
- Odoratus
  - Abolitus.
  - Debilis ſeu grauis.
  - Depraua-tus.

Dũ hi ſenſus quinque ꝓpria ſenſibilia omninò nõ ſentiunt, aut ſentiunt malè, id eſt, debiliter vel depraua-tè: vt ſi viſus circa colores, figuras, magnitudines: auditus, circa ſonos: odoratus, circa odores: guſtatus, circa ſapores: tactus circa qualitates tactiles, caliditatẽ, frigiditatem, humi-

Gustatus	Abolitus.	ditatem, ficcitatem, &c. ex
	Debilis.	iis ortas fallitur, vt per suf-
	Deprauatus.	fusiones videndi facultas
Tactus	Abolitus.	ea foris cernere videtur,
	Debilis.	quæ oculo insunt: per tinni
	Deprauatus.	tum aurium audiendi facul
	Dolor & pruritus.	tas ea extrinsecùs sonare
Primi omnium sensus & communis	Vigilia.	putat, quæ intus circa me-
	Veternus.	ningas mota sonant: odo-
		randi facultas ob indigenã
		quãdam cacochymiam, seu
Non mediocris notæ symptomata sunt.		humores in naribus contẽ-

tos & odorem fœdum eructantes, à vicinorum corporum vapore tolli eos putat: & lingua alio quopiam humore imbuta, vt amaro in ictéris, omnia quæ gustarit, tali sapore prædita iudicat: quia humor antè quietus & latens in lingua, nunc motus à re gustata vel circa hanc sentitur, non autem res gustata.

Dolor autem his quatuor sensibus fit, ab hoc proprio sensibili interno: maior ab externo, sed insigniore, vt visioni à lucis splẽdore, auditui ab aspero & vehementi strepitu, odoratui ab odore tetro, gustatui à sapore ingrato. Sed dolor insigne symptoma tactus in sua functione, sensoriis illis vehemẽtior accidit, quatenus sensu tactus sunt prædita, vt reliquis partibus sensum tactu habentibus à propriis & communibus obiectis externis dolor fit, sed multò magis ob intimos corporis affectus affatim irruentes. Et quò sensorij essentia crassior est, eò maior est dolor, vt voluptas. Sensorij autem tactus essentia est crassissima: ob id in stomacho, id est, ore ventriculi (quod etiam cor nominant) tactus exactissimo organo, symptomata grauissima accidunt, cardiogmi, id est, cordis erosiones, cardialgiæ, syncope stomachica, dyspnœa, apnœa, morsus, epilepsia, melãcholia morbus, delirium, paracope, id est, mentis alienatio, caros, veternus, catalepsis ob consensum quem omnium partium hæc pars habet maximum & celerrimum cum corde & cerebro partibus principibus: præsertim cum sentit exactiùs, & partes hæ tres sunt suapte natura imbecillę. Appetentia autẽ animalis abolita,

debilis, deprauata, ſtomachi ipſius propria, & per ſe ſunt ſymptomata, vt appetentia, naturalis partibus reliquis, & brutis omnibus ac plantis communis.

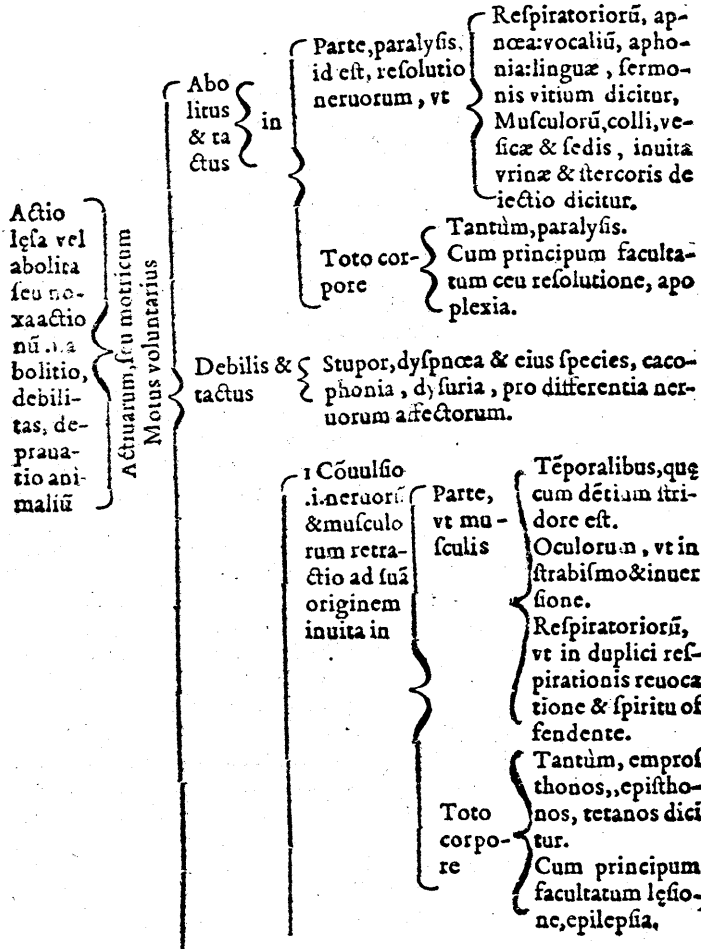

Ceu cõ uulſio eſt

Singultus.i.motus facultatis expultricis humores ventriculi corpus imbuentes conantis expellere

Gonorrhœa cum rigido pene : cum laxo autem à facultatis eſt retentricis imbecillitate.

2 Tremor motus ex contrariis ſibi inuicem ſuccedentibus ſine quiete ſenſibili,vt pulſus formicans,partem ſurſum ferente, aut rectã continente animali facultate , deorſum trahente inſita grauitate,ſic vt facultas imbecilla & grauitas viciſsim vincat,& mox vincatur, quod etiam accidit ex longo motu vel pondere.

3 Rigor eſt motus multus, velox, frequens, validior quàm in tremore,ſimilis conuulſioni:quo inuiti diſtenduntur & curuantur.Nam facultas expultrix à cauſſa præter naturam, ſcilicet excremento rodenti & moto vehementer per ipſas partes pungẽdo,vulnerãdo:& ob hęc dolorifico irritata , partes ipſas cõtrahit & cõſtringit, vt earũ quęlibet cõtentã in ſe excremẽti illius portionẽ citò expellat,in cutẽ,ſi ſudore:in ventrẽ ſuperiorẽ aut inferiorẽ,ſi tuſsi,vomitu, deiectione,acceſsio vel febris criticè ſolui debet.Contractis autẽ muſculis neceſſariò etiã articuli ipſis annexi contrahuntur,& fit vehemens totius corporis ſuccuſſatio,quaſſatióque & cutis cum partibus ſubiectis& extremis exanguis ac frigida fit,animali facultate, ſeu calore natiuo cum ſanguine & ſpiritu, primis animæ inſtrumentis , ſe in corpus intimum retrahente,vt in verecundia , & balneo frigidæ, deinde ibi collecta , & ob vehementes contra cauſſam moleſtantem incurſiones cum multo calore rediens,febrem à rigore accendit, adiuuante apta in id materia,niſi ob cauſſæ magnitudinẽ victa facultate imbecilla homo moriatur.

Depraua tus & coactus

4 Horror eſt motus qualis in rigore , ſed minor.

5 Tuſsis eſt vehementiſsima quædam efflatio ab inſtrumentis reſpirationis. excrementa (vel ſi qua cauſſa alia præter naturam facultatem expultricem ipſorum irritat) expellere connitẽs, attracto priùs aëre copioſo in aſperas arterias & violenter expulſo, quum ipſæ vtpote cartilaginoſæ & duę contrahi nequeant circa id quod in ipſis continetur.

6 Sternutamentum efflatio eſt quam tuſsis vehementior, nares, oſſa ethmoidea, inſtrumenta olfactus, ventriculos anteriores cerebri repurgans.

7 Oſcitatio motus maxillæ inferioris, ad diſcutiendum ſpiritus in ea flatuoſos.

8 Pandiculatio eſt motus & diſtẽſio membrorum omnium ad vaporum ex eis diſſlationem.

Hęc ſex poſtrema poſsis etiam referre ad motum facultatis expultricis irritatæ à Cauſſa præter naturam (quòd ab ea principium ſit horum motuum voluntariorum coactorũ) quales ſunt ſingultus, ructus, vomitus, palpitatio, tineſmus, dyſenteria, lienteria, ſtrãguria, vrinæ fluor, vteri expulſio præter naturam, flatus ſtrepens, ſtridor, ructus, borborygmus. licet inteſtinorum, veſicę, vteri motus facultatis expultricis ſecundum & præter naturam ſimiles videntur.

Actio læſa vel abolita ſeu noxa actionum, Animaliũ — Principium

- Imaginatio
  - Abolita, eius ceu quædam paralyſis eſt, & caros, id eſt, ſopor aut catalepſis dicitur.
  - Debilis, vt in veterno, lethargo.
  - Deprauata, delirium.
- Cogitatio
  - Abolita, eius ceu ſolutio quædam eſt, quæ dementia & ſtultitia dicitur.
  - Debilis, ſtultitia, fatuitas.
  - Deprauata, delirium.
- Memoria
  - Abolita, obliuio.
  - Debilis, torpor.
  - Deprauata, deliriũ.

Deliratenim nũc ſola ima. nũc ſola cogitatio. Interdũ vtraq; ſimul etiã cũ memoria.

Naturalium, vt in ventriculo coctionis instrumento.

- Attractio familiaris alimenti
  - Abolita, quando ventriculus nihil omnino appetit, nec attrahit gula resoluta.
  - Debilis, quando vix & multa tempore attrahit ventriculus.
  - Deprauata, quando inter trahendum velut palpitat, tremit, conuellitur, concutitur.
  - Ad hæc symptomata reducas licet appetentiam abolitam, debilem, deprauatam, id est, immodicam cibi & potus cupiditatem, vt in bulimo & fame canina: vel alienę qualitatis desiderium, vt in pica mulierum, & distributionem alimenti abolitam, debilem, deprauatam. Hæc enim partium attractione fit.
- Retentio & exacta comprehensio vt nullũ spatium inter ventrẽ & cibos relinquatur, do nec facta erit coctio & assimilatio.
  - Abolita, cum cibos non comprehẽdit ventriculus, vt in lienteria.
  - Debilis, cùm ventriculus debiliter cibos amplectitur, vnde
    - Fluctuatio,
    - Inflatio.
  - Aut si amplectitur, non retinet donec coctio pficiatur: aut nec amplectitur, nec retinet.
  - Vnde
    - Coctio imperfecta
      - Humiditas excrementorũ
      - Deiectio festina cui
        - Cibi deficiẽs p corp⁹ digestio
        - Necessariò & inseparabilia
      - Corruptio ciborum inventre inferiori cui
        - Fœtor excremento rum
        - Mordicatio
        - Inflatio
        - Nõ necessariò
    - Succedũt symptomata ex symptomatis nata. Nam symptoma alterius symptomatis interdum est causſa.
  - Deprauata, cùm apprehẽdit ventriculus cũ
    - Cõuulsione quã sensui singultus
    - Confusione, vt rigor febrium in toto corpore
    - Palpitatione, quam sesus manifestè
    - ostẽdit

Tremore, qui ægrè deprehenditur, niſi diligenter animaduertas inſolitam & obſcurā poſt cibum moleſtiam ventris grauati, & citò cupientis onus ſuprà vel infrà expellere cū ructibus & dyſpnœa magna citra fluctuationem, inflationem, palpitationem, ſingultum.

Alteratio, id eſt, coctio ſeu cibi in qualitatem animali familiarem mutatio.

- Abolita, ἀπεψία, id eſt, cruditas dicitur, cùm cibus non mutatur, ſed talis ſecundum omnes qualitates permanet, qualis aſſumptus eſt.
- Debilis, βραδυπεψία dicitur, dum coquitur quidem cibus, ſed vix & longo tempore.
- Deprauata, δυσπεψία, cùm cibus in alienam qualitatem, & quæ non eſt ſecundum naturam, mutatur: Huius ſymptoma eſt trāsformatio, vt in elephante, & leuce. Ad hanc reducitur ſanguificatio abolita & mala, id eſt, debilis, deprauata, vt in hydrope, & alię partium ſingularum coctiones, à quibus fit earum nutritio, abolita, aut debilis, vel deprauata, quam ſequuntur leuce, ophiaſis, alopecia, & id genus ſymptomata.

Expulſio alieni qualitate, quātitate.

- Abolita, cum nihil expellitur, vt in ileo (in quo ſtercus vomitu reiicitur) & ictero, id eſt, morbo regio, & retenta bile atra, quod nomine proprio caret, & icterus niger dicitur.
- Debilis, cùm tardè expelluntur excremēta.
- Deprauata, cum expellit ante perfectam coctionem, vel ea perfecta ceſſat, aut tardat, vel fit cum aliquo ſymptomate prędicto: vel inæqualiter, vel venter immoderatè irruit in cibos.

Hæc ventriculi ſymptomata ſunt, quatenus eſt coctionis inſtrumentum. Alterum eundémque æqualem ſymptomatum numerum duodecim ventriculus habebit, quatenus eſt ſimilare corpus, ipſúmque nutriri oportet & reliquę omnes corporis partes naturales, vtpote prędite his quatuor facultatibus naturalibus, attractrice, retentrice, coctrice, expultrice bona, aut abolita, debili, deprauata. Quòd ſi inſtrumentum facultatis etiam animalis fuerit,

tria præter dicta duodecim ſymptomata accidere poſſunt, vt ſenſus vel motus abolitus, debilis, deprauatus. Si verò ſentiendi ſimul & mouendi ſit inſtrumentum, ſymptomata 18. pati poteſt.

Atrophia, id eſt, macies, fit in toto, vel parte ex noxa vnius, vel plurium facultatum naturalium partis opus toti commune habentis ad nutritionem, vt vētriculi, hepatis: vel omnium ſimul partium, dum in toto eſt vel partis ignobilis, in qua ſola eſt atrophia, quam excitat attractio, & retentio abolita, debilis, deprauata, expulſio immodica, coctio quæuis abolita & debilis. Sed hęc tardiùs eam excitat. At dyſpepſia non atrophiam adfert, ſed cacotrophiam, quæ partis ideam, id eſt, formam tranſmutat: vt in leuce & elephantiaſi, ſi color in album, aut nigrum mutetur, ob ſolidarum partium affectum, non ob affluētem humorem pituitoſum, aut melancholicum. Tunc enim non alteratricis facultatis, ſed expultricis vitium eſt, vt etiam in ictero: qui etiam interdum à deprauata alteratione venarum fieri poteſt.

Eiuſdem facultatis expultricis motus ſunt ſenſu percepti, ſingultus, de quo ſuprà in conuulſione. Ructus, vapores à ventriculo expellens. Vomitus, quod ventriculum moleſtat, per gulam excernens. Palpitatio, id eſt, diaſtole & dilatatio præter naturam pulſui ſimilis, omnium partium mollium ab aërea, vaporoſa, craſſa, multa ſubſtantia inflatarum. Quę ſymptomatis pręter naturam, vt rigor, horror, tuſsis, ſternutamentum, oſcitatio, pandiculatio annumerantur: quia natura à cauſſa pręter naturam irritatur.

Actio læſa vel abolita ſeu noxa actionum Vitalium pulſatio	Abolita Debilis Deprauata	De his in libris pulſuum.

Tota

Symdtom. Excreta vel retenta immodicè seu præter naturam

- Tota substãtia, vt hę morrhagia, id est, sãguinis fluxus è naribus, pulmone, ventriculo, aluo, hęmorrhoidibus, vel alia parte natus ex
  - Morbis
    - Organicis, apertione osculorũ vasis.
    - Similaribus
      - Erosione
      - Ruptura
      - Vulnere
      - Vasis alicuius.
  - Symptomatis aliis, vt
    - Retentricis imbecillitate
    - Expultricis immodico motu
    - Vtriusque noxa
      - Quæ etiam fluxus muliebris sunt causse, præter has, sangui nis totius substãtia tenuior & serosa, à
        - Sanguificæ
        - Secretricis
        - Expultricis
        - Retentricis actione immodica.
        - Cutis densitate.
        - Renibus constipatis.
        - Facultatis errore.

  Si autem sanguis tempestiuè, id est; dum, molestat, vacuetur, siue per vterum, siue per aliam partem, nõ est præter naturam hæmorrhagia.

- Qualitate, vt excrementorum colores & odores præter naturam ex morbo, scilicet intemperie, necessariò orti.
- Quantitate, vt excretio vel retentio immodica
  - Sudoris, ob cutis affectum rarũ vel densum, vel humorum ipsorum naturam, vel dictarum facultatum aliquam.
  - Vrinæ, vt in diabete, dysuria, stranguria, ischuria.
  - Stercoris, vt in lienteria, dysenteria, voluulo, colico dolore.
  - Mensium vel suppressorum, vel largiùs fluentium.

- Visiles, id est, colores pterna turam in
  - Corpore toto, vt in
    - Morbo hepatico.
    - Morbo regio.
    - Morbo splenico.
    - Hydropis quibusdam speciebus.

Symptoma Affectus corporis.

- Parte vna, vel pluribus,
  - Linguæ colorem insigniter mutante.
  - Abscessu nigricante, vel liuente.
  - Alphis & leuce, id est, vitiligine.
  - Elephantiasi, & aliis huiusmodi.
  - Carbone, herpete, erysipelate, gangræna.
- Audibiles
  - Voces clangosæ, turbidæ seu cassæ, tremulæ, raucæ, ob morbos oris, faucium, trachææ, arteriæ, pulmonum thoracis.
  - Soni, strepitus, stridores, murmurilla in aliis animalis partibus ob instrumentorum angustiã, vel motum errabundum, aut copiam spiritus inflantis.
- Olfactiles id est, graueolentia.
  - Respirationis, id est, per guttur
  - Trãspirationis, id est, per cutis poros } Aëris introitus & exitus.
  - Aurium, narium, axillarum, & partium ob effectum aliquem putrescentium.
  - Ructus acidi, fumosi, virosi, referentis graueolentiam piscium, aut aliam huiusmodi.
- Gustatiles, id est, sapor
  - Sudoris, saliuam linguæ salsam reddentis.
  - Sanguinis per os, vel alium meatum reiecti, dulcis, amari, salsi.
  - Reiectorum ex pulmone, aut ventriculo austerorum, acidorum, dulcium, salsorum, amarorum.
  - Sordis aurium, quam, vt sudores, quidam medici gustarunt, existimantes ab his quoque aliquid coniecturæ capi.
- Tactiles, id est.
  - Caliditas
  - Frigiditas
  - Humiditas
  - Siccitas

  Et ex his 4. effectricibus natæ
  - Mollities
  - Durities
  - Vel alia q̃piam qualitas tactilis,

  Vt in cute dura, arida, intẽta, laxa, rugosa.

Ex his ac multò magis ex sequentibus tabulis apparet symptoma morbos, vt causas sequi: idque vel primò, vel interuentu alterius symptomatis.

TABVLA QVARTA DE

Cauſsis ſymptomatum facultatis & functionis

animalis ſenſificæ, id eſt, viſus, auditus, olfactus, guſtus, tactus: aboliti, debilis, deprauati, dolentis.

- Cauſſæ ſymptomatũ Viſus. Aboliti. Debilis. Deprauati.
  - Potentia videndi per neruum opticum à cerebro in oculum deſcendens læſa à morbis ſpiritus animalis, cerebri, nerui optici ſequentibus. Morbi enim ſymptomatum ſunt cauſſæ aut primò, aut interueniente alio ſymptomate: ob id ex morborum magnitudine, ſymptomatum magnitudo naſcitur, vt intemperies parua, paruam: magna, magnam functioni noxã affert: maxima, actionem abolet. Sic morbi partium organicarum proprij, & ſolutionis vnitatis magnitudo magnum affert ſymptoma.
  - Inſtrumẽti videndi primi. ſ. cryſtalini humoris, vt qui ſolus à coloribus alteratur.
    - Intemperies octo per ſe, aut cum affluxu materiæ, quando tumorem præter naturam excitant.
    - Conuerſio à ſua ſede ad
      - Angulum oculi magnum vel paruum, ſeu ad dextra vel ſiniſtra: túncque parua fit viſioni noxa.
      - Inferiora vel ſuperiora: tunc quicquid cernitur, duplum apparet.
      - Anteriora, poſteriora, quæ etiam toti oculo accidit ob laxitatem vel tenſionẽ nerui optici, & muſculorum tã eiuſdem, quàm oculi.
    - Solutio continui à ſecantibus, frangẽtibus, tendentibus, erodentibus.
- Spiritus animalis in oculo viſorij.
  - Impuritas, humiditas, craſsities turbida vt nebula.
  - Paucitas. Nam paucus & purus, propinquas res planè diſcernit, diſtantes non videt: paucus & humidior, etiam propinquas

res exactè nonvidet: multus & omninò purus & æthereus, res etiam multùm distantes videt, & exactè discernit: multus autem & crassior ac humidior, res distantes videt, non exactè discernit.

Nerui optici intemperies octo, conuersio à sua sede, solutio continui, vt in humore crystallino, adhęc obstructio & cõstipatio.

Causſæ symptomatum Visus aboliti, debilis, depraua-ti.

Reliquarũ oculi partiũ visioni vsum aliquẽ prębẽtium.

Humoris aquei seu tenuis

Augmentum & diminutio, ob quam vacuato interno spatio, rhagoides cũ ceratoide in se concidens contrahitur, rugatur, & pupillam facit minorem. Tũncque visio lædítur, non ob pupillę paruitatem, sed ob humoris aquei defectum, qui humoris crystallini perpetuum esse propugnaculum debet (vt citra noxam & molestiam splendores externos sustineat: in quem vsum obiecta eidem est rhagoides fusca, & cærulea, quòd iis potissimum coloribus oculus à splẽdore fatigatus recreatur) ipsiúsque essentiam imbuendo nõnihil iuuat. Crystallinus enim aresçit, ab hoc aqueo non satis liberaliter imbutus, & rhagoides & ceratoides in crystallinum incidentes, spatium inter se & crystallinum breuius reddunt, ob id externi aëris splendorem per exiguum spatium crystallino occurrere necesse est, à quo lędítur, vt qui solem inconniuẽtibus oculis spectant.

Crassities

Maior, visionem reddit obtusiorem, vt remota non videat, propinqua exactè nõ cernat.

Plurima, vt in ſuffuſione oculo propria, viſionem abolet, ſi totam pupillam craſſum corpus ibi collectum obtenebrat. Si non totam, ſed relinquitur pars aliqua pura per eam res videt nihilò peius quàm antè, non multas tamẽ ſimul, ſed vnamquanque ſolam, ob viſionis conum ſeipſo anguſtiorem redditum. Si autem centrum pupillę tantùm craſſus humor occupat, viſa putãtur feneſtratarũ diuulſus in pupilla eſt humor craſſus, nec ſibi continuus, culices in aëre externo obuerſari putantur.

Color mutatus in nigrum, tunc per nebulam & fumum cernere ægrè videtur: vel in alium colorem, tunc viſa foris huius imaginẽ referunt. Si ſubſtantia craſſa & color mutatus, horum imago in rebus viſis apparet, vt in ſuffuſis & per morborum criſes vomituris, aut naribus ſanguinem emiſſuris.

Humoris vitrei morbi iidem, augmentum, diminutio, &c. ab hoc enim per materiæ tranſumptionẽ nutritur cryſtallinus.

Rhagoidis ſeu choroidis
- Intemperies 8. vt in cryſtallino.
- Tenſio facta
  - Ratione propria ipſius, vt
    - Similaris partis, à ſiccitate, curatu difficilis.
    - Inſtrumẽti ab humiditate redundante, & phlegmonem, aut alium tumorem præter naturam excitante, curatu facilis à perito medico.
  - Ex accidente quopiam, dum ipſa tunica ceu veſica circũtenditur à ſubiectis humoribus inter ipſam, & cryſtallinum humorem collectis implera.
- Solutio continui, vt vlcus, vulnus tantum, vt tenui humore per ſolutam vnitatem foràs effuſo ipſa ceratoidem attingat, quò fit, vt in cryſtallinum incidat rhagoides, & ſpiritus animalis à cerebro in pupillam deſcendere ſolitus, ad ipſam iam non perueniat, ſed per vulnus effluat, quorum alterum & magis ambo viſionem lædunt.

Diuulſum aut ruptum, quorum vtrunque viſioni parũ nocet: ſiue ſit ab vtero, ſiue poſt natiuitatẽ, modò ceratoidis pars illi obiecta perfectè luceat.

TABVLA

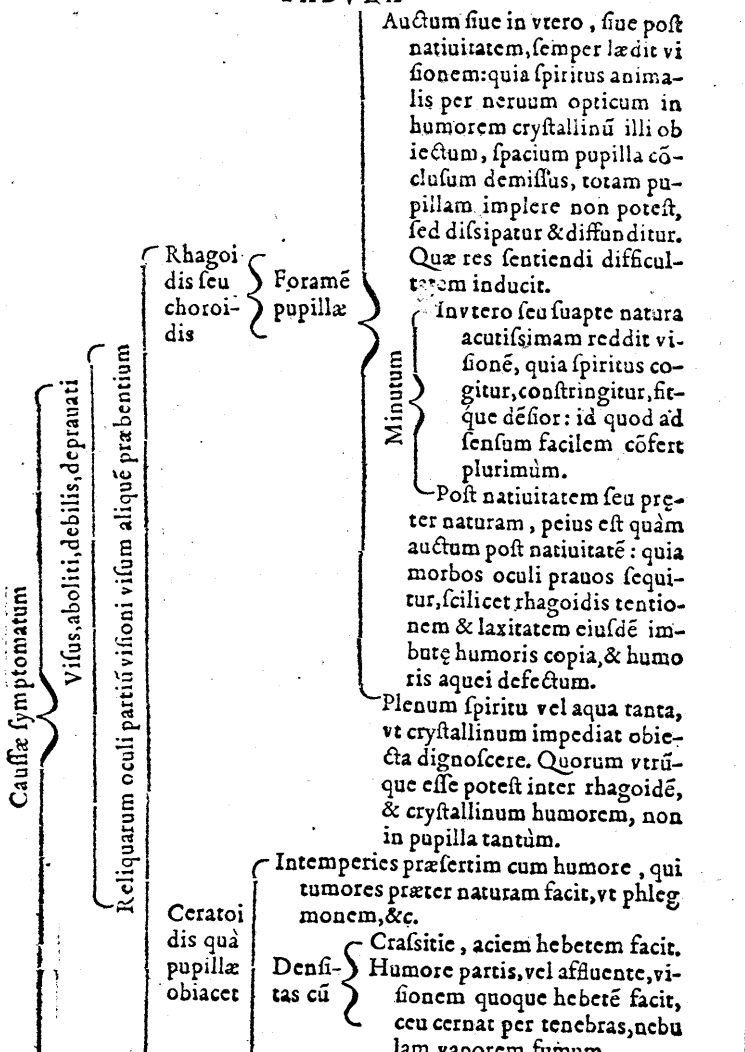
Cauſſæ ſymptomatum
Viſus, aboliti, debilis, depraua-ti
Reliquarum oculi partiũ viſioni viſum aliquẽ præbentium
Rhagoidis ſeu choroidis
Foramẽ pupillæ
Auctum ſiue in vtero, ſiue poſt natiuitatem, ſemper lædit viſionem: quia ſpiritus animalis per neruum opticum in humorem cryſtallinũ illi obiectum, ſpacium pupilla cõcluſum demiſſus, totam pupillam implere non poteſt, ſed diſſipatur & diffunditur. Quæ res ſentiendi difficultatem inducit.
Minutum
In vtero ſeu ſuapte natura acutiſsimam reddit viſionẽ, quia ſpiritus cogitur, conſtringitur, fitque dẽſior: id quod ad ſenſum facilem cõfert plurimùm.
Poſt natiuitatem ſeu præter naturam, peius eſt quàm auctum poſt natiuitatẽ: quia morbos oculi prauos ſequitur, ſcilicet rhagoidis tentionem & laxitatem eiuſdẽ imbutę humoris copia, & humoris aquei defectum.
Plenum ſpiritu vel aqua tanta, vt cryſtallinum impediat obiecta dignoſcere. Quorum vtrũque eſſe poteſt inter rhagoidẽ, & cryſtallinum humorem, non in pupilla tantùm.
Ceratoidis quà pupillæ obiacet
Intemperies præſertim cum humore, qui tumores præter naturam facit, vt phlegmonem, &c.
Denſitas cũ
Craſsitie, aciem hebetem facit.
Humore partis, vel affluente, viſionem quoque hebetẽ facit, ceu cernat per tenebras, nebulam, vaporem, fumum.

Color mutatus, vt in ictero, in quo omnia pallida apparent, vt in hypoſphagmate, rubra hallucinatione ſcilicet facta pro coloris natura.

Vlcus magnum, ſorde collecta, ceratoidis dẽſitate minuta. & ſi penetrat, effuſo humore aqueo.

Rugoſitas vt in vltima ſenectute, cum pupillæ magnitudine.
- Minuta, etiam ob humoris aquei defectum.
- Conſueta, fit ob ceratoidis ſolius affectum.

Cohærentis tunicæ chymoſis, & pterygium, ad corneã quoque tranſeuntes affectus per ſe pupillã obſcurant. Phlegmone autem, aut alij tumores præter naturam tunicæ huius, aut aliarum partium oculo adiacentium, vt genarum incrementum naturale, aut à tumore præter naturã tantùm, vt pupillæ caliginem inducant, per accidens viſionem impediunt.

Tunicæ amphibliſtroidis & arachnoidis, muſculorum ſex oculos ſingulos mouentium & ſuorum tendonum, & nerui in eos inſerti. & adipis & carunculæ in canthis, & cerebri (præſertim qua parte nerui oriuntur) affectus ex prædictis colligere eſt facile.

Viſus dolentis

A proprio ſenſibili
- Splendor diei, ſolis, fulguris
- Color
  - Splendidus & candidus: nam diſſoluit, diſſipátque viſionem.
  - Niger, vt tenebræ: nã cogendo violentiùs extinguit viſionem, ſed eò magis ob eſſentiæ tenuitatem ſplendor illuſtris: viſionẽ verò ſanam, ſed fatigatam delectat cæruleus & fuſcus, viſionis eſſentiam cogens citra violentiam: à ſole ægrotantem, niger & tenebroſus.

Ob tactũ
- Alteratio ſubita, ſeu violentus occurſus calidi, aut frigidi.
- Solutio continui facta inciſione, fractione, tẽſione, eroſione, & vehementi ac repentino occurſu proprij ſenſibilis, ſic in reliquis ſenſibilibus.

Auditus

- Aboliti / Debilis / Deprauati
  - Potentia audiendi læsa à nerui auditorij vel cerebri (præsertim qua parte ex eo neruus auditorius oritur) morbis, intemperie, tumore præter naturam, solutione continui.
  - Instrumenti primi audiendi scilicet internæ meatus auditorij extremitatis (vbi dilatatũ neruum auditorium attingit) intemperies, obstructio à sorde, callo, tumore præter naturam solutio continui.
  - Reliquarum auris partium, auditioni vsum aliquem præbentium, scilicet earum, quę meatus anfractui foris adsunt, intemperies, tumor præter naturam, solutio continui.
- Dolentis
  - A proprio sensibili: vox aspera, grauissima, maxima, celerrima, qualissonus est tonitrui, furditatem sæpe afferens diuulso audiendi instrumento: sed vox lenissima, tardissima, sano auditui est gratissima: fatigato magis, si præterea sit perexigua: ægro maximè, & ea magis ipsum silentium.
  - Ob tactum alteratio subita, solutio continui, vt in visione.

Odoratus

- Aboliti / Debilis / Deprauati
  - Potentię odorãdi læsio, quã efficit intẽperies calida, frigida spiritus ventriculorũ cerebri anteriorum.
    - Intemperies octo per se, aut cũ humore putri: vnde fœdus odor prodiens, vapores à vicinis corporibus ad odorandi facultatem elatos interturbat & deprauat, vt in ozæna.
  - Instrumenti primi odorandi scilicet ventriculorum cerebri anteriorũ, aut potiùs cõtinuarũ cũ iis propaginũ similiter cauarium ab
    - Obstructio præsertim propaginum ipsarũ sed etiam na
      - Excremẽtis vt in grauedine & destillatione, polypo, callo, tubercu-lo, tumore aliquo præter naturam. Ambustio-ne, aut refri

Causſæ ſymptomatum

Gustatus

- rum, prope oſ ſium ethmoideôn initium deſinentium. Reliquarum partiũ odoratui ſeruientium, id eſt, meatus & membranæ interne nariũ & oſsium ethmoideôn. — Solutio continui, vt ſignis ſectio, aut contuſio. — geratione ventres cerebri anteriores humoribus liquatis aut expreſsis replente: à quibus & meatus obſtruuntur, & ſpiritus ventriculis contentus & ambiens cerebrum intemperieali qua afficitur.

Dolentis
- A proprio ſenſibili, odore graui aut nimiùm vehementi, & ventriculos cerebri replente nimium vaporibus, continuum etiam diuellentibus.
- Delectatur autem odoratus cuiq; familiaribus.
- Ob tactum alteratio ſubita, & ſolutio continui.

Abolita
Debilis
Depraua
- Potentia guſtandi læſa, dum neruos molles & guſtatorios tertiæ coniugationis, aut illam potiſsimum cerebri partem, vnde hi oriũtur, lædunt.
- Inſtrumenti guſtandi primi ſcilicet tunicæ linguam ambientis, factæ ex neruo guſtatorio tertiæ coniugationis dilatato.
- Reliquarum oris partium guſtatui ſeruientium, id eſt ſimilaris linguæ corporis & palati

Intemperies. Tumores præter naturã. Solutio cõtinui.

Dolentis
- A proprio ſenſibili, ſapor aſtringens, acidus, amarus, acer: ſoluunt enim continuum, grati autem ſunt pinguis, & dulcis: quia ſunt corporis eſſentiæ magis familiares, & pinguis exaſperatam guſtationem lenit. Delectant ægrotantem contrarij ſucci iis qui morbum excitarunt.
- Ob tactum, alteratio ſubita, & ſolutio continui, vt priùs.

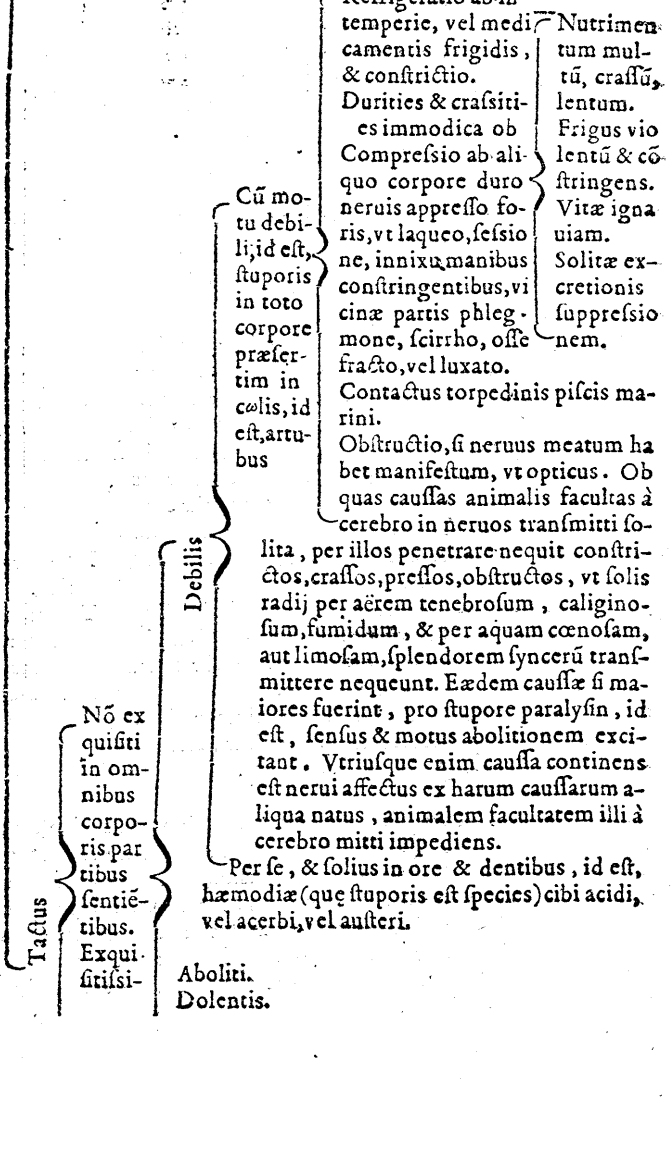
Tactus
Exquisitissi-
Aboliti.
Dolentis.
Nõ exquisiti in omnibus corporis partibus sentiẽtibus.
Debilis
Cũ motu debili, id est, stuporis in toto corpore præsertim in cœlis, id est, artubus
Refrigeratio ab intemperie, vel medicamentis frigidis, & constrictio.
Durities & crasitiesimmodica ob
Compressio ab aliquo corpore duro
neruis appresso foris, vt laqueo, sessione, innixu manibus constringentibus, vicinæ partis phlegmone, scirrho, osse fracto, vel luxato.
Nutrimentum multũ, crassũ, lentum.
Frigus violentũ & cõstringens.
Vitæ ignauiam.
Solitæ excretionis suppressio nem.
Contactus torpedinis piscis marini.
Obstructio, si neruus meatum habet manifestum, vt opticus. Ob quas causas animalis facultas à cerebro in neruos transmitti solita, per illos penetrare nequit constrictos, crassos, pressos, obstructos, vt solis radij per aërem tenebrosum, caliginosum, fumidum, & per aquam cœnosam, aut limosam, splendorem syncerũ transmittere nequeunt. Eædem causſæ si maiores fuerint, pro stupore paralysin, id est, sensus & motus abolitionem excitant. Vtriusque enim causſa continens est nerui affectus ex harum causſarum aliqua natus, animalem facultatem illi à cerebro mitti impediens.
Per se, & solius in ore & dentibus, id est, hæmodiæ (quę stuporis est species) cibi acidi, vel acerbi, vel austeri.

- Nõ exquisiti in omnibus corporis partibus sẽtiẽtibus
  - Abolitiõ cũ motu.i. paralyseos lęsis
    - Omnibus neruis, vel etiam cerebro, mortem affert citissimam hæc apoplexia ob respirationem prohibitam. Omnes enim partes sensu & motu priuantur.
    - Spinalis medullæ
      - Vertebra
        - Initio, solæ partes capitis dum viuet, sentiũt, & moueri possunt. Viuunt autem hi, vt priores, quãdiu qui præfocati, strangulãtur.
        - Quarta, aboletur vox.
        - Quinta, manus sensu & motu omninò priuantur.
        - Sexta, non omninò sensu, sed motu priuantur: sed primæ brachij partes illęsæ seruantur.
        - Septima, multo magis illęsę seruantur.
        - Octaua perquam exiguam noxam manus sentiunt: sed maximam thorax & partes reliquæ inferiores. Quantò enim vertebra affecta fuerit inferior, tantò paciores partes sensu & motu priuantur, hæ scilicet solæ quæ neruos à spinali medulla affectæ ipsius parti succedente accipiunt.
  - Dolentis
    - Alteratio subita, id est, violentus calidi frigidíque substantiam diuellentis occursus. Nam humiditas & siccitas nisi calori frigoríve iungantur, occursu suo vim inferre non consueuerunt.
    - Solutio continui. i. sectio, ruptio, tensio, rosio. Hæ autem causse dum fiunt, & partem tactu præditam mutant, dolorem excitant, non autem dum sunt factæ, nisi per accidens. Vt si acres humores corpus vlceratum mordent, vt phlegmone superueniens partem intendit, & ob id dolet, aut calor est immodicus. Delectant verò eum contraria, quę per se, ipsum ad natu-

Cauſſæ ſymptomatum Tactus

Exquiſitiſſimi in ſtomacho.i. ore ventriculi

ralem habitum affatim reducant.
Qualis voluptas præcipua in genitiuis partibus fœminæ & maris.

Excitatorum per conſenſum cum

Corde per arterias, ſcilicet, ſyncopes cardiacæ, pulſus abo liti, parui, deprauati
Cerebro per neruos ſcilicet epilepſiæ, grauis ſoporis, veterni, catalepſis, delirij, melancholię.
Vtroque principio, ſcilicet, apnœę & dyſpnœæ, quę etiam ob diaphragmatis conſtrictionem & alias cauſas fit.

Frigus validū per ſe aut cū pituita frigidiſſima, qualis eſt vitrea.
Spiritus frigidꝰ inflare potens.
Cibus, potus, medicamentum frigidiſ.

Os vētriculi refrigerātia, & cerebrū p neruos, & cor per arteriam magnā, præſertim vbi vehemēs eſt affectus os vētriculi ſenſu abſolutiſſimo præditū infeſtans: & cerebrū, nerui, cor arteriæ ſunt imbecilla vel natura, vel ob pathos aliquod.

Debilis Abolitæ

Corpus non inanitum per fluorem ſubſtantię.
Suctio ſtomachi nō facta.
Senſus ſuctionis in ſtomacho nō factꝰ.
Cùm trēs affectiones prædictæ paruæ ſunt nondum tamen abolitę.

proprio rū ſcilicet animalis appetētię cibi, & potus ſeu famis & ſitis

Acidi & frigidi humoris vitium mordicus ſtomachum infeſtans, vacuans, cogens tunicas eius, & conſtringēs & roſionē ei inducens, quæ ſuctioni ei (à qua appetentia ſecundum naturam fit) proportione reſpōdet, ſed hæc appetentia cibi magis eſt quàm potus, eíque, multa aſſumptorum deiectio ſuccedit.

Immodicæ cibi & potus cupiditatis,

Salſi & bilioſi humoris vi-

Depra-uatæ.i.
- seu famis caninæ & sitis inexplete: tium stomachum mordicans, calfaciens, dissoluens, siccans, qui potus magis quàm cibi appetentiam excitat, vt etiam dum natiua ventriculi humiditas in eo velut feruet, vel dum vipera præsertim Dipsas deuorata est, aut vinum potum in quo hæc sit extincta, vel ebrietas ex vino veteri, vel marinę aquę potio, vel decreta & obstinata sitis, vel febris ardens.
- Totius corporis immodica dissipatio ob caloris vim vel retentricis imbecillitatem, assiduam exigens nutritionem.
- Ob id multam in corpus facit distributionem, paucam deiectionem, cibi & potus appetentiam excitat. bulimos autẽ. i. vehemens fames fit, cùm stomachus penuria, imbecillitate, refrigeratione infestatur.
- Prauas qualitates cibi & potus appetentis, &c.
- Prauas qualitates cibi & potus appetentis, vt acida, acerba, acria, cimoliam terrã, testas, carbones extinctos, & alia absurda pro vitiosi humoris in ipsis vincentis ratione.
  - Prauum aliquod excrementum & vitiosi humores vẽtriculi tunicas imbuentes, vt in citta, id est, pica seu malacia viris interdum accidente affectu, sed mulieribus vtero gerentibus frequentissimè ad secundum, aut tertium vsque mensem. Nam mense quarto humores ij vincuntur, coquuntur, à fœtu iã grandi absumuntur, à quibus fere fit cacochymus & intemperatus.

Causſæ symptomatum Primi & cõmunis sensus, scilicet.
- Vigiliæ
  - Siccitas & calor immodicus.
  - Mœror, solicitudo, dolor.
- Veterni, frigida omnia magis quàm humida.

TABVLA QVINTA DE CAVSIS *ſymptomatum facultatis Actionis animalis*, motricis & principis.

- Cauſſæ ſymptomatum facultatis, vel actionis animalis motricis Motus voluntarij
  - Aboliti.i.
    - Paralyſeos, dictæ priùs in ſtupore tactus, ſed vehementiores aut plures, aut in corpore ad patiendum promptiori.
    - Apoplexiæ, copia pituitæ in vẽtriculis cerebri.
  - Debilis, id eſt,
    - Stuporis, eædem quæ in ſtupore tactus.
    - Dyſpnœæ, in libris de dyſpnœa.
  - Conuulſionis
    - Inanitio ſeu ſiccitas immodica, vt in ardentiſsimis febribus & fidibus muſicis aëre ſicciori.
    - Repletio ſeu humor immodicus neruoſa corpora nimis extendens, vt in phlegmone & fidibus muſicis aëre pluuio.
  - Tremoris
    - Facultatis motricis imbecillitas ex intẽperie frigida.
      - Corporis vniuerſi à Originis neruorũ à Aliarum, partiũ natura imbecillorũ & noxæ opportuniorum à
        - Senectute frigida, ſica, venere.
          - Immodica.
          - Intempeſtiua.
        - Timore, dolore magno.
        - Frigido aëre, balneo.
        - Potu largiore vini etiam meraci longo.
        - Potu intempeſtiuo & immodico frigidæ aquæ.
        - Ignauia & diu omiſſa exercitatione poſt multos cibos.
    - Obſtructio neruorum à ſuccis multis, craſsis, lentis, ita vt exigua facultas motrix in partem affluat, niſi dum confertim irruens, illos excuſſerit.
      - Calidæ & rodentes
        - Aëreæ, refrigeratione ſola hic rigor curatur, non ſudore, vomitu, deiectione.
        - Humidæ aſpectu, vt bilis flauæ in tertiana exquiſita & ardente febre, vacuatione curatur.

Deprauati

Rigoris

Cum febre

Frigidę

Aëreæ, calfactione ſola curatur.

Humidæ, vt atra bilis natura frigida putredine calfacta, rigorem quartanæ gignit. Hic coctione, vel vacuatione, vel ambabus curatur. Humor verò & ſpiritus ſine humore calidiſsimus, aut frigidiſsimus per corpus trāſiens, horrorem, nonnunquam rigorē excitat.

Sine febre

Aëris frigidi vel aquæ frigidæ repentinus vel diuturnus occurſus, hanc ſanat calfactio.

Aquæ feruentis balneum corpori non præcalfacto repente & confertim occurrens.

Aquæ dulcis & temperatæ balneum frequēs poſt cibum.

Ignauia & otium.

Repletio frequens cibi & potus præſertim frigidi temperatura & ſuapte natura pituitam gignentis. Hic multo calore vix vincitur

Timor & dolor, interdum & medicamentū mordax vlceri impoſitum.

Sed hic rigor ex praua victus ratione natus, ob imbecillitatem horror potiùs quàm rigor eſt.

Nam rigor à ſuccis frigidis & pituitoſis nunquam excitari videtur, vtpote ob craſsitiem vehementer moueri nō potentibus, nec adeò tenuari vt bilis. Talis autem rigor veteribus fuit ignotus, vt qui cum febre eſt notiſsimus, vtpote à ſalubri victus ratione minùs quàm nunc aberrantibus, & minùs crebrò ſe lauantibus.

Horroris, cauſſæ rigoris, ſed mitiores, pauciores, quieſcentes, ac minùs motæ: adhęc laſsitudo vlceroſa, cùm maior eſt etiam ante motum excrementi. Poſt motum præſertim, validiorem, multò magis, ita vt iam pro horrore ſit rigor.

Deprauati

Excrementi enim seu calidissimi, seu frigidissimi

- Qualitas praua & mordax magis & minùs
- Quantitas multa, vel pauca.
  - Corpore, vt in exercitatione
  - Animo, vt in ira.
- Motus velox, tardus, validus, languidus
  - Sole, balneo
  - Seipso calfacto, tenuato, in spiritum verso
  - Robusto, & vix patiente aut imbecillo
  - Facilè sentiente, vel obtusè
- Quies

Excitat:
- Pruritum
- Vlcerosũ sensum
- Inæqualitatem
- Horrorẽ
- Rigorem
- Febrem

sentientes corporis partes nõ per vasa — In corpore

Nam excrementum id mordax, erodẽs, nitrosum, salsum, amarum in cute, vel subdita illi carne

- Paucum, tenue, immotum in pruritu & lassitudine vlcerosa & inæqualitate.
- Paucum, tenue, parùm motum in horrore.
- Multum, crassum, immotum, in lepra & psora, nonnunquam & lentum, sed semper infixum & impactum in cute, vt nihil iuuentur etiam si vehementissimè scalpendo cutim sibi homo detraxerit.
- In his enim pruritus vehementiùs & crebriùs vrget: moderatiùs aut rariùs is qui oritur ex iis excrementis paucis & tenuibus & quiescentibus, ortis ex neglecto balneo, vel sordium ad cutim copia, vel cruditate multa, vel cibis praui succi.
- Copiosum, vel mordacissimum, vel motũ vehementiùs, vel tria hæc simul in rigore maximo, minimo, medio: prout causſæ magis, vel minùs erodunt, abundant, mouentur: adhæc motus facultatis expultricis validus & violentus in tussi, sternutamento, singultu, pandiculatione, oscitatione, rigore: moderatior in horrore, & multò magis in æqualitate, vt ferè non motus, sed sensus tãtùm qualis in vlcerosa lassitudine, vel pruritu vtoque.

Excre-

Tuſsis
- Vehemẽtis
  - Excrementa craſſa,tenuia, lenta,aquoſa, quorum contraria facilè expuuntur,calida,frigida,mordacia, non mordacia, aſperam arteriam obſtruentia.
  - Rodentia in ipſis collecta,vt in peripneumonia,tabe,pleuritide, à capite defluentia,vt in catharrho.
  - Aliquid cibi aut potus deerrans in aſperã arteriam.
  - Affectus quidam præter naturam partium reſpirationi ſeruientiũ,aut cum iis motarum, vt phlegmone diaphragmatis, gibbæ hepatis,lienis,ſtomachi.
- Exiguæ
  - Prædictæ cauſſę,ſed pauciores,aut minores.
  - Intemperies frigida, inæqualis partium reſpirationi ſeruientium,per quam nihil tuſsiendo expuitur, & tuſsis tam exigua eſt, vt ſpiritus cohibitione ſupprimi, atq; adeò curari poſsit(niſi admodum magna ſit) aucto per eam cohibitionem in reſpirationis organis calore, & ſpiritu cohibito in omnes arctos meatus penetrãte,à quibus duobus intemperies tollitur.

Tuſsis itẽ hæc ſcreatui ſimilis eſt. Nã muſculi thoracis cõcutiuntur,vt ea quę carnibus ſuis moleſta ſunt,in pulmonũ arterias expellant,& ad horroris rigoríſque genus pertinere videtur, niſi q hæc citiùs ſentitur, ob motum inſtrumentorum thoracis perpetuum.

Sternutamenti,excrementorum mordax, nares reſpirationis etiam meatus, ventriculos anteriores cerebri& continua his olfactus inſtrumenta & oſſa ethmoidea, id eſt, colatoria obſtruens.

Quæ vt expellat ac expurget cerebrũ motu vtroque expirationis vtitur, al-

tero quẽ per ſe facit, per oſſa ethmoidea: altero, per nares neruis ceu manibus prælongis in thoracẽ demiſsis vtens, & ſpiritum vnico impetu ex pulmone & capite vehemẽter emittens. Ob id capiti oppleto vaporibus ſternutamentum conducit plurimùm, niſi ob deſtillationem euenerit. Sternutamentum interdum eſt remedium per accidens humorum in pulmone reſidentium, & ſingultus ob violentum ſcilicet motum muſculorum epigaſtrij cauſſam ſingultus expellentis, vt expiratio violentior pulmonum imbecillitati ſuccurrit.

Oſcitationis, humiditas flatuoſa, vel ſpiritus vaporoſus in muſculis maxillam inferiorem aperientibus.

Pandiculationes, ſenſus euaporantium à carnibus per poros excrementorũ vaporoſorum. Ob id à ſomno experrectis maximè accidit, quia vaporoſa excrementa in carne ſentiunt ex cibi ingeſti coctione prodeuntia, & nondum à facultate excreta. Accidit etiam ſpontaneæ laſsitudini, vlceroſæ, & tenſiuæ, cùm exiguæ ſunt, aut natę ab excremẽtis flatulentis & vaporoſis: per phlegmonoſam verò & vlceroſam, dum maior eſt, nemo tentat pandiculari, aut aliter moueri. hanc præcedit inæqualitas quædam, interdũ corporis totius, & ſenſus quidam rei à natura alienæ velut intimo corpori interſperſæ, ſub calidæ ac erodentis, vel etiam omnes carnes ſenſim diſtendentis.

Motus facultatis ex pultricis ſenſu percepti, cum voluntario communicantis, à cauſſa præter naturã excitati

Palpitationis, aërea ac vaporoſa quædam ſubſtãtia craſſa & multa pro captu partis in qua fit, ex imbecillo refrigeratæ partis calore nata.

Singultus, ſtomachum moleſtantia, id eſt,
- Ciborum copia ipſum grauans.
- Ciborum corruptela ipſum mordicùs infeſtans.
- Humor acer, aut acrium aliorũ, vt piperis immodica quantitas ſumpta: præſertim quibus ſenſus ſtomachi facilis eſt.

Vomitus
- Cibus multus aut corruptus, aut pinguis, aut ingratus ſumenti.
- Medicamenta, vt helleborus albus, agaricus bulbus, vomitorius.
- Humor bilioſus, pituitoſus.

Ructus
- Acidi, intemperies frigida per se, aut cum humore.
- Fumidi, intemperies calida per se, aut cum humore.

Ex his conuulsio & palpitatio morbi solius sunt opera, nihil ad illorum generationem conferente natura.

Rigor, horror, sensus vlceris, pruritus, tussis, sternutamentum, oscitatio, pădiculatio, singultus, vomitus, ructus, opera sunt solius naturæ, id est, omnis facultatis corpus regentis coactæ à caussa aliqua morbifera. Ob id symptomatis præter naturam annumerantur, quia causse præter naturam, cogunt naturam ad huiusmodi motus.

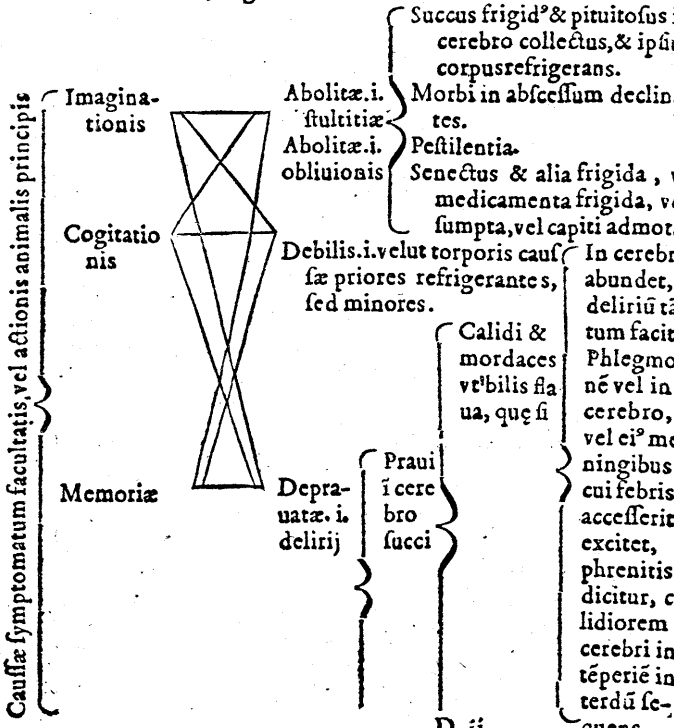
Caussæ symptomatum facultatis, vel actionis animalis principis
Imaginationis
Cogitationis
Memoriæ
Succus frigid⁹ & pituitosus in cerebro collectus, & ipsius corpus refrigerans.
Abolitæ.i. stultitiæ
Morbi in abscessum declinãtes.
Abolitæ.i. obliuionis
Pestilentia.
Senectus & alia frigida, vt medicamenta frigida, vel sumpta, vel capiti admota.
Debilis.i. velut torporis caussæ priores refrigerantes, sed minores.
In cerebro abundet, deliriũ tãtum facit.
Calidi & mordaces vt bilis flaua, quę si
Phlegmonẽ vel in cerebro, vel ei⁹ meningibus cui febris accesserit excitet, phrenitis dicitur, calidiorem cerebri intẽperiẽ interdũ sequens.
Depraua tæ. i. delirij
Praui ĩ cerebro succi

Frigidi, vt melancholici, mania seu melancholica dementia dicitur, cui comes est timor & mœror sine caussa manifesta.

Cerebri intemperies calidior.

Mordax & calidus vapor ad cerebrum sublatus, vt in vigore acutissimarum febrium.

TABVLA SEXTA DE CAVSSIS *symptomatum reliquorum.*

Caussæ symptomatum Actionum naturalium.

Attractionis:

- Abolitæ. i. paralyseos gulę, extrema facultatis imbecillitas ex morbo similari, aut instrumentali, vt obstructione gulæ totius, à tuberculo carneo ipsi innato.
- Debilis ceu cœptæ paralyseos, nondum perfectæ, imbecillitas minor & obstructio partis gulæ.
- Deprauatæ, vt cùm ventriculus præter naturam ex infernis attrahit etiam interdum clysteres, vomitu postea reiiciendos, vel potiùs ascendunt impulsi sursum violenter, & à compressione intestinorum, vt stercus per lethales voluulos, & flatus, & humor acer exitu per anũ prohibitus, ad ventriculũ & caput sursum recurrit.

Huc reducitur anadosis. i. distributio alimenti ex ventriculo in hepar, ac inde in singulas corporis partes, abolita, debilis, deprauata ob

- Facultatis tractricis imbecillitatem ex intemperie partium alimentum sibi familiare trahentium.
- Instrumentorum morbos alimẽti meatus angustantium.
- Alimenti digerendi prauitatem, id est, crasitiem & lentorem.

Retentionis:

- Abolitę, imbecillitas facultatis extrema ex morbo similari, aut instrumentali.
- Debilis:
  - Flatus ex alimentis flatulentis, aut ventriculi frigore modico.
  - Fluctuatio, cùm nihil in ventriculo continetur quod in flatum verti possit, aut ipse ventriculus vehementer est refrigeratus, ob id ipsa nullum vaporẽ excitare solet, nõ tamẽ fit sine potione ĩ vẽtriculo.

Alterationis

- Deprauatæ, id est, cùm ventriculus amplectendo cibos, tremit, palpitat, concutitur, conuellitur, quorum causſæ ſunt dictæ tabula ſuperiore.
- Abolitæ. i. apepſiæ ſeu cruditatis p quã cibus ne minimum quidẽ mutatur, nec corrumpitur.
  - Vẽtriculus plane victꝰ, nec coctionem omni no aggrediens
    - à Copia immodica, quam facultatis imbecillitas ferre nequit.
- Debilis. i. bradypepſię ſeu tardę coctionis
  - Facultatis alteratricis aberratio à ſcopo, quę cauſſa horũ triũ eſt cõmunis
    - Vehementi frigore, Facultate coctrice vẽtriculi læſa & imbecilla extremè, in lyẽteriam & tympaniã vertitur. Ab externo errore, vt facilè corrigitur.
      - Deprauatæ. i. dyſpepſię, ſeu corruptelę cibi in ructum
        - Nidoroſũ
          - Calidi & bilioſi cibi.
          - Excrementũ bilioſũ & calidũ.
          - Morbi ventriculi calidi.
        - Acidum
          - Frigidi & pituitoſi natura cibi
          - Excremẽtũ pituitoſum frigidũ.
          - Morbi ventriculi frigidi.

Facultate coctrice ventriculi læſa, &c.

- In ſua ipſius eſſentia per intemperiem aliquam qualitatum agentium, id eſt, calidæ, frigidæ. Humida autem intemperies ventriculi poſt hydropen, ſicca poſt ſenectutem aut tabem, in multo tempore tantùm coctionem abolent.
- Per morbũ aliquẽ ventriculi inſtrumentalem
  - Simplicem, vt eryſipelas, phlegmonem, ſcirrhum, abſceſſum.
  - Compoſitum, vt intemperiem cũ tumore, & eryſipelas phlegmonodes.

Ab externo errore, &c.

- Ventriculi excremento inutili.
- Cibi & potus
- Somno breui
- Studiis q̃ corporis ſeruitio gerim⁹.

  - Quantitate immodica.
  - Qualitate praua.
  - Intẽpeſtiua ſũptione, vt ante exercitationẽ vel deſcenſũ heſterni cibi.
  - Ordine p̃poſtero, vt ſi prima ſumãtur, auſtera, poſtrema aluũ ducẽtia.

Eadem intellige in reliquis aliarum partium alterationis ſpeciebus, vt ſanguificatione, nutritione.

Cauſſæ ſymptomatum Actionum naturalium

Nutritionis

- Abolitæ, alteratricis facultatis imbecillitas maxima.
- Debilis & à perfecta aſsimilatione deficientis
  - Alteratricis facultatis imbecillitas.
  - Materiæ & alimenti in corpore defectus, cibo nullo, pauco, multo, ſumpto.
  - Vnde *
- *Vnde natrophia & ex
  - Attractricis imbecillitate, quæ ſi robuſta eſt & alteratrix imbecilla, corpus excrementis variis redundat, vt oſtendit œdema, inflatio, anaſarca.
  - Expultricis motu immodico ob
    - Excremento
      - Retētricem facultatem grauatā.
      - Quantitatem.
      - Qualitatem acrem.
      - Propriam eius imbecillitatē, per quam redundans & vtile excernitur, vt in lienteria, dyſenteria, cholera.
- Depraua-tæ, prauitas alimēti ex quo fit ſanguis
  - Pituitoſus, carnem in album (qualis eſt oſtreorum) tranſformans in toto corpore, in leuce, id eſt, vitiligine maximo alteratricis errore, vel in ſola corporis ſuperficie velut ſquamas inſpergens in alphis albis.
  - Bilioſus.
  - Melancholicus, carnem in nigrā tādem transformās
    - In toto corpore, in elephante.
    - In ſola corporis ſuperficie, in alphis nigris.
  - Calidus, frigidus, humidꝰ, ſiccus: à quo parui errores in carne calida, frigida, humida, ſicca.

- Abolitæ, facultatis partium excrementa expellentis imbecillitas ſumma ex intemperie aliqua inſigniore.
- Debilis viarum, per quas excrementa bilioſa, melancholica, ſeroſa, &c. trahuntur vel expellūtur anguſtia ex
  - Obſtructione ab humoribus craſsis, lentis, multis, vel tuberculo innato.
  - Cōpreſsione à tumoribꝰ prēter naturā, qui ex humorum in partiū corpora affluxu fiunt.

- Expulsionis
  - Depravatæ, excrementi malitia
    - Crassities.
    - Lentor.
    - Multitudo ex
      - Alteratricis lęsione ob partiũ intẽperiẽ
      - Alimenti prauitate, &c.†
        - Calidiorẽ, quæ biliosum vel melancholicum excremẽtum facit.
        - Frigidiorem, quæ pituitam & excrementum, aquosum parit.

- †Alimenti prauitate suapte natura gignẽtis
  - Bilẽ, quæ
    - Herpetẽ, erysipelas, in partem tantũ
    - Icterum, in corpus vniuersum
  - Melancholiam, quæ
    - Cancrum, in partem tantùm
    - Elephantem, in corpus vniuersum
  - Pituitam, quæ
    - OEdema, in partem tantùm
    - Leucophlegmatiam hydropis speciem in corpus totum
  - Aquosa & serosa quæ
    - Phlyctænas in partem tantùm
    - Ascitem, in corpus totum

  (Effusa, parit.)

- Hemorrhagiæ .i. fluoris sanguinis quauis exparte
  - Facultas expultrix ora vasorũ præsertim imbecillium, mollium, tenuium, aperiens vt excernat sanguinem impetu ad os ruentem & molestum quantitate, vel qualitate acri, vt in fluxu sanguinis per nares,
  - Sanguinis
    - Cacochymus & vitiosus adeò, vt vasa, quibus continetur, erodat, aut qualitate acri ora eorum aperiat.
    - Tenuior per rarefactas tunicas, aut ora paruorum vasorum diapedesi transcolatus.
    - Auctus adeò, vt vasis contineri nequeat, sed ora eorum aperiat: vasa tamen rũpere non potest.
  - Vas diuisum
    - Incisione à vulnerantibus.
    - Ruptione / Cõtusione
      - Ab ictu, casu ab alto, saltu, clamore magno & acuto, vocalium instrumentorũ vasa per tensionem nimiam rumpente.
    - Erosione à succis acribus, igni, medicamentis causticis.

Causſæ ſymptomatum Excretionis vel retentionis immodicæ

Quæ omnia venis præcipuè imbecillis, tenuibus, mollibus aut duris vel natura, vel inedia, humiditate, ſiccitate præſertim accidunt à cauſsis internis, vel externis.

- Quantitas cibi & potus ventriculum grauans.
- vomitus
  - Qualitas mordacis rei, vt
    - Cibi per cruditates ingeſti, & ructum acidum, nidorem, amarorem, acrimoniã referentis.
    - Excrementorum bilioſorum, pituitoſorũ, ſeroſorum in ventriculo natorum, vel ex corpore in eum deriuatorum.
  - Nec grauia, nec mordacia, ſed in ventriculo contẽta præter naturã, id eſt, quæ cocta nutrire non poſſunt.
    - Pituita acida, ſalſa, interdum dulcis, in ventriculo conſiſtens.
    - Sanguis in ventriculum effuſus.
- Citæ ſeu ſolitum tẽpus præuenientis
  - Aſſumptorum copia ſupra ventriculi vires, aut capacitatem, vel vtramque, eum grauans & ad excretionem irritans.
  - Punctio ventriculi & inteſtinorum à re mordente, & facultatem ad expulſionem irritante.
  - Alimenta humidiora, viſcoſiora, grauiora, præſertim ſequente leui ambulatione. Nam vehemens alimenti in corpus diſtributionem facit.
- Tardæ
  - Inteſtinorum
    - Imbecilla expultrix, & muſculorum octo epigaſtrij, præſertim duris excrementis.
    - Senſus obtuſior, & moleſta non ſentiens, ob id non expellens.
  - Alimenti
    - Quantitas pauca: ex qua paucũ excrementum, ob id parũ grauans.
    - Qualitas ſicca, acerba, craſſa, quæ lẽto inceſſu p̃ inteſtina mouet.
- Paucæ
  - Cibus paucus & parum excrementoſus.
  - Vehemens anadoſis, id eſt, diſtributio alimenti in corpus, per quam excrementa reddũtur ſicciora & pauciora, quàm pro cibi quantitate.

Deiectionis

- Multæ
  - Otium pro exercitatione.
  - Cibus multus, præsertim excrementosus.
  - Imbecilla aut abolita anadosis.
  - Excremẽta à supernis partibus in ventrẽ affluẽtia ob earum
    - Expultricis facultatis robur: tũc deiectio nõ solùm multa fit sed humidior.
    - Retentricis facultatis imbecillitatem.
- Assiduę
  - Imbecillitas retentricis ventriculi & intestinorum ab intemperie.
  - Sensus vehemens ventriculi & intestinorum à natura, vel vlcere.
  - Rosio ventriculi & intestinorũ à contentis in eo acribus & mordacibus
    - Medicamẽtis per se aut cũ cibo sumptis.
    - Alimentis in ventriculo corruptis.
    - Excrementis à corpore in ipsũ defluẽti b⁹, vel in eo genitis.
  - Resolutio musculorum sedis: tunc deiectiones fiunt etiam inuitæ, intempestiuæ, inordinatę.
- Raræ — Cibi pauci, parum excrementosi, sicci, siccius instrumentum, vehemens anadosis.
- Crebræ — Retentrix imbecilla, humida intemperies.

Vtilis per certos quosdam circuitus manantis, quantitas eius ob membrum mutilatum, vel omissam exercitationem consuetam, grauans vasa & hepar. Hic tamen sanguis sæpiùs in hepate post delectationem, & fructum sufficientem ipsi traditum, moratus, nec potens in corpus digerī ob eius plenitudinem affatur, & in bilem vtramque transit, ob id mordicat & nigredinem habet splendentem, & dysenteriam facit: qualiter deiectio humida coctorum imperfectè in ventriculo, sed distribui prohibitorum.

Inutilis, qualitas acris: qualis sæpe in morbis acutis criticè expellitur, & interdum iis quibus habitus liquescit.

TABVLA

Cauſſæ ſymptomatum Excretionis vel retentionis immodicæ.

- Deiectionis cruentæ ſeu ſanguinis
  - Medij inter vtilem & inutilẽ, ſeu aquoſi & ſimilis loturę carnium cruentarum recentium
    - Imbecillitas hepatis etiã ſine phlegmone, chylum per meſaraicas venas attractum non potentis percoquere, ſed ſemicoctum per eaſdem ad inteſtina remittẽtis, quę hepatica affectio dicitur: qualis eſt vomitus ſemicoctorum ciborum priùs appetitorum.
  - Vel ſynceri, vel grumoſi, interdum cũ aliquo pure, & ramentis ac membranis inteſtinorum, vel ſtercore cõſtãte guttis cruentis reſperſo
    - Vlcus inteſtinorũ. In hac paulatim & ſæpe deiicitur, in præcedẽtibus tribus multũ & affatim: hæc ſola quibuſdam dyſenteria dicẽda videtur, vti & teneſmus ob vlcus in teſtini recti natus, ſymptomatis omnibus dyſenteriæ ſimilis, ſed eam vincens vehementi deſidendi conatu.
  - Flatus ventris
    - Humor pituitoſus in eo contentus
    - Cibus, præſertim natura flatulẽtus.
    - Cętera de flatibus lege in Galeno.
- Vrinæ redditionis
  - Suppreſſæ ſeu abolitę, i. iſchurię, morbi veſicæ
    - Imbecillitas veſicę nõ potentis vrinã per contractionem foras excernere, nata ex
      - Intemperie.
      - Morbo organico.
      - Solutione continui.
      - Neglecta meiẽdi occaſione, velut euerſa expultrice ob copiam vrinæ immodicam.
    - Anguſtia & cõniuentia ſtomachi ipſi°, ſeu meatus vrinarij, & colli veſicæ
      - Clauſi ob
        - Tumorem prętер naturam, vt phlegmonẽ meatum ſua mole opprimentem, ſcirrhum, &c.
        - Multam ſiccitatem à febribus ardẽtiſsimis & ſiccíſsimis.
      - Obſtructi à grumo, pure craſſo, lapide, topho, tuberculo meatui innato.

Ad hanc iſchuriam reducas licet ſymptoma id, cùm nihil penitùs vrinæ in veſicam fluit, abolita renum actione, quāquam verè nō ſit iſchuria, vt in qua veſica ſit plena, in hoc affectu vacua. Debilis, cauſſæ prædictæ, ſed minores.

Depraua-tæ. i.
- Strāguriæ
  - Veſicæ imbecillitas, aut vlcus.
  - Lotij acrimonia.
- Diabetæ Colliquato & reſoluto in ſeroſam ſaniem
  - Corpore vniuerſo.
  - Succo ſeu ſāguine in venis contento.

Hoc ſerum renes præſertim ſani attrahunt, veſicæque tranſmittunt. Si renes inualidi ſunt ad trahendum id ſerum, venæ id in ventrem tranſmittunt, aut in ſudorem tranſmutatur, aut toti corpori traditum hydropem de repente gignit.

Sudoris
- Multi
  - Corporis raritas.
  - Excrementi tenuitas & copia.
  - Vires robuſtæ, vt in ſudoribus criticis corpus purgantibus, vt qui modicam exercitationem, balneum, æſtiuum calorem ſequuntur, per immodicam autem exercitationem aliquid vtilis humoris effluit.
  - Reſolutus corporis habitus, & diſſoluta natura ſeu retentricis imbecillitas in ſyncope colliquationem prædictam ſequente.
- Suppreſſi
  - Excrementum paucum, lentum, craſſum.
  - Conſtipatio meatuum ab eos
    - Obturantibus ſuccis multis, craſsis, lentis.
    - Claudentibus, atrophia, refrigeratione, mollitie.
  - Facultatis in carne expultricis imbecillitas.

Excrementorum expulſionem adiuuant partium ipſa continentium difficilis tolerantia, & moleſtans, contrà facilis.

- Suppreſſorum ſeu abolitorum
  - Vteri corpus ſolidū, aut durū, aut dēſum, aut intēperatū, vel ab ortu, vel poſt natiuitatē.
  - Vitioſa vaſorum anguſtia ab ortu mulieris, hac parte malè conformata.
  - Vaſorum compreſsio & conſtipatio à vicinis corporibus, vel vbi craſsius corpus euaſit, citra morbum tamen.

TABVLA

Menſiũ
- Sanguis menſtruus craſsitie, lentore, copia ora vaſorum in vtero obſtruens.
- Paucitas eiuſdem ob exercitationem multam & victum tenuem, & humorum momentum ad partes alias.
- Diminutorũ ſeu debiliũ
  - Motus ſanguinis in alias partes irruentis ob vires robuſtas.
  - Proprij vteri morbi in ipſo, vel cornib⁹, vel ceruice, ſterilitas.
  - Cauſſæ nunc dictæ, ſed remiſsiores.
  - Otium diuturnum.
- Deprauatorũ
  - Immodicorũ
    - Victus plenior & opiparus.
    - Proprij vteri morbi in cornibus, ceruice, vel toto corpore.
  - Alienarum per vterum fluxionum, id eſt, fluxus muliebris, ob affectum aliquem ipſum infeſtantẽ, ſeu proprios vteri morbos, ſiue cornua, ſiue collũ, ſiue totum ſpatium afficiatur, corpus vniuerſum per vterum ſe expurgans humoribus redundantibus, biliоſis, pituitoſis, ſanguineis, quos colore repræſentat.

Gonorrhœæ. i. inuitæ ſeminis effuſionis
- Imbecillitas tricis, ſi laxo
- Cõuulſionis quodam modo ſimilis affectus, ſi intento

Facultatis retẽ Virili pudẽdo fiat.

Sic eorum, quæ à naribus, auribus, oculis, palato, faucibus, hæmorrhoidibus, aut quauis alia parte fluunt, quantitatem, qualitatem excretionis modum in dictas cauſſas reduxeris.

Cauſſæ ſymptomatum, Affectus corporis præter naturam, Viſilis, audibilis, olfactilis, guſtatilis, tactilis, partim dictæ tabula tertia: partim ex fine libri ſexti repetendæ.

IACOBVS SYLVIVS MEDICVS, HAEC IN auditorum ſuorum, & cæterorum medicinæ ſtudioſorum gratiã magna religione, colligebat

DE SIGNIS OMNIBVS MEDICIS, HOC EST *ſalubribus, inſalubribus, & neutris, commentarius omnino neceſſarius medico futuro, per Iacobum Syluium Medicum.*

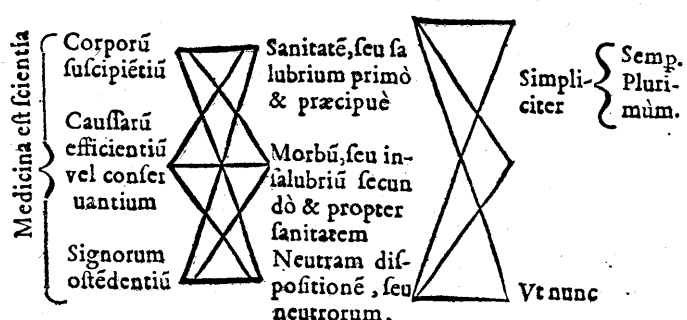

De corporibus in libris Phyſiologicis præcipuè agit Galenus, ſed aliis quoque paſsim, vti & de cauſsis: quæ tamen in libris ſanitatis tuendæ, de alimentis, de cauſſis pulſuum, reſpirationis, procatarcticis, morborum, ſymptomatum, methodo medendi, de medicamentis maximè declarantur.

De ſignis autem tam corporum quàm cauſſarum hoc loco agere ſtatuimus, ex libris maximè Galeni, Arte medica, Temperamentis, Locis affectis, Prognoſticis Hippocratis, Dyſpnœarum, Pulſuũ, & aliis quos obiter adſcribemus.

Signum medicum eſt quod ſanitatem, morbum, neutram diſpoſitionem, ſenſui vel rationi demonſtrat. Σημεῖα, hoc eſt, ſigna, non neceſſaria: τεκμήρια, dicuntur Medicis & Rhetoribus. Galenus in finem libri 3. Prog. Quintilianus lib. 5. cap. 9. Signi verò nomen latiùs hîc extendimus, vt ſæpè indicium comprehendat.

Neutram dispositionem, id est, nec sanam nec ægram omnino, seu nõ magis sanam quàm ægram, sed vtriusque mediam: vel partim sanam, partim ægram: vel aliquando sanam, aliquando ægram. Horum omnium, vt cæterorum, quæ ex libro artis medicæ sumuntur à nobis, rationem Martinus Acacia doctiss. medicus demonstrat suis in eum librum commentariis iam absolutiss.

Lib. de vsu partium.

Abanimo, est omnino medi⁹
- Audacis, & timidi, id est, alacer & fortis
- Iracundi & ignaui. i. mansuetus.
- Præcipitis & cũctatoris, id est prudens.
- Misericordis & inuidi, id est, amicorũ amans & human⁹,
- Callidi & hebetis. i. integer.
- Libidinosi & insensati. i. circa venerea mediocris.

Prima & potissima, sumpta ab ipsa hominis essentia, seu ab his quę homini insũt secundum essentię rationem

Quæ mediocritates, bonam cerebri, cordis, hepatis temperantiam sequi possunt: vt harum contraria, intemperaturas dictarum partium contrarias. Nam animi mores corporis sequuntur temperamentũ, & corporis actiones animi moribus consentiunt, vt dicato huic rei libello Galenus demonstrat. Ob id necessariò sequẽtibus addi possunt, vt pdigi & auari medius, id est, liberalis: & si quæ aliæ morũ mediocritates vitiis contrariis interclusæ, Aristoteli in Ethicis traditæ, homini insitæ & naturales inesse possint, aut saltem ad has igniculi quidam & propẽsio. Quæ enim signa temperamẽti cuiusque,

Signa hominis tẽperati ex lib. 1. sanitatis tuendæ: cap. 9. artis medicæ: lib. 2. tẽperamẽtorum: libro de opt. corporis constitutione.

à moribus optimis aut vitiosis sumuntur, sunt à moribus naturâ insitis sumenda, non ab his quos philosophiæ studio nobis posteà comparamus. Hi enim vt temperamentum mutare possint, non tamẽ necessariò indicant, vt natiui illi mores & insiti.

A corpore, seu corporis partibus
- Similaribus, eucrasia in calido, frigido, humido, sicco: est enim medius calidi, frigidi, humidi, sicci: seu mollis, duri, obesi, gracilis.
- Organicis, symmetria in magnitudine, figura, numero, situ, connexione: omnium similarium organa singula constituentium, & instrumenti totius.
- Ambabus, vnitas seu continuitas, sua similaribus, sua organicis, & seorsum, & cum aliis.

Minùs præcipua, sed quæ necessariò sequuntur probã partium similarium temperiem: multa etiam, organicarũ symmetriam, & ambarum vnitatẽ.
- Virtus, seu perfectio actionum naturalium, vitalium, animaliũ.
- Symptomata seu accidentia.

Naturalium
- Attractio alimenti familiaris omnium corporis partium moderata: & ab ea cibi & potus appetentia mediocris, & quantum vtriusque coqui potest in ventriculo: ab ea item alimenti in hepar, & inde in corpus reliquũ proba distributio.
- Retentio exquisita in ventriculo, hepate, venis, singulis partibus quoad erit coctio triplex in dictis partibus absoluta.
- Coctio cibi & potus perfecta: prima in ventriculo: secũda, in hepate & venis: tertia, in tota corporis mole, seu in singulis partibus. Cui comes est assimilatio, & nutritio perfecta. Huic viuidus semp color, nigri scilicet & albi medius.
- Expulsio tempestiua & moderata excrementorum: quæ per singulas coctiones bina, vnum crassius, alterum tenuius, secernuntur à succo benigno: & corpori alendo iam sunt aliena, quantitate, qualitate, vtrâque.

His addi potest veneris vsus mediocris.

Signa hominis temperati minùs præcipua, &c.

- Virtus seu perfectio actionum
  - Vitaliũ, id est, pulsus
    - Magni & parui
    - Calidi & frigidi
    - Mollis & duri
    - Pleni & vacui
    - Velocis & tardi
    - Densi & rari
    - Medius,
      - Vehemens tamen & æqualis & ordinat⁹: nõ medius vehementis, imbecilli, æqualis & inæqualis.
      - Ordinati & inordinati.

  His addi possunt mediocritates animæ, virtutem θυμοειδῆ, id est, animosam, vulgò irascibilẽ, in corde residentẽ, sequentes: vt fortitudo, mansuetudo, & reliquæ,

  - Animalium
    - Sensio omnis integra, & quatenus homini datum est perfecta, scilicet visio, auditio, olfactio, gustatio, tactio: qua tactione homines vt cætera animalia vincunt, ita aliis sensionibus cedunt variis animalium generibus.
    - Motus volũtarius omnium corporis partium optimus, inculpatissimúsque.
    - Principis animæ facultatis actio omnis, hoc est apprehensio, ratiocinatio, memoria integra.

    His addi possunt morum animi mediocritates, vt quę principium sui ab animali facultate ferè sortiuntur. Adhęc somnolenti & insomnis est medius. Hanc actionum virtutem symmetria instrumentorum, in quibus, vel à quibus actiones hæ fiunt, perficit.

- Symptomata seu accidentia.

- Quantitate
  - Totius
    - Magni & parui est medius, quanquam temperatus, vel magnus, vel paruus esse potest: si partes eius omnes sint temperatæ & commoderatæ,
    - Crassi, seu obesi & gracilis medius, id est, eusarcos & quadratus. Aph. 44. lib. 2. Hi status vitiosi augentur vel minuuntur latitudine & profunditate. In medio autem spirituosum genus, & carnosum, & solidum, est mediocre quantitate & qualitate.
  - Partis
    - Venarum nec amplarum, vt gracilis naturâ, nec angustarum & obscurarum, vt obesi naturâ, sed mediocrium. Quæ cauitatis mediocritas in cæteris eius partibus cauis etiam inest.

Calidi

Signa hominis tẽperati minùs præcipua ſumpta à ſymptomate.

- Capitis — Inter magnum & paruum medij.
- Oculi — De his pòſt in ſignis partium principum, cerebri & cordis temperaturas oſtendentibus, abundè dicemus.
- Thoracis
- Qualitate
  - Tactili — Calidi, frigidi / Mollis, duri / Hirſuti, glabri — Eſt medius toto corporis habitu.
  - Viſili — Color cutis totius eſt optimus, quia floridus, ſeu ex albo & rubro commiſtus.
  - Capilli, cùm puer eſt, rufi magis quàm nigri: cùm floret ætate, nigri: cùm adoleſcens eſt, flaui, & vt plurimùm criſpi mediocriter.
  - Patiendi difficultas, à cauſsis omnibus morboſis, quibus maximè reſiſtit. Intemperatus autem, ſolis ſuæ naturæ contrariis, cùm à ſimilibus ſuæ intemperaturæ cauſsis promptè offendatur.

Nam optimè temperatus homo ad iuſtitiam noſcitur actionis ſibi conuenientis perfectione, hoc eſt, ſi ſapientiſsimus eſt, ac prudentiſsimus. Deinde corporum eſt omnium temperatiſsimum, præcipuè internæ manus natiua cute, nerui, & carnis media, omniúmque exceſſuum & defectuum medium. Ob id ad ipſum, ceu quãdam Polycleti regulam, collata corpora alia, dicuntur calida, frigida, humida, ſicca: aut per horum coniugationem calida humida, calida ſicca, frigida humida, frigida ſicca: mollia, dura, craſſa, tenuia, hirſuta, glabra, &c. hoc eſt, calidiora, frigidiora, & cęteraa, temperato.

Spectanda autem ſunt maximè hæc ſigna ceu certiſsima, in aëre & in victu temperato, vt nec in ſole ſe homo in dies torreat, nec ſemper in vmbra, puellarum more, lateat. Quando ſic cutis nudæ colorem, mollitiem, duritiem regio intemperata, & temperatæ aër æſtiuus & hybernus permutauerit, & corruperit.

- Calidioris humido ſicco temperatæ,
  - Calor tactu perceptus in cute, & carnoſo genere.
  - Calfactio prompta, tarda refrigeratio, vt in corpore denſo.
  - Rubor in cute.
  - Adipis inopia.
  - Pilorum copia, & capillorum nigrities.

Signa corporis temperaturæ mediocris

- Frigidioris humido ſicco tẽperatæ.
  - Frigiditas tactu percepta.
  - Refrigeratio prõpta, vt rari corporis, calfactio tarda.
  - Rufa cutis, ſi frigiditas multùm excedit, liuida, plũbea.
  - Adeps mediocris.
  - Pilorum nuditas, & glabrities, capillus rufus.
- Siccioris calido frigido temperatæ.
  - Corpus ſiccum, durum, gracile, ægrè mobile.
  - Offenſio prompta à ſiccantibus.
- Humidioris calido frigido temperatæ,
  - Corpus carnoſius, mollius temperato.
  - Læſio prompta ab humectantibus.
- Hæc corpora cùm in altera oppoſitione ſint temperata, his notis exceptis, temperato cætera ſunt ſimilia.
- Calidioris ſiccioris,
  - Corpus calidius, ſiccius, durius, gracilius, hirſutius.
  - Nigrities cutis, ſi calor multũ excedit, & capillorũ.
- Calidioris humidioris.
  - Corpus calidius, carnoſius, mollius tẽperato, quantùm vtraque qualitas excedit.
  - Corpus calidius, & hirſutius multo, — Si calor multùm, humiditas parum vincit, medium.
  - Carnoſius, & mollius paulò, — Si calor multùm, humiditas parum vincit, medium.
  - Adipisinops, capillis, nigris, — Si calor multùm, humiditas parum vincit, medium.
  - Calidius, hirſutius paulò, — Si humiditas multũ, calor parum vincit medium.
  - Carnoſius, & mollius multò, — Si humiditas multũ, calor parum vincit medium.
  - Colore ex albo & rubro. — Si humiditas multũ, calor parum vincit medium.
  - Putridis morbis obnoxium, — Si humiditas multũ, calor parum vincit medium.
- Frigidioris, humidioris,
  - Paulo corpus album, molle, obeſum, debile.
  - Multò, pro qualitatum incremento, omnia hæc augentur.
  - Color rufus, aut liuidus, ſi plurimùm vtraque qualitas vincit.
- Frigidioris ſiccioris,
  - Capillus rufus.
  - Naturâ
    - æqualiter, cùm vtraque qualitas ex æquo à medio recedit.
      - Corpus frigidum tactu, durum naturâ, rectum, tenue, glabrum.
      - Adeps per carnes ſparſus, etſi corpus eſt gracile.
    - Inæqualiter, cùm qualitas altera plurimùm, altera parum à medio receſsit: illius qualitatis maiora, huius minora erunt indicia.

AEtate declinante, Corpus gracile, durum, melancholicum, ab atræ bilis prouentu, ob id nigrum & hirſutum, ſi iuuentus calida ſicca præceſſerit: ſi non, color cutis, & capillus, & pilus frigiditatis modum & proportionem ſequitur.

In his quatuor qualitatum coniugationibus qualitatis plus excedentis indicia ſemper magis eminebunt. Sunt autem ſigna hæc temperaturæ earum maximè partium, quæ primæ oculis ſubiiciuntur, ſcilicet cutis, & muſculorum omnia oſſa ambientium. Si verò hæ temperaturæ totius natiuæ non ſunt, ſed cordis, aut hepatis, aut amborum naturam, præcipuè calidam, frigidam ſequuntur, & ſunt acquiſititię, ſigna alia exhibent, dicenda in ſignis temperaturæ harum partium calidæ, frigidæ. Spectentur quoque hæc ſigna in victu temperato vtentibus, & colentibus regionem temperatam. Nam aër æſtiuus, nudis: hybernus, & vita in vmbra, etiam veſtitis, ſigna ex colore, mollitie, duritie ſumpta, alioqui certiſsima, corrumpit.

Adhæc obſerua, an muſculi omnes eadem ſint temperie, vel diuerſa: & an partiũ craſſities aut tenuitas ſit à carne muſculoſa, vel oſsium ſubiectorum quantitate, vel vtraque: vel humiditate in ſpatiis inter partes ſimilares mediis collecta, ipſarum alimento.

Artus enim facit & oſtendit

- Craſsiores
  - Oſsium ſubiectorũ amplitudo, ſua duritie ſenſui apparens,
  - Carnis aucta multitudo mollior, oſsibus etiam tenuibus.
  - Vtraque ſimul notis amborũ conſpicua, vt mollitie ſublimi & ambiente, duritie profunda.
  - Multa humiditas in ſpatiis inter partes ſimilares mediis collecta, ipſarum alimentum.
- Tenuiores
  - Oſsium ſubiectorum tenuitas.
  - Carnium penuria.
  - Vtraque ſimul.
  - Pauca humiditas illa nutritoria.
- Humidiores
  - Caro multa & mollis.
  - Plurima & ſubtilior humiditas illa.
- Sicciores
  - Caro pauca & dura.
  - Parcior & craſsior dicta humiditas.

Porrò hanc humiditatem augere poſsis, partes autem corporis verè ſolidas & primas humidiores reddere nequeas, ſatis eſt ſi celeriùs ſiccari prohibeas. Communis hæc ratio eſt omnium partium, & vti-

lis etiam doctrinæ cauſſarum ſalubrium & inſalubrium. Commune etiam toti corpori, & ſingulis eius partibus temperaturę eſt ſignum: noxa facilis à ſimilibus ſuæ intemperaturæ cauſſis: auxilium à contrariis: vt quod corpus facilè friget, frigidum aut rarum: quod ægrè friget calidum aut denſum: quod à ſiccis promptè lædituꝛ, & ægrè eſt mobile, ſiccum: humidum, contrà.

Hactenus ſigna temperamenti totius corporis, nunc ſigna temperamenti partium maximè principum.

Partes corporis

1. Principes, ac cæterarum gubernatrices, cerebrum, cor, hepar, teſtes.

2. Ortæ & gubernatæ à principibus,
   - Cerebro, nerui, & ſpinalis medulla.
   - Corde, arteriæ corporis totius.
   - Hepate, venæ omnes.
   - Teſtibus, vaſa ſpermatica.

3. Nec aliarũ gubernatrices nec ab aliis gubernatæ, ſed ab inſitis ſibi à natura facultatibus,
   - Os, cartilago, ligamentum.
   - Membrana, adeps.
   - Glandulæ, caro ſimplex.

4. Potentias ſortitæ, inſitas, & manantes à principibus per neruos, arteries, venas,
   - Lingua, pulmo.
   - Ventriculus, hepar, lien.
   - Renes, & reliqua corporis inſtumenta.

Quantitate,

Magnitudine,
- Paruitate, quæ vitioſæ cerebri conſtitutionis propriũ eſt ſignum.
- Cum figura concinna, & ortis ab eo perfectis, vt neruoſa omni ſubſtantia bene habita, & robuſta, ceruice valida, & oſsibus aliis optimè conſtantibus. Multam & optimam materiam ab inſita virtute robuſta bene formatam ſignificat.
- Sine his dotibus, multam nec optimam materiam à virtute nõ bene formatam oſtendit.
- Propria, ſimili ſphæræ cereæ omnino rotundæ, poſt vtrinque paulatim depreſſæ, vt priores & poſteriores eius partes magis gibbę, laterales fiant rectiores.

Cerebri naturam ostendunt insita ipsi hæc 5. genera.

1. Capitis totius dispositio in

Figura

Hæc concinna occipitis, & futurę eius lãbdoidis figura significat optimam constitutionem cerebelli cerebro annexi, & ab eo exortorum, spinalis medullę, & neruorum eius motorum: quales multos habet cerebellum, sensificos paucos: cerebrum contrà, motores paucos, sensificos multos: quos bene constitutos ostendit figura eminentiæ ad frontem concinna.

Inepta

Occipitis eminentia.

Minuta sinerui, cerebri, ossa aliahabent.

Secundum naturam, quod rarũ est,

Materiæ defectum significat, non virtutis formatricis imbecillitatem.

Nõ rectè, quod frequentius est,

Principium imbecillum significatur.

In acutum tendente cum figura concinna, & cæteris, vt in capitis magnitudine, distinguendis.

Ad frontem eminentia, & figura illiberali & absurda, vel maiore, minore, distinguenda vt occipitis eminentia: & extortorũ à cerebro neruorum sensificorum, & visus, olfactus, gustatus virtute, aut vitio. Nam orta à cerebro, ipsius virtutem aut vitium indicant: contrà, cerebri à se ortorum.

Capillorũ

Crassitie, tenuitate, mollitie, duritie.
Figura recta & plana, crispa & flexa.
Colore albo, pallido, rufo, flauo, nigro.
Productione cita, tarda.
Perditione cita, tarda, vt in caluitio.

2. Sensionum, vt visionis, olfactus, gustatus, auditus, tactus,
3. Motionum voluntariarũ per neruos & musculos,
4. Principum actionum apprehensionis, cogitationis, memoriæ,
5. Naturalium in cerebro & capite actionum,

Virtus & vitium, seu perfectio & lassio triplex.

Alteratio à caussis externis, facilis, difficilis additur.

Signa cerebri temperaturæ

Bonæ;

1. Substantia cerebri ex primarum.4. qualitatum mistura bene temperata,& ob id media,subtilis crassæ, mollis duræ, fluxilis firmæ,calidæ frigidæ: quam ,sequuntur actiones sensificæ,motoriæ,principes,in ipso naturales, integerrimæ,somnus mediocris.
2. Excrementa inde per aures,oculos,nares, palatum, suturas,meatus alios,modica.
3. Bona capitis commoderatio in magnitudine, figura concinna,virtute ortorum ab eo,vt spinalis medullæ,neruorum sensoriorum & motorum,ceruicis,capilli.
4. Capilli sunt infantibus subrufi,pueris subflaui,adolescentibus flaui & medij inter simplices & exactè crispos, vix caluescētes,si regio,& in cerebro humores sunt tēperata.
5. Difficilis offensio ab externis caussis calfacientibus, refrigerantibus humectantibus,siccantibus.

Calidioris humido sicco tēperatæ,

1. Substātia cerebri
   - Calidior,à qua fit mobilitas in opinionibus & apprehensionibus.
   - Motuum & sensuum celeritas, somni breues, leues,& parum profundi.
   - Tenuior, quam ingenij celeritas sequitur.
2. Partes capitis,vt facies,calidiores,rubicundiores,oculorum venæ manifestiores.
3. Excrementa per aures,oculos,nares palatum ,Pauca cocta in ipsis omnino sanis. Plura autem & incocta,si cibo, potu,odore,aëre,& aliis omnibus foris occursantibus natura calidis,præcipuè etiam humidis caput impletur, & grauatur:quod illis perpetuò,ac præsertim, cùm nullam victus rationem seruarint,accidit.
4. Capilli statim post natalem à capite orti, initiò subflaui, deinde nigricantes, tandem caluescentes, si non multò excellit caliditas. Si autem plurimò temperiem mediam superat,mox nigri,robusti,crispi fiunt,calui celerrimè.
5. Offensio facilis,à caussis calidis,internis & externis:Auxilium à frigidis.

Omnis enim pars ex similibus suæ intemperaturæ caussis promptè offenditur:iuuatur autem modico contrario rum vsu. Si magnus est in caliditate excessus, validiora sunt hæc indicia:si paruus,imbecilla. Quæ distinctio in cæteris intemperaturis eodem modo obseruanda est.

Frigidioris,

1. Substãtia cerebri
   - Frigida, quæ facit ſtabilitatem in opinionibus, motuum & ſenſuum tarditatem, ſomnos longos, graues, & profundos.
   - Craſſa, cui ſuccedit intellectus tarditas.
2. Partes capitis, vt facies, parum calent, non rubent, ſed pallent, oculorum venæ viſum omnino fugiunt.
3. Excrementa per aures, oculos, nares, palatum, multa cruda.
4. Capilli multò poſt natalem orti, tenues initiò, & maſè nutriti, recti, rufi, ſtabiles, canitiem ſentiunt, non caluitium.
5. Offenſio facilis, à frigidis, túncque illis catharrhi, coryzæ fiunt: Auxilium à modicè calidis. Nam multùm calida catarrhum, coryzam etiam in his excitant, liquatis à calore in cerebro excrementis.

Siccioris,

1. Subſtantia cerebri ficcior, ſtabilis, firma & ob id formarum non facilè ſuſceptiua: vnde diſcendi difficultas; & memoria fidelis, ſenſuum perſpicacitas, motuum promptitudo quædam, & vigiliarum.
2. Partes capitis, vt facies, ſiccæ, graciles.
3. Excrementa per dictos meatus pauca.
4. Capilli robuſti, celerrimè nati, criſpi potiùsquàm recti, citò caluitium faciunt.
5. Offenſio facilis à ſiccantibus: Auxilium ab humectãtibus.

Humidioris,

1. Subſtantia cerebri humidior, fluida, ob id formarum facilè ſuſceptiua: vnde diſcendi facilitas, & obliuio celeris, ſenſus turbulenti, graues, obtuſi, motus tardi, ſomni multi & profundi.
2. Partes capitis, vt facies, humidæ, tumidæ, obeſæ.
3. Excrementa multa.
4. Capilli plani & ſimplices, canitiem ſentiunt, non gignunt caluitium.
5. Offenſio facilis ab humectantibus: Auxilium à ſiccantibus.

Calidioris & ſiccioris,

- Senſuum vigor, & vigiliæ plurimæ.
- Caliditas capitis tactu percepta, & facies rubicunda vſque ad ætatem conſiſtentem.
- Excrementa nulla.
- Capillorum prima generatio celerrima, & plurimo abundans alimento: ſunt autem hi nigri & criſpi.

Signa cerebri, temperaturæ

Calidioris humidioris

Paulò

- Color bonus.
- Partes circa oculos calidiores cum venis magnis.
- Excrementa plura mediocriter cocta.
- Capilli recti, subflaui, ægrè caluescentes.
- Capitis repletio & aggrauatio à calidis: ab humectantibus verò, multò maior excrementorum multitudo mox accedens.

Plurimò,

- Visus turbulenti, & cæteri sensus parum vigentes.
- Vigiliarum longarum impotentia, somnus grauis interruptus vigiliis, & somniis imaginationū plenis.
- Excrementorum copia.
- Capilli ex prædictis coniectandi.
- Offensio prompta, à calfacientibus & humectantibus, vt austro: auxilium, à frigidis siccis, vt aquilone.
- Caput morbis obnoxium.

Si autem multò sit calidius, paulò humidius, calidę intemperaturæ signa exhibebit vehementia, & manifesta: humidæ, leuia, & obscura: si multò humidiùs, paulò calidius, contrà. Quæ ratio communis est omnibus intēperaturis cōpositis.

Frigidioris & siccioris

- Sensuum omnium in iuuentute vigor, nullúmque omnino vitium: sed progrediente ætate marcor subitus, & celerrima omnibus circa caput senectus.
- Caput frigidum, & sui ratione decolor, venæ oculorum imperceptæ.
- Excrementorum inconstans vacuatio.
- Capilli natis vix exeuntes, & malè nutriti, rufi, citò canescētes: caluescentes verò, si multò siccius, paulò frigidius fuerit: contrà, partium caluescentes, si multò frigidius, paulò siccius.
- Offensio prompta, à causis frigidis, & ob id inæqualis, & parum solida sanitas, quòd nunc leuissima habent capita, ob excrementorum moderatos effluxus, nunc grauedine & distillatione tentata à minima caussa.

Frigidioris & humidioris,

- Sensuum obtusitas & tarditas, somnolentia, & somni graues ac profundi.
- Excrementorum prouentus.
- Capilli citò canescentes non caluescentes.
- Offensio prompta, à frigiditate, & repletione, grauedine, distillatione.

Signa oculorum temperaturæ

- Bonæ: Oculorum concinna vel magnitudo vel paruitas, ſed vtraque cum viſione perfecta. Illa enim multam materiam, hæc paucam: ſed vtramque à vi formatrice bene temperatam.
- Malæ: Oculorum inconcinna vel magnitudo vel paruitas, ſed vtraque cum viſione hebeti eſt: & ſubſtantiam multam vel paucam malè temperatam à vi formatrice ſignificat,
- Calidioris: Caliditas tactu manifeſtè percepta. Motus eorum facilis, & creber. Venæ ipſorum latæ.
- Frigidioris, Contraria.
- Humidioris: Mollities cum multa humiditate, & tenuis humor magis ad aquæ naturam accedit, & ſuperabundat: & cryſtallinus humor eſt mollior, nec ita multus.
- Siccioris: Durities & ſiccitas, humoris tenuis craſsities & paucitas: durior autem cryſtallinus, & paulò copioſior aqueo.

Offenſio prompta, à ſimilibus temperaturæ cauſſis: auxilium, à modico, contrariorum vſu, vt in cæteris partium reliquarum temperaturis.

Cauſſæ oculorum

- Glaucorũ:
  - Magnitudo
  - Splendor exquiſitus
  - Situs prominens
  - Humoris cryſtallini.
  - Paucitas & puritas humoris tenuis & aquei ad pupillam.
- Nigrorum contrariæ:
  - Paruitas
  - Splendor non exquiſitè fulgidus
  - Situs profundus
  - Humoris cryſtallini.
  - Copia vel impuritas humoris aquei.

Si omnes hæ cauſæ adſint, priores quidem, glauciſsimus: poſteriores verò, nigerrimus erit oculus: ſi aliquæ adſint, aliæ deſint, maior & minor fiet glaucedo & nigredo, pro numero & viribus cauſſarum: & qui mediam horum naturam habent, cauſſas quoque medias habent.

Cæterorum ſenſoriorum temperamenti notas, & ex his, cerebri, ſimiliter poſsis inquirere.

Signa cordis aptâ suæ actioni temperaturâ

Calidioris

Propria & inseparabilia
- Pulsus velox, frequens.
- Respiratio magna.
- Audacia, & si calor multùm excesit, furibunda quædam iracundia & temeritas.
- Natura ad actiones prompta.
- Thorax hispidus præsertim pectore, & ipsis partibus ad hypochondria propinquantibus.
- Thorax latus simul cum paruo capite.

Magna ex parte contingentia
- Vniuersum corpus calidum, nisi hepar vehementi frigiditate obstiterit.
- Thorax latus, nisi cerebrũ frigiditate plurimùm obstiterit. Nam cerebro spinalis medulla, huic autem vertebræ spinæ totius, vertebris verò metaphreni duodecim, costæ totidem, vtrinque metaphreno, ceu carinæ nauis infixæ, thoracémque circumscribentes, magnitudine respondent. Quare necessariò thorax methaphreni longitudinem æquat: latus verò est pro vertebrarũ & costarum ratione. Si verò cordis caliditas superans, thoracem in primo ortu perflârit & dilatârit, cordis caliditatem declarat thorax latus: maximè verò, si caput paruũ fuerit: vt contrà, caput magnum cum thorace paruo, cor frigidius significat. Si verò thorax capiti proportione respondet, temperaturę cordis signa propria sunt obseruanda, neglectis ex thoracis capacitate signis.

Frigidioris

Propria maximè
- Pulsus minor quàm modo naturæ conueniat, nõ tamen necessariò tardior vel rarior.
- Respiratio pulsui proportionalis, si tantò thorax minor est, quantò cor frigidius est: si autẽ maior est thorax, quàm pro frigiditatis cordis vehementia, non solùm minor respiratio, quàm naturæ conueniat, sed tardior & rarior fit.
- Timiditas.
- Natura ad actiones segnis.
- Pectus glabrum,
- Thorax paruus simul cum magno capite.

- Magna ex parte contingentia
  - Vniuersum corpus frigidum, nisi hepar vehementi suo calore obstiterit.
  - Thorax paruus, nisi cerebrum caliditate plurima obstiterit.
- Siccioris
  - Propria Magna
    - Pulsus durus.
    - Ira non prōpta, sed fera & sedatu difficilis.
  - ex parte
    - Vniuersum corpus siccius, nisi hepar humidius obstiterit.
- Humidioris
  - Pulsus mollis.
  - Mores ad iram procliues, sed quę facilè sedatur.
  - Corpus vniuersum humidius, nisi hepar siccius obstiterit.

Signa cordis temperaturæ

- Calidioris & siccioris.
  - Pulsus magnus, velox, frequens, durus.
  - Respiratio magna, velox, frequens: multò autem velocior & frequentior, si thorax non sit auctus proportione caloris cordis.
  - Iracundia, præceps animus, mores tyrannici, ad furorem faciles, ægrè placabiles.
  - Promptitudo ad actiones.
  - Pectus præ cunctis maximè hirsutū, & hypochondria.
- Calidioris humidioris.
  - Pulsus magnus, velox, frequens, mollis: sed systole velocior quàm diastole.
  - Respiratio pulsui forma similis, si thorax proportione caloris cordis est auctus: sed expiratio est maior & velocior inspiratione. Si autem minor est thorax, tātò velocior & frequentior pulsu respiratio fit, quantò thorax est minor.
  - Animus ad iram procliuis, non tamen ferus.
  - Promptitudo ad actiones non minor quàm prędictis.
  - Hirsuti minùs prædictis.
  - Si verò magnus sit à temperamento medio recessus, præcipuè ad humiditatem, præter dicta, morbi ex putredine fiunt corruptis & putrefactis in eo humoribus.

Frigidioris humidioris
- Pulſus mollis.
- Mores timidi, non audaces, ad iram parum promptî, nec iræ tenaces.
- Segnities ad actiones.
- Pectus glabrum.

Frigidioris ſiccioris.
- Pulſus paruus, durus.
- Reſpiratio moderata, ſi thoracis paruitas cordis frigiditati proportione reſpondet: ſi verò maior eſt thorax, tarda, rara fit reſpiratio.
- Ad iram omnium minimùm propenſi: iraſci autẽ coacti iram retinent.
- Pectus omnium maximè glabrum.

De corporis totius temperatura calida, frigida, & thoracis capacitate magna, parua, ſimiliter diſtingue.

Pars quæuis calidior, frigidior, humidior, ſiccior, ſeipſa & ſua naturali & idonea temperatura non alicui alteri rei collata intelligitur. Nam cor etiam naturâ frigidius, multò calidius eſt calidiſſimo naturâ cerebro.

Adhæc quæ de moribus bonis aut malis dicta ſunt, vel dicentur, ad temperaturæ cognitionem, de naturalibus & inſitis intelligenda ſunt, non de acquiſitis per philoſophiam.

Calidioris
- Sãguis calidior, & ab eo corpus vniuerſum calidius, niſi cordis frigiditas obſtiterit.
- Flaua bilis multa, & in ætate conſiſtente etiam atra.
- Venæ corporis totius latæ naturâ.
- Venter & hypochondria hirſuta.

Frigidioris
- Sanguis frigidior, & ab eo totius corporis habitus frigidior, niſi à corde calfiat. Nam cordis caliditas hepatis frigiditatem obtundere poteſt, & frigiditas caliditatem.
- Cordis autem humiditas hepatis ſiccitatẽ ad cõtrarium habitum transferre nequit. Media inter has eſt hepatis humiditas, vt quam cordis ſiccitas magis vincat quàm ab ea vincatur. Hepatis autẽ caliditatem multò faciliùs vincit cordis frigiditas: omnium autem qualitatum frigiditas facillimè vincitur à cordis caliditate.
- Pituitæ copia.
- Venæ naturâ anguſtiores.
- Venter & hypochondria glabra.

Signa hepatis, temperaturæ.

- Siccioris
  - Sanguis parcior & craſsior, & totius corporis habitus ſiccior.
  - Venæ duriores.
- Humidioris
  - Sanguis copioſior humidior, & corpus totum humidius, niſi cor ſiccius obſtiterit.
  - Venæ molliores.
- Calidioris ſiccioris
  - Sanguis craſsior ſiccior, totum corpus ſiccius.
  - Bilis flaua plurima ætate conſiſtente etiam atra.
  - Venæ latæ, duræ.
  - Venter & hypochondria plurimùm hiſpida.
- Calidioris humidioris
  - Sanguis plurimus, & inde totum corpus calidius, humidius, niſi cor obſtiterit.
  - Venæ amplæ.
  - Hypochondria hiſpida, ſed minùs prædictis.
  - Corpus obnoxium morbis ex putredine & humoribus vitioſis, ſi vtraque qualitas multùm ſit aucta, præcipuè humiditas, non caliditas: ſi contrà multùm aucta caliditas, non humiditas, vitioſis humoribus non laborant.
- Frigidioris humidioris.
  - Sanguis pituitoſus, & ad pituitæ naturam accedens, & corpus totum, niſi cor ad contrariam naturam transferat.
  - Venæ anguſtæ.
  - Hypochondria glabra.
- Frigidioris ſiccioris.
  - Sanguis paucus, & totum corpus frigidius, ſiccius, niſi cordis natura contraria vincat,
  - Venæ anguſtę.
  - Hypochondria glabra.

Cordis autem & hepatis temperatura ſi eadem eſt, ſecundum illam totum corpus afficit. Vt ambobus hiscalidis, totum corpus calidum: frigidis, frigidum: & in cæteris ſimiliter, vt antè dictum eſt.

- Calidioris
  - Ad venerem promptitudo & procliuitas.
  - Fœcunditas præcipuè maſculorum generatrix.
  - Genitiuæ partes, & his proximæ pilis celerrimè veſtiuntur.

Frigidioris, Contraria.

Humidioris, Semen multum & humidum.

Siccioris, Semen paucum, modicè craſſum.

Signa teſtium, temperaturæ

- Calidioris ſiccioris
  - Statim ab initio procliuus homo ad venerem, & petulcus: protinùs verò ſatiatur, & ſi cogatur, offenditur.
  - Semen craſſum fœcundiſsimum.
  - Genitiuæ partes, & his proximæ ad vmbilicum vſque & media femora citiſsimè hiſpida.
- Calidioris humidioris
  - Veneris appetitus non maior quàm aliis, ſed ex eius vſu immodico noxa minor: quin ſi caliditas & humiditas harum partium multùm ſit aucta, veneris abſtinentia multùm læduntur.
  - Seminis copia.
  - Genitiuæ partes, & vicinæ minùs hirſutę prędictis.
- Frigidioris humidioris
  - Non pronus homo ad coitum, ſed tardè venerem exercere incipit.
  - Semen tenue, aquoſum, infœcundum vel omnino, vel fœminarum generatiuum.
  - Partes genitiuæ & his vicinæ glabræ.
- Frigidioris ſiccioris
  - Semen craſſum, paucum.
  - Cætera prædictæ eſt ſimilis.

Signa ventriculi, temperaturæ

- Calidioris
  - Appetentia deterior quàm coctio.
  - Coctio melior præſertim durorum & coctu difficilium. lib. 1. alim. Nam quę facilè alterantur, in ipſo corrumpuntur.
  - Gaudet cibo & potu calido, modico frigidorum vſu non læditur.
  - Externis calidis promptè læditur, nec illa tolerare poteſt.
- Frigidioris
  - Appetentia vehementior.
  - Coctio imbecillior, præſertim cibi frigidi, & coctu difficilis.
  - Ructus acidus plurimus præcipuè à frigido cibo facilè in ipſo aceſcente.
  - Gaudet cibo & potu frigido: ſed horum vſu immodico, & externis frigidis promptè læditur.
- Siccioris
  - Sitis celeris, quæ potu pauco ſedatur: plurimo enim grauantur, & fluctuationibus infeſtantur, aut ſuperfluitat quòd abundat.
  - Delectatur cibis ſiccioribus.

Humidioris { Sitis nulla, aut minima. / Humidum largius fert facilè. / Gaudet cibis humidioribus.

Naturales siquidem ventriculi intemperaturæ similia appetunt: morbosæ verò, contraria.

Compositæ ventriculi intemperaturæ ex simplicium natura cognoscuntur, vt ex siti maxima, calidior siccior: hanc tamẽ sitim à ventriculo, vel thoracis visceribus ortam sic distingue.

Sitim ortam à calore:
- Ventriculi vel hepatis { Hypochondriorum calor prodit. / Potus præsertim frigidus sedat. / Inspiratus aër frigidus non iuuat.
- Cordis & pulmonũ { Thoracis æstuans calor, Multa inspiratio, Longa expiratio } Ostendunt. / Inspiratus aër frigidus insigniter sedat. / Potus frigidus modicè iuuat. Non enim ab eo sitis eorum mox sedatur.

Ventriculum verò, hepar, cor, pulmonem frigidum, frigida sumpta & admota lædunt.

Signa pulmonis tẽperaturæ:
- Calidioris { Dicta in siti pulmonis, & cordis calorem sequente. / Læsio à calida inspiratione, auxilium à frigida.
- Frigidioris { Dolor & frigiditas manifestè percepta. / Læsio à frigida inspiratione, auxilium à calida.
- Humidioris { Pituitæ excretio cum tussi & screatu. / Pituitæ & aliorum excrementorũ screatus cũ tussi. / Vox obscura & rauca, quę excrementis interciditur, si vehementiùs vel acutiùs loqui conentur.
- Siccioris { Pituitę & aliorum excrementorum screatus nullus. / Vox clara.

Causæ vocis:
- Magnæ { Latitudo asperæ arteriæ naturalis à multo calore perflata. / Efflatio vehemens, seu violenta multùm expiratio.
- Paruæ { Angustia eiusdem ab imbecillo calore. / Efflatio imbecillior.
- Grauis, Latitudo pharyngis & laryngis à calore.
- Acutæ, Angustia eorundem à frigiditate natiua.
- Lenis, Lenitas totius gutturis ex mediocri temperie nata.
- Asperæ { Asperitas eiusdem ex siccitate durarum cartilaginum figmoidũ, quibus arteria cõstat, ac ex inæqualitate earundẽ, ob penuriã dispersæ p ipsas humiditatis.

Quoniam igitur vocis inſtrumenta temperamenti ratione talia, vox talis ſequitur, idcirco ex voce de naturali temperatura licet ratiocinari. Non tamen ſemper, neque primùm temperaturam preſentem oſtendit, ſed ex accidenti: & ſolas naturales temperaturas, non autem aduentitias, vocis magnitudo aut paruitas ſequitur. Differentiis verò naturalium vocum prædictis, quæ voces à morbo aliquo harum partium fiunt, proportione reſpondent: ipſæque indicia ſunt cauſſarum à quibus fiunt.

Reliquæ partes animalis internæ exigua habent temperaturæ ſuæ indicia, ea tamen ex iuuantibus & nocentibus, & naturalium facultatum actionibus integris aut vitiatis agnoſcere tentandum. Cuiuſque enim partis temperaturam actionis virtus & vitium maximè ſequitur.

Hactenus temperaturarũ ſigna, nunc indicia dicenda naturæ partium inſtrumentariæ ab optima commodè ratione recedentis, in magnitudine, figura, numero, ſitu, minùs tamen quàm vt ipſa iam ægrotet.

Ametria quadruplex, Partium.

Externarum, & ſenſibus planè ſubiectarum cognitu facillima eſt, vt capitis, & per id, cerebri, colli, thoracis, omoplatarum, brachij, cubiti, manus, iſchij, femoris, tibiæ, pedis.

Internarum cognitio.

Facilis

Ventriculi paruitas, rotunditas, pronus ad hypochõdria ſitus, circunſcriptione propria viſui & tactui manifeſtè apparet ſumpto largiori cibo.

Veſicæ paruitas, & ſitus expoſitus, tumore in pectine circunſcripto, ſi quando vrinam tardiùs excernit, apertè cernitur.

Vteri paruitas, & ſitus à natura alienus, & alia eius vitia obſtetricibus etiam tactui ſunt manifeſta.

Difficilis

Iecoris paruitas, & venarum in eo anguſtia colligitur ex venarum reliqui corporis anguſtia.

Toto corpore decolore.

Dolore graui & tenſiuo in hypochondrio dextro poſt cibum largiorem, flatuoſum, craſſum, lentum, quòd hæc ſymptomata hepar anguſtum habentibus ferè accidunt.

Meatus à folliculo fellis geminus & impar, vt maior in fundum ventriculi ad pylorum feratur, minor in ecphyſin, colligitur ex bilioſo vomitu quotidiano, quanquam totum corpus ſit pituitoſum: alui excrementis bile flaua minimùm tinctis.

Cæterarúmque partium internarum, vt non certiſsima ſcientia, ſed artificioſa tantùm coniectura noſcatur, quam coniectandi facultatē actionū & vſuum per anatomas cognitio ſuppeditat.

Hactenus ſigna corporum & partium, quæ intra ſanitatis latitudinē continentur, ex Galeni libris, maximè Arte medica expreſsimus. Nunc addenda ſunt ſigna locorum affectorum, hoc eſt, partium iam ægrotantium, & earum tantùm internarum, quarum ſcilicet inuentio methodum & viam rationalem requirit, quòd ſub viſus aut tactus iudicium non cadant, vti externè ægrotantes ſenſu planè noſcuntur, ex mutatione caloris, frigoris, mollitiei, duritiei, coloris, magnitudinis, figuræ, numeri, ſitus, connexionis, quæ ipſis ſecundùm naturam & ſanis priùs inerant.

Hæc autem partium affectarum ſigna Galenus iam ſenex, in artem primus redegit, perfecítque (capite 81. Artis medicæ) medico in phyſiologia, & aliis artis partibus iam probè exercito imprimis neceſſaria ad curationem rectam, ad idoneorum partibus affectis remediorum inuentionem, ad prænotionem, & prædictionem euentus. Nec ſolùm pars affecta, ſed cauſſa illi noxam afferens conſideranda: vt delirij & vigiliarum, calida: ſtuporis & ſoporiferorum affectuum, frigida. Ob id cauſſas, & ſigna, & ſymptomata, obiter attigimus cum Galeno, quòd ad exactam locorum affectorum notitiam plerunque ſunt neceſſaria: vti & iam aliquorum curationes, quòd eas iuuantia aut impedientia nō modò affectus naturam, ſed etiam partem affectam perſæpe declarant. Hæc ſigna iam docebimus, ſi pauca quædam in his obſeruanda paucis antè dixerimus. κάσχειν, id eſt, affici partes Græcis propriè dicuntur, quando motum ab alio præter naturam ſuſtinent: ſeu quando ſympathæa cum aliis partibus laborant: abuſiuè autem etiam pro νοσεῖν, hoc eſt, ægrotare: ſeu diſpoſitionem præter naturam ſuſtinere propriam. Idiopathæa, eſt proprius partis alicuius affectus, vt ſuffuſio oculi, & affectus quiuis in parte aliqua genitus, ſiue permanentem habeat diſpoſitionem, & hecticam ſiue ſcheticam, ſiue etiam dum fiat, totus nondum genitus.

Sympathæa illi oppoſita, quando pars proprium non ſuſtinet affectū, ſed partis alterius affectum ſentit: vt oculus ſtomachi, creſcítque ac minuitur ſympathæa aucta, vel minuta protopathæa. Protopathæa, eſt primarius & primùm natus in parte aliqua affectus: vt in æſtu caput primùm caleſcit præter naturam, tandem, cor per συμπαθειαν, id eſt, ſecundariò, & fit febris diaria.

Nulla actio læditur, niſi pars actionis cauſſa effectrix lædatur idiopathea, vel ſympathea, protopathea, vel deuteropathea, vel duobus, vel tribus, vel omnibus modis ſimul, ſed diuerſis rationibus. Vt os ventriculi humor bilioſus, vel putris infeſtet primùm, idiopathea & protopathea eſt: cuius vapore acri offenſum cerebrum cõdoleat, ſympathea & deuteropathea eſt: deinde ab eo vapore genitus in cerebro affectus maneat, idiopathea eius tunc efficitur: & in aliis ſimiliter,

Lib. 1 loco affect.

Pars afficitur

Idiopathia affectu proprio, vt

- Quando cauſſa effectus & diſpoſitio in ipſa parte hæret, vt
- Caput in phrenetide vera, lethargo.
- Oculus in ſuffuſione.
- Larynx in angina.
- Pulmo in peripneumonia.
- Pleura in pleuritide.
- Cor in ſyncope cardiaca.
- Ventriculus in lienteria.
- Hepar in dyſenteria hepatica.

Sympathia, i. per conſenſum.

Poſitiuè ſeu abſolutè,

- Quando à parte primariò affecta ad eam aliquid aſcēdit affectus cauſſa, & per eam ceu viam ipſum velut vmbra tranſit, vt cùm vapor à bile in ore ventriculi elatus in cerebrum, dolorem, in oculos, viſa excitat viſis ſuffuſorum ſimilia. Eſt enim vapor hic cauſſa efficiens doloris, & viſorum: quia illo præſente & tangente fit dolor & hallucinatio, & bile vacuata vomitu, aut per hieram picram, ambo illa ceſſant, non ceſſarent autem ſi proprius eſſet cerebri & oculorum affectus. Niſi autem à bile in ventriculo contenta aliquid, vt vapor ad cerebrum & oculos aſcenderet, quod partes has faceret participes diſpoſitionis eius, quę eſt in ventriculo, nec caput tunc doleret, nec oculus videndo erraret potiùs quàm audiendo, odorando, guſtando.

- Quando pars aliquo priuatur, quod ei dũ habebat ſecundum naturam, aderat: vt thorax efflatione vocis materia priuatus, aut quia perfoſſus eſt, aut quia intercoſtales muſculi ſunt reſoluti ſpina metaphreni, vel ceruicis tota effecta. Et digiti reſoluti, quòd ſen

Priuatiuè, tiendi facultas aut etiam mouendi ad eos iam non descendit, neruorum ad eos sensum tantùm, aut etiam motum deferentium origine læsa: nullo tamẽ vitio nullâque affectione in vocalibus instrumentis per illam aphoniam: aut digitis per hanc paralysin existente, sed quia eo priuantur, quod ipsis sanis aderat ad actionem edendã, quoties enim parti alicui deest, id quod secundum naturam ad actionem ei aderat, iure optimo affici dicenda est, sed per consensum. Nam pars alteri consentire dicitur, quæ cum alia patitur, non quę intra se patitur: quanquam interdum impediri pars non affici videatur, vt obstructo veficæ meatu in ischuria, veficæ actio mictus impeditur, instrumentis mictum facientibus illæsis, sed libero meatu carere dicenda sunt, qualis erat secundum naturam.

Cùm partes affectæ, ab aliquo affectu quem præter naturam sustinent dicantur, id est, caussa morbosa, morbo, symptomate, à quibus affectuum signa sumantur, antè dicemus: præsertim cùm ab iisdem sed diuersa ratione affectarum partiũ signa sumantur propemodùm omnia. Scienda autem medico sunt, signa caussarum morbosarum, vt caloris, frigoris, in morbis calidis, frigidis, multitudinis, crassitiei, lentoris in obstructione, vt quibus bilioſę deiectiones sunt, superueniente surditate cessant, & quibus surditas adest à bile obstruente, superuenientibus bilioſis deiectionibus cessat. Aphoris. 82. lib. 4. & Aphor. 2. 23. 25. lib. 1. & Aphor. 2 lib. 4. Humorum in nobis redundantium quantitate, aut qualitate, vtraque, & ob id morbos excitare paratorum, vel iam excitantium signa noscenda insinuat Hipp. & Gal. lib. 4. sanit. tuendæ. Caussarum item externarum quæ in nos egerunt signa noscenda medico vt Galenus docet de diaria, primo ad Glauconem, vt per se dispositionem ab his in corpore relictam intelligat, aut saltem eas interroget: non quòd ab his aliqua sumatur curatrix indicatio, sed vt affectum ab his in corpore relictum, qui curandus est, noscamus. Sciat etiam medicus signa non modò morborum, sed temporum in morbis tam vniuersalium, vt victũ & medicamẽta cuique horum idonea adhibeat, quàm particularium, vt quando alimentum, medicamentum, aliâque remedia tutò exhibenda sunt, intelligat. De quibus libris duobus Galenus, & lib. 1. crisẽon. & Aph. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. lib. 1. vtque morbi euentum præsagiat. Aph. 37. & 40. lib. 4.

Signa affectuũ .i. morborum, sed etiã caussarũ, symptomatũ præsentiũ, imminẽtium sumuntur ab

1. Actionis noxarũ differentiis variantibus pro affectuum specie & magnitudine non ab actione lesa.
   - Vt pro varia febriũ specie & magnitudine variæ sunt pulsus læsi differentiæ, vt quotidianæ, quartanæ, tertianæ pulsus est diuersus, vt primo ad Glauconẽ: & in singulis harum pro magnitudine mutantur. Sic aliorum affectuum variæ sunt pulsus læsi differẽtiæ, vt docet Galenus in Isagoge pulsuum: eodem modo in cæteris actionibus.

2. Adhærentibus substãtialiter, vt
   - Febris, & quęuis intemperies calida, calore: frigida, frigore: humida, humiditate: sicca, siccitate noscitur certissimè: vulnus, rosio, tensio, ruptio, solutione continuij, phlegmone: erysipelas, scirrhus, œdema, tumore.

3. Excreta per meatũ naturalẽ, aut præternaturam, substantia.
   - Propria partis alicuius, vt
     - Ramentum excretũ per sedem, collũ vteri, veficæ, vel aliũ quẽuis meatum, vlceris in parte aliqua hoc meatu vrẽte, vel in ipso etiam meatu est signum.
   - Cõtẽta in spacio.
     - Secundũ naturã
       - Cibi non mutati deiectio } Nota est diarrheæ.
       - Alia, aliorum morborum, vti vrinæ morbos varios indicãt.
       - Potus non mutati mictus } Diabetæ.
       - Sudor multus morbum significat.
       - Aph. 42. lib. 4.
     - Præter naturã
       - Arenulæ vrinis subsidentes } Lapidẽ significant.
       - Deiectio similis seminibus cucurbitæ } Lũbricos latos significat.
       - Aph. 79. 4.

Vngues curui, tabem interdum indicant.

Dolor lateris punctorius, &c. pleuritidem.

Horror per febrem intempestiuus,

Signa affectuum etiam sumuntur à

4. Propriis cuique affectui accidentibus, vt
- phlegmonem suppurari.
- Lingua nigricans, febrem ardentem.
- Lentor dentibus in febre innatus, febrem validam Aph. 53.4.
- Calor totius corporis præter naturam, febrem.
- Color flauus totius, aut saltem oculorum, icterum.
- Color fuscus insolens, icterum nigrum.
- Color flauus, viridis, fuscus, hæmorrhoidas.
- Color pallidus, liuidus, fuscus, menstruam purgationem immodicam.
- Hæc vt alia quędam affectuum signa, quia latè patent, suis locis fusiùs dicẽda, hîc omittuntur.

5. Doloris proprietate.
- Punctorius dolor, phlegmonem membranarum.
- Pulsatorius dolor, phlegmonem ad arterias.
- Tensiuus dolor, plenitudinem etiam flatuum.
- Grauis dolor humorum, vel aliorum grauium copiã largam significat. De his pòst latiùs.
- Lũborũ dolor pertinax, hydropẽ siccũ. Aph. 11. li. 4.

6. Partib⁹, quibus hi affectus sunt proprij, & ferè solis accidunt, vt
- Hæmodia dentium & gingiuarum
- stupor à cibis austeris & acerbis,
- Suffusio oculi,
- Lapis ferè renum, vesicæ,
- Aliquando colli, & aliarum partium,
- Lumbrici ferè intestinorum,

} Sunt affectus proprij.

- Abscessus cordi non accidit, sed antè animal moritur.

Vel quib⁹ hi affectus sunt alienissimi, vt
- Caluis varices magnæ non fiunt. Aph. 34. lib. 6.
- Acidum ructãtes rarò sunt pleuritici. Aph. 23. lib. 6
- Dolor non accidit pulmoni, ligamentis, nec aliis partibus sensu tactus carentibus.

7. Situ partis, vt
- Affectus sub hypochondrio dextro, aliquẽ ex morbis hepatis declarat: sub sinistro, lienis: sub hypogastrio, vesicæ, vteri morbum, aut proprium, aut etiam partibus aliis communem.

Situ tumoris, meatus excernentis, & cæterorum quę pòst dicentur.

8. Coloris vitio, corporis totius, vel partis, vt caloris, frigoris: coloris mutationes in toto corpore, morbi longitudinem significant. Aph. 40. lib. 4.

9. Odore vitioso, vt graueolens sputum in tabido, lethale. Aph. 11. lib. 5. & odor fœdus insolens halitus corporis, expirationis, sputi, sudoris, deiectionis vrinæ, puris, putrefactionem magnam significat Hippocrati in Prognosticis.

10. Iuuantibus, lædentibus, id est, morbum minuentibus, vel abigentibus, aut gignentibus, vel exacerbantibus. Aph. 17. lib. 2. Nam similia morbos augent, contraria minuunt. Alia ex Hippocrate & Galeno addi possunt, vt à

1. Partis figura vitiata, vt angusto pectore, phthisi, seu tabi sunt obnoxij, si fluxio à capite in pulmonem ruat. Aph. 34. lib. 2. & Aph. 13. lib. 3.

2. Corporis habitudine, vt graciles magna ex parte bilioſi. Aph. 6. lib. 4. Qui naturâ admodum crassi sunt, celeriùs quàm graciles intereunt. Aph. 44. lib. 2. Habitus exercitatorum optimi, periculosi. Aph. 3. lib. 1. Hæc signa & sequentium quædam reduci queãt in tria genera symptomatum speciatim dictorum, id est, actionis noxam, excessum immodicum excretorum & retentorum, qualitates corporis præter naturam, id est, colores, odores, sonos, sapores, calorem, frigus, humorem, siccitatem, & alias tactiles qualitates.

3. A parentibus, vnde morbi hæreditarij fiunt & noscuntur: vt arthriticis parentibus natus, si dolent articuli, est suspecta arthritis.

4. Ab ætate, vt pueri podagra non laborant ante vsum venereorum, Aph. 30. lib. 6.
Tabes fiunt maximè ętatibus ab anno decimooctauo vsque ad trigesimumquintum. Aph. 9. lib. 5. Apoplexiæ fiunt maximè à quadragesimo ad sexagesimum. Aph. 57. lib. 6. Huc pertinent morbi singulis ætatibus consuetiores & magis familiares, declarati ab Hippocrate lib. 3. Apho. ad Apho. 24. vsque ad finem lib. 3.

5. A sexu, vt eunuchi neque podagra laborant, neque calui fiunt. Aph. 28. lib. 6. Mulier podagra non laborat, nisi menstrua defecerint. Aph. 29. lib. 6. Aphorismis item plurimis lib. 5. affectus

permulti mulieribus propri; numerantur.

6. A conſuetudine laborandi hoc vel illo morbo.

7. A partibus anni,& flatibus ventorum,præcipuè auſtri,aquilonis,quo rum proprij morbi abundè Hippocrati declarantur lib.3. Aph.propè toto.

8. A regione,vt ſudatio Anglorum paucis antè annis,etiam Brabantorum fuit peſtis:& maritimo tractu plures elephantici euadunt.

9. A victus genere,& aëre quem inſpiramus.Hippocrates lib.de natura humana,& de flatibus,vt ex biliosa,id eſt,calida ſicca victus ratione in ſumendis,admouendis,educendis,faciendis, morbi fiunt biliosi,vt tertianæ exquiſitæ,febres ardentes:ex pituitoſa,pituitoſi:ex melancholica,melancholici: vt Alexandrini ſunt obnoxij elephantiæ,quia zytho,lente aſinina veſcuntur:Scythæ ſunt œdipodes,quia plurimùm equis inſident pendulis pedibus: Hippocrates lib. de aquis,aëre,regionibus.Huc vitę conditio referenda,vt quòd ſtudioſi pituitoſis & melãcholicis morbis ſint opportuniores:vt contrà melancholici ingenio præſtantiores.vt Ariſtoteles ſect.30.Probl.1.

10. Ab eo quòd morbus hic nunc populariter graſſatur,quales Hippocrati ſunt ab aëre.Hinc & Galenus ſigna ſumit febriũ lib.1.ad Glauconem:vt tertianæ,ſi multi tertiana tunc laborẽt:quotidianę,ſi quotidiana:& ſimiliter in morbis aliis epidemiis.

11. A cauſſis externis,vt percuſſus lapide, vel ligno contuſus eſt: enſe vulneratus:morſus à cane rabido:ictus à ſcorpione,ſæuiùs ægrotãt.

12. A ſomniis,vt ignis ſomnium bilem flauamin corpore abundare:niſi acceſsionis ſit vigor,aut cibos biliosos recèns ederit. Somniũ fumi,caliginis,tenebrarum,atram bilem:ſomnium pluuiæ,niuis, glaciei, pruinæ, pituitam:niſi ſit initium acceſsionis cum frigore horrore,rigore:aut cibos pituitoſos paulò antè ederit. Sõniũ de balneo in ſanguine, ſanguinis copioſioris vacuatione egere ſignificatur. Somniũ de balneo in riuo aquę calidę,criſim per ſudorẽ calidũſigni ficat.Sitibũdo,famelico ſomniũ de potu ſitim nõ extinguẽte,aut cibo famem non tollente ſit.Somnium venereorum plena ſemine vaſa ſpermatica interdum ſignificat. Per ſomnium qui ſe vix moueri putat,copia humorum grauatur:qui currit aut volat, leuis eſt ac excrementis vacuus:qui ſe putat in ſterquilinio, ſorde, graueolentia verſari, putrium & ex corruptione graueolentium humorum copiam,aut ſtercoris in inteſtinis ſignificat:contrà,qui in locis redolentibus verſari videntur: ſic animæ phantaſmata corporis diſpoſitiones effingunt.

Signa affectuum præteritorum, vt Galenus ad Glauconē de ſignis cauſſarum diariæ præſentis iam deſitarum.

Affectuum etiam futurorum, vt laſsitudines ſpontaneæ morbos prænunciant. Aph. 5. 2. Aph. 31. 32. 33. 44. lib. 4.

Hipp. lib. de nat. hu.

Cùm humores quatuor, Sanguinem, Pituitam, Bilem flauam, & Atram, animalis ſanguine præditi elementa, nunc ſanitas, nunc morborum pars maxima ſequatur, dum quantitate, qualitate, miſtione vel conſentiunt, vel diſſentiunt: operæpretium fuerit ſingulorum notas hîc adſcribere, ſumptas ex præcedentibus quibuſdam, ſcriptas libro 4. ſanit. tuendæ. Aph. 2. lib. 5. in natura humana. 1. ad Glauconem de febribus intermittētibus, de plenitudine, & in libris aliis paſsim.

Signa ſanguinis in corpore redundantis.

- Simplicitas & ſtupiditas. Gal. lib. de natura humana.
- Senſus impediti, cogitatio tarda.
- Hilaris, facetus, comis, ridibundus, iucundarum rerum amans, & hominum.
- Oſcitatio, pandiculatio, nauſea, grauitas capitis, oculorum.
- Liberalis, iraſci tardus.
- Pulſus magnus, velox, frequens, plenus.
- Libidinoſus.
- Vinoſus.
- Cupediuorus.
- Vrina craſſa, rubra, multa, quæ ſuccorum tantùm qui in vaſis abūdant, nota eſt.
- Sanguinis dulcis prompta reiectio cum deiectionibus, hæmorrhoidibus, menſibus, vrinis, ſputo è naribus.
- Sudor multus lutum & virus olet, graueolens ceu hirci: dulcis ſi bonus eſt ſanguis, qui ſuccorum in toto corpore abundantium nota eſt.
- Carnoſum corpus ſine multo adipe. lib. 2. temperam.
- Faciei & corporis reliqui, color rubicundus, roſeus, ac floridus, & ſplendens ex albo & rubro miſtus.
- Tenſio vaſorum omnium plenorum in oculis, manifeſta pulſatio in temporibus.
- Laſsitudo ſpontanea.
- Pruritus quo loco eſt aliquando ſecta vena.
- Adoleſcentia, quæ eſt ætas vſque annum 35. ſanguinis plurimùm

gignens.lib.1.progn.37.& lib.3.progn.14.& Aph.27.& 30.lib.3
Vernum tempus.Hipp.lib.de nat. hum.& Aph.20.lib.3.
Temperatura calida humida,ad coquendum aptiſsima.
Victus ratio plenior,euchyma,ſanguificá, vt vini modici, carnium,vitellorum oui vſus multus,in vitæ conditione hilari & parum anxia,cum ſomno multo
Morbus à ſanguine multo conſuetus,& frequens, vt
Phlegmone,ſynochus non putris,puſtulæ ſanguineæ toto corpore.lib.2.ad Glauconem.
Phlebotomes vel ſpontinæ ſanguinis vacuationis, vt per nares, vterum,conſuetudo iam diu intermiſſa.
Somnium frequens rerum rubrarum,hæmorrhagię,natationis in dolio ſanguinis pleno: viſa enim per ſomniū à ſanis & ægris plerumque humorum copiam,inopiam,qualitatem declarant Gal.in lib.de diuinatione per ſomnia,& Hipp. de ægrotantium ſomniis.
Facilitas tolerandi ſanguinis etiam multi vacuationem.
A calidis humidis lædituriuuatur contrariis.

Color in cute ſimilis efflorescit ſubiectis humoribus.lib.4.ſanit.tuendę,& Aph.2.lib.1.niſi intro receſſerint per metum,frigus:aut niſi al externo,vt ſole,fumo,cutis colorem contraxerit.Ex his ſanguinisō reliquorum humorum ſignis, plurima etiam cauſæ humorem quen indicant gignentis rationem habent.

Senſus hebes,motus tardus, partium omnium grauitas & ſegnities.
Pigritia mentis,& torpor,& obliuio prompta.
Ad ſomnum profundum promptitudo.Nam pituitæ natura ad morum cultum nihil facit. Gal. lib. de nat.humana.
Aph.2.lib 4.hæc propè omnia.
Pulſus paruus,tardus,rarus,mollis,
Corpus totum albicans,molle,frigidum tactu, ſitu obſitum.
Color autem plumbeus,liuidus:ex albo liuidus, crudum ſuccum pituitæ ſpeciem ſignificat.
Temperatura frigida,humida:natiua,vel acquiſititia.
AEtas puerilis ob voracitatē,motus intempeſtiuos,immodicos.
AEtas ſenilis ob frigiditatem.
Habitudo corporis obeſior.
Aër frigidus, humidus, vt hybernus. Hippo. in natu. humana & lib.3.Apho. Talis item regionum polis propinquorum, & ſub

Alpibus & Pyreneis, & ſimilibus polum noſtrum ſpectantibus.

V. ctus præcedens pituitam gignens, ciborum qualitate pituitoſa, vt vini recentis, aquæ, cereuiſiæ, pomatij, piracij, recentium fructuum, lactis, caſei recentis, albuminis ouorum, partium ex animalibus neruoſarum, olerum.

Vel quantitate, vt prædictorum, & item vini etiam generoſi potus largior.

Motus, balneum, ſomnus mox à cibo frequens.

Vita in ocio, aut aquis, qualis piſcatorum.

Morbi pituitoſi cõſueti, vt œdemata, puſtulæ, quotidianæ febres.

Caput graue, facies tumida, lingua alba, mollis.

Saliua dulcis, inſipida, acida, multa: mucus multus per nares, palatum.

Coryza, branchus, catarrhus in pulmones & corpus reliquum.

Senſus hebetes, &c. pituitam in cerebro abundare ſignificant, vt ſequentia in ventriculo.

Saliua ſtomachi cum ſputo multo, aquoſo, lingua alba.

Appetentia deprauata, vt canina.

Appetentia acidorum, acrium, coctio imbecilla, tarda.

Ructus acidi, nauſea ſumpto cibo, & grauitas maior.

Iuuatur calidis, læditur frigidis.

Sudor in ſtrigili, linteis albicans, inſipidus.

Vrina alba, pallida, nunc tenuis, nunc craſſa, turbida. 1. ad Glauc.

Deiectio pituitoſa, frigidior, humidior, cruda, aquoſa, alba, mucoſa, lenta. 1. ad Glauconem.

Natura cachectica ſponte ſua etiam ex euchymo alimento pituitoſum gignit humorem.

Tolerandi purgationem per medicamentum phlegmagogum facilitas.

Omiſſa conſuetudo ſpontina pituitam vacuandi, vel aquis naturalibus, laconico, exercitatione, medicamentis ſumptis & admotis purgantibus, digerentibus ſudorem, vrinam cientibus.

Somnia aquarum, pluuiæ, niuis. Ariſt. lib. de ſomno.

Signa pituitæ ſalſæ ob putredinem, vel miſtam bilem flauam, ex ſapore ſalſo ſanguinis, per dentiſcalpium vulnerata vena in os effuſi, prurigine, colore, calore, præcedente victu, ſcabie ſunt manifeſta.

Signa ἰχωρῶν .i. aquoſorum & ſeroſorum excrementorum ex his ſunt manifeſta.

Signa flatuum, calorem imbecillum & pituitam, & cibos flatulentos:

vt caſtaneas,fabas,paſtinacas,napos,ferè ſequentium:& vaporum,c
lorem vaporoſum ſequentium, quos ambos prætereà indicat dolo
tenſiuus tantùm(niſi calor vaporis etiam mordeat)vagus,turgidus
citò natus,& citò deſinens,tactui multùm cedens:Tinnitus, ructus
rugitus,ſtrepitus, crepitus, borborigmus auditi: Volatus corpori
per ſomnum.

Signa horum humorum ſæpe variant,vt quædam etiam pugnare vide
antur,quòd humoris etiam ſolius magna eſt per magis & minus va
rietas:adhæc miſtorum ipſis humorum aliorum non eadem in omn
bus eſt menſura.

Signa bilis flauæ

Animi dexteritas,& prudentia. Galenus in natura humana.

Præceps ad omnia,ingenio perſpicaci,aſtutus,fallax,liberalis,ſa
pe & prodigus,iracundus,audax & temerarius,vindictę appe
tens,& vltor acer iniuriarum,glorię appetens.

Celeris incrementi,hirſutus.Secundo temperam.

Siccus,macer,gracilis.Aph.6.lib.4.

Color oculorum,faciei totius,pallidus,rufus,flauus,qualis icteri
corum.

Puſtulæ biliоſæ,aut erypſipelata corpore toto,vel multis in parti
bus.

Febres tertianæ,aut ardentes,crebræ,& magnæ.

Natura biliоſior.i.calidior,ſiccior,& quę ſponte ſua etiam ex eu
chymo alimento bilem flauam adurendo ſanguinem & chyli
procreet.

AEtas iuuenilis,quæ omnium eſt biliоſiſsima.Gal.

Exercitatio celeris,robuſta, vehemens, multa, frequens in æſtu
per ieiunium,aut cum cibo pauco,calido,ſicco.

Vigiliæ,mœrores,curæ,cogitationes magnæ,multæ,longæ.

Inquietudo,etiam per ſomnum leuem:cætera victus ratio per c
bum,potum paucum,rarum,calidum,ſiccum,rufum, & naturi
biliоſum.

Facilitas tolerandi purgationem per medicamẽtum cholagogũ

Omiſſa conſuetudo bilem vacuandi ſpontina,medicamentis pu
gantibus,vomitu,deiectione,vrinis,ſudoribus, balneo, & ca
teris.

Ferre inediam non poteſt ſine noxa, & periculo magnorũ mor
borum.lib.meth.8.

Delectatur & bene habet frigidis ſumptis,& admotis,vt aëre hy
berno,vento.Aph.6.lib.3.

Pulſus magnus, vehemens, velox, frequens, durus.
Vrina flaua, ignea, mordax.
Sudor flauus in ſtrigili, linteis: amarus, aut ſalſus ſudāti percept⁹.
Deiectio bilioſior, flauior, acrior, & ceu vrēs, pinguis, torminoſa.
Appetentia cibi deiecta, vt nobis æſtate, lib. Sympt. 4
Sitis vehemens, quæ frigidis ſedatur.
Morſus aliquis in ventriculo.
Os & ſtomachus amaricant, ſaliua & ſputum amara.
Vomitus bilioſus, nunc flauus, nunc viridis, amarus.
Sudor bilioſus initio, ceu pungantur acubus horrent.
Lingua ſicca, aſpera.
Mucus narium paucus, pallidus, rufus.
Lippitudo, oculorum ſimilis.
Aurium excrementum bilioſum, multum.
Dolor in dextra fronte frequens.
Somnia ignis, incendiorum.

Integer & grauis eſt homo. Gal. in nat. hum.
Malignus interdum, vt etiam ſibi mortem conſciſcat.
Inuidus, fraudulentus, auarus, parcus, ſoluere lentus.
Timidus, mœſtus. Aph. 23. lib. 6.
Taciturnus, lachrymabundus, cogitabundus, ſolitarius.
Ingenioſus. Problematum. 1. ſect. 30. Ariſt. immoritur ſtudiis.
Propoſiti tenax, iratus, ægrè placatur.
Color palpebrarum præcipuè inferioris, & totius corporis fuſcus, vireſcens.
Corpus totum emaciatum, venis latis, hirſutum, nigrum, ſæpè rufum & flauum, ſequente multo labore, curis, victu tenui, vigiliis.
Vigiliæ & inſomnia, aut ſi ſomnus adeſt, leuis eſt, & plenus ſomniis turbulentis, terribilibus, à ſomno excitantibus.
Morbis melancholicis aut nunc aut aliàs ſæpe infeſtatus, vt puſtulis nigris, cancro elephante, alphis nigris, febres inordinatæ, quartanæ, quintanæ, ſextanæ, ſeptimanæ, octanæ, nonanæ affligant. Hippo. & Gal. in prorrheticis.
Varicibus nigris, melancholia morbo, mentis delirio: cui ira, temeritas, immanitas iungitur: lienis duritie, tumore, dolore grauí laborat.
Temperatura melancholica natiua, vel acquiſitiua.
AEtas declinans, vitæ conditio triſtis, & literatorum & ſtudiis addictorum.

Signa bilis aræ siue melancholiæ

Autumnus inæqualis ſtatus, eodem die, nunc calidus, nunc frigidus. aph. 4. lib. 3.

Exercitatio qualis bilem gignit, ſed diuturnior, & etiam autumno, & cum ſudore multo.

Pulſus paruus, tardus, rarus, ſubdurus.

Vſus multus & frequens alimentorum ſanguinem melancholicum gignentium, vt caprinę, hircinæ magis: bubulę, taurinę magis: apruginæ, ceruinæ, leporinæ, aſininæ, maximè camelinę, caninę, vulpinæ: ſalſarum carnium animalis terreſtris, aut piſcis magni, vt thunni, balænæ, canis, vituli marini, delphini, & cęterorum cętaceorum oxalme conditorum. Panis nigri furfuracei ex typha & vitioſis ſeminibus: vt vicia, lentes maximè in leguminibus, braſsicæ propè ſolius in oleribus: caſei veteris, vini craſsi, nigri, cereuiſiæ, germinum tenerorum terebinthi, lentiſci, rubi, caniſrubi: quibus acceſsit corpus calefactum febre ardente, ætate florente, ęſtate.

Vrina nigra, fuſca, craſſa: interdum liuida, vireſcens: interdum rubra ſed obſcura: interdum alba, tenuis.

Sudor niger in ſtrigili, acidus odore & ſapore, paucus.

Deiectio nigra.

Sputum paucum.

Facilitas tolerandi purgationem per medicamentum atram bilem vacuans.

Omiſſa conſuetudo ſpontina melancholiam vacuandi, per hæmorrhoides, menſes, aut alium meatum: aut medicamętis deiectoriis, vreticis, hydroticis, balneis dulcibus.

Sanguis vena ſecta, vel aliter diuiſa, excretus niger, concretu facilis.

Ructus acidus, acer, & mordax interdū, ardor in ore ventriculi.

Appetentia corrupta, interdum canina, vt à pituita.

Tenſio hypochondrij ſiniſtri, & interdum dextri in hypochondriaca paſsione.

Oculi limpidi, lucentes, aſpectus fixus & terribilis.

Dolor grauis capitis, præcipuè ſiniſtri.

Color menſtruorum in panno fuſcus: & alius aliorum humorum, Hipp. lib. de muliebribus morbis.

Somnia terribilia, vt mortis, cadauerum, ſepulchrorum, cruciatuum, demonum nigrorum.

Humores hi non modò dum ſingulatim augentur, vel minuūtur,

vel qualitatem præter naturam induunt, vel à miſtionis modo recedunt, morborum cauſſæ ſunt internæ: ſed etiam dū omnes ſimul aucti ſunt in corpore, ſeruata tamen cuiuſque proportione: vt ſanguinis plurimùm ſit incrementum, pituitę minus, bilis tamen quàm pituitæ minus, melancholiæ minimum: quod ſanguinis reliquos humores complexi incrementum plethora, id eſt, plenitudo dicitur, morborum plurimorum cauſſa. vt Gal. lib. de plethora.

Signa plenitudinis

Supra vires, facultatū noſtrū corpus gubernantium imbecillitatē vel robur indicāt, ab illis actiones læſæ vel integræ.

- Animales
  - Grauitas partium ſenſu tactus præditarum.
  - Senſus omnes obtuſi, hebetes, turbulenti.
  - Pigritia ad motiones. lib. 4. ſanit. tuendæ.
  - Imaginatio, cogitatio, memoria læſa.
- Vitales, Pulſus inequalis in vna diaſtole. li. 2. de cau. pul.
- Naturales,
  - Nutritio imbecilla, deprauata, abolita.
  - Color corporis à florido alienus.
  - Venarum corporis etiam paucum ſanguinem continentium imbecilla attractio, retentio, coctio, expulſio.
  - Appetentia naturalis & animalis proſtrata, aut parua etiā inani, aut pauca continente ventriculo.
  - Vrina cruda.

Ignauia, & ad motus pigritia, lib. 2. ſanit. tuendæ.
Actiones reliquæ animales ceu copia oppreſſæ, hebeſcunt.
Grauitas repleti corporis, & tumor, rubor, calor. lib. 9. meth.
Laſſitudo tenſiua, ſpontina, continua, quia tunicæ vaſorum immodica repletione tenduntur: à qua vaſorum ora obſtruuntur, & ſæpe magna vi aperiuntur, & rumpuntur. aph. 2. lib. 1.
Appetentia deiecta vtraque, ventriculo, & vaſis, & corporis habitu alimento plenis.

- Supra vaſorũ capacitatem
  - Vrina craſſa,rubra.
  - Pulſus plenior ob ſanguinem,vel ſpiritum,vel vtrunq;.
  - Somnus grauis,multus.
  - Fluor ſanguinis è naribus,gingiuis, etiam leui attactu.
  - Pruritus loci,ex quo ſanguis mitti ſolet.
  - Bona corporis habitudo,&c. omnia ſanguinem bonum in corpore auctum ſignificantia,ſi plethora eſt: vel aliquem ex humoribus aliis, ſi cacochymia.
- Vtriuſq; ſimul
  - Miſta amborum ſigna,& quæ vtrique ſunt cõmunia,vt
  - Grauitas & ſegnitia,longè maiora adſunt.
  - Somnus multus,moleſtus,& laborem faciens.
  - Pandiculatio,& oſcitatio multa.

Harum quantitatem oſtendit ſymptomatum multitudo & magnitudo. Qualitatem verò,ſeu à quo humore vel vapore fiat,color in cute externis aliis affectibus libera:calor item calidos, frigus frigidos ſuccos replere ſig. & tumorum humores ſingulos ſequentium ſpecies. Sunt item hæc ſigna,vt plenitudo alterutra,vel vtraque,in toto corpore,vel partibus,præſertim principibus.

- Curatur plenitudo
  - Ad vaſa
    - Sine febre: Phlebotome,ſanguiſugis,cucurbitulis,frictione, medicamento purgante,digerente, exercitatione, balneo crebro,inedia.
    - Cum febre,Phlebotome,purgatione,inedia.
  - Ad vires,phlebotome,niſi crudus ſuccus ſit per corpus collectus,libro de phlebotome,& aliis plenitudinis quantitati & qualitati contrariis.

- 1. Læſa actione
  - Animali
    - Principe: Imaginatione. Cogitatione. Memoria.
    - Senſifica: Viſione. Auditione. Olfactione. Guſtatione. Tactione.
    - Motoria,motu voluntario, vt reſpiratione : de qua in ſignis affecti thoracis.
  - Vitali,id eſt,pulſu,ſeu diaſtole & ſyſtole cordis & arteriarum: de qua in ſignis cordis affecti.

Signa partiũ iam ægrotantiũ seu affectarum, internarũ similariũ, sed p̃cipuè organicarũ, sumuntur ab

- Naturali
  - Attractione idonei alimenti, vel aliter familiaris.
  - Retentione eiusdem ad tempus legitimum.
  - Concoctione alimenti, sanguificatione.
  - Expulsione alieni, quantitate, qualitate, vtraque.
- 2. Adhærentibus parti affectæ.
- 3. Excretis per meatũ naturalem, aut præter naturam
  - Propria partium essentia.
  - Seu in spatio contẽta, secundũ aut præter naturam.
- 4. Propriis cuique parti affectę symptomatibus & affectibus, vt
  - Pica seu malacia mulierum stomachi.
  - Cibi fastidium, stomachi affecti signum est.
  - Hæmodia, dentium stupidorum est signum.
  - Suffusio oculos significat affectos.
- 5. Dolore, & doloris proprietate.
- 6. Situ & connexu partis, &c.
  - Supremo, inferno.
  - Dextro, sinistro.
  - Antico, postico.
  - Externo, interno: & in his
  - Sublimi profundior.
- 7. Natura & essentia partis.
- 8. Colore vitioso partis, totius, excrementi.
- 9. Iuuantibus lædentibus (sumendis, admouendis, educendis, faciendis) partem affectam: affectum per se, vel per accidens.

A corporis habitudine vel partis. nam si quis toto corpore, aut parte aliqua est obesior, vel gracilior, vt lædatur actio aliqua: morbus est totius, vel partis: de quo lib. 14. methodi: vt de obesitate & gracilitate, nec tro statu. lib. 6. sanit. tuendæ.

A parentibus. quas enim partes vt cerebrum, articulos, oculos, pater, mater habent imbecillas, filij ferè seruant, siuè quòd semen ex toto corpore profluat, vt quidam volunt. Arist. probl. 16. & 32. sectionis 4. siue quòd patrum in natos abeunt cum semine mores, & tam corporis

poris quàm animi affectionem quædam seminaria.

Ab ætate.vt pueri dentiendo dolent,fluxione in dentes ratò dolent, exortu genuinorum ad finem pubertatis dolor vehemens, gonorrhæa vasis spermaticis conuulsus,aut imbecillibus ante vsum venereorum:vt nec podagra pueri olim laborabant:vti nec vrinę aut deiectionis incontinentia grandes natu ob retentricis robur laborant.

A sexu.vt qui morbi vtero accidunt,aut lacti mammarum,sunt mulierum proprij:vt viri in barba,& pudendo vitia quædam habent propria.

A consuetudine ægrotandi hac vel illa parte magis.

A partibus anni.vt quòd hac vel illa parte:morbis his,illis,hę vel illę partes,& ætates magis tenentur.vt lib.3.Aph.passim.

A regione.vt lichenes Italię ignoti ante principatum Tiberij Claudij Cæsaris:& Scytharum Narbonensium, & aliarum gentium quidam morbi sunt peculiares.Hipp.de region.

A victus genere. vt melancholici cibi aut pituitosi totam corporis ideam in leuce,elephantia,vel partis in alpho albo,nigro, transformat tandem,si corpus in hæc vitia est naturâ vel alia occasione paratum,lepus marinus,pulmones, cantharis sumpta vesicam vlcerat: cicuta cum vino sumpta statim cordis calore extincto,lethalis est.Cibi crassi & lẽti renibus aut vesicæ calidioribus calculum affigunt.

A vitæ sorte.vt acupictores tenuissimum filum ducentes oculis sunt imbecillis.Infectores phthisi periclitantur. Deauratores, & typorum fusores,tremore.

A morbis totius, vel aliquarum partium popularibus. vt si anginæ nunc sint multæ,& huic dolet larynx, suspecta est angina: & pleuritis, si dolet latus,& pleuritici plerique fuerint.

A causis externis.vt cui perfrigerata est cerui à madido pluuia pallio,& vehementi vento nerui 4. ex spinæ initio ad cutem capitis musculosam distributi sensum & motum perdiderũt,sanati sunt calorificis spinæ primariò affectæ admotis,non capiti ipsi. Et natatio in stagno, vel potus aquæ hirudinosæ, hirudinum in naribus & ventriculo suspitionem auxit in saniei cruentæ ex his partibus effluuio.

A somnio,quod alibi fusiùs.fol.45.46.

Partis vnius affectæ, vt { Deiectione inuita sphincter sedis resoluto, vel disciſſo. / Mictu inuoluntario sphincter vesicę similiter affecto.

Signa partium affectarum sumuntur à

- Læsa actione vna
  - Partiũ simul pluriũ affectarum, vt
    - Respiratione, vel voce læsa vna, vel pluribus, vel omnibus partibus respirationi & voci seruientibus læsis, vt diaphragmate, thorace cum suis musculis, pulmonibus, aspera arteria, musculis octo epigastrij, vel his quæ cum nunc dictis mouẽtur: de quibus posteà in læsa respiratione.
    - Deiectione læsa quibusdam, vel omnibus eam iuuantibus læsis, vt intestinis, musculis octo epigastrij, diaphragmate.
    - Atrophia totius ventriculi, intestinorum, mesaræi, hepatis, venarum, singularum partium.
    - Actione naturali, vel aliquibus, vel omnibus læsis.
- Læsis actionibus multis
  - Partis vnius affectę, vt
    - Visione, & oculi motione simul læsa.
    - Gustatione, tactione, motione linguæ simul læsa.
    - Tactu & motu musculorum, vel tendonũ.
    - Attractione, retentione, coctione, expulsione ventriculi, vel alterius partis simul læsa.
  - Partiũ simul pluriũ affectarũ vt
    - Animali, vitali, naturali omnium corporis partium his actionibus præditarũ læsa in febribus omnibus magis & minùs pro febrium in sua essentia & supra vires magnitudine.
    - Tactu & motu læso in dimidio corpore, per paralysin.
    - In toto corpore, per apoplexiam.

Tactus & motus multi partium simul multarum interdum lædũtur, musculis partium illarum omnibus à causa aliqua communi læsis, vel neruo aliquo musculis illis omnibus communi læso.

Actio instrumenti læditur affecta
- Parte similari, à qua fit actio.
- Parte similari ad actionẽ vtili, id est, Instrumento ipso.
  - Per quàm meliùs
  - Sine qua non
  - Per quam cæteræ conseruantur, id est, nutriuntur, viuunt, muniuntur.

} Fit actio.

Omnis hæc partium vtilitas ad actionem, læsa. i. debilis, deprauata, abolita, partem affectam, & affectum vti actio, indicat. Ob id in singulis instrumentis æstimandum est quantùm ea recedant ab integra&

perfecta vtilitate, declarata in lib. facul. natu. & de vſu partium.

Adhæc actio læditur, non modò læſis eam efficientibus, vel ei commodantibus partibus, ſed etiam connexis, & illarum actione motis: vt reſpiratio læditur affecto ventriculo, hepate, liene, quia hæ partes cum diaphragmate reſpirando, mouentur, & recto inteſtino, vel vtero inflammato, fit ſtranguria, id eſt, vrinæ ſtillicidium. Aph. 58. lib. 5.

2. Ab adhærentibus, ſeu parti affectæ adnatis, vt
- Ichor, id eſt, ſanies ſeroſa, liuor, oſsis ramenta quædam & aſperitas, oſſis cariem declarant in vlcere.
- Ceu lucernarum fungi, cranio fracto adnati, læſam meningem ſignificant.
- Spuma in ſanguine per os excreto cũ tuſsi, pulmonis vas aliquod læſum ſignificat. Aph. 13. lib. 5
- Furfuracea hypoſtaſis cum vrina excreta vel ſcabie, veſicam laborare ſignificat, vel genus venoſum, & in eo ſanguinem aduri à flammea febris caliditate. Aph. 77. lib. 4.
- Ceu granula quædam in lingua, elephantiam ſignificãt.

3. Excreta per meatum naturalem, vt aures, oculos, nares, os, gulam, guttur, ſedem, collum vteri, veſicæ, poros corporis, aut præter naturam, vt vulnus, vlcus.

Propria partis ſubſtantia ſoluta, vel diffectavt
- Bronchia parua, Vaſa magna, Caro mollis, rara — Pulmonem eroſum ſignificant, qua roſione aucta cũ parte pulmonis multus ſanguis excernitur ſpumoſus. Aph. 13. lib. 5.
- Bronchia magna, Vaſa parua. — Aſperam in collo arteriam eroſam, putrem.
- Magna & craſſa tunica, craſſorum; Parua & tenuis tunica, tenuium — Inteſtinorum vlcus. i. dyſenteriam deiecta, ſignificat.
- Craſſa & viſcoſa tunica, epiglottidem aut laryngẽ.
- Tenuis & glutinoſa, aſperam arteriam, vel œſophagum, vel ventriculũ eroſum ſignificat; ſed illa tuſſi, hæc vomitu reiicitur.
- Membranoſa hypoſtaſis, veſicæ vlcus ſignificat Aph. 81. lib. 4.
- Furfuracea contẽta, veſicę ſcabiem. Aph. 77. lib. 4.
- Carnoſa hypoſtaſis, renum vlcus ſignificat. Aph. 76 lib. 4.

- Furfures, caput plenũ prauis ichoribus ſignificant. lib. 2. comp. phar. ſe. part
- Lippitudo multa inſolens, Mucus naſi multus, tenuis & crudus, vt in coryza — Affectum cerebrũ ſignificat.

Res contenta in ſpacio ſecundum naturam, vt

Sordes aurium copioſior, vt quæ deiectiones bilioſas finit, aurem læſam ſignificat. aph. 28. lib. 4.

Vrina per vulnus aut vlcus reddita, veſicam, vreteres, renes diſciſſos ſignificat: ſed quæ harum ſit, ſitus, & alia oſtendunt.

Vrinarum in ſubſtantia & contentis differentiæ affectus varios venoſi generis, & viarum vrinariarū ſignificat, quorum multa in ſignis prognoſticis audies, & paſsim.

Stercus per vulnus excretum, vel in vulnere ſtercoris odor, pertuſum inteſtinum ſignificat: ſtercus variū, varios ventris inferioris, & interdum corporis totius affectus ſignificat. vt lib. 2. progn. dicemus.

Sputum partium ſpiritalium, vt thoracis, pulmonis diſpoſitiones ſignificat, de quo ibidem.

Abortus, vteri affectus interdum ſignificat. vt aph. 45. lib. 5. acetabula vteri mucore plena ſignificat.

Lac è mammis grauidæ multum fluens, fœtum imbecillum ſignificat. aph. 52. lib. 5.

Semen viri aut mulieris ſponte fluens, vt in gonorrhœa, aut liquidius, vaſa ſpermatica affici ſignificat.

Menſes largiores, parciores, decolores ſæpe affectum vterum ſignificant aph. 57. 60. 61. lib. 5. & 2. lib. 6. Sic hæmorrhoides. vt aph. 11. & 12. lib. 6.

Cibus potus, chylus per vulnus excreta ventriculum, chylus etiam inteſtina tenuia perfoſſa oſtendit: diſtingues autē ſitu vulneris & aliis, ructus, ventriculum, crepitus, intēſtina.

Omentum, vel inteſtinum, vel hepatis lobus, aut portio aliqua partium aliarum ventris per vulnus prodiens, perfoſſum peritonæum ſignificat.

Spiritus per vulnus expirando efflatus, vel pulmonis lobi portio per id excidens. thoracem perfoſſum ſignificat.

Cerebri portio per vulnus capitis apparēs, perfoſſum cranium cum meningibus ſignificat.

Sanguis calidior, tenuior, flauior cum diaſtole per vulnus exiliens, arteriam vulneratam ſignificat.

Diuerſus ab hoc calore, conſiſtentia, colore excretionis impetu, venam. Ergo hęc quatuor locum affectum

3. Excreta res, contenta in ſpacio aliquo

Secundum naturam anatome cognita

aliquando declarant, etiam ſi in ventrem aliquem effundatur, vt aphor. 20. lib. 6.

Sanguis per tuſsim reiectus quam partem læſam ſignificat, dicetur pòſt in ſputo ſanguinis.

Sanguis per nares aut palatum reiectus percuſſo vehementer capite, meningem, aut ſaltem eius vaſa læſa ſignificat. Per vrinas, renes, vreteras, veſicã vrethrã læſam ſignificat. Aph. 57. 78. 80. 81. lib. 4.

Præter naturam

Calculus, pus, ex renibus, veſica, vreteribus. aph. 75. li. 4. ſed à quo horum ſit. Aph. 58. lib. 5. Pus etiam ex aliis partibus.

Arenoſa hypoſtaſis calculum veſicę aut renũ ſignificat. aph. 79. lib. 4.

Veluti capilli, ex renibus ſunt. aph. 76. lib. 4.

Lumbricorum genus triplex, ex inteſtinis.

Flatus ructu, ex vẽtriculo: crepitu, ex inteſtinis excernitur: ex meſaræo, vtero, veſica, rarius.

Pus ex pulmone, thorace. Grando indidem, & ex ſinibus in ſummo larynge binis.

Grumus ſanguinis, vel alius humor moleſtus ex his vel aliis partibus excretus, ſiue in his præter naturam ſit genitus, ſiue aliunde affluxit.

Idem excrementi genus ſequitur diſpoſitiones morboſas ſolas, vel ſemper, vel magna ex parte.

Calor mordax cutis totius per febres putridas.

Expiratio calida per febres præcipuè cũ pleuritide, aut peripneumonia: expiratio putris & graueolens, à pulmone, ventriculo, faucibus, ore, naribus.

Inſenſilis tranſpiratio ſudor.

In his excretorum differentiis, tempus excretionis, & excretæ rei magnitudo, numerus, frigus, calor, odor, color, figura, ordo, miſtionis modus, obſeruata, locum affectum etiam diſtinguunt: vt ſi vlcus eſt in inteſtino recto vt per tineſmum, vel meatu vrinario, poteſt pus & ſanguis etiam ſine ſtercore & vrina exire. aph. 75. lib. 4.

Conſueta excretio ſuppreſſa: vt per febres putridas, prohibita tranſpiratio: vt in iſcheuria, & aliis excretionibus, vel ſpontinis, vel medicis, ad excretionem læſam reducitur.

Excretio, aut ſaltem prominentia ſit aliquando extra cutem interdum ſub cutem, vt in ecchymoſi, & hypoſphagmate, & hypochyſi ſub corneam.

4. A propriis cuique parti affectę symptomatis & affectibus, vt

- Cerebri, phrenitis, epilepsia, apoplexia est affectus proprius.
- Ozæna, polypus, narium.
- Suffusio, argema, glaucoma, oculorum.
- Columella Aëtio, vua etiam Galeno, gargareonis.
- Cynanche, musculorum laryngis.
- Malacia mulierum, rarò virorum: bulimos, fames, sitis, vomitus, nausea, singultus, ructus acidus, fumosus, cibi fastidium, ventriculi.
- Deiectio similis loturæ carnium recèns mactatarum, hepatis imbecilli est signum.
- Hydrops omnis, frustratam sanguificationem hepatis significat.
- Rubor maxillarum, peripneumoniam.
- Dolor lateris punctorius cum signis cęteris, pleuritidem significat.

Quæ doloris species cuique parti sit peculiaris, & quæ aliis partibus est communis, distinguendum est ex cuiusque partis natura, & aliis, vt quia viscera sensu carent, non dolent: quia mębranæ, adenes in vasorum diuisionibus, arteriis carent, pulsatorium dolorem nō subsstinent. Non omnis tamen dolorum proprietas potest declarari. Nam plerũque aliis nos credere oportet, quorum quidam propter imperitiam, aut animi languorem, quem doloris modum patiantur, explicare nequeant: alij possent quidem explicare, sed affectus ipse est ineffabilis. Nemo igitur omnium dolorum species scribere potest, nisi eos sit passus, & medicus, aut alioqui perspicax, qui quam doloris speciem patitur, possit & comprehendere, & aliis interpretari.

Dolor tristis sensus sit ab impressione alterantium, vel soluentium in partem tactu prædictam, cuius impressionis sit apprehẽsio. vt Aph. 61. lib. 2. li. 1. elementorum.

Alterationę subita seu intemperie inæquali,

- Calfactione: vt in cephalalgia ab æstu, phlegmone, lassitudine, phlegmone de.
- Refrigeratione: vt dum partes à vehementi frigore affatim & violenter mutantur.
- Siccatione: vt febribus, siti, planta pedis, & palma manus calidorum hepate.
- Hũmectatio per se non dolet, sed iuncta humori: & tunc facit tumorem præter naturam.

Dolor fit ab

Solutione continui

- Inciſione: vt in dolore punctorio, acuto.
- Roſione: vt in dolore vlceroſo, lacerante.
- Tenſione, vt in dolore tenſiuo.
- Fractura: contuſione, vt in dolore graui & pulſatorio: quæ ſpecies ceu differētiæ propriè doloris, ſunt doloris proprietates his & his partibus peculiares, vt iam audies.

5. Doloris ſpecies ſeu differentiæ

1. Punctorius ſiue fodicus figitur potiſsimùm in mēbranis inflā-matis, ad eáſque propriè pertinet, vt in pleuritide, phrenitide. Acutus & pungens huic finitimus, cùm ceu acu, aut terebro per forāte, aut palo impacto pars diuelli videtur, vt craſſum inteſti nū in colico dolore Galeni; à pituita vitrea facto: & in quibuſ-dā cephaleis, & à calculo p̄cipuè inequali acuto, vel obſtructio ne, renū capacitatē, vreterū ortum, vaſa & tunicā renū, hepatis, lienis cōflictante: q̄ ſuo loco diſtinguentur ex aliis. Hic autē dolor nec cōtinuꝰ eſt, nec p̄ omnes partes æqualiter porrectꝰ. Stimulans item dolor in omnibus partibus ſentientibus ab humore eas mordaci erodente.

Vlceroſus huic ſimilis fit ab humore acri, tum cutim, tum partes imas vſque oſſa affligens, ſed obtuſior & remiſsior acuto, vti vlceroſo: pruriginoſus ad cutem tantùm fixus, ſed per accidens, id eſt, cutis denſitatē nō primò & propria ipſius ratione & natura. Fitq; vt pruriginoſus, ab acri humore, ſed minùs, ob id vlceroſum præcedit, & ſolutum, ac quieſcentem ſequitur.

2. Pulſatorius fit cum diaſtole arteriarum, vel inflāmatarum, vel inflammatas partes comprimentium, contundentium, vulnerantiū. Eſt enim ſymptoma inflāmationū magnarum etiā ſine magnis arteriis, vel cū magnis arteriis, & in parte ſenſu tactus prædita, vt muſculis, parte pulſatorio dolori expoſitiſsima. Solarū enim eſt arteriarū pulſatorius dolor p̄ magnas phlegmonas (quales ſunt q̄dā initio, omnes in ſuppurationē) p̄ eryſipelata, abſceſſus, cū dolore pulſantiū, ob loci anguſtiā à vicina carne preſſarū, & partē inflammatā ſentientē percutiēdo premētiū. Non eſt igitur pulſatorius dolor in peripneumonia, phlegmone hepatis, lienis, renū, glandularū ſcyrrho, œdemate: quia viſcera & tumores hi ſenſu carent. Non eſt in cute, nec pleuritide, quia cutis & mēbranæ arteriis carent. Arteriæ autē intercoſtales, in profundo latent longè à tunica coſtali diſsitæ, quarum motum non ſentit pleuriticus, ergo nec eorum dolo-

rem, niſi inflammatio muſculos intercoſtales attingat.
3. Grauis.
4. Tenſiuus.

3. Grauis eſt, in quo partium grauitatem quandam ſeu ponderis partibus ſubiectis incumbentis, vel à ſuperioribus pendẽtis, ægri ſentiunt: vt pulmonis, hepatis, lienis, renum inflammatorum, ſi febris quoque adeſt, obſtructorum, vel ſcirrho affectorum: ſi febris abeſt, dolor fit grauis, quando horum carnoſa pars afficitur: acutus verò, vbi membranæ hæc viſcera ambientes, venę, arterię, cauitas renum, ortus vreterum inflammantur, vel obſtruuntur. Aph. 5. li. 6. Grauis etiam dolor cerebri à pituita & aliorum humorum copia, & oris ventriculi pituita, vel crudo ſucco, cęno luto, lapide, plumbo grauati, compreſsi, conſtricti.
Veſicæ ad perineum à calculo.
Grauitatis verò ſenſus eſt in partibus ſentiẽtibus, vt membranis, à quibus illa pendent, vel aliis quibus partes plenæ incumbunt, aliis atque aliis pro ſitu corporum vario.

4. Tenſiuus

Plethora, id eſt, plenitudine quando ſponte fit laſsitudo tenſiua, de qua lib. 4. ſanit. tuend.
Repletione, ſeu humore, vel flatu multo, vel vapore ſympto ma eſt commune phlegmonarum, eryſipelatum, & aliorum tumorum, præcipuè calidorum, in quibus etiam à calore fit dolor. In hiſque venæ, arteriæ, nerui ſic ſępe intenduntur, vt per totos artus ab inflãmato loco vſque alas, vel inguina, rẽ ſio, rubor, calor, dolor, percipiatur p̃cipuè ſi ſupficiales ſint phlegmone, & eæ partes tangantur. Nam in magna tẽſione pars etiã non mota dolet: in leuiore, mota tantùm & tacta. In pulmonis, item, hepatis, lienis, renum tumoribus, membrana ambiens tenſa dolet, & cutis extima, omnes membranæ, glandulæ etiam maximè inflammatę, tenſione dolent à multo humore intra ſe cõtento: vt veſica vrina plena per iſchuriam: vterus, fœtu grandiore: ventriculus, cibo largiore diſtentus. Eſt autem quando tendens & comprimẽs humor eſt extra, partem tenſam: vt in aſcite & tympania tenſum peritonæum, cutem & thoracem tendit. Carne etiã contra naturam tenſa, ſed minùs neruis & vaſis dolor fit tenſiuus, & lacerans ac diuellens ob membranas per carnem mediam plurimas inæqualiter incertas, & eam quoque circundãtes. Siccitate, partium eſt inanitarum à cauſſa aliqua externa, in

5. Doloris ſpecies ſeu differentiæ

terna, per ſe, vel per accidẽs vacuãte, vnde nerui vt fides cytharę, vt repletione ſic inanitione valẽter verſus principium & finem tenduntur interdum vſque ad caput: tũcque ſit totius corporis conuulſio & diſtẽſio, non antè futura, quàm nerui tenſio cerebrum attingat. Fieri autem poteſt hic dolor tenſiuus vterque in omni parte ſentiente, cùm aliæ dictæ dolorum ſpecies quibuſdam partibus accidant, quibuſdam non.

Multa exercitatione, p quã fibræ muſculorũ ſupra modũ tenſæ, etiam ſi nunc per quietem deſinant tendi, tamen ceu tenſæ adhuc ſentiuntur. Hic in totos cadit muſculos, vt etiam carnes eorum attingat. De hoc lib. 3. ſanit. tuendæ. *Dolor.*

Sunt aliæ quædam dolorum ſpecies per quaſdam prędictarum differentiarum diſtributæ, vt *1. Profund⁹*

Dolor profundus ab accidente dictus, quòd partium ſit in profundo ſitarum: vt tenſiuus, neruorum ſub arteriis & venis conditorum: pulſatorius tenuis meningis, & magis eo choroidis in ſinibus inflammatæ. Punctorius, & etiam tenſiuus à plenitudine, frigore, labore magis perioſtij. In quo etiam oſſa dolere quibuſdam videntur, vnde oſtocopi, id eſt, oſsium dolores, & labores à multis dicuntur: ſũtque omnes profundi, vt etiam punctorius pleuritidis. *2. Sublimis.*

Contrarius eſt ſublimis ſeu ſuperficiarius, vt tenſiuus tendonũ digitos extendentiũ & flectentiũ, pulſatorius muſculorũ intercoſtalium inflãmatorũ. Aph. 5. & 7. lib. 6. Dolor pericranij, & cutis, ac partium ei propinquarũ, ſublimis eſt. *3. Latus.*

Dolor tenſiuus membranarum eſt ſparſus ſeu latus, & æqualis, quòd earum corpus latum eſt ac æquale. *5. Æqualis.*

Interdum inæqualis ac diſsimilis per accidens: per accidens, quia partes ſibi continuas & vicinas tendit affecta pars membranæ, in eiſque tenſio dolorem excitat maiorẽ quàm in membrana, ſi acutiore ſenſu ſunt prædita. mitiorem, ſi obtuſiore. Hinc in pleuritide ſuperiore dolet iugulus, porrecta ad eum membrana ſuccingente coſtas, vt ad hypochõdrium, quod ob id dolet, dũ pleuritis eſt inferior. *6. Inæqualis.* *4. Angustus.*

Dolor tenſiuus nerui eſt anguſtus, lõgus, circumſcriptus non fuſus tenſis neruis verſus principium & finem in modum fidium citharæ: & venæ, & arteriæ proprius eſt dolo extenſus in ipſarũ longũ, ceu chorda quędã ſine grauitate.

7. Fixus. Dolor fixus & incoherēs, colicus interdum, vt in Galeno nephriticus magis. vt lib. 6. loc. affe. dentium molarium, oculorum, aurium: ſed harum præcipuè inflammatarum eſt cum pulſatione. Fixus autem non eſt proprius neruis vltrò & citrò magna ex parte tenſis: nec hepati conuenit: quia eius dolor ſi quis alius partes vicinas, vt iugulum, nothas coſtas in conſenſum trahit, & ſæpe ſpirandi difficultatē, interdum ruſsim & dyſenteriam affert, ergo eodem loco fixus non manet.

Fixus etiam dolor ſinuum, id eſt, cauitatum inter partes antè coniunctas in quas fluxio recepta tēſuum & fixum, id eſt, ſuis limitibus circumſcriptum, nō autem longo ſpacio porrectum dolorem facit, qui ceſſat humore excreto, niſi ambientia corpora ob magnam tentionem diſpoſitione inflammatoria laborant.

8. Turgidus. Dolor turgidus à parte primariò affecta, velut ab radice celeriter in partes vicinas tranſfertur, vt in hepate, colodo lente, hemicrania, cephalæa, arteriis primariò affectis.

vapidus Dolor torpidus ſeu ſtupidus nullius partis eſt proprius, nec doloris ſpecies, ſed eſt diſpoſitio partium neruoſarum, vt tenſiuus & torpidus membranæ cuti ſubiectæ, quæ vnà cum ipſa excoriatur, & venarum, arteriarum, membranarū per carnem ſparſarum. Dolor enim ſtupidus res ſunt duæ, dolor & ſtupor: vt vlcus inflammatum, morbi ſunt duo, vlcus & inflammatio, non vna vlceris ſpecies.

Fit autem ſtupor, id eſt, ſenſus & motus difficultas à frigido aēre, medicamēto, metu, cōpreſsione, torpedine piſce.

Hæmodia eſt dolor ſtupidus, ſeu ſtupor dentium & gingiuarum ab acerbis, auſteris. Dolor colicus licet ab ea parte quæ dolet, dicatur, nullum tamen ab eo indiciū ſumi poteſt, quòd colum magis quàm inteſtinum tenue indicet dolere, ſed ex aliis ſignis ab aliorum inteſtinorum & nephritico dolore diſtinguendus eſt, de quibus pòſt ſuo loco.

Dolor: Vehemens & magnus, vt Mitis & pu⁹ — In magna pleuritide, præcipuè biliosa multū in qua & pungens eſt multum. Aph. 5. lib. 6. Dolor etiā fortis vētriculi, inteſt. Aph. 7. li. 6. In parua pleuritide, & ſanguin, aut pituitoſa. Et ſi phlegmone eſt, magis in muſculis inter coſtalibus nec pungens eſt, lenis etiam in muſculis epigaſtrij. Aph. 7. lib. 6.

Continuus, vt ferè in affectu, qui partis est proprius.
Intermittens, vt sæpe fit in parte per consensum affecta.
Calidus, frigidus.

6. A situ

Partis, vt
- Si affectus aliquis est intus sub hypochõdrio dextro, hepar: siniſtro, lienem affici sig.
- Si ad latera lumborum profundiùs, renes.
- Si in pectine, intus veſicam læsam sig.
- Si adhuc profundiùs super inteſtinũ rectũ in muliere, vterũ.
- Forma partis seu figura propè eodem pertinet, vt ex ventriculo, vomitu aut deiectione vacuatio fit, quòd cauitatem habet cũ ore & sede continuã: ob id exempla quædam situs, cõnexionis, & figuræ à Galeno in indicationibus confunduntur in methodo, & lib. 2. ad Glauconem.

Tumoris, vt
- Tumor durus sub dextro hypochondrio, nota est affecti hepatis, non lienis: sub siniſtro, contrà.
- Tumor circumscriptus & sublimis in altero hypochondrio, vel abdomine, ad ipsius muſculos pertinet.
- Tumor in latere senſui perſpicuus, calore, rubore, tẽtione, ad muſculos superiores thoracis, vel intercoſtales externos, pertinet.
- Senſui occultus, in tunica est coſtas succingente, aut unſcu lis intercoſtalibus internis.
- Tumor in pube circunſcriptus per iſchuriam, obſtructionẽ meatus vrinarij sig.
- Ab angina habito tumor in collo bonum: foras enim morbus fertur. Aph. 37. & 25. lib. 6.
- Omentum os vteri comprimens in obeſis præter naturam. Aph. 46. lib. 1.
- Mamma gracilis, fœtum imbecillum sig. Aph. 37. 38. 53. lib. 5.

Et cõnexione meatº, per quẽ fit excretio, vt
- Membranoſa tunica excreta, vlcus esse aliqua in parte oſtendit: sed in qua ſic ſitus & cõnexio meatus per quẽ excernitur, oſtendit. Nam reiecta.
- Vomitu gulæ aut ventriculi, vlcus sig.
- Tuſsi aſperæ arteriæ.
- Screatu, faucium.
- Mictu, renum, vreterum, veſicæ, meatus vrinarij.
- Deiectione, inteſtinorum craſſorum vel tenuium, pro ramenti quantitate, miſtionis modo, tempore excretionis poſt senſum torminum.
- Per mulierbria, vteri vlcus oſtendit.

Puris, Nã
- In ilibus dextris tumor mollis in dextrum cubanti, cũ vrinis purulentis in ſiniſtrum vaneſcens, abſceſſum renum non hepatis lobi alicuius certò ſignificat, & ſub loco craſsiore, præſertim ſi craſſum eſt pus, non innoteſcit Aph. 41. lib. 6.

Doloris
- Vomitu reiecta membrana ventriculi, aut gulę, vlcus ſignificat: ſed dolor parte anteriore & inferiore perceptus ad hypochondria, vẽtriculi: ſuperiore & poſteriore ad metaphrenum, gulæ vlcus oſtendit: percipitur autem maximè dolor aliquo acri & mordente deuorato, ſi in ventriculo eſt: vel inter deglutiendum, ſi in gula. Eodem modo, ſi vlcus in aſpera arteria eſſe oſtenderit, reiecta tuſsi membrana: inſpiratus aër frigidus (nã frigidum vlceribus mordax Aph. 20. lib. 5.) aut fumus vel ſimi vapor, quâ parte mordendo dolorem excitabit, ibi vlcus eſt
- Deiectione reiecta membrana vlceratum inteſtinum ſignificat, ſed tenue, dolor ſuprà perceptus: craſſum infrà ſub vmbilico ad pubẽ & ilia magis oſtendit. Nam vbi dolor, ibi morb⁹.
- Dolor intra cranium profundus, extra ſenſui perſpicuus.
- Dolores ventris ſublimes, id eſt, in muſculis epigaſtrij leuiores: non ſublimes, id eſt, profundi in ventriculo ſcilicet ac inteſtinis fortiores. Aph. 7. lib. 6.
- Dolor in imo ventre, pectine, & perinæo, veſicam laborare ſignificat. Aph. 80. lib. 4.
- Dolor ad ilia dextra profundus ieiuno annis 10. perceptus, lũbricos mihi bona fide inſinuauit, quibus peramara ſumpta & admota excretis, dolor omnino abiit.
- Dolor ceu cinguli aſtrictioris ſub ventriculo, eſt in vaſe venoſo ad lienem.
- Quâ corporis parte calor inſignis eſt, aut frigus, aut ſudor, ibi morbus eſt. Aph. 38. 39. & 48. lib. 4.

Dolor grauis pulmonum, hepatis, lienis, renum, carnis: vaſorum autem, in eis & tunicarum dolor eſt tenſiuus, pungens.

Tunica craſſa excreta, eſt à craſsis inteſtinis: à tenuibus, tenuis: ab epiglottide & gula, vilcoſa: ab aſpera arteria, ſunt bruchia: à renibus, carunculæ.

Cor abſceſſum ferre nequit, nec inſignem refrigerationem, vti nec cerebrum. Gal. lib. de vſu partium, de vſu gargareonis, & li. de vſu pulſ.

Omnis intemperies inſignis, actionem lædit, cuius cauſſa effe-

ctrix, facultas in probo eſt temperamento.

Partis omnis organicæ & ſimilarium propter organicam, vitiũ in magnitudine, numero, figura, ſitu, connexione, ſi tantum ſit, vt actionem lædat, morbum facit.

Dolor tenſiuus, punctorius, pulſatorius, intra craniũ eſt in meningibus, aut earum vaſis, non in cerebro: quia id tactu caret, ſine quo non fit dolor.

Dolor profundus in latere punctorius ad membranam ſuccingentem coſtas: ſublimis pulſatorius ad muſculos intercoſtales arteriis vicinos.

Dolor in epigaſtrio leuis eſt ob carnem: in ventriculo, inteſtinis partibus neruoſis eſt valentior.

Dolor in oſtoçopo eſt perioſtij, & incumbentium ei partium, non oſsium: quia non ſentiunt.

Dolor pulſatorius in odontalgia, vt Gal. probat lib. 5. comp. ph. ſ. p. ad dentes pertinet, quia hi oſsium ſoli ſentiunt. lib. 9. de vſu partium.

Dolor arthriticus ad tendones, membranas, aliáque corpora ſentientia articulis circundata pertinet, non ad oſſa, cartilagines, ligamenta, quippe quæ non ſentiunt.

Veſica diſciſſa, &c. Aph. 18. & 19. lib. 6 non coaleſcit, ob partis naturam, & alia quædam, ſunt inſanabilia eadem ratione. lib. 3. methodi.

7. A partis natura, vt

Parte, vt

- Oculis in hypoſphagmate, ictero, fluxu hæmorroidum, mẽſium.
- Lingua in febribus, catarrho, ſaliua ſtomachi, ictero.
- Alpho albo & nigro, vulgò morphea.
- Scirrho albo, albedo: nigro, nigredo eſt ſignum.
- OEdema patiente, albedo.
- Phlegmonem, rubor: qui etiam à ſola intemperie calida eſt,
- Cancrum, fuſcus color.

Lippitudine, Muco, Sputo

- Lippitudine: Flauus, viridis, liuidus, niger color.
- Muco:
- Sputo:
  - Sanorum, color omnis excepto candido.
  - Flauus color diu perſeuerans, tabem oſtendit.
  - Pleuriticorum & peripneumonicorum pro morbi tẽporibus & cauſſa, color alius atque alius, vt in Prognoſticis pòſt dicemus.

8 Calor vitiosus & à naturali mutatus in

Excremento, vt

Vomitus { Pallidus, flauus, cruētus, porraceus, eruginosus, liuidus, niger color.

Deiectione, albus, flauus, viridis, liuidus, niger.

Vrina & vrinæ contentis, color quiuis ab ægri natura, dum valebat multùm recedens.

Sudore, vt in vrinis, quādo amborū eadē est natura.

Mensibus, color quiuis præter quàm ruber: ob id mulieri menses decolores, nec eodem semper tēpore excreti, purgationem necessariam ostendunt, aph. 36. lib. 5.

Lacte ab albo, color omnis.

Semine & pure, color omnis præter quàm albus, ne quis cum Herodoto putet, nigros æthiopes ob id esse, quòd eorum semē sit nigrum, cùm omnium animalium debeat esse album. Arist.

Toto corpore, vt

In ictero flauus: in ictero nigro, niger.

In hydrope plumbeus aut pallidus.

In lence. i. vitiligine & leucophlegmatia.

In elephantia Græcorum, quę vulgò dicta est lepra.

In lepra & psora Græcorum.

Niger, melancholico succo

Ruber, sanguine

Albus, pituita naturali

Plumbeus, pituita cruda

Flauus, bile flaua

} Corpus abūdare sig. vt antè in signis humorum docuimus.

Odor præter naturam partis, totius, excrementi. aph. 81. lib. 4. & cō sistentia excrementi, & sapor quorundam, vt lactis, sudoris, præter naturam etiam partem affectam indicat: spiritalem, si in sputo sit: vētris, inferioris, si in deiectione: venosi generis, si in vrinis: cerebri, si in lippitudine ac muco: & eodem modo in cæteris, à quibus excrementum proficiscitur, aut permeat, vel dolor, vel sapor præter naturam.

Facilitas tolerandi vacuationem humoris alicuius noxij factā à natura, aut medico, eum humorem quantitate, qualitate, aut vtraque, aut loco alienum fuisse à natura ostendit: difficultas contrà. vt Hippocrates in lib. de nat. humana. & aph. 2. 16. 23. 25. lib. 7. & aph. 23. lib. 4.

Si à morbo cibum assumens aliquis non corroboratur, aut copiosiore vtitur, aut vacuatione eget. aphor. 8. & 31. lib. 2. Quia nō

pura corpora quantò plus nutries, tantò magis lędes, aph. 10. lib. 2. Vbi cibus præter naturam copiosior ingestus est, morbum facit. aph. 17. lib. 2.

Sedatus Galeno dolor colicus pituita vitrea excreta statim à clystere ex oleo rutaceo, planè docuit eum dolorem ab illa pituita in intestinis fuisse crassis (nam tardiùs & ęgrè ad tenue ascendit clyster, nec inde materiam nisi longo pòst tẽpore detrahit) non à calculo alteri vreteri impacto, vt ex situ partis dolentis videri poterat.

Inspiratus aër valdè frigidus, idémque multus, & expiratus, si iuuat, flammeam in thorace & corde dispositionem, vt in febre ardenti, pleuritide, peripneumonia, significat: si lædit, contrà.

Qui calorem ventriculi immodicum sentiunt, cibo & potu frigido iuuantur: lęduntur calidis, inspiratione frigida parùm iuuantur, vt illi potu & cibo frigido parùm refrigerantur. Omnis enim pars intemperata à similibus suę intemperaturæ caussis, lędi tur: iuuatur modico contrariorũ vsu. Galcapite 23. artis medicæ, & aph. 18. & 24. lib. 5. naturæ quædam. bene se habent ad hyemem, &c. aph. 2. & 3. lib. 3.

A iuuãtibus & lædentibus

Morbos ex repletione curant vacuatio: morbos ex inanitione repletio, & aliorum contrarietas. aphorismo 22. lib. 2.

Fomẽtum ex aqua calente oculis inflammatis admotum, in præsens iuuat, & affectum sanat, si caput erat purum: si verò paulò pòst fluxione nouata, dolor increscat, caput adhuc plenum, vacuatione egere sign. aphorismo trigesimoprimo lib. 6.

Est vbi distensionem sine vlcere frigidæ aquæ multa perfusio, æstate, iuuene bene carnoso, per caloris reuocationẽ sanat. aph. 21. lib. 5. Hæc duo per accidens & alterius interuentu iuuant.

Iniectus clyster & admotum pubi dolenti fomentum in ischuria recenti si dolorem sedat, & vrinas promouet, suppressum fuisse lotium obstructo meatu vrinario ab humore crasso, arenulis, indicant hæc cum lotio excreta, nullo adhuc in pube circunscripto tumore.

Vacuatusex ventriculo vomitu bilioſus humor, dolorem capitis, aut viſa in oculis ficta ſi edat, indicatur hic humor cauſſa fuiſſe horum ſymptomatum, quæ illo præſente fiebant, abſente fieri deſinant. Ob id ęgros medici rogant, qualiter illos habuerint hæ vel illę vacuationes ſpõtinæ vel medicæ, &c. ſumenda, admouenda, educenda, facienda, vt ex eorum quæ iuuerunt vel læſerunt, naturali facultate coniectent, & affectus naturam, & quibus deinceps remediis ſit vtendum.

Cætera ſigna tam affectuum quàm affectarum partium fuſiùs tractanda non cenſui, veritus ne prolixitate odioſa diſplicerem, contentúſque in ſignis aliquot lectorẽ exercuiſſe. Sed iam omnia hæc in vſum aliquem ducamus.

Ex his patet paucas eſſe notas affectuum, quæ non ſimul partem affectam oſtendant: quinetiam notæ quędam communes affectum & affectam partem, aut affectus duos, aut duas partes affectas indicant. Sola autem affectuum propria ſunt ſigna, quæ ipſos per accidens ſequuntur.

Methodo vniuerſali de notis partium internarum affectarum, & affectuum vtcunque abſoluta, exercendus lector eſt in ipſis ſingulatim affectis partibus internis, & quibuſdam harũ affectibus noſcendis, præcipuè capitis, colli, thoracis, ventris inferioris: quia methodi cognitæ diſcipulum non perficiunt ſine varia in ipſis exercitatione per multa exemplа. Fit enim exercitatio omnis, cùm particularia ſub eandem viam & rationem ducuntur, qua docendi ſpecie nihil eſt vtilius. Porrò exercitationis via in locorum affectorum notitia eſt duplex: vna ab apparentibus ſymptomatis, hac vel illa parte affecta agnoſcendis: altera ab ipſis partibus affectis per ſigna ſua cognoſcendis. Si quis verò vtraque via vult exerceri, eadem bis dicet, ſed nõ eodẽ modo.

Li. 4. ca. 8.

Initia. li. 2.

Aut ſi mauis, in affectorum locorum notitia, tres ſunt exercitationis modi: Vnus circa partes ſingulas, vt affecto cerebro hæc, illa ſeorſum eueniunt ſymptomata: ventriculo affecto talia ſunt propria, collo affecto hæc, illa in reliquis ſimiliter. Alter circa cauſſas & morbos, vt phlegmones ſeorſum talia ſunt ſymptomata, ſcirrhi talia, refrigerationis talia, plenitudinis hæc, cruditatis ſeu ciborum corruptionis, illa. Tertius circa ſymptomata & horum cauſſas, vt hoc

doloris

doloris genus has diſpoſitiones oſtendit, vel has partes affectas: tuſſis has, vomitus, ſanguinis profluuium, fluor alui, conuulſio, rigor, horror, delirium hos morbos, aut has partes affectas, vt medico noſcenda ſint phyſiologia, pathologia, ætiologia.

At quomodò qui arte dicit, locos omnes non ſemper excutit, ſed eos in quibus aliquid quod dictum oporteat, cõditum eſt: ſic partes affectæ non omnes ſunt per ſigna in omnibus his communibus locis, vt ab actione, ab adhærentibus, &c. quærendæ: ſed quædam partes affectæ ſola actione læſa, quædam ſine hac, ſignis aliis deprehenduntur. Ob id cùm in quibuſdam affectibus nulla alia Galeno via pateret, ſola actionis noxa ipſi ad affectarum partium inuentionem ſufficiebat.

Vitiata igitur actione aliqua, primùm ſemper veſtiga, an pars eius effectrix, vel aliqua alia vtilis actionis ſit læſa: deinde an primario, vel per conſenſum. Parte inuenta quæ primariò afficitur, morbi naturam quære. Pòſt ex vtriſque, partis ſcilicet primariò affectæ, & affectus natura, curandi indicationem ſume, inueníque idoneam quantitate & qualitate remediorum materiam, non omiſsis indicationibus ab ætate natura ægri, aëre, & aliis in methodo medendi per omnem morbi ſpeciem, deſcriptis.

Diſtinguẽdum autem tibi ſtatim eſſe primarium affectum, ab eo qui per conſenſum gignitur, hinc diſcas licet. Nam curaturus ſciat oportet, cui parti remedia ſint adhibenda. Adhibenda autem ſunt parti quę primariò laborat, non ei quę per conſenſum. Illa enim percurata, affectus per conſenſum factus deſinit, niſi parti cõſentienti factus ſit prius. Tunc remedia non ſoli parti primariò affectæ, ſed etiam ei quę ex conſenſu permanentem ſortita eſt diſpoſitionem, ſunt applicanda. Vt cùm memoria, cogitatio, imaginatio omnis ſint principis animæ facultatis in cerebro conſidentis actiones propriæ (vt quę à nulla alia parte, vt inſtrumento fiant, quomodo ſenſio & motio eiuſdem facultatis actiones, organis vt fiant egentes ſenſoriis, neruis, muſculis) ſi harum aliqua lædatur, cerebrum ipſum lædi omninò neceſſe eſt affectu, vel primariò, vt in phrenitide, lethargo: vel per conſenſum, vt in delirio per febrem ardentem, putrente in corde flaua bile, per pleuritidem, peripneumoniam, & febrium vehementium vigorem. In illis enim cerebri affectibus primariis, cerebro: in his cordis feruoribus cerebrum lædentibus, cordi remedia ſunt applicanda.

Hanc verò animæ partem rationalem lædi ob ſuſcipientis eam corporis alterationem experientia docet: quomodo autem lædatur, inuentu difficile eſt, vt fracto cranio adacta vehementiùs cerebra, & ob

id cerebrum comprimente, mox perit ſenſus omnis, & inflammato cerebro, aut vehementer vſto, mens læſa laborat, & ictus capitis vehementes, ſopor ſtupidus ſæpe ſequitur.

In quibus omnibus affectibus & ſimilibus aliis multis etiã vulgares capiti remedia adhibent.

Quòd ſi diſpoſitio euenit rarò, & priſcis indicta ſit eius agnitio & curatio, ipſius notas & curationem inuenies partim ſcientifica & vera demonſtratione (quæ remediorum etiam nouorum copia ſæpe multò ſuperet experientiam ſola probata iactantem) partim artificioſa coniectura. Qua ratione duplici inuentæ rarorum affectuum notæ, & curationes magna ex parte perfectæ ſunt, & Galeno curanti & præſagienti, magno fuerunt tota vita ornamento, ita vt nullã vſque ad ſenectutẽ calumniam ſubierit.

Obſeruandum præterea tibi eſt diligenter, an partes conſentientes diſpoſitionem habent hecticam, id eſt, ægrè ſolubilem: an ſcheticam, id eſt, parum diu permanentem, & ceu tranſeuntem: & an parte vna affecta, reliquæ illi conſentientes, in ſuis actionibus lædantur, vel omnes, aut quædam harum, eodem modo lædantur. Sed ad rem propoſitam accingamur, initio à capitis affectibus ſumpto.

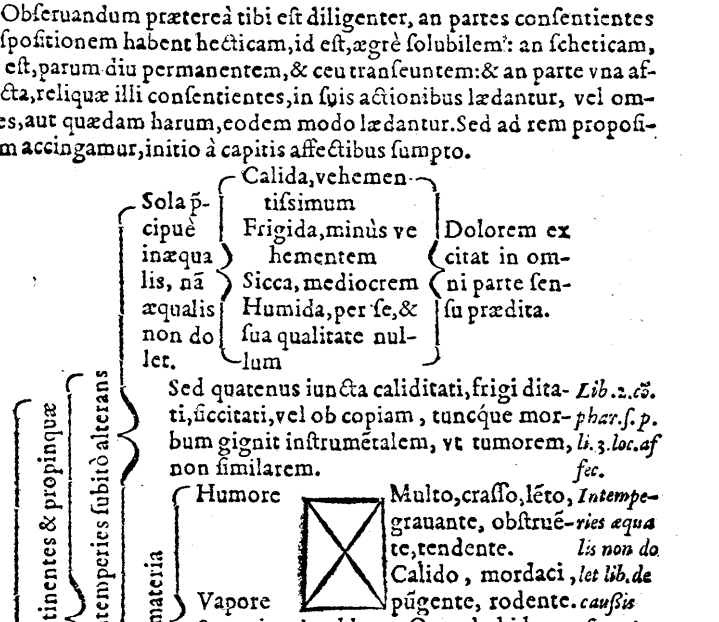
Continentes & propinquæ
Intemperies ſubitò alterans
Sola pr̃cipuè inæqualis, nã æqualis non dolet.
Calida, vehementiſſimum
Frigida, minùs vehementem
Sicca, mediocrem
Humida, per ſe, & ſua qualitate nullum
Dolorem excitat in omni parte ſenſu prædita.
Cum materia
Humore
Vapore
Sanguine in phlegmone
Bile flaua in eryſipelate
Multo, craſſo, lẽto, grauante, obſtruẽ-tendente.
Calido, mordaci, pũgente, rodente.
Quando hi humores ſunt extra venas: intra autem qualitate &quan-

Sed quatenus iuncta caliditati, frigiditati, ſiccitati, vel ob copiam, tuncque morbum gignit inſtrumẽtalem, vt tumorem, non ſimilarem. *Lib. 2. cõ. phar. ſ. p. li. 3. loc. affec.*

Intemperies æqualis non dolet. *Sym. & inæqualis intẽperie. cauſsis*

Cephalalgiæ.i.doloris capitis cauſſæ.

- Solutio cõtinui
  - Melancholia in cancro / Pituita in œdemate — titate dolorifici ſunt. Sed hoc nullum aut exiguum dolorem, tenſiuum & grauem facit.
  - Inciſio à vulnerãtibus cęſim aut punctim.
  - Eroſio ab acri & mordaci, & velut vrente materia: vt bile vtraque, pituita ſalſa, horum vapore.
  - Tenſio ex humorum aut vaporum copia, vel ficcitate.
  - Ruptio, fractio, cõtuſio, à duris, grauib⁹, violẽtis.
- Remotæ
  - Internæ
    - Quantitas — Humorum, vaporum in cerebro natorũ, vel aliunde aſcendentium. Copia.n. per ſe, grauat, cum obſtructione magna, parua, multùm, parum dolet, cum mordaci qualitate dolentiſsima.
    - Qualitas
    - Cõſiſtẽtia
    - Spiritus flatulentus ex partium quarundam cerebri imbecillitate natus.
    - Senſus, tactus partium cerebri exactior quibuſdam.
    - Caput quorundam ob partium eius aliquarum, vel omnium imbecillitatem, impleri afficíque, aptiſsimum.
    - Corpus plethoricum, aut flatulentum, aut cacochymũ ab humore, aut vaporoſo calidóque ſpiritui implendum caput idoneum.
  - Externæ
    - Solis æſtus capiti nudo aut parum tecto occurrens, & reliqua immodicè calefacientia admota.
    - Frigus aëris, venti, cæterorum frigidorum caput tangentium.
    - Ebrietas, vinum naturâ calidum, vaporoſum, merum, largum, quibuſdam.
    - Victus vitioſus, qualis eſt in vſu rerum vapore multo & calido caput replentiũ: vt myrrhæ, croci, mentę, allij, porri, cepæ, ſtyracis, cypheos thymiamatis.
    - Ictus, caſus, & quæ alia externa ſolutionem continui facere poſſunt.

Curatio propria ſingularum diſpoſitionum, quas cauſſæ ſingulæ in nobis excitarunt: ne citra diſtinctionem omni cephalalgiæ eadem applices remedia. Sunt.n. varia pro cauſſis variis, & pro natura partium capitis affectarum diuerſa. vt lib. 2. comp. phar. ſ. part.

Gal.lib.2. cap.ph.f.p

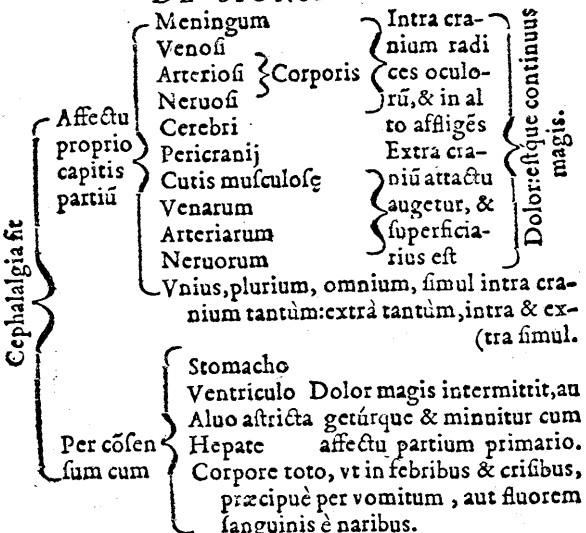

Gal.ibidẽ. Propter hanc varietatem cauſſarum cephalalgiæ, & naturæ partium in cephalalgia affectarum, difficile eſt inuenire in ea locum affectum, & an vnus ſit, vel plures intra vel extra cranium, & morbum, à quo cephalalgia fiat: egétque conſideratio ipſa medico, ratione & experiẽtia, exercito.

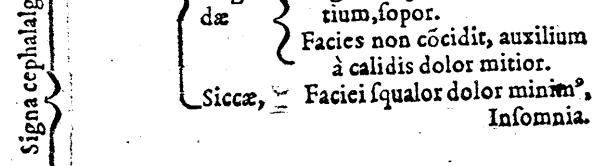
Signa cephalalgiæ cauſſarum
Intemperiei ſolius
Calidæ
Frigidæ
Siccæ
Calor primo attactu pceptus, & rubor paruus capitis, faciei, oculorum. Inſomnia.
Colliquatio faciei, & ſiccitas cutis, auxilium à frigidis, dolor ingens.
Frigus, & pallor dictarũ partium, ſopor.
Facies non cõcidit, auxilium à calidis dolor mitior.
Faciei ſqualor dolor minim⁹, Inſomnia.

Sanguinis { Rubor, calor, tensio, grauitas capitis, faciei, oculorum. Pulsus magnus, somnus modicus à vaporum copia, nisi doloris magnitudo insomniam pariat, vrina ferè rubra.

Bilis flauæ { Flauities, & pallor faciei, calor ingens, grauitas parua, dolor pungens. Pulsus velox, insomnia, os aliquibus amaricat.

Bilis atræ { Liuor plumbeus, frigus modicum, grauis, obtusus, perseuerans dolor. Pulsus paruus, somnus leuis.

Pituitę { Candor, frigus magnum, grauis & tensiuus dolor. Pulsus paruus, somnus profundus.

Flatus & vaporis { Tumor faciei splendens, dolor tensiuus, turgidus. Tinnitus aurium, vertigo, in somnio volatus.

Præter hæc signa sensui magna ex parte manifesta, adde sumpta ex mucoris aut lippitudinis colore humorem in capite redundantem testante: ex iuuantibus contrariis, & nocentibus affectui similibus: ex precedenti victus ratione, temperatura, ægri ætate, habitudine, vitæ conditione, consuetudine, anni parte, hunc illum humorem in corporibus nostris augente: ex doloris differentia. Nam

Grauis plenitudinem in capite humorum sig. *Gal. ibi.*
Punctorius, humoris aut vaporis acrimoniam.
Pulsatorius, & punctorius, & tensiuus, phlegmonem meningum.
Tensiuus & grauis, copiam humorum intra meningas contentam.
Tensiuus solùm, spirituum & flatuum copiam.

Cephalæa est dolor capitis vehemens, sanatu difficilis, à cephalalgia caussis & signis non differt, sola magnitudine dif- *Gal. li. 2.* fert, & quòd maiorem partium capitis imbecillitatem efficit. *cõp. ph. s. p. & li. 3.* Nam

Signa cephalææ. { Dolor capitis vehemens est, ac contumax & diuturnus, quibusdam continuus: aliis accessiones habet magnas à parua caussa & intermissiones, vel ordinatas, vel inordinatas, vt epilepsia, quo tempore sani omnino videntur. *loc. affec.*

Dolor quibusdam ad oculorum radices extenditur, quibus scilicet intra cranium, vt in meningibus, caussa doloris est. Aliis enim aliquando est in pericranio membrana.

Motus, strepitus, vocis magnæ, lucis & splendoris, vini

potus, odorum caput replentium, & aliorum obiectorum præcipuè insignium impatientissimus est eger.

Aëre obscuro & trãquillo, ac quiete ob doloris magnitudinem gaudet.

Quidam seu malleo percuti caput, alij ceu frangi, contundi, distendi sentiunt.

Hemicrania, id est dimidij capitis dolor, si mitior est, sub cephalalgia: si contumacior, sub cephalæa continetur.

Li 3. loc. affe. ca. 9. Curantur hi affectus tres, intemperiem expugnãtibus vacuantibus, totum corpus si caput replet, vt phlebotome, purgatione, reuellentibus, si caput imbecillũ est, vt clystere, extremorum ligaturis, inferiorum partium frictione multa, interdum secta in cubito vena, cucurbitulis caput vacuantibus: si est adhuc plenum, secta in naribus vena, hiera valentiore, apophlegmatismis, errhinis ab eo repellentibus, ipsum roborantibus, digerentibus, calfactis in frigida & cruda copia, refrigeratis in calida & biliosa lib. 2. comp. ph. s. p.

Horum capitis affectuum & aliorum morborum, vt pleuritidis, peripneumoniç, nephritidis, colici affectus sedes, quamuis non exactè, ad inuentionem tamen remediorum satis sensibus patent. Nam in cephalalgia & cephalæa toti capiti, in pleuritide toti lateri, in peripneumonia toti thoraci, in nephritide totis lumbis, in colico dolore toti ventri: & in hepatis aut lienis affectibus, hypochondriis remedia adhibere est facile. In phrenitide verò, lethargo, catoche, catalepsi, caro, memoria læsa, melancholia, mania, epilepsia, spasmo, saltu totius corporis, apoplexia, paralysi, nullum partis affectæ signum tanquam ab radice prodit, nec dolor, nec tumor præter naturam, nec color à priore mutatus, nec excretio aliqua, nec aliud quicquam exstat, vnde & partem affectam, & topica inuenias remedia. Nam experientia nec sunt inuenta, nec inueniri possunt. Sed cùm principem animæ facultatem in cerebro esse & vulgò persuasum sit, dicenti fatuum non habere cerebrum, & ostendant opera, quæ ægri principe ipsa vi cum cerebro per dictos affectus læsa faciunt: considerandum restat, qualis sit in vnaquaque prædictarum cerebri affectionum dispositio. Nam læsa actione aliqua, inquire quę pars primò, aut per consensum afficitur: qua inuenta, morbi naturam quære, & ex vtrisque curandi indicationem

ſume, & remediorum quantitatem & qualitatem affectui contrariam inueni, adiecta indicatione à natura ægri, aëris, &c.

Phrenitis eſt phlegmone, meningũ, & vicinę cerebri ſubſtantiæ communis, licet præcipuè ſit in tenui meninge, & ab humore bilioſo. non enim fit ſimpliciter phrenitis ob ſuccos calidos, ſed cùm hi phlegmonem, vel in cerebro, vel in ipſius membranis pariunt. ὁ φρὴν φρενῦς mens & princeps animæ facultas, quam vitiat phrenitis. *Lib. 4. de cauſ. pulſ.* *Li. 5. ſim.*

Phrenitidis cauſſæ
- Externæ: Sumenda, admouenda edu cenda, faciẽda
  - Sanguinem & bilẽ vrentia & cerebrũ accendentia.
- Internæ
  - Sanguis bilioſus, à quo, mitior
  - Bilis flaua, à qua malignior
  - Sanguis aut bilis vſtione melancholica:
  - A quibus naſcitur ferina & furioſa cum ferino & melancholico delirio

} Phrenitis.

Quarum ſigna ſunt ſymptomata horum humorũ naturam, ſomnia, colorem, calorem, & ab hoc ſitim, inſomniam, exprimentia in capite, facie.

- Febris acuta continua homotonos cum delirio perpetuo, paulatim naſci & deſinere conſueto, non ſubitò & affatim, vt deliria febrium ardentium, pleuritidis, peripneumoniæ: vitiati oris ventriculi, in quo tota princeps animæ facultas magna ex parte læditur. Cerebrum enim non per conſenſum in hac, ſed proprio & primario affectu laborat.
- Pulſus paruus, frequens, velox, durus.
- Reſpiratio magna, rara.
- Vrina tenuis, aquoſa, ſuppreſſa ſæpè, ſine ſenſu aliquando excreta. — Bile rapta in cerebrum, & tactu hebeti, vt reliquis ſenſibus ob tuſis.
- Aluus aſtrictior.
- Obliuio quibuſdam tam ſtupida, vt matella petita meiere, vel vrina emiſſa, matellam reddere obliuiſcantur.
- Quidam moroſi, audaces, temerarij, imprudentes dictis, factis, iracundi, tremuli, mœſti, aliorũ oſores ſine cauſſa, malè morigeri.

Signa phrenitidis

Veræ

Insomnia, interdū somnus leuis, terribilibus visis turbulentus, ob quæ derepentè expergefacti vociferantur, lecto exiliunt, floccos vellunt, festucas carpunt.

Capitis dolor grauis, tensiuus, punctorius, pulsatorius, & interdum occipitis, sed quem vix sentiunt, quia his mens ægrotat. Aph. 6. li. 2.

Rubor & calor capitis, faciei, oculorum vehemens.

Oculi squalidi, sicci, lucem refugientes, nunc clausi, nunc aperti, lippitudine obsiti.

Lachryma acris ex altero tantùm oculo manat.

Sanguis è naribus guttatim effluit quibusdam.

Lingua arida, aspera, nigra.

Potus omnibus exiguus, & aquæ magis.

Stridor dentium insolēns per somnum & vigiliam.

Hypochondria post initium tenduntur.

Hæc signa sunt pauciora & mitiora, impendente phrenitide: plura vel omnia & grauiora præsente.

Nothæ per consensum

Cum corde in quo bilis flaua collecta putreat

Febris ardentis. delirium. Vide an hic fit causus non phrenitis, & sic delirium fuerit, nō phrenitis.

Sitis inexpleta.

Et signa cætera flammeę in corde dispositionis, de qua in respirationis vitiis.

Oxyrhodinum in hac medio thoraci è regione ad cor partem primariò affectam applicetur, non capiti.

Cum inflāmato diaphragmate

Hypochondria initiò tenduntur, propriū huius signum est.

Delirium phrenitidi proximum, sed quod cū febre crescente augetur, inclinante minuitur: vti deliria reliqua excepto phrenitidis delirio, quod non minuitur, sed perseuerat etiam inclinante febre, quæ propria & præcipua phrenitidis nota est.

Respiratio magna varietate inęqualis. Nam initiò phlegmones antequam delirent parua frequens, pòst magna angustiosa.

Calor capitis & faciei minor quàm in phreni-

tide vera,& cętera huius ſymptomata aut nulla,aut perquàm exigua ad ſunt diaphragmati inflammato,quod φρενῖτις id eſt,mentem Plato, & eo priores vocarunt,quòd eo inflammato mens lædatur, tanquam parti ſapienti,& menti pars hæc integra aliquid conferat.

Lethargus eſt tumor præter naturam præcipuè cerebi à pituita potiùs quàm alia materia:ſeu à magno frigore, aut à multùm frigido humore, per quem ſenſu perdito æger concidit ſine motu conuulſionis aut ſaltus. Hunc gignunt cauſſæ omnes externæ & internæ frigidæ,humidę,tam per ſe,quàm per accidens. *Lib.4.de cauſſ.pul. aph.3.li.2 Li.3.loco. aff.cap.7.*

Signa lethargi:

- Obliuio tam grauis (vnde lethargus dicitur)vt os claudere,aperire,meiere, deiicere obliuiſcantur, ob id oſcitant,hiant:ſi deiiciant,ſunt liquidiora, & vrinæ quales iumentorum.
- Stultitia, id eſt, memoriæ & ratiocinationis perditio, quòd poſtremus cerebri ventriculus primò ferè affectus, ſecundùm per conſenſum afficit.
- Cõma ſomnolentũ,&cataphora ſeu inuicta in ſomnũ propenſio.
- Senſus & motus prętерquàm reſpirationis,perditio:vt cęteris affectibus ſoporoſis,& ob id caſus ſubitus.li.3.loc.aff.cap.3.
- Tremor quibuſdam,& ſudor.
- Dolor grauis,tenſiuus,exiguus: quia cerebrum ſenſu caret.
- Taciturnitas, & ad reſpondendum tarditas.
- Lingua alba cum multa ſaliua,ad motum tarda.
- Facies plumbea,liuida,ſubtumida.
- Oculi clauſi,ſi aperit,mox claudit.
- Febris continua,lenta,parum mordax:vt pituitoſæ, à pituitæ in eo putredine.lib.13.methodi.
- Pulſus magnus,lãguidus,mollis, vt peripneumonicorum ſed eo tardior,rarior,minùs inæqualis.
- Reſpiratio:
  - Inæqualis, quia nunc parua, nunc maiuſcula. *Eiſagoge pulſuum.*
  - Tarda,ob pituitæ naturam.
  - Rara,propter obliuionem.
  - Imbecilla, ob muſculorum reſpiratoriorum imbecillitatẽ.

Curatio eius & phrenitidis communis,& vtriuſque propria.libr.13. methodi.

Catochos ſeu catoche,affectus cerebri ex bile & pituita genitus,phrenitidis & lethargi natura,& notis medius,vel alterutri ſimilior: cuius in miſtione vincit materia,ſopor vigil etiam dicitur.

Idem catalepſis quibuſdam dicitur, quæ propriè eſt ab intemperie cerebri frigida ſicca. Aph. 3. lib. 2. & congelatio practicis dicitur.

In vtroque poſteriora cerebri magis læduntur. cap. 4. lib. 3. loc. aff. Vt in Caro, id eſt, ſopore magis anteriora, ob id in eo imaginatio, & per conſenſum ventriculi medij cum primis, cogitatio læditur, perítque ſenſus & motus præterquàm reſpirationis.

Succedit, autem magna ex parte febrium acceſsionibus, epilepſiæ, compreſsioni cerebri per contuſionem cranij, aut dum id exciditur fractum violentæ depreſsioni per phacotum.

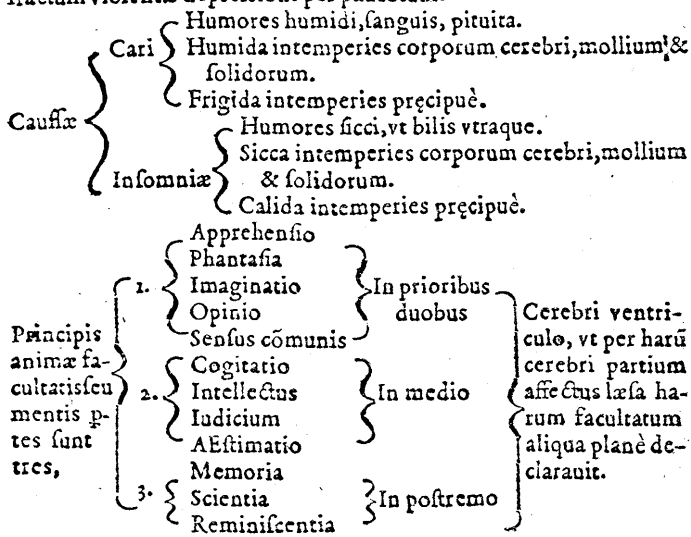

Frigida & humida

Vehemens ſomnolentia.
Excretorum per nares, oculos, palatum, quantitas auctior, & qualitas liquidior, & velut coryza, aut catarrhus.
Cauſſarum externarum recẽtium, vt refrigerationes.
Humectationis quantitas, & qualitas.
Noxa ab admotis capiti raſo, & ſumptis frigidis humidis: auxilium à calorificis & ſiccantibus, quam ſolam obliuionis, ſeu abolitę memorię curationem homini præcipuè ſeni conſuetiorem docet Archigenes per venæ ſectionem, ſi ſanguis abundat: per cucurbitulas, ſinapiſmum, perfu-

Signa memoriæ ratiocinationis, imaginationis abolitæ ab intemperie

siones & potiones calidiſs. ſicciſs. apophlegmatiſmos ex ſinapi, naſturcio, cocco gnidio, ſtaphide agria. Alioqui tutum non ſit materiam in exteriores caluariæ partes per hæc remedia trahere ignorata cerebri diſpoſitione in memoria læſa, vel alio cerebri affectu.

Frigida & ſicca
- Somnolentia mediocris.
- Nares ſiccæ. Aph. 2. lib. 6.
- Noxa à ſimilibus cauſsis, auxilium à contrariis.

Calida & humida
- Somnus leuior quàm in priore.
- Excrementa mediocria coactiora.
- Noxa à ſimilibus cauſſis, auxilium à contrariis.

Calida & ſicca.
- Inſomnia vehemens.
- Excrementa per oculos, nares, os, pauca, ſicca.
- Cauſſæ externæ calidæ, ſiccæ, vt æſtus, capiti occurrerunt.
- Noxa calidis, à calidis & ſiccis ſimul.
- Ingens auxilium ab humidis, & modicè calidis.

Intemperies hæ etiam ſimplices, actiones iſtas principes lædere poſſunt, magis tamen lædunt compoſitæ, cùm ſolæ, tum cum materia: quæ ſi remiſsiores fuerint, imbecillas actiones reddunt, non abolent, ſed & depranant, vt in ſymptomatum cauſſis eſt dictum.

Spiritus animalis diſsipatio, cauſſis prædictarum noxarum addi poteſt, quam ſtudium, vigiliæ, curæ, & cęteræ animæ affectiones immodicæ, vel corporis labor multus, vt in putando vites, vel opere alio. Præcipuè cum victu parco excitat: cuius curatio per ſomnum, ſumpta & admota humectantia modicè calida, ad ſpiritus animalis inſtaurationem perficitur.

Aboletur etiam memoria ſpiritu animali ceu venenato in peſtilentia: aut per ictum vehementem occipitis, veluti in aliam ſedem expulſo. *Gal. li. 1. de cauſſ. ſympt.*

Definitio

Eſt ſenſuũ præcipuè viſus à parua occaſione obtenebratio (vnde nomen affectui) & hebetatio, adeò vt interdum cadat, præcipuè ſi ipſe circumagitur, aut aliud circumagi videat, vnde vertigo quoque quibuſdam dicitur.

Δῖνος autem, id eſt, vertigo fit, cùm caput circumagi videtur. *Gal. li. 4. rat. vict. acut.*

σκοτώδινος, id eſt, tenebroſa vertigo, ſeu ſcotoma, cùm tenebroſa ſimul fit viſio.

Scotomatis

Causſa

Externa

Vna corporis rotatio q̃ hos afficit, vt ſanos, multę: Aſpectus rerum, vel citò circumactarum, vt rotæ, vorticũ aquæ: vel celeriter motarum, & ſplẽdidarum, vt ignis, præcipuè ſi caput his incaluit: vel æſtu ſolis, vel alia cauſſa: & ſi prono capite quid geſſerint.

Auditus ſoni vehementis, vt tonitrui, bombardæ.

Interna

Motus inæqualis, inordinatus, turbulentus humorũ, vel ſpiritus fiatuoſi, & vaporoſi, vel in cerebro ex ipſius intemperie inæquali, natorum, vel à toto corpore, vel parte, vt arteriis, ventriculo, hepate, liene, renibus, vtero, veſica, elatorum.

Signa læſo cerebro

Affectu ꝓprio

Aurium tinnitus, & in capite ceu fragor quidam aquarum violenter decurrentium, præcedit.

Capitis dolor grauis, & ſi vaporum eſt copia, tenſiuus & continuus magis.

Olfactus, & ſenſuum aliorum à cerebro ortorum leſio præcedit.

Per cõſenſũ cum

Oreven- triculi { Stomachi præcipuè vacui morſus, & nauſea.

Vtero, hepate, liene, &c. harum partium affectus præceſſit, cuius magnitudinem ſcotoma ſequitur: ſed minùs continuum, & animales actiones minùs lędens quàm cerebro proprium.

Toto corpore

Febris vehemens adeſt.

Criſis præcipuè per vomitum bilis, inſtat: Nam eam quæ per ſanguinem à naribus præcedunt,

ἀμβλυωπίαι, id eſt, hebetudines.

Medicamentum purgans ſumptum eſt, corpore fluido nõ facto. Aph. 9. lib. 2.

Curatio

Sectio tranſuerſa arteriarum poſt aures cicatrice in media ſectione inducta, quibuſdam profuit, aliis non: quòd arteriæ carotides his maiores ad plexum retiformem, & inde in cerebrum elatæ etiam ſcotoma faciunt ſpiritu vaporoſo & calido per has elato, & cerebrum implente.

Succus ſeu ſanguis melancholicus frigidus, ſiccus, craſſus, ſeci vinorum ſimilis, ob id fex ſanguinis dicitur: lieniſ eſt alimentum magna ſui parte, gignitur plurimus, vel à natiua temperie, vel cibis naturâ huic ſucco idoneis, coctione

venarum in hunc humorem mutatis: hic putredine ex mora in corpore, aut per febres præcipuè ardentes assatus, vt sanguinis reliqui pars crassior in atram bilem putrendo, vertitur: in quam per æruginosam tandem etiam vrendo transit bilis vitellina, statim æruginosa. *Gal. in prorrheticis & Aph. 32. li. 3.*

Humor melancholicus
- Nigredine est obscura. Sapore parum acido, & acerbo. li. 5. vsus partiū.
- Crassiore substantia. In terram effusus, manet immotus, vti fex vini.

Atra bilis
- Nigredine splendēte. Acido & acri, vt acetū.
- Tenuiore multo. Effusa in terram, eam radit, fermētat, bullis ceu iusculorū fer uentium attollit, vt acetum.

Vterque hic humor niger, naturalis scilicet, & præter naturam, gignit melancholiam morbum, id est, motum depravatum rationis & imaginationis: sed ille mitiorem, hic malignum.

Signa melancholiæ morbi factæ cerebro læso

Affectu proprio seu abundante in solo cerebri corpore (reliqui corporis sanguine innocuo) atra bile ex sanguine melancholico, vel bile flaua in eo adusta à calore interno, vel aliūde in cerebrum transmissa.
- Ferina deliria nunc cum febre, nunc sine febre.
- Caput præcalfactū ab æstu, phlegmone, phrenitide. Itē mœrore, cura, vigilia.

Hæc autem atra bilis vel humor melancholicus tunc in mentem seu animam repere Hippocrati dicitur, id est, cerebri temperiem alterando melancholiam gignere: vt in corpus cerebri redire, id est, meatus ventriculi postremi aut medij obturando epilepsiam facere. *Anima aut est temperies actiua rum qualitatū, aut ipsarum tēperie mutatur.*

In hac melancholia non est vena secanda, ob hanc dispositionem, licet ob aliam aliquam causam secari possit.

- Toto corpore, dum sentit cerebrum cōmune vitiūvenis reliqui corporis me- Signa humoris melancholici in corpore abundātis dicta priùs: omnia vel plurima, vel potissima, præci

Per consensum cū
- lancholico sanguine plenis.
  - puè quæ ex ipsis etiā causſæ humoris melancholici gignendi rationem obtinent.
- Huius curatione, à venæ communis seu mediæ sectione incepta, si fluat sanguis melancholicus, cō iecturam firmat, & vacuandus est quantùm scopi suadent: si non sit melancholicus, statim supprimendus.
- Hypochondrio seu meſenterio inflammato, quę dicitur melancholia hypochondriaca, & affectio inflans & flantulenta.

Signa flatuoſæ seu hypochondriacæ affectionis.
- Sputum humidum multum cibo sumpto, pręcipuè cocto difficili & caustico. *Gale. ex Dioſco.*
- Ructus acidus, flatus, καῦμα. i. incendium in hypochō driis non ilico, sed cùm cibum retinuerit æger.
- Dolor ventris vehemens quibusdam ad metaphrenum sępe procedens, & cibo cocto desinens, ingesto alio repetens.
- Ieiunos interdum quosdam à cœna affligit.
- Vomitus crudorum ciborum, & pituitæ vel subamaræ, vel calidę, vel acidæ adeò, vt dentes stupefaciat.
- Horum plurima statim ab ineunte ætate inuadunt, sed vtcunque acciderit, omnibus producuntur.
- Calor præter naturam, & sanguis crasior in venis meſaraicis ob structis, vnde abolita distributione alimentum in ventriculo commoratur, & postridie vomitu excernitur.
- Frigidis iuuantur, æstum illum caloris extinguentibus.
- Metus, mœror, desperatio longo tempore affligunt: sed mitiores sunt, quàm in duabus prioribus melancholiæ differentiis.
- Ventriculi pars inflammata, crassum sanguinem & melancholicum habet, à quo vapor crassus & ater elatus in cerebrum, melancholica hæc symptomata, vt à ventriculi humore bilioso vapor in oculum elatus visa ceu suffusorum mentitur, post cruditates dictis symptomatibus multò vehementiùs infestantur.
- Quidam ex ipsis splenici quoque fiunt, ob id coniice ex splene in ventriculum vitiosam saniem irruere. Pylori ab inflammatione obstructio horum causſa quibusdam videtur.

Symptomata seu visa melãcholicis
- Cõmunia
  - Metus ab atro vapore mentem ceu tenebris externis terrente: nam corporis & humorum natura, mentem immutant.
  - Mœror perpetuus: sed duo hæc mitiora in hac quàm in duabus prioribus, tribus tamen melancholicis sunt communia. aph. 24. lib. 6. & 41. lib. 7.
  - Odium hominum, vitæ tædium, & ex mœrore vtrumque natum.
- Propria quibusdã
  - Mortis cupiditas: non enim omnes mori cupiunt, sed quibusdam hoc in sua melancholia est præcipuum, quòd mortem metuunt.
  - Mortem alij metuunt, tamen sibi mortem consciscunt.
  - Hic testam se factum ratus, obuiantibus cedebat, ne collideretur.
  - Alter, gallorum cantus auditos voce, alarũ plausus, brachiis imitabatur.
  - Alius metuit, ne Athlas cœlum quod sustinere dicitur, à se excuteret oneri impar, omnésque obrueret.

Melancholiam omnem recentem sanabat Galenus frequẽtib⁹ balneis, victu humido & boni succi, nullo alio adhibito remedio. Inueteratæ verò, valentiora requirunt remedia, quòd humor noxius vacuationi multùm resistit.

Melancholiam sanant superuenientes varices aut hæmorrhoides. aph. 11. & 21. lib. 6.

Epilepsia est omnium corporis partium, per neruos conuulsio, cum mentis & sensuum læsione.

In hac enim, cerebrum se ac totum corpus concutit, vt à se expellat id, quod primò, aut per cõsensum offendit: qualem motum in singultu facit ventriculus, vbi pipere multo, humore acri mordetur, corrupto cibo infestatur, copia cibi grauatur.

Dicitur etiã morbus comitialis, quia comitia sæpe diremit. Serenus: Et sacer. i. magnus, vel ab Hercule, problematũ. 1. sectionis. 30. Et caducus, à symptomate: & aliis nominibus multis.

Aph. 55 lib. 6.

Fit epilepsia, vt apoplexia, ab humore pituitoso vel melãcholico, cerebri ventriculum postremum & medium obstruente: eáque est proprius cerebri affectus, vel vapore aliquo à ventriculo, aut parte aliqua ignobili in cerebrum elato.

Signa epilepsiæ genitæ, læso cerebro

- Affectu proprio
  - Accessio subita, ægro improuisa, cum multa spuma.
  - Casus, cum vehementi & continua totius corporis cõcussione.
  - Nullam aliarum partium noxam, nullum ab his vaporem leuari præsentit.
  - Præcedit grauitas linguæ, capitis, & eiusdẽ dolor perpetuus, & omnium facultatis animalis actionum imbecillitas aut deprauatio, vt vertigo, visus tenebrosus, hebes auditus, difficilis olfactus: quæ actiones sensificæ, & cum his principes in accessione ferè pereunt, & motio deprauata est.
- Per consensum cum
  - Ore ventriculi exactiõ sentiente
    - Perceptus ab ægro dolor in ore ventriculi ante conuulsionis initium, ab humore acri & mordaci, vt bile æruginosa, & ab hac vaporum ascensus in cerebrum.
    - Sedatio epilepsiæ, vacuato humore illo per vomitum.
    - Nausea, deiecta appetentia.
    - Ieiunos, iratos, labore confectos, crudos sæpe affligit.
    - Casus cum parua & intermittente concussione, ceu saltu, & breui motu: quod signum sequenti etiam est commune.
  - Crure, pede, vel alia parte
    - Perceptus ægro ante accessionẽ à parte primariò affecta per continuas sibi partes vsque cerebrum ascensus vaporis cuiusdam, vel qualitatis: quæ in mole minima facultatem habet maximam, & ab humore partis affectæ vim tam venenosam acquirit, vt parua sui copia non minora in totum corpus symptomata excitet quàm scorpionum, aut phalangij, aut similium veneni portio minima.

Præcauetur accessio per consensum cum artubus, & periculum ab ictu, vel morsu venenoso, parte ligata vel secta supra fontem mali.

Curatur, vacuato primùm corpore toto, deinde humore ex parte

parte per admotam ipſi thapſiam, vel ſinapi, vel aliud ſimile.

Tetanus eſt conuulſio muſculorum corporis, præcipuè ſpinæ, & eius maximè, quæ in collo eſt: à frigido humore velut concretorum: vel à ſpiritu & aëre frigido, craſſo, nebuloſo, vt Pelopi viſum eſt, qui ſi antrorſum in pectus contrahantur, emproſthotonos: ſi retrorſum ſcapulas verſus, opiſthotonos: ſi in dextrum vel ſiniſtrum (quod ſæpe accidit) nomine caret: ſi in vtranque partem æqualiter inflexili rigore contenditur collum, tetanus eſt, morbus acutus ſine febre, die 4. ferè iugulans. aph. 6. lib. 5. *Paul. l. 3.*

Signa tentani:
- Reſpiratio anguſtiæ plena, ob affectam in collo originem neruorum, diaphragmatis, & quorundam thoracis.
- Pulſus paruus, rarus, calore minuto, ab affectu frigido.
- Riſus interdum ſardonius & coactus, muſculis labiorum & buccarum etiam conuulſis.
- Rubor faciei.
- Oculi tumentiores.
- Vrinæ ſuppreſsio, vel vrina nunc aquoſa, nunc cruenta, bullata.
- Aluus ſicca tur.
- Inſomnia, periculum à conuulſione, ne lecto incidat æger.
- Singultus, dolor, nunc capitis, nunc ſcapularum, & clauium, & lumborum.
- Tremor quibuſdam paruus.

Curatur, paratam expulſione materiam purgantibus cucurbitulis cum ſcarificatione, topicis digerentibus, ſuperueniente febre. aph. 26. lib. 2. & 57. lib. 4. Multa frigidæ aquæ perfuſione, ſi omnia conſentiant. aph. 21. lib. 5.

Tremor motus voluntarij, ſymptoma ex contrariis motibus ſibi ſuccedentibus conſtans, vt viſui & tactui patet, cùm ab imbecillitate facultatis animalis, fiat intemperiem frigidam ſequente, vel à neruoſorum corporum obſtructione, vt dictum eſt libro de cauſſis ſymptomatum: quieto & immoto corpore ceſſat, & calorificis ac vacuantibus præſidiis curatur.

Qui autem frequens fit, maximè iuuenibus ex motu arteriarum violento, artus ipſos, collum & caput ſecum ſimul ceu vibrãte, nec parte reclinata & quieſcente ceſſat, & calorificis omnibus exacerbatur: vt æſtiuo aëre, inedia, ira, labore, refrigerantibus contrariis mitеſcit.

Apoplexia eſt repentina omnium corporis partium ſenſus & motus priuatio, cum principis animæ facultatis læſione. Obſtructis e-

nim confertim à pituitoſo vel melancholico humore cerebri, corpore & ventriculis principibus poſtremo & medio, animalis facultas actiones ſuas principes obire, & in partes corporis ad ſenſum & motum tranſmitti prohibetur. Nõ fit à ſola cerebri intemperie. Interdum autem totum ſpinalis medullæ initium, non etiam ventres, obſtruitur, túncque ſenſus & motus partium faciei integer ſeruatur, reliquarum omnium partium inferiorum aboletur.

Fit etiam interdum obſtructis, denſatis, compreſsis arteriis in collo carotidibus, quæ ob id apoplecticæ quoque dicuntur. Gal. lib. de vſu pulſuum. & lib. 4. rat. vic. acu.

In apoplexia autem aliquid reſpirationis ob neceſsitatem ferè ſeruatur, agentibus tunc omnibus muſculis thoracem mouentibus, ex ipſiúſque reſpirationis noxæ magnitudine, æſtimanda eſt cerebri affectus & apoplexiæ magnitudo.

Signa apoplexiæ:
- Subitus in terram cum clamore lapſus, niſi cubantem prehenderit.
- Dormienti ſimilis iacet, etiam apertis aliquando oculis.
- Reſpiratio cum mugitu, aut qualis cum ſtertore dormientium.
- Vox nulla, vel qualis eorum qui ſtrangulantur.
- Spuma quibuſdam in ore, vt epilepticis.
- Principes animæ actiones, motus omnis volũtarius, excepta reſpiratione, & ſenſus omnis perit, adeò vt acu punctus æger nõ ſentiat.
- Ori impoſita humida per nares reiicit.

Hæc ſymptomata quantò plura & maiora: tantò acutiorem & minùs curabilem apoplexiam ſignificant, vt contraria, mitiorem & curatu faciliorem.

Apoplexia, cùm morbus ſit acutus ſed ſine febre, extrema exquiſitè remedia requirit, vacuantia omnino ex cerebro materiam obſtruentẽ. Nam morbos ex repletione curat vacuatio. aph. 22. lib. 2.

Paralyſis eſt perfecta ſenſus, aut motus, aut vtriuſque amiſsio: propriè tamen motus priuatio eſt, abuſiuè etiam ſenſus.

Dimidij corporis dextri vel ſiniſtri:
- Totius, vt etiã faciei partes reſoluantur — Dimidium ventriculorũ cerebri principiũ affectũ ſig.
- Non totius, ſed illęſis partibus faciei — Initium ſpinalis medullę ex dimidio affectum eſt, ſi totũ afficitur, fit apoplexiæ ſpecies.

Paralysis

Partis alicuius, vt

- Totius brachij, totius cruris, tibię cum pede, pedis, cubiti cum manu, manus & aliarũ partium à cerebro per ſpinalem medullã ſenſum & motum recipientium. — Pro diuerſa parte neruorum in has partes à ſpinali medulla diſtributorum affecta.
- Partium faciei ſolarũ, vt linguæ, oculi, maxillæ, labri. — Affecta origine varia neruorũ ex cerebro in has partes deductorum.
- Cutis digitorum minorum duorum & dimidiæ longi. — Affecto metaphreni initio, ex quo rami neruorũ ſenſificorũ in hãc cutem feruntur.

Perditur in paralysi

- Senſus, tactus tantùm, cùm neruus tantùm ſenſificus afficitur.
- Motus tantùm, cùm neruus motor afficitur, adeò vt animalis facultas quæ multa ad motum ędendum neceſſaria eſt parcior affluat, ſed quæ tamen ſenſui in neruo motore ędendo ſufficiat.
- Ambo ſimul in neruo motore, cùm maximus eſt affectus, id eſt, denſitas, obſtructio, à pituita, melancholia, compreſſio nerui, aut partium per quas antè tranſmittebatur animalis facultas.

Signa paralysis

- Abolitio ſenſus, motus, partium paralyſi reſolutarum.
- Attractio earundem ab oppoſitis partibus illæſis, vt in ſectione tranſuerſa: contrà in conuulſione.
- Frigiditas maior earundem, ſanis partibus multò quàm antè calidioribus, quòd ſanguinem, calorem, ſpiritum copioſiorẽ recipiant, & ob id pleniùs nutriantur: reſolutæ parciùs, quare etiam gracil eſcunt.

Curatio eius genere quidẽ eadẽ quæ apoplexiæ per vacuantia, ſi obſtructio eſt (per calfaciẽtia autem, ſi denſitas ſola eſt à frigore, vti per elaxantia, ſi à tendentibus & comprimentibus fit) mitiora tamen tantò requirit, quantò eſt minor affectus: quãquam poteſt particularis hic affectus vniuerſali ſua eſſentia eſſe æqualis. Topica autem remedia digerentia parti cerebri aut ſpinallis medullæ, aut nerui primariò affectæ, ſunt applicanda, non ipſis partibus reſolutis. Quòd ſi à ſectione tranſuerſa etiam dimidij ſpinæ initiò fiat paralyſis, vt cerebro diſciſſo, immedicabile malum, & mirum ni ſubitò enecet, cum eadem parte pũcta tantùm ſpina, etiam bouem momento enecet.

Vitiata cauitas, morbus eſt in figura organicus.

1. In viſione, oculi actione læſa.

Optici nerui
- Obſtructi ab humore, aut vapore, multo, craſſo, lento
- Compreſsi à tumore aliquo
- Contracti à ſiccitate
- Concidentis in meatum ab humiditate.
- Diuiſi per tranſuerſum.

Spiritus viſorij pauci, aut nullius à cerebro per optici nerui meatũ in oculum tranſmiſsi.

→ Nullam in oculo læſam viſionem habente vitium apparens.

→ Pupilla oculi læſi nõ dilatata, illæſi clauſa.

Signa affectarum oculi partium

Aquei humoris viſamentietis
- Per cõſenſum cũ ſtomacho aut cerebro → Nullum in oculis ambobus vitium apparens.
- Per ſuffuſionem → Humor craſſus in aqueo ipſum turbans, & cõſpurcans.

Sed hoc ſignum aquei humoris à craſſo vitiati patet ſenſui, vt aliarum oculi partium, cryſtallini, rhagoidis in ea pupillæ, corneæ, morbi & ſymptomata dicta in libro his dicato. Poteſt tamen ſimul læſio harum partium ſenſui apparere, ſimul affici neruus opticus, aut ſpiritus viſorius, aut vterque.

2. In motione oculi læſa, & ſitu totius oculi, & cryſtallini, & aliarum quarundam partium.

Oculus aut palpebra trahitur
- Muſculorum ſex oculum ſurſum, deorſum, ad latera in orbem mouentium. → Ad muſculum illæſum muſculo oppoſito, reſoluto, aut tranſuerſim ſecto.
- Muſculorũ duorum palpebram ſuperiorem aperiẽtium & claudẽtium. → Ad muſculum aut neruũ conuulſum à ſiccitate, vel repletione & tumore.
- Neruorũ in hos omnes muſculos & ſequentes à ſecunda coniugatione inſertorum. → Si autẽ ad latera trahitur oculus, illæſa manet viſio. Si ſurſum aut deorſum deprauatur, & geminata videntur omnia, lib. 10. de vſu partium.

Signa oculorum

- Musculi vnius vel duorum vel triũ, neruum opticum vndique firmantium — Oculus
  - Procidens musculis his resolutis, vel transuersim sectis, vel neruo paulatim intento, tunc fit visio integra.
  - Retractus & canus, musculis aut neruis conuulsis à siccitate aut humiditate per tumores replente, optico simul affecto, læditur visio.
- Hypochysi propriè laborantium & suffusorũ ab humore crasso pupillam obscurante.
  1. Visa alteri tantùm oculo, non vtrique simul principio apparentia, sed perpetua, etiam si cibos pauciores & euchymos æger sumpserit, & probè coxerit, vel humorem aliquem ex stomacho vomitu, aut hiera picra Galeni sumpta purgarit.
  2. Pupilla, etiam paucis post initium visorum diebus tenebrosa & impura: vel sub rhagoide, si pupillæ figura retinetur: vel supra rhagoidem, si ea vitiatur.
- Cum ore ventriculi bile obsesso sine febre & cum febre ante crisin per vomitum bilioſum
  1. Visa vtrique oculo simul & similiter apparentia (quòd vapor bilioſus à stomacho in cerebri ventriculos ascendit, & à visifica facultate circũuentus, & per neruum opticum in oculum transgressus, præcipuè quibus humor aqueus est exactè purus, aut visifica facultas facillimè sentit) nõ tamen perpetuò, sed solùm quãdo ventriculus malè coxerit, aut crisis per vomitum bilioſum instat. 1. epid. 3. progn. 3. crileon. Túncque ferè stomachus à bile mordetur, qua per vomitum aut sumptam hieram picram purgata, vel cibo parciore & percocto, visa minuuntur, vel cessant.
  2. Pupilla nil habet tenebrosum etiam post menses quatuor, aut plures, à visorum initio.

- Visa suffusorum visis similima mentientium ob cõsensum
  - Cũ cerebro in delirio, depravata
    - Imaginatione sola, vt cùm quis floccos vellit, aut festucas carpit
    - Cogitatione sola, vt cùm quis vasa bona frangit, non cẽdendos cædit
    - Vtraque simul, vt cùm quis canem pro amico homine habet, eúmque cædit

    Per febrium ardẽtium vigorem, & phrenitidem, fumis exusto humore elatis, & per venas arteriásque in oculum cum optico deductis, pupillam opplentibus.
  - Cum toto corpore in febribus, crisi instante per sanguinis fluorem è nari bus
    - Obscura visa non apparent, vt in futura per vomitũ crisi, sed splendida quædam, & caligant oculi.
    - Alia quoque permulta dicta Hippocrati lib. 3. progn. & Gal. lib. 3. crisecon. De quibus posteà.

- Signa linguæ partium
  1. Tunicæ linguam vestientis.
  2. Nerui mollis à tertia coniugatione in tunicam ipsam dispersi, tactum & gustatum eidem præstantis
  3. Musculorum linguam mouentium.
  4. Neruorum septimæ cõiugationis in hos insertorum, dextra & sinistra, vel altera tantùm parte

  Morbo similari organico cõmuni, proprio, aut cerebri affectarum
  - Gustatus, & interdũ etiá tactus linguę, læsus: hic enim tardiùs læditur, ob sensorij sui crassitiem maiorẽ: ille citiùs, ob minorem.
  - Offensus motꝰ linguæ totius, si vtraque horum parte, vel dimidiẽ: si altera tantùm parte, morbus est.

Vbi autem lingua afficitur consensu cerebri, anterioris quidem tùm linguæ, tùm reliquarum faciei partium sensus ferè læditur.

Posterioris verò corpus reliquum vel totum, si vtraque eius cerebri pars afficitur per apoplexiam sensu & motu, priuatur: vel dimidium per paralysim, si altera tantùm.

Sensorium
- Tactus, crassissimum ceu terreum.
- Gustatus, crassum minùs tanquam aqueum. *Gal. hæc li. 8. vsus partium.*
- Olfactus, mediocre, nam vaporosum.
- Auditus, tenue, quia aëreum.
- Visus, tenuissimum, vtpote lucidum & igneum. *Arist. aliter, de sensu & sensato.*

Signa neruii auditorij à quinta coniugatione, solius læsi à morbo triplici.
1. Nullus in meatu auditorio affectus auditum lædens, visui aut tactui apparet.
2. Sola facultas audiendi læsa est, cæteræ animalis facultatis partes, vt sensifica, reliqua, motrix princeps, illæsæ permanent: quæ si etiã lædantur, cum sensu & motu partium faciei, morbus hic est communis cerebro, non auditorio neruo proprius.
3. Sonus vehementior, vt tonitrui, præcessit, qui audiendi vim obtuderit, vnde fit vt accolæ cataractarum Nili duarum sint surdi Aphricano apud Ciceronem lib. sexto de repub.

Sensus tactus, & motus voluntarius corporis partium aboletur, aut imbecillus fit ob morbum aliquem propriũ, vel ipsis partibus, vel nervis ex cerebro, aut spinali medula in partes ipsas deductis vel ipsi cerebro, aut spinali, aut vtrique, à quibus affectis partes omnes neruos ab affecta parte recipientes consortij, lege, laborant, non primo, tamen morbum eum etiam sibi proprium sæpe efficiunt. Ob id noscendum diligenter, à qua cerebri & medullæ spinalis parte neruus in singulas corporis partes distribuatur: vt partibus sensu & motu læsis per consensum cum origine suorum neruorũ, scias planè cui originis parti remedia morbi illius sint applicanda.

Signa partium in olfactu læsoaffectarũ
- Nariũ
  - Obstructarũ à polypo, carũcula, tumore aliquo præter naturam, muco multo, crasso, lento.
  - Erosarum in ozæna.
  - Compressarum ab ictu, elephantia, lue Hispanica, similitate natiua: sunt manifesta visui & tactui.
- Foraminum in ethmoidibus osibus, per quæ vapor odorus ad instrumenta olfactus, & ventriculos anteriores cerebri instrumentis his continuos ascendit, & mucus ex eisdem descendit, obstructio à muco, compressio si dictis in naribus caussis.

Qui duo affectus etiam instrumento olfactus, & ventriculis anterioribus communes esse possunt.

Vacuatio consueta muci suppressa, si caussæ aliæ desint.

Spiritus animalis penuria, odores in dictis partibus discernentis, quam aliarum animalis facultatis actionum læsio communis ostendit.

Vel eiusdem spiritus olfactorij ab insigni odore disipatio.

Signa instrumentis olfactus læsi

Nullus in naribus & ossibus colatorijs affectus visui aut tactui manifestus, vt polypus obstruens limitas comprimens, ozęna vapores odore terro depranans.

Libera ex cerebro respiratio, de qua Gal. Aph. 52. lib. 7. & lib. de vsu partium 8.

Sola facultas olfaciendi læsa, cæteris animalis facultatis partibus sensificis, motricibus, principibus illæsis.

Odor aliquis vehemens, aut etiam diuturnus præcessit, qui odorandi vim obtuderit.

Cõmunia omni anginæ

Spirandi & deglutiendi difficultas, maior, minor, pro affectus magnitudine, sine vilo pulmonis aut lateris vitio, quale in peripneumonia & pleuritide.

Angustia in larynge percepta, maior in prima anginæ specie, minor in cæteris.

Loquendi difficultas ob angustiam & dolorem.

Tumor calidus aut frigidus, intrò, foràs, sursum ad fauces, deorsum ad pectus pertinens, perspicuus, vel omnẽ sensum latens.

Signa laryngis in angina læsi

Nullum phlegmones signum ex tumore, calore, colore, in faucibus, vel collo apparet: quia phlegmone tota in laryngis corporibus latescens in eius meatum vergit, ac ob viæ angustiam strangulat & suffocat.

Dolor laryngis vehemens à mordẽte, & arteriam asperam vlcerante, ob acrimoniam, calida fluxione.

Respiratio parua ob meatus angustiã, & tota frequens ac violenta ob incendium: & quæ recta tantùm cervice fiat meatu sic sensim aperto, qui supinis omnino claudatur, propriore laryngis parte, spinam versus concidente.

Tendones laryngi vicini ceu tetano intenti.

Vox abolita, sitis vehemens.

Cor & pulmo ardent ab excrementis vstis non vacuatis, ab aẽre calido & eo pauco, non refrigerata nec ventilata.

Propria cuique speciei anginæ

Mors ob vtranque morbi acutiſs. vehemẽtiam celeris vt eadem die iugulet, interdum ſecundo, tertio, rariùs in quartum differtur.

2. Tumor & rubor in faucibus. Colli etiam tumor ſine rubore additur his. Gal. lib. 3. prog.
Orthopnœa. i. ſpirandi recta tantùm ceruice maxima difficultas, abeſt: quia muſculi laryngis parum inflammantur.
Diuturnior quàm prior, præſertim ſi magnus faucium rubor, non tamen minùs dolorifica, aut periculoſa.

3. Tumor & rubor in faucibus & collo.
Dolor vehemens.
Reſpiratio non difficilis illæſo larynge à fluxione delata in fauces & collum.
Diuturnior priore & minùs periculoſa.

4. Tumor & rubor totus in collo ad pectus vſq;, morbo foràs ſponte ſua deducto, quod bonum eſt. Aph. 37. li. 6. & 50. lib. 7. non autem ad interna conuerſo eryſipelate, ſeu phlegmone eryſipelatoſa. i. angina, quam æſtate & autumno bilioſa fluxio magna ex parte gignit, vt interdum hyeme & vere pituitoſa, morbus non acutus, quæ tamen celerrimè ſanatur. *Hæc angina ſæpe viſa Hip. lib. 2. epidem. rarò viſa Gal.*

5. A luxatis intrò primis ceruicis vertebris, de qua mox in ſignis partium ſpinalis medullæ, affectarum per conſenſum.

1. Cauitas rotunda in ceruice manifeſta ſine paralyſi. *Lib. 2. epidemion.*
2. Angina interdum adeſt pueris magis quam adultis, nullo in faucibus proprio affectu. *Aph. 25 lib. 4.*
3. Dolor partis dum tangitur.
4. Gula citra phlegmonẽ oppreſſa, & inde ſputi & ciborum deglutitio difficilis, quæ ſi cogitur, per nares cibus regurgitat.
5. Tumor ſub maxilla ſine phlegmone, glandulis colli illæſis.

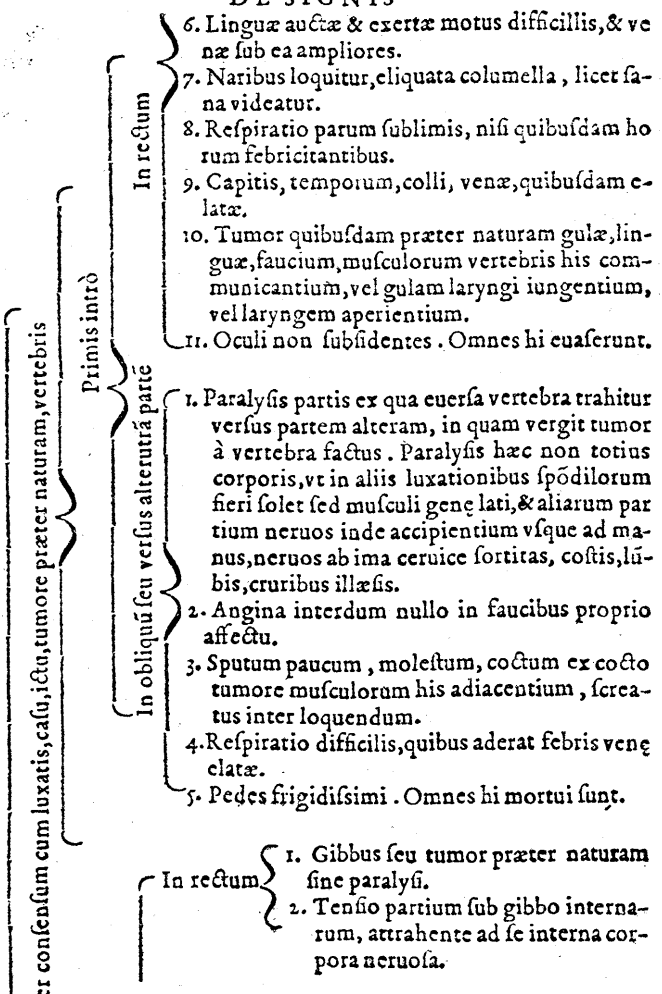
Per conſenſum cum luxatis, caſu, ictu, tumore præter naturam, vertebris
Primis intrò
In rectum
6. Linguæ auctæ & exertæ motus difficillis, & venæ ſub ea ampliores.
7. Naribus loquitur, eliquata columella, licet ſana videatur.
8. Reſpiratio parum ſublimis, niſi quibuſdam horum febricitantibus.
9. Capitis, temporum, colli, venæ, quibuſdam elatæ.
10. Tumor quibuſdam præter naturam gulæ, linguæ, faucium, muſculorum vertebris his communicantium, vel gulam laryngi iungentium, vel laryngem aperientium.
11. Oculi non ſubſidentes. Omnes hi euaſerunt.
In obliquũ ſeu verſus alterutrã partẽ
1. Paralyſis partis ex qua euerſa vertebra trahitur verſus partem alteram, in quam vergit tumor à vertebra factus. Paralyſis hæc non totius corporis, vt in aliis luxationibus ſpõdilorum fieri ſolet ſed muſculi genę lati, & aliarum partium neruos inde accipientium vſque ad manus, neruos ab ima ceruice ſortitas, coſtis, lũbis, cruribus illæſis.
2. Angina interdum nullo in faucibus proprio affectu.
3. Sputum paucum, moleſtum, coctum ex cocto tumore muſculorum his adiacentium, ſcreatus inter loquendum.
4. Reſpiratio difficilis, quibus aderat febris venę elatæ.
5. Pedes frigidiſsimi. Omnes hi mortui ſunt.
In rectum
1. Gibbus ſeu tumor præter naturam ſine paralyſi.
2. Tenſio partium ſub gibbo internarum, attrahente ad ſe interna corpora neruoſa.

Signa affectarum ſpinalis medullæ partium

Aliis foras

In obliquum

Spina in obliquum torta cum paralyſi partium, ad quas nerui ex luxatis vertebris orti perueniunt in ceruice magis (quia foramen in ea per quod nerui excidunt, eſt commune vtrique vertebræ, quarum altera in obliquum luxata, fit ex oppreſsione nerui ad quem vergit luxatio paralyſis, & extenſione oppoſitæ partis phlegmone & conuulſio) in thorace minùs à luxatione, obliqua fit paralyſis: quia ſuperior vertebra magis, inferior minus hoc foramen ſuſtinet. In lumbis minimùm: quia totus neruus ex ſuperiore vertebra excidit, quæ ſi in obliquum fiat luxatio, neruum ſecum trahens, naturalem eius motum ſeruat illæſum.

Si verò intrò vel foras vertebra luxetur angulosè. i. affatim, ſpinali medulla ceu fracta, partes ſubiectæ omnes læduntur: ſi paulatim & velut in arcum luxetur multæ ſimul vertebræ, aut nihil, aut minimùm læditur ſenſus & motus partium ſubiectarum.

Affectu proprio ſimilari organico communi citra luxationem

Paralyſis partium omniũ affectæ parti ſpinalis medullę ſubiectarũ dextrarũ & ſiniſtrarũ, ſi vtraq; parte medulla hęc efficiatur, ſi altera tantũ, q̃ illi è regione ſubiacẽt ſolę, ſed omnes reſoluũtur. Si verò nõ tota, vel nõ dimidia omnino, ſed tantũ ad neruorũ à ſpina originẽ vel in deductione ipſi afficiãtur, ſolę partes neruorũ illorũ ꝓpaginẽ ſuſcipientes, ſenſu & motu lędẽtur: vt ſic offenſa vertebra colli prima & ſecũda cutis muſculoſa caput ambiẽs, ab his neruos quatuor aſcendentes ſuſcipiens.

Quarta & quinta colli, diaphragma

Septima colli, & prima & ſecunda metaphreni, manus vt cuidam à magna peripneumonia totus cubitus, & tota manus extrema vix ſentiebat læſo nõ nihil motu lumborum vertebrę, crura

reſolvitur.

Circa os ſacrum neruis reſolutis vel ſine cauſſa manifeſta (quando ęgriùs ſanatur) vel à mora longa in aqua frigida, vel ſeſsione longa ſuper lapidem tunc inuita fit dejectio, & vrinę redditio, calorificis tamen remediis facilè ſanatur. Hiſque (vt per has omnes paralyſes) admotis, nõ parti reſolutę, ſed ſpinali medullę, aut nerui parti cui proprius eſt hic affectus.

In his ſpinæ affectibus, quò vertebræ altiores afficiuntur, eò periculoſior morbus eſt, quòd pluribus partibus eſt communis. Vnico autem motu læſo, ſolus muſculus aut neruus eius author læditur: pluribus læſis in diuerſa parte, vel omnes muſculi à cauſſa communi leduntur, vel neruus illis muſculis communis læditur.

Adde quòd tactus in ſola cute neruos ad tactum ſolùm recipiente poteſt aboleri illæſo motu partium ſubiectarum, qui ſi perierit, earundem ſenſum periſſe non neceſſe eſt iiſdem neruis effectum. Si autem ſenſus earum perierit, motum quoque periiſſe eſt neceſſe, quòd ad ſenſum parciore, ad motum largiore animali facultate opus eſt.

De ſpinæ imbecillitate in reſpiratione magna, quam etiam efficit ſi eſt in metaphreno, pòſt dicetur in affectibus thoracis.

Signa thoracis affecti
- Dyſpnœa.i.ſpirandi difficultas.
- Tuſsis.
- Dolor thoracis.
- Sputorum differentiæ.

Signa aſperæ arteriæ affectæ
- Spirandi difficultas.
- Dolor partis in ea læſæ.
- Sputo excreta ramenta, venarum partes, ſanguinis qualitas, quantitas.
- Vox læſa.

Eadem ratione in aliis partibus internis ſigna hæc 4. præcipua actionem læſam, excretorum differentias, dolorem, tumorem diſquire. Quarum autem partium ægrotantium ſigna ſunt communia multis, vt diſpnœa cordi, arteriæ aſperæ, pulmoni, thoraci, diaphragmati, & aliis partibus multis: tunc ex reliquis ipſarum ſignis locum affectum diſcerne.

Quoniam verò in affectibus plurimis tum præcedentibus tum mox ſequentibus dyſpnœę & dyſphyxiæ.i. reſpirationis & pulſationis difficilis ſiue à natura hominis, dum valebat alienæ, & multùm diuerſæ fiunt, & à Galeno inter ipſorum affectuum ſymptomata & ſigna paſſim aſſcribuntur. De vtraque communiter nobis eſt paucis dicendum ex lib. dyſpnœarum, Ioanne Vaſſęo Meldenſi medico doctiſs. interprete.

- Inſpiratio.i.aëris in pulmones & eius aſperas arterias & cerebri vẽtriculos anteriores attractio, dilatato thorace.
- Expiratio.i.aëris & vaporũ fumidorum ex dictis partibus emiſsio, contracto thorace.

Respirationis & pulsationis
- Partes
  - Propriæ
    - Diastole.i.cordis & arteriarū dilatatio, aërem, & sanguinem, & sequi promptiora trahens.
    - ystole.i. cordis & arteriarum contractio, eadem expellens, & præter hęc fuliginosa excremēta ex humorum & vaporum crassiorum vstione genita.
    - Morus contarij
  - Per accidens, quietes duæ, vna post inspirationem & ca. quiete distincti.. stolen breuis: altera post expirationem & systolen, lōgior.
- Differētiæ simplices sumēdæ à quātitate
  - Subst antiæ aëris inspiratę, vel spacij, quod percurrit thorax respirando, cor & arteria pulsando
    - Magna
      - In qua thorax in omnem dimensionem multùm distenditur, vel in qua multa aëris substantia trahitur, partibus respiratoriis sanis.
      - Et in qua magna vi musculorum intercostaliū thorax cōtrahitur, vel multus aër fuligi noso vapore mistus foràs reddit ur.
    - Parua illi contraria
    - Mediocris
  - Temporis quo respiratio aut pulsatio
    - Velocitas
      - Velox in qua thorax, cor, arteria pauco tempore multum percurrit spacium
      - Tarda illi contraria
      - Mediocris
    - Quies cit
      - Frequens, in qua thorax, cor, arteria, breuissimo tēpore quiescit.
      - Rara illi contraria
      - Mediocris.

Respiratio & pulsatio, q̄ aliàs quoq; differētias habet à corpore arteriæ.

Ex his nouem differentiis mediocres, eximiæ, omnes dyspnœæ differentias simplices methodo diuisionis sex inuenisti.

- Vsus, vtilitas necessitas vrgens
  - Maior
    - Calor is natiui in corde per respirationem, in toto corpore per pulsum refrigeratio & nutritio.
  - Minor
    - Spiritus animalis in cerebro nutritio ex inspirato p nares in cerebrū aëre & ex spiritu vitali elaborato magisiñ plexu retiformi,

- Cauſſę cõtinẽtes, & immediatæ
  - Robur idoneum facultatis
    - Animalis, ad mouendum thoracem & partes alias reſpiratorias.
    - Vitalis ad mouendum cor & arterias.
  - Inſtrumẽta
    - Reſpiratoria, thorax cũ aliis — Animali
    - Pulſatoria cor arteriæ. — Vitali
    - Facultati obediẽtia: quia tẽperata, nõ obſtructa, nõ cõpreſſa, nõ anguſtiam paſſa, non dolentia, non impedita.

Cauſſæ reſpirationis & pulſationis

- Vtilitas ſeu neceſsitas alterutra, vel vtraque vrgentior.
- Paruæ tardæ Magnæ velocis
  - Valida virtus animalis & vitalis, qua tamen mediocriter imbecilla, fieri poteſt magna & celeris, ſed multùm imbecilla: pro magna & celeri fiet frequens, ſi poſtulet vſus.
  - Inſtrumentum facultati validæ obediens.
  - Cauſſarum contrariarum vna ſufficit, vt ſolus calor natiuus multùm imminutus, vel
  - Sola virtus imbecilla, vel
  - Sola inſtrumenta inobedientia, aliis duabus non mutatis,
  - Poſſunt duæ ex his concurrere, poſſunt tres, tamen non eſt neceſſe omnes contrarias cauſſas adeſſe.
- Frequẽtis
  - Anguſtia
  - Dolor
  - Calor natiuus auctus.
  - } Partium reſpiratoriarum.
- Raræ: delirium, calor minutus.
- Ex his quæ pulſationi cum reſpiratione communia non ſunt, pòſt dicentur.

Reſpiratio

Significat, nullum tamen certò indicat.

1. Magna
   - Auctum calorem natiuum, vel aduentitium
   - Vel occupatam aliis mentem ſeu delirium
2. Parua
   - Partium reſpiratoriarum dolorem
   - Vel caloris natiui refrigerationem
3. Velox
   - Auctum calorem natiuum
   - Vel partium reſpiratoriarum anguſtiam
   - Vel earundem dolorem cum febre
4. Tarda
   - Diminutum calorem natiuum
   - Vel partium reſpiratoriarum dolorem ſine calore aucto.

5. Frequēs
- Auctum calorem natiuum
- Dolorem partium reſpiratoriarum, cum & ſine febre
- Vel earundem anguſtiam

6. Rara
- Caloris natiui diminutionem ſeu refrigerationem
- Vel mentem aliis occupatam, ſeu delirium

Nulla ex his ſex ſimplicibus dyſpnœis per ſe alicuius eſt affectu abſolutum & ſtabile indicium, quia ſingulæ harum per ſe duobu vt pauciſsimis affectibus ſunt communes, ergo ex his compoſit ſunt diligenter obſeruandæ, vt quæ certam faciant affectuum indi cationem, præcipuè magna parua cum veloci tarda coniugatæ: cum frequente rara: velox autē tarda cū frequenti rara, nihil ſimpli citer & neceſſario ſign. ſed cū magna aut parua ſimul, vt pòſtilege: Dyſpnœæ compoſitæ pulſuum differentiis proportione reſpon dentes.

Dyſpnœa Compoſita

Reſpiratio
- Magna → Velox
- Parua → Tarda.
- Velox → Frequens.
- Tarda → Rara.

Inſpiratio quadruplex
- Magna → Velox.
- Parua → Tarda.

Expiratio quadruplex
- Magna → Velox
- Parua → Tarda

Collatis ambobus motibus, vt in pulſu.

Inſpiratio
- Magna → Magna
- Parua → Parua
- Velox → Velox
- Tarda → Tarda

Expiratio ſimul.
- Facta initiò citi in fine tardiùs, v cōtrà.
- Interrupta in m dio breui quada quiete. aph. 68. li &li. 12. met. li. 4. f
- Offendens ſpirit

Reſpiratio inæqualis
- In vna motione. i. Inſpiratione, Expiratione
- & intercidēs reſpiratio ob muſculorum thorac cōuulſionē, vel caloris copiam cogentis ægru continenter inſpirare, expirare.
- In pluribus motionibus ſeu reſpirationibus.

Harum dyſpnœarum inæqualium tot ſunt differentiæ, quot pulſuum inæqualium in vna pulſatione vel pluribus.

Reſpiratio

- Velox: Auctum calorem natiuum cum virtutis animalis robore oſtendit, & organorum obedientia.
- Tarda
  - Magna
    - Tarda, In ſolis delirantibus, nõ tamen omnibus aut ſemper.
    - Frequens, Auctum calorem.
    - Rara, Delirium, vt lib. 1. Prognoſt.
  - Parua
    - Velox: Dolorem partiũ reſpiratoriarum cum calore aucto magna ex parte ſig. interdum delirium. Nã in nullo ſimplici affectu fit, vti neque ſequens.
    - Tarda: Dolorem partium reſpiratoriarum ſine calore aucto, vel calorem natiuum multùm refrigeratum.
    - Frequens: Partium reſpiratoriarum dolorem vel anguſtiam vel cum his motarum: vt gulæ, ventriculi, hepatis, lienis, dolorem ab intemperie inæquali, tumore calido, ſolutione continui per vlcus, tenſione membranarum, à copia flatuum, humorum calidorum, acrium, frigidorum, lentorum.
    - Rara: Caloris natiui refrigerium ſeu frigiditatem, partiũ reſpiratoriarum, præcipuè pulmonis & cordis vehementem.
  - Velox
    - Multum, parum, frequans, calorem auctum ſine dolore, quę etiam magna neceſſariò eſt.
    - Parum, multum frequens, calorem auctum cum dolore, quę etiam parua neceſſariò eſt.
    - Rara, dilirio interdum adeſt, & cum hoc calori aucto, ſed nihil neceſſariò ſig.
  - Tarda
    - Multum, parum frequens, minorem dolorem ſed maiorem virtutis animalis diminutionem ſig.
    - Parum, multùm frequens, dolorem ſolùm ſig. artis reſpiratoriæ.
    - Frequens æqualiter dolorem eundem & virtutis diminutionem.
    - Rara delirantibus quibuſdam adeſt, & calori diminuto.

Ex his coniugationibus magna frequens, magna rara, parua frequens, parua rara, præter cæteras certum indicant.

Reſpi

Reſpiratio inæqualis vtraque indicat
- Anguſtiam, obſtructionem, compreſsionem arteriarum aſperarum.
- Imbecillitatem facultatis motricis.
- Muſculorum thoracem mouentium conuulſionem, tremorem, palpitationem.

Pulſus autem inæqualis in vna pulſatione vel pluribus fit ab anguſtia, obſtructione, compreſsione arteriarum leuium, vel ab imbecillitate facultatis vitalis tantùm.

Dyſpnœæ ſpecies neceſsitate ſola vrgente duabus aliis cauſsis non mutatis.

Calore natiuo, vel ſpiritus animalis diſpendio
- Auctio
  - Parũ, maior planè, nõ tamẽ velocior,
  - Modicè vt in adoleſcentia, in qua etiam ſpiritus animalis eſſentia neceſſariò eſt augenda, → Magna, Velox, Frequẽs
  - Plurimùm, maxima, velox iam frequens
  - Ambabus neceſsitatibus multùm ſimul auctis → Maxima, Velociſsima, Frequentiſsima
- Minuto
  - Parùm, minor planè, non tamen tardior
  - Modicè vt in ætate declinante → Parua, tarda, rara, ſed inæqualiter: nã multò tardior, & rarior naturali, paulò minor
  - Plurimùm, vt in ocio longo → Minor, tardior, multò rarior prædicta, non tamen omnino parua, tarda
  - Ambabus neceſsitatibus multùm ſimul minutis → Minima, Tardiſsima, Rariſsima

Fit inſpiratio & diaſtole

Calorem
- Augent cauſſæ morborũm calidorum, lib. de cauſsis morborum.
- Morbi ipſi calidi, ætas ad annum. 35.
- Minuunt cauſſæ morborum frigidorum, ibidem ſcriptæ. Morbi frigidi, ætas declinans ad mortem vſque.

Virtutem animalem vt cæteras duas, robuſtam faciunt, quę triplicis noſtræ ſubſtantiæ iuſtam quantitatem & aptam qualitatem tuentur, aut efficiunt, imbecillam contraria. vt Gal. lib. 9. methodi.

Inſtrumenta reſpiratoria, & pulſatoria facultati obedientia reddit ſanitas triplex ipſorũ, hoc eſt proba temperies, commoderatio, vnitas, inobedientia contrariæ cauſſæ.

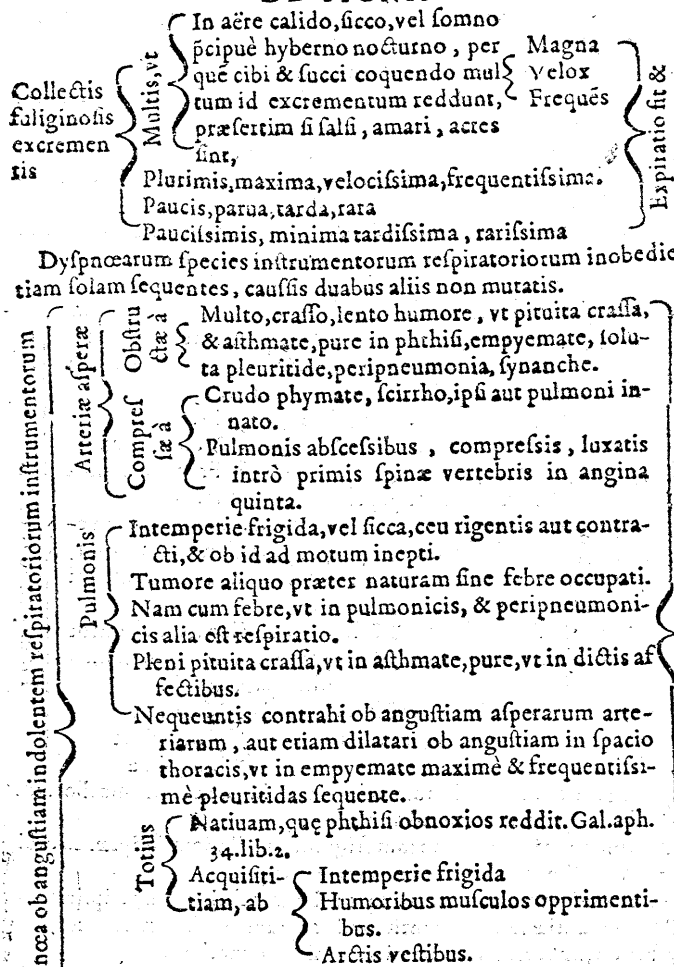
Collectis fuliginosis excrementis
Multis, vt
In aëre calido, ſicco, vel ſomno
præcipuè hyberno nocturno, per quæ cibi & ſucci coquendo multum id excrementum reddunt, præſertim ſi ſalſi, amari, acres ſint,
Magna
Velox
Frequés
Plurimis, maxima, velociſsima, frequentiſsima.
Paucis, parua, tarda, rara
Pauciſsimis, minima tardiſsima, rariſsima
Expiratio fit & ſiſtole.
Dyſpnœarum ſpecies inſtrumentorum reſpiratoriorum inobedientiam ſolam ſequentes, cauſſis duabus aliis non mutatis.
Dyſpnœa ob anguſtiam indolentem reſpiratoriorum inſtrumentorum
Arteriæ aſperæ
Obſtructæ à
Multo, craſſo, lento humore, vt pituita craſſa, & aſthmate, pure in phthiſi, empyemate, ſoluta pleuritide, peripneumonia, ſynanche.
Compreſſæ à
Crudo phymate, ſcirrho, ipſi aut pulmoni innato.
Pulmonis abſceſsibus, compreſsis, luxatis intrò primis ſpinæ vertebris in angina quinta.
Pulmonis
Intemperie frigida, vel ſicca, ceu rigentis aut contracti, & ob id ad motum inepti.
Tumore aliquo præter naturam ſine febre occupati.
Nam cum febre, vt in pulmonicis, & peripneumonicis alia eſt reſpiratio.
Pleni pituita craſſa, vt in aſthmate, pure, vt in dictis affectibus.
Nequeuntis contrahi ob anguſtiam aſperarum arteriarum, aut etiam dilatari ob anguſtiam in ſpacio thoracis, vt in empyemate maximè & frequentiſsimè pleuritidas ſequente.
Totius
Natiuam, quę phthiſi obnoxios reddit. Gal. aph. 34. lib. 2.
Acquiſitiam, ab
Intemperie frigida
Humoribus muſculos opprimentibus.
Arctis veſtibus.
Poſterioris à
Tumore exorto.
Vertebra metaphreni curuata, vel luxata intrò magis quàm in obliquum
Reſpiratio parua, velox, frequens, mediocriter virtute robuſta.

Thoracis
- Anterioris à
  - Tumore exorto.
  - Pectoris ossibus, aut costarum cartilaginibus intrò vi aliqua impactis.
- Superioris à
  - Fractis intrò clauib° aut costis summis.
  - Iugulorum magnis tumoribus.
  - Bronchocele magna.
- Inferioris seu diaphragmatis ab
  - Intemperie frigida, ficca.
  - Tumore duro ipsi innato.
  - Tumore immodico ventriculi (vt in ventrosis, saturis) vteri (vt in grauidis) peritonei (vt in hydropicis) hepatis, lienis, colli.
  - Pure nobis rectis per empyema delapso, vt per alias corporis figuras deorsum ruente.
- Lateralis à
  - Costarum intrò luxatione, curuatione, fractura.
  - Tunicæ costas succingentis, & internorum musculorum intercostalium tumore sine febre & dolore.

Licet in horum plurimis possit thorax multùm dilatari, vel contrahi, tamen non potest plurimum aërem trahere, reddere, propter occupata spacia.

Dyspnœa ob dolorem solùm partium respiratoriarum
- Parua
- Tarda
- Frequens

} Respiratio.

Facultate animali imbecilla, nullum necessariò adest dyspnœæ signum, quia aliter animosi, aliter delicati respirant: licet inæqualitas & inordinatio quædam sed occulta, adsit in magnitudine & parnitate, frequentia & raritate. Sed quia imbecillitas hæc virtutis animalis ex aliarum partium motu, & aliis ipsius actionibus deprehenditur, vt in Prognosticis docet Hippocrates, nihil ad hanc noscendam opus est respiratione, quam alioqui satis indicat motus pinnarum nasi, & musculorum in homoplatis, omnium actio & conferta thoracis concidentia, post inspirationem.

Dyſpnœa ob calorem cordis auctum cum dolore partium reſpiratoriarũ, vt in pleuritide, peripneumonia
- Minor multò quàm ſolo calore aucto.
- Velox æquè vt calore aucto.
- Frequẽtior multò fit reſpiratio.

Facultas enim animalis non propter affectum ipſum, ſed fuga doloris ipſam proſternentis, magnitudinem dilatationis, omnium maximè in affectu doloroſo, vitat ob motus violentiam, maiorem, inflammatæ partis tenſionem thoraci maximè dolorificam: minùs velocitatem, vt quæ citò mota parte ad quietem ceu doloris leuamen feſtinant: minimùm frequentiam ceu omnium minimùm dolentem. Aliter autem vitalis facultas actionibus ſibi neceſſariis perpetuò vacat: quo fit vt in dolore pulſatorio arteria multùm dolet, pulſu magno & veloci, quem quantumuis acerbo dolore nunquam prætermittit, dum poſtulat vſus, ſi inſtrumenta obediant. In hoc igitur pulſus, reſpirationi etiam diſſimilis eſt.

Dyſpnœa in affectu partiũ reſpiratoriarum
- Indolente, vt anguſtia prædicta, parua, velox frequẽs mediocriter, nõ ſumma frequentia
- Dolorifico
  - Sine febre parua, tarda, frequẽs
  - Cum febre
    - Parua, velox vt indolẽs,
    - ſed multò frequentior,
    - tunc quoque expiratio maior, calidior.

Reſpiratio.

Apnœa. i. abolita, vt inſpicienti videri poſsit reſpiratio non tamen verè abolita (nam hæc à vita ſeparari non poteſt) ſed tam exigua, vt viſum fugiat, aut ſi aboletur, eius vicem ſupplet inſenſilis à corde per arterias facta tranſpiratio. Fit hæc in Apoplexia, caro, catalepſi, ſuffocatione ab vtero, omnes animalis partes ſenſu & motu priuantibus.

Gal. hîc & li. motus muſculorum.

Reſpiratio libera dum quieſcit animal ab omnibus cauſſis calorem augẽtibus, fit à ſolo diaphragmate, ſi vires motrices valent: ſi imbecillæ ſunt, etiam à muſculis intercoſtalibus, qui ſi non ſufficiãt, quia maiori reſpiratione opus ſit, concurrunt ſuperni omnes thoracis muſculi, quorum maximi ſcapulas ſecum manifeſtè mouent: ad quas & claues & collum thorax, dum ab his ſuperioribus attollitur, fit reſpiratio ſublimis, eadémque maxima. Cuius cauſſæ tres ſunt, calor igneus, anguſtia partium reſpiratoriarum, & imbecillitas tam propria quà facultatis animalis motricis imbecillitatem ſecuta, quæ ſunt contrariæ cauſſis tribus reſpirationis continentibus.

1. Expiratio fit ab omnibus musculis thoracem contrahentibus.
2. Efflatio.i.vehemens expiratio, ab intercostalibus maximè.
3. Efflatio sonora & strepens,à musculis faucium.
4. Vox à musculis laryngis.
5. Sermo seu loquela, & vox articulata, à lingua adiuta suo mediocri vinculo,dentibus,narium foraminibus, labris, palato, gargareone. Harum.5.actionum cùm priores sint concaussæ posteriorum, si illæ perierint,hæ quoque abolentur,non contrà.

- Flãmea in corde & pulmone caliditate, vt per pleuritidem, peripneumoniam,synanchẽ præcipuè bilioſas: sæpe etiam per febres ardentes sine spiritalium partium tumore vel angustia
  - Pulsus vehemens,maior,velocior,frequẽtior, pro caloris incremento, si facultas vitalis robusta est. *Cap.5.& 8.lib.4.*
  - Respiratio vehemens, magna, velox, frequens,& confertim ac exuffiãdo(quod caloris aucti proprium est)per os spiritum calidum & feruẽtem facta,si facultas animalis adhuc robusta est,tunc magnę thoracis dilatationi aëris inspirati quãtitas proportione respondet,nisi dolor, tumor, angustia obsistat.
  - Calor ardens thoracis totius,ac capitis, & faciei tactu perceptus.
  - Rubor faciei & oculorum.
  - Sitis vehemens,potu frigido parum leuata,inspirato aëre frigido multo, leuata magis.
  - Lingua arida & aspera.
- Ab intẽperaturis & tumoribꝰ prædictis
  - Caloris notæ aut nullæ, aut plurimùm mitiores in pulsu, expiratione calida, calore,rubore, siti.
  - Inspiratio magna ex parte velox, frequens, per quam aër parcior quàm per sanitatem trahitur etiam multùm dilatato thorace: sed expiratio sine efflatione nisi febris ardens accesserit.
  - Respiratio fit recta ceruice.i.orthopnœa.
  - Dyspnœa sano actiones solitas obire potenti sine stertore incepta,pòst aucta in phymate crudo.

Signa reſpirationis ſublimis coactæ &
Angustia partium ſpiritalium indolente prædictæ

A pure
- Præceſsit ſynanche, peripneumonia magna, pleuritis magna, ſputis non purgata. Aph. 8. & 15. lib. 5.
- Sputum ſanguinis cum tuſsi.
- Vulnus penetrans thoracem.
- Remiſſa febris ſymptomaticæ, vehementia.
- Grauitas laterum intùs in imo thorace rectis.
- Fluctuatio in thorace audita præcipuè moto celeriter & valenter corpore.

Ab humore defluente ex cerebro, vel partibus vicinis in pulmones aut ſpacium thoracis citra febrē

Multo craſſo, lento
- Dyſpnœa dicta, & cum ſtertore mox vbi cœpta eſt anguſtia.
- Sputum paucum etiā cum tuſsi validiſsima: quia tenaciùs hæret humor, quàm vt per hanc poſsit euelli, & leuari ad fauces vſque.
- Idem accidit, ſi humor tādem in dictis ſpaciis talis euaſerit.

Seroſo, liquido, aquoſo, pituitoſo
- Dyſpnœa dicta.
- Sputum initiò tenue & paucū, tuſsi etiam magna excretum. Nam tuſsi leuatum, ab expirato aëre diuulſum, in pulmones refluit. Poſteà coctum & modicè craſſatum (quale tenuis & craſsi medium fuerit) à viribus thoracis valentibus cum mitiore tuſsi copioſiùs excretum.

Vtraque ſimul vt in peripneumonia præcipuè erysipelatode
- Pulſus magnus, languidus, frequens multùm, inæqualis in pulſatione vna & multis. Gal. in eiſagoge pulſuum.
- Reſpiratio maxima, velociſsima, frequentiſsima facta, cùm nō ſufficiat, ſurgunt ęgri faciliùs ſic inſpirantes.
- Rubor genarum maximus, curatu difficilis eſt.

Signa imbecillitatis diaphragmatis

Imbecillitate ſpinæ, vel partium aliarum reſpiratoriarum, vt diaphragmate, propria intemperiem ſequente aut per conſenſum cũ cerebro.

- Pulſus non mutatus.
- Nullus ardens in thorace calor magnam inſpirationem aut feruidam expirationem cogens.
- Reſpiratio non velox, non frequens, ſed rara valde, non facta ore, ſed ſolis naribus effiant.
- Thoracis dilatatio & contractio cum motu pinnarum naſi minor, quàm dum à calore vel anguſtia, vel vtraque fit hac imbecillitate cum alterutra prædictarum cauſſarum iuncta: curatio difficilis cum ambabus (quod rarũ eſt) mors proxima timenda eſt.

Propriæ

Muſculos intercoſtales ſemper, interdum etiam ſuperiores ad reſpirationem æger excitare cogitur, niſi dum zona contractis hypochondriis ſolo diaphragmate ſic ceu firmato quietas reſpirat.

Hæc autem imbecillitas propria intemperiem ſequitur, vel primò, vel quæ phlegmone ex ictu, vel cauſſa alia ſucceſsit.

Per conſenſum

Cum cerebro muſculos thoracis mouente per facultatem animalem nunc imbecillam, tunc noxa motionis multis partibus eſt communis, vt in paralyſi, apoplexia, tetano: cuius virtutis proſtratæ ſignum efficax eſt, pinnarum naſi inſpirando contractio.

Cum neruis à ſpina colli in ipſum delatis, ſiue hæc ſola ſit, ſiue etiam cum propria imbecillitate iuncta, ægrè diſcernitur.

Signa aliorum diaphragmatis affectuum dicta partim in phrenitide, partim in dyſpnœa. Eius item affectus quidam quòd manifeſtè apparent, ſunt à re propoſita alieni. *Cap. 3. lib. 5.*

Hactenus attigi abundè, quantùm ex reſpirationis, aut pulſuum noxa, medicus firmare poſsit cognitionem affectuum in partibus reſpiratoriis, vt thorace, pulmone, corde, diaphragmate: & partibus propè omnibus ventris inferioris, quæ cum prædictis, aut etiam cum muſculis octo epigaſtrij mouentur efflando, ſpiritum cohibendo. Nunc ad penſum redeamus, hoc eſt, affectus partium laryngi, & ſpinę (quas poſtremas percurrimus) vicinarum.

Signa hæmorrhagiæ per os factæ

- A cerebro per foramina palati & fauces in aſperam arteriam primum illapſæ, inde tuſsi reiectæ
  - Sāguis nihil aut minimū ſpumoſus expuitur, & emungitur.
  - Capitis dolor, aut grauitas, aut ictus vel præceſsit, vel adhuc ſit.
  - Senſus quidam caloris in deſcēſu, & ſaporis ſanguinis, in ore percipitur.
- Ab hirudine
  - Spacio ſuper os palati hærente
    - Sanguis, tenuis & ſeroſus ſine tuſsi ſcreatus, & emunctus pluribus diebus, ſine capitis dolore, grauitate præſente, præterita, aut ictu.
    - Hirudo die tertio aut quarto aucta, viſui ſub luce ſplendida apparens in meatu narium, aut foraminibus palati.
    - Præceſsit natatio & merſio in ſtagno, vel aqua alia hirudinibus plena.
  - Potu deuorata
    - Vomitus cruoris tenuis & ichorōdis, id eſt, ſeroſi
    - Homo cætera ſaniſsimus.
    - Præceſsit potus aquæ ex impuro fonte hirudinibus ſcatente.
    - Amaris & acribus epotis deturbata hirudine, ſanatur.
- A vētriculo & gula, venis horū meſaraicis, vel ſpriis.
  - Eroſis à medicamēto acri, cauſtico, venenoſo, acri humore. Sed vlcus à rupto vaſe, vel vitioſorum affluxu natum eroſionē præcedit, vt in cute ſæpe accidit.
    - Vomitꝰ ſanguinis multa vētriculi pituita miſtus.
    - Deiectio ſimul, vel paulò pòſt cruoris concreti, nigricantis.
    - Præceſsit ictus, caſus, ſumptio erodentium.
  - Inciſis à vulnere magno.
  - Ruptis violento vomitu, vel copia ſanguinis ſupra vires ibi nata, vel à toto corpore profecta.
  - Expultricis robore.
  - Retentricis imbecillitate.
    - Dolor in parte eroſa vel rupta ſentitur, præcipuè deglutiēdo. Si autē aperto vaſe vomatur, nullus in parte dolor adeſt, nec cauſſa ruptionis p̄ceſsit.
- Faucibus & partibus oris ad columellam, aperto vaſe per
  - Eroſionem.
  - Inciſionē, & cæteras cauſſas p̄dictas
    - Screatus ſanguinis vulgò raſcatio.
    - Solutio continui in dictis locis apparens lingua per ſpecillum vel digitum depreſſa.

Ore, gingiuis, lingua, bucca interna, vasę aperto per
- Erosionem.
- Inciſionem à morſu, commanſu vitri, oſſium, & aliorum ſimiliter ſecantium
  - Spuitio ſimplex.
  - Solutio continui manifeſta ſenſui.

Partibus ſpiritalibus, vt pulmone, aſpera arteria, thorace, vaſis horum
- Eroſis ab acri materia ibi genita, aut à cerebro, vel aliunde miſſa.
- Inciſis à vulnere magno.
- Cõtuſis
  - Lapſu ab alto
  - Ictu à durisviolento
- Tenſione fractis, vt in acuta primùm voce, nõ præmollitis pulmonibus pervoces blandas.

Sanguis cum tuſsi reiect⁹, & alia cuique harum trium partium propria nunc dicenda.

Signa hæmorrhagiæ ex

Pulmone. De hac fol. ab hinc 3. facie. 1.

Sanguis ruber, ſpumoſus. Aphor. 13. lib. 5. primis aliquot diebus ferè paucus, & ex paruis interuallis. Pòſt, aucta interdum eroſione, repentè multus cum tuſsi ſine cauſſa externa reiectus, cum nullo aut paruo dolore, eóque in vaſis: quia portio neruorum à ſexta coniugatione in pulmonis tunicam tantùm, non etiam in pulmonis carnem diſtribuitur, & tunc in parte læſa ſentitur dolor quidem remiſsior ab inſpiratione frigida vel mordaci, vt aëris fumoſi, rerum acrium: reiicitur etiam interdum cum ſanguine portio bronchij, carnis, aut vaſorum pulmonis. AEgrè ſanatur hoc vlcus, & initiò. Nam inueteratum, ſi quando ſanetur inducto callo fiſtuloſo, cum abraſum leui occaſione tandem expellit cum exigua gutta ſanguinis: ob id periculoſa eſt hęc hæmorrhagia. lib. 5. meth.

Thorace
- Sanguis paucus, niger, grumoſus, ex thorace per pulmonẽ eductus per expirationem violẽtam, vt ex pleuritide, & pus ex empyemate, vt cap. 2. lib. 5. dicitur.
- Cum dolore partis eius thoracis, à qua effluit ob neruos multos à metaphreno & ceruice diſtributos in thoracis muſculos, hæc vlcera magna ex parte tandem ſanantur.

li. 5. met. — Aſpera arteria:
- Sanguis paucus, ob vaſorum in ea paruitatem, ruber & calens.
- Ramentum maius & craſsius, parua etiam tuſsi mox reiectum.
- Dolor perceptus non inſpirando tantùm frigida, vel aliter mordentia, ſed etiam deglutiendo, præſertim ſi ad laryngem eſt vlcus, & attactu auctus, pars bronchij maioris vaſis, minoris interdum ſimul reiicitur.

Cap. 7. lib. 4. — Laryngis & internæ eius membranæ:
- Humectatę immodicè:
  - Saliua → Vox rauca magis ſub his cauſsis.
  - Potu
  - Iuſculis → Minùs ſub contrariis ſiccantibus.
  - Catharrho
- Ceu inflammatæ cum ſuis muſculis à voce vehementi, clamoſa, veluti boatione → Vox rauca cum partis ſiccitate & ſputo nullo aut craſſiſſimo.
- Abraſæ vel eroſæ.

Musculorum laryngem mouentium:
- Præcipuorũ .i. aperientiũ & claudẽtium, laborantium:
  - Affectu proprio:
    - Cynanche, vel alio tumore laryngi innato.
    - Imbecillitate, ab intemperie, palpitatione, tremore, conuulſione, conculſione, tenſione immodica per vocem acutiorem, maiorem.
  - Per conſenſum cum:
    - Luxata introrſum vertebra ceruicis, de qua angina priùs dictũ eſt. Tumore aliquo gulæ laryngẽ vel membranoſam aſperæ arterię partem comprimẽte.

→ Vox & reſpiratio leſa .i. abolita, debilis, depraua ta, pro cauſſarum lædentium ſpecie, magnitudine, multitudine.

- Aliorum, de quibus li. 16 vſu partiũ & in neurotome Galenus, → Vox & reſpiratio minùs læſa.

Signa partium in voce vitiata affectarum

- Neruorum vocaliũ in hos muſculos inſertorum & vim motus & ſenſus à cerebro his deferentiũ
  - Præcipuorum .i. recurrentium à ſexta cõiugatione thoracẽ ingreſſa
    - Inciſorum per tranſuerſum cum aſpera arteria in magnis eius vulneribus. → Animal mutum, ſi ambo rum vſus, pereat.
    - Perfrigeratorum curatis in aëre frigido eius loci vlceribus. → Semiuocale, ſi alterum tantùm ſic offendatur.
    - Euulſorum per imperitiam ſimul cum chœradibus.
    - Eadem contingunt, ſi ſexta coniugatio tota per collum vtrinque, vel altera parte ſic afficiatur.
  - Aliorũ à
    - Sexta coniugatione obiter per collũ deſcendentium.
    - Septima coniugatione in aliquos muſculos germina quædam largita, vocis noxa minor.
- Thoracis
  - Perfoſsi magno vulnere → Semiuocale & ſemiſpirans animal redditur per accidens priuatum ſcilicet efflatione vocis materia, quam perficiunt maximè intercoſtales muſculi, niſi vulnus obturetur: quòd ſi mediam thoracis membranam penetret, mutum fit animal, & celerrimè ſuffocatur.
  - Reſoluti ſ pte
    - altera
    - vtraque → Vt in apoplexia, ſic in caro, catoche, epilepſia vox læditur: quia omnes voluntariæ actiones læduntur, ſiue ſpinæ partes primæ ſolæ, ſiue etiam cum cerebro afficiantur. Quæ verò cauſſæ vocis viciatæ eſſe poſſũt in lingua gargareone, naribus, ꝓditis dẽtibus primis, labris curtatis, ſenſui ſurt manifeſtæ, ob id à propoſito alienæ.

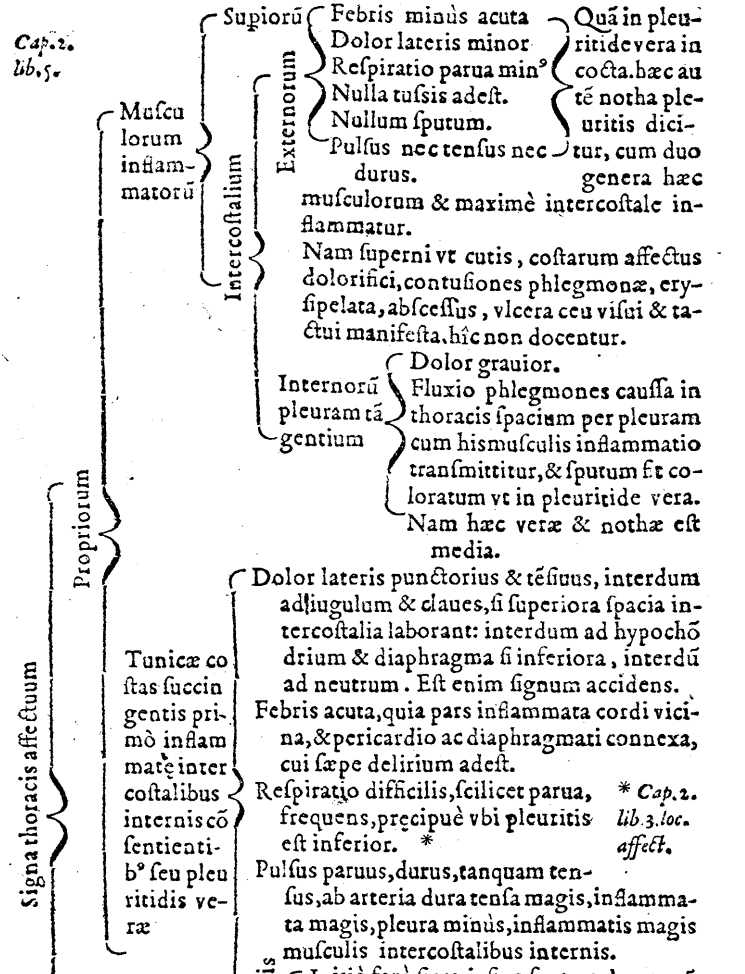
Cap. 2. lib. 5.
Signa thoracis affectuum
Propriorum
Musculorum inflammatorū
Superiorū
Intercostalium
Externorum
Febris minùs acuta
Dolor lateris minor
Respiratio parua min°
Nulla tussis adest.
Nullum sputum.
Quā in pleuritide vera in cocta. hæc autē notha pleuritis dicitur, cum duo genera hæc musculorum & maximè intercostale inflammatur.
Pulsus nec tensus nec durus.
Nam superni vt cutis, costarum affectus dolorifici, contusiones phlegmonæ, erysipelata, abscessus, vlcera ceu visui & tactui manifesta, hîc non docentur.
Internorū pleuram tāgentium
Dolor grauior.
Fluxio phlegmones causſa in thoracis spacium per pleuram cum hismusculis inflammatio transmittitur, & sputum fit coloratum vt in pleuritide vera.
Nam hæc veræ & nothæ est media.
Tunicæ costas succingentis primò inflammatę intercostalibus internis cōsentientib° seu pleuritidis veræ
Dolor lateris punctorius & tēsiuus, interdum adliugulum & claues, si superiora spacia intercostalia laborant: interdum ad hypochōdrium & diaphragma si inferiora, interdū ad neutrum. Est enim signum accidens.
Febris acuta, quia pars inflammata cordi vicina, & pericardio ac diaphragmati connexa, cui sæpe delirium adest.
Respiratio difficilis, scilicet parua, frequens, precipuè vbi pleuritis est inferior. *
* Cap. 2. lib. 3. loc. affect.
Pulsus paruus, durus, tanquam tensus, ab arteria dura tensa magis, inflammata magis, pleura minùs, inflammatis magis musculis intercostalibus internis.
Tussis
Initiò ferè sicca. i. sine sputo colorato, q̄ res si perseuerat, pleuritis est incocta, & eadē vel diuturna, vel citò necans.

Cũ sputo post { Pallido aut flauo, à bilioſa quæ crebrior, vt peripneumonia pituitoſa; Rubro, à ſanguinea; Nigro, à melancholica; Spumoſo & candicante, à pituitoſa } Pleuritide.

A pleuritide enim per tunicam continentem multò tenuiorem & imbecilliorem cute (per quam ſaltem eroſam pus largum effluit) primùm ſanies tenuis, vt dictum, colorata reſudat & tranſcolatur in ſpacium thoracis, deinde & pus tenuius, ac etiam tandem craſsius in idem ſpacium erumpit. Ex quo per tuſsim valentiorem factam validiſsima & celerrima thoracis contractione pulmones vndique comprimente, in ora aſperarum pulmonis arteriarum extima, tantò ampliora orificiis aliorum duorum pulmonis vaſorum, quantò truncus truncis amplior, & ob cartilagines etiam in expirationis fine non omnino concidentia exploditur & impingitur, ac inde puto expectoratur, vt hydromeli in vlcus thoracis penetrans iniectum, vt ſanguis ex vulnere thoracis penetrante, vt pus ex empyemate in eaſdem aſperas pulmonum arterias tranſumptum expuitur, niſi viribus deſtituti ſuffocentur. Nõ autem pleuritidis materia orificiis arteriarum lævium phlegmonem tangentibus incidit: inde in magnam arteriam lenem dorſo incumbentem, & inde in pulmones (cùm nulla ab illa in hos hîc ſit vita) cum Eraſiſtrato tranſumpta.

Per cõſenſum cum { Partibus vicinis, & quæ reſpirãdo mouentur, vt hepate, liene, ventriculo, affectis; Spina aut neruis ab ea ad thoracem proficiſcentibus } { Reſpiratio parua, frequens. Tuſsis ſicca & ſaltem ſine ſputo colorato. Dolor in parte primò affecta pro affectus & particulæ affectæ natura, }

Dolor { Grauis; Tenſiuus ad pectus & ſpinam, quibus partibus pulmo per ambientem membranam hæret. }

Phlegmones. i. peripneumoniæ { Pulſus inæqualis in vna pulſatione & multis ſimul ſine vlla duritie. Difficultas ſpirandi tanta, & anguſtia magnarum in pulmone arteriarum, & grauitas intra thoracẽ tanta, vt æger metu ſuffocationis, cogatur rectus ſedẽs reſpirare. }

Pulmonis affectus reliqui, & signa

- Phlegmones.i.peripneumoniæ
  - Febris acuta ex affectu calido, & partis affectæ situ prope cor, cui comes sæpe delirium.
  - Expiratio calida, qua si plurimum efflãt, & multum aërem frigidum inspirent iuuentur.
  - Tussis cum sputo, rufo, flauo, à bile: rubro à sanguine: candido, spumoso, à pituita: nigro, liuido, à melancholia.
  - Grauitas thoraci incumbens sentitur.
  - Dolor ex profundo ad thoracem præcipuè quâ pectus est, & spina, affligit.
- Erysipelatis
  - Incendium intolerabile, expiratio calidior, quâ magis iuuãtur, & inspirato multò aëre frigido quàm in phlegmone.
  - Angustia & grauitas minor ægro percepta.

Erysipelatis phlegmonodis, aut phlegmones erysipelatodis, media horum extremorum.

- Intẽperies ex fine humorum affluxu
  - AEqualis
    - Moderatæ, respirationis rhythmus & concinnitas vitiatur.
  - Inæqualis, Tussim excitat.
    - Immodicæ
      - Calidæ
        - Aëris Potus
          - Frigidi cupiditas, finitur tandem in febrẽ.
      - Frigidæ
        - Plurimùm pulmo fluxione repletur.
        - Minº
          - Aëris Potus
            - Calidi desiderium.

- Obstructionis à multo, crasso, lento humore in arteriis eius
  - Leuibus
    - Primò, Inæqualis pulsº in vna & multis pulsationibus.
    - Angustia arteriarũ pulmonis.
    - Pòst, Spirandi parua difficultas, & cordis palpitatio, affectu à pulmone ad cor trãseũt.
    - Quibus pòst auctis mors supuenit, curãtur remediis asthmaticorum.
  - Asperis, Orthopnœa suspiriosa, &c. in angustia dicta.

- Exeso ab acri in pulmonẽ ex cerebro fluxione
  - Ramentum cum tussi expuitur.
  - Sputũ sanguinis exiguũ præcedit.
  - Pòst sanguis affatim vacuatur.

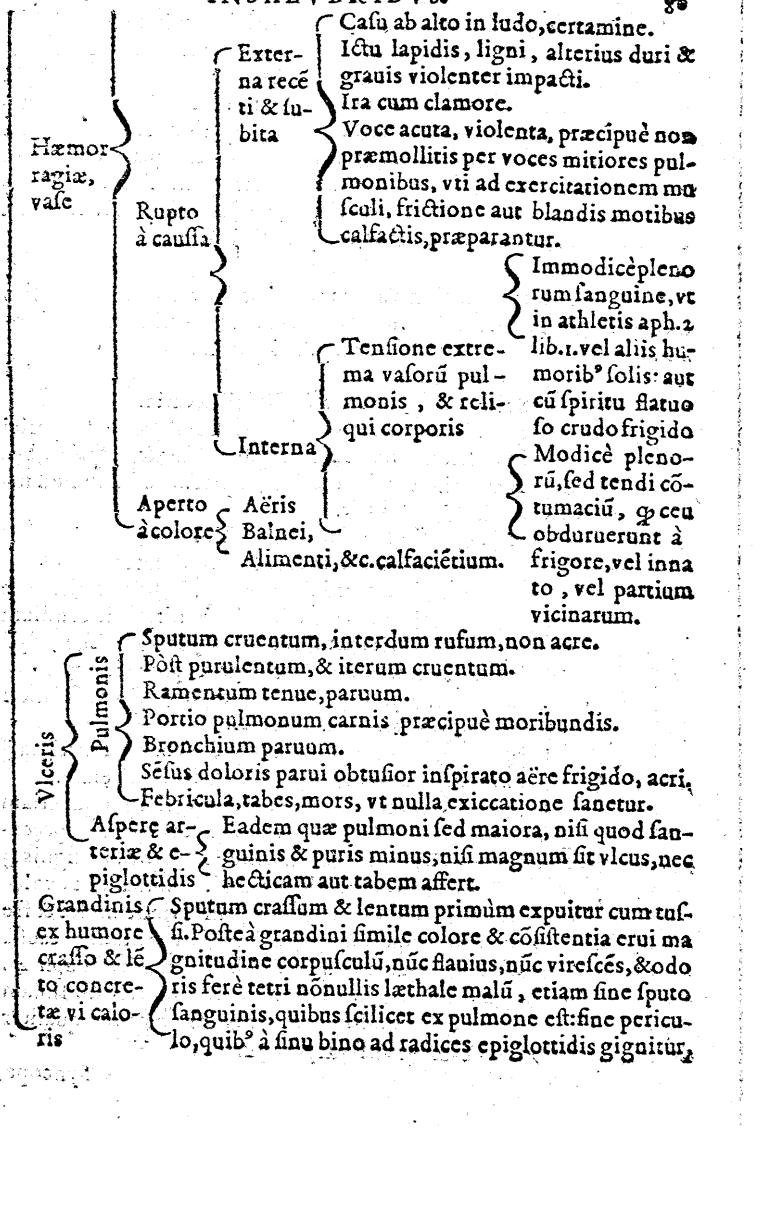
Hæmorragiæ, vaſe
Rupto à cauſſa
Externa recẽti & ſubita
Caſu ab alto in ludo, certamine.
Ictu lapidis, ligni, alterius duri & grauis violenter impacti.
Ira cum clamore.
Voce acuta, violenta, præcipuè non præmollitis per voces mitiores pulmonibus, vti ad exercitationem muſculi, frictione aut blandis motibus calfactis, præparantur.
Interna
Immodicè plenorum ſanguine, vt in athletis aph. 2 lib. 1. vel aliis humorib⁹ ſolis: aut cũ ſpiritu flatuoſo crudo frigido
Tenſione extrema vaſorũ pulmonis, & reliqui corporis
Aperto à colore
Aëris Balnei, Alimenti, &c. calfaciẽtium.
Modicè plenorũ, ſed tendi cõtumaciũ, q̃ ceu obduruerunt à frigore, vel innato, vel partium vicinarum.
Vlceris
Pulmonis
Sputum cruentum, interdum rufum, non acre.
Pòſt purulentum, & iterum cruentum.
Ramentum tenue, paruum.
Portio pulmonum carnis præcipuè moribundis.
Bronchium paruum.
Sẽſus doloris parui obtuſior inſpirato aëre frigido, acri,
Febricula, tabes, mors, vt nulla exiccatione ſanetur.
Aſperę arteriæ & epiglottidis
Eadem quæ pulmoni ſed maiora, niſi quod ſanguinis & puris minus, niſi magnum ſit vlcus, nec hecticam aut tabem affert.
Grandinis ex humore craſſo & lẽto concretæ vi caloris
Sputum craſſum & lentum primùm expuitur cum tuſſi. Poſteà grandini ſimile colore & cõſiſtentia erui magnitudine corpuſculũ, nũc flauius, nũc vireſcẽs, & odoris ferè tetri nõnullis læthale malũ, etiam ſine ſputo ſanguinis, quibus ſcilicet ex pulmone eſt: ſine periculo, quib⁹ à ſinu bino ad radices epiglottidis gignitur,

Vt cerebrum, ſenſus & motus: hepar, nutricis facultatis principium eſt: ſic cor ceu fons eſt caloris natiui, cuius temperie partes cæteræ actiones ſuas perficiunt, qua pereunte, actiones omnes pereunt. Ob id nullum animal moritur, niſi cor afficiatur, immodicáſque cordis intemperies ſemper mors ſequitur, cùm ſine hepatis & cerebri actione animal poſsit viuere, modò reſpiratio thoracis adſit, qua abolita, vt in apoplexia magna ſubita mors, muſculis thoracem attollentibus priuatis mouendi facultate, quam à cerebro per neruos à ſpinali medulla ceruicis ortos, & in ſe diſtributos, recipere ſolent.

Cap. 77. artis

- Vitalis robo-ris imbecilli — A validis animi paſsionib⁹ facilè vincitur: non vincitur autem validum animi robur magnanimorum.
- Propriorum
  - Intemperiei
    - Solius æqualis, vt in hectica.
      - Reſpiratio difficilis, varia.
      - Pulſus varius pro cuiuſque intemperiei natura in lib. pulſ. dictus & dyſpnœa, hęc etiam maior, mortem ſubitam non inducit.
    - Inæqualis in aliis febribus, exiguæ
      - Febris. Perfrictio.
      - Doloris cordis proprietates.
      - Colorũ differẽtiæ.
      - Excãdeſcẽdi celeritas, tarditas. — Febris acutiſ. phrenitis, incendium intolerabile, dyſpnœa ingens.
    - Cũ humore. i. tumoris præter naturam
      - Eryſipelatis cœpti (nam auctũ mox occidit)
      - Phlegmones — Febris &c. mitiora q̃ in eryſipelate.
      - Tumorum aliorum qui etiam ſubitò enecare poſsint præcedentibus ſignis q̃ buſdam, vt exolutione multa & frequenti ſine cauſſa manifeſta. aph. 41. lib. 2. Nam Inflammato corde multi gladiatores ſunt mortui, qualiter qui obeunt cardiaca ſyncope.
  - Vulneris
    - Ventris p̃cipuè ſiniſtri
      - Cũ magna hæmorrhagia mors ſubita.
    - Subſtantię cordis ventribus intactis
      - Mors interdum die 2. ob ortam phlegmonẽ, ſed illęſa interim principe animæ facultate, quippe quę in cerebro non in corde reſidet.

Syncopes

Signa cordis affectuum

Syncopes cardiacæ prædictos affectus & syncopen ſtomachicã ſequentis & humorem venenoſum. — Prædictorum affectuũ ſigna præceſſerunt, aut ſyncopes ſtomachicæ.

Tremuli motus cordis ſeu palpitationis à multo ſanguine in corde contenti, vel ab affectibus pericardij ſequentibus. — Multi ſanè adoleſcentes & iuuenes ſine alio ſymptomate manifeſto palpitationẽ ſubitò ſenſerunt. Hos omnes venæ ſectio quorãnis vere iterata iuuit: quoſdam ſanauit, præſertim eos, qui extenuante & victu & medicamento vtebantur: tamen omnes ante ſe nectutem inter annos 40. & 50. moriũtur, quidam cum acuta febre, alij ſine febre confertim ſyncope oppreſsi, alij aliter.

Per conſenſum, cum

Pericardio parte ignobili ſpaciũ cordi dilatãdo deſtinatũ occupante.

1. Tumore præter naturã

Phlegmone, citò cor conſenſu afficit, & periculoſa eſt. — Signa cordis phlegmones ſed mitiora.

Molli humorem in ſe continente qualem hydatides puſtulæ. — Palpitatio à venæ ſectione nõ adiuta, &c.

Duro ceu membranis multis ſibi inuicem impoſitis conſtante ſine humore, œdemate, ſcirrho, &c.

ſed periculo carent, vt aliarum partium nobiliores tegentium vel munientium affectus.

2. Humore vrinæ ſimili tam multo vt cor dilatari, quantum exigit neceſsitas, prohibeatur. — Palpitatio à venę ſectione non adiuta, ſed ſolis attenuantibus.

Per conſenſum cum

Stomacho. i. ore ventriculi — Syncope ſtomachica dolorem ſtomachi vehementem ab humore bilioſo, venenoſo, phlegmone, eryſipelate in eo excitatum ſequens conſentiente tamen corde.

Hepate affecto & vẽtriculo — Nutritio cordis vt aliarum partium abolita, ob id mors tandem ſuccedit, ſed longo pòſt tempore. Nam ſine alimento per hepatis & ventriculi affectus, vel alia ex cauſſa vixiſſe aliquandiu multi vſi ſunt.

Per cõſenſum cum Cerebro in vehementi

- Apoplexia, Epilepſia, Catalepſi, Caro, Lethargo — Muſculorum thoracis actio, & ab his reſpiratio perdita. Quo fit, vt cordis temperie diſſoluta, mors neceſſariò ſtatim ſuccedat.
- Timore, Gaudio, & aliis animi affectionibus ob imperitiam validis — Mors ſubita animæ eſſentia facilè diſſoluta, præſertim quibus vitale robur eſt infirmum.
- Mœror autem tardiùs occidit.

Exigere hic locus ſigna febrium (quę cordis & reliqui corporis ſunt intemperies calidæ) videri poſsit: ſed cùm ea res maior ſit, quàm vt paucis doceri queat, mihi ſatiùs viſum eſt ea cõiicere in librum, in quo eadem qua hæc facilitate, febrium omnium differentias, cauſſas, ſigna curationem ex Galeni libris omnibus collegi propediem editurus, ſi hunc laborem noſtrum medicinæ ſtudioſis placere intellexero. Ad rem igitur propoſitam redeamus.

Signa diaphragmatis affectu proprio laborantis, aut per cõſenſum cum neruis ſuis, aut cum cerebro, dicta ſunt partim in phrenitide, partim poſt dyſpnœas, quòd ea parte reſpirationis liberæ author læſa, reſpiratio quoque lædatur.

Partem inter fauces & os ventriculi mediam Ariſtoteles cum priſcis œſophagon, id eſt, viam cibi, propriè vocat. Gal. lib. 4. vſus partium. At eo poſteriores communi nomine ſtomachum vocârunt. Is, via eſt eorum quæ deuorantur & vomuntur, iuuátque tunicæ internæ, villis rectis, deglutitionẽ ſemper neceſſariam actionem, externæ tranſuerſis vomitum nobis ſolùm tunc neceſſarium: quando ventriculus alimenti vel excrementi quantitate aut qualitate, aut veneno offenditur, aut cùm à partibus infernis reuellendum eſt.

Duo igitur affectuum genera huic parti accidunt, vnum ceu vię eorum quæ deuorantur aut vomuntur: alterum ceu inſtrumento deglutitionis & vomitionis.

Obſtructionem à bolo craſſo, lento, duro, vt panis buccella, piſce integro, capi muſculo, pterygio toto, oui integro vitello, ſpinis piſcium, pilis animalium.

Hæ cauſſæ externæ præceſſerunt, quibus ablatis ceſſat affectus.

- Signa gulæ affectuum, id est,
  - Deglutitionis & Vomitionis læsæ
    - Viæ deglutiendorum & vomendorum in eo angustioris propter
      - Cõpressionem à
        - Tumore aliquo præter naturam ipsi, aut, musculis ipsum inuoluentibus, innato. → Deglutitio inequalis & nunc dolorifica, nunc propè indolens, de qua mox.
        - Luxata intrò vertebra colli aut metaphreni, quibus incubat œsophagus → Deglutitio inæqualis, & signa alia dicta in angina.
    - Imbecillæ, ab intemperie sola sine tumore præter naturam
      - Cibi transitus per gulam tardus, seu deglutitio difficilior, præsertim supino: erecto facilior.
      - Deglutitio indolens, æqualis, & sine vllo angustiæ sensu.
    - Impeditæ ob angustiam gulæ à tumore aliquo præter naturã
      - Præcalido inflammatorio, vel erysipelatode magis
        - Multus calor in gula perceptus.
        - Febris non valdè calida, nisi tumor sit magnus, & præcipuè œsophagi parte sinistra, arteriæ magnæ coniuncta.
        - Sitis maior quàm pro febris magnitudine.
        - Dolor deglutiendo grauissimus: omnis enim pars sentiens inflammata, cùm mouetur vel agendo, vel aliter, dolet magis, dum quiescit, minùs.
      - Parum calido vt œdematode, scirrhode, absceſſu coctu difficili
        - Calor
        - Febris
        - Sitis → Abest, nisi si quando suppurentur diaria cũ horrore.
        - Dolor adest exiguus.
  - Vlcerata gula
    - Vlcerantia, vt caustica & venena calida præsumpta sunt.
    - Tumor aliquis ex prædictis in ea præcessit, qui suppuratus, vel citò si calidus erat, aucta tunc febre: vel tardiùs, si parum calidus erat, facto tunc horrore & febre diaria erupit tandem in capacitatem.

Pus reiectum cum vomitu & deiectione multis deinceps diebus
Dolor in parte vlcerata præcipuè deglutiendo acerba, acida, salsa, amara, acria: quorum hæc mordendo illa astringendo sunt dolorifica.

In his affectibus omnibus dolet spina colli, aut metaphreni, quòd ala ei insideat, inhæretque. Adhæc deglutitio facilior est erectis, quòd alimentum tunc etiam per se insita grauitate descendat, etiam si deglutiendo non trahatur, difficilior supinis, quòd à sola propè deglutiendi vi fiat. Vomitus autem facilior pronis cubantibus, difficilior erectis, ægris & sanis vtrunque hoc commune est.

Quoties in meatus est angustia, deglutitio est inæqualis: quia prima gulæ parte facilis, è regione angustiæ hærent ingesta præcipuè maiuscula, duriora, ceu transitu prohibita, in reliqua parte iterum facilis. Potus autem deuorari tentatus sæpe ad nares regurgitat, præsertim magna angustia. De hæmorrhagia ex gula & ventriculo dictum priùs.

Os ventriculi καρδίαν, id est, cor veteres vocârunt, quòd syncopen vti cor, accersat, nunc stomachus medicis dicitur.

Proprij
- Appetentia læsa
  - Depraua ta: Ciborum malorum immodica, canina & lupina appetentia, plurima subinde appetens & mox vomens, vt acidorum, acerborum, acrium, etiam carbonum & reliquorum in citra seu malacia. i. pica mulierum vtero gerentium ad tertium à conceptu mensem: & interdum in viris à succo vitioso tunicis ventriculi imbibito.
  - Debilis, ab intemperie præcipuè calida.
  - Abolita, in qua nihil appetitur.
- Corruptio ciborum in stomacho natantiũ, qui ad fundum ventriculi contracti non corrumpuntur, nisi sint natura corrumpi habiles.
- Cardiogmus, id est, cordis morsus.
- Nausea.
- Singultus. Horum omnium causſæ in lib. de caussis symptomatum dictæ. Signa autem sensui sunt manifesta.
- Morbi
  - Similares. i. intemperaturæ dicti li. de causſis morborum.
  - Instrumẽtales & cõmunes, vt phleg. erysipelas, abscessus, vlcus, sanguinis reiectio: quorũ signa siue in stomacho sint, siue in vẽtriculo, sunt cõmunia similibus gulæ affectibus, sed notiora ob sensum stomachi exactiorem

Affectus stomachi

Ex ipso orti, sed absoluti in consentientibus et aliis partibus

Corde

Cardiaca dispositio, Syncope stomachica, cui acuta protinus syncope cardiaca succedit, qualis corde vehementer intemperato accidit. Fit autem stomachica syncope, ob dolorum ipsius proprietatem eius quoq; intemperie ad cor fortè peruenientem

Cuius sunt signa

Febris acuta & maximè stuosa.
Pulsus frequens, obscurus sed circa cor vehemens or & magnus.
Frigida extrema.
Sudor faciei, colli ad pectus vsque.
Terrestris corporis marcor pro viuido nitore
Desperatio, angor animi corporis iactatio.

& ventriculi. Quòd autem sanguis & pus ex hepate & liene per ventriculum & stomachum vacuentur nterdum, pòst dicetur in intestinorum affectibus.

Cerebro, vapore vitioso ad ipsum elato

Delirium quibusdam fit ex vitio oris ventriculi, & parancęę seu par..copæ, & insomnia, & somni tumultuosi.

Sopor nam soporosi per febres quidam protinus facti permanserunt, donec cibos omnes vitiosos, stomachum grauantes, vomitu vacuarunt.

Epilepsia & conuulsio, vti in cerebri affectibus prædictum est

Vehementer docendo, & cogitando
Inedia longa, Ira
Improba in ventriculo coctione
Vini meracioris larga potatione
Venere immodica & intempestiua
Crisi per vomitum in febribus acutis impendente nullo conuulsionis signo præcedēte vel aliter bile in stomachum repente

Gignitur, accessiones habet & ingraescit.

Vomitu bilioso, vel rerum fuscarum, vel succo porri similium.
Purgatis quotannis bis aut ter ventriculi excrementis, per hieram picram
Proba coctione, accurata
Cibo corruptu difficili manè dato, vt pane optimè parato solo: aut si sitiat, madente ex vino albo modicè astringente, vt ventriculum roboret, nec caput tentet, vt vina valentia.

Citò persanatur.

Melancholia hypochondriaca, de qua priùs.
Oculis, Visa suffusorum, visis similia, de quibus in hypochysi dictum est.

Hæc symptomata ex stomacho orta, quibus signis sint distinguenda ab his ipsis, quæ cordi, cerebro, oculis primariò affectis eueniunt, anè suis locis diximus.

Eadem symptomata stomacho tam propria quàm communia cum dictis partibus, quanquam totius ventriculi corpori etiam conueniant: quia tamen obscuriora in eo sunt, & minùs violenta quàm in stomacho, ob id tanquam non sint, à medicis contemnuntur. Ipsum autem propriè coctionis (cùm sanum est) caussa est & cruditatis, cùm malè affectum vel alimenti quantitate, qualitate, inordinata ingestione grauatur.

Signa hepatis affecti
- Humorum: Copia (Præter naturam.) / Inopia / Corruptio & deprauatio.
- Alimenti in corpus distributio: Imbecilla. / Deprauata. / Abolita.
- Excremẽtorũ hepatis vacuatio
- Color corporis totius malus, & præter naturam.
- Grauitas
- Tumor — Hepatis, vel ortarum ab eo venarum, vel hepati consentientium & cohærentium, vt diaphragmatis: vnde tussis & dyspnœa hepati affecto superuenit
- Dolor

Intemperiei solius sine tumore præter naturam, priùs dicta sunt, & mox in hepatis imbecillitate intemperiem hanc sequente dicentur.

Signa partem hepatis inflammatam magis significant.
- Cibi ingens fastidium
- Nausea, singultus.
- Vomitus bilis nunc synceræ, nunc vitellinæ, & ex ea vsta æruginosæ interdũ.
- Sitis inexpleta
- Lingua primò rubra, pòst nigra. Aluus astricta, nisi hepatis imbecillitas phlegmone accesserit, quia tunc fit dysenteria hepatica.
- Tactui non apparet.
- Tussis sicca, ex longis interuallis paulò maior

Simam

Signa hepatis affectuum

Phlegmones citra hepatis imbecillitatem

Spirandi difficultas dolentior

Dolor ad iugulum dextrum extensus, vt deorsum trahi per venam cauam magis, quàm membranarum tensionem videatur, præsertim per magnã inspirationem.

Facillimè vel solo tactu noscitur, ꝑcipuè si grãdior fuerit phlegmone, & musculi tres hypochõdrij dextri, rectus, obliquꝰ descendẽs, transuersus, sint vel natura, vel morbo extenuati. Febris continua.

Gibbam

Intemperiei cũ humoris affluxu seu tumoris præter naturam

Grauitas in hypochondrio dextro ipsum trahere deorsum visa, ex quo conuenit vtrique parti inflammatæ, quamuis reuera neutra phlegmone potest exactè esse distincta: quia omnium hepatis partium carnes inter se sunt continuatæ.

Dolor ad nothas costas extensus, quibus hominibus & similis iecur his costis per membranas alligatur.

Signa hepatis affectuum

Intemperiei cum humoris affluxu seu tumoris præter naturam

Erysipelatis

Symptomata his similia, sed quæ calorem & siccitatẽ sequuntur multò maiora, vt febris ardens, sitis vehementissima. cap. 3. lib. 6. Nã febres antiquis ardentes dictæ, flammeas dispositiones, vt erysipelata ventriculi, hepatis, phlegmonem, erysipelatode pulmonis magna ex parte sequuntur, & bilioſi succi in corpore toto feruorem immodicum. Sed quæ à ventriculo & hepate sunt ardentes, omnium sunt vehementissimæ, & in tabem sæpe transmutantur. vt lib. 7. meth. 1. lib. feb. cap. 12. lib. de tabe.

Scirrhi

Multò manifestior tactui est initiò quàm phlegmone, quia durior & incumbentes hypochõdrio musculi atrophia sunt extenuati. Posteà verò licet tangeatur, tamen ægriùs tactu deprehenditur intercipiente iudicium hydrope, scirrhum hepatis mox sequente, & aliter natam eius refrigerationem.

Obſtructionis in extremitatibus tenuiſſimis venæ portæ & cauę, à multo craſſo neto humore
- Grauitas & ab hypochondrio dextro tanquam ſuſpenſum pondus quoddam.
- Dolor non modò grauis, ſed etiam punctorius, vbi magna eſt obſtructio.
- Tuſsis ſicca, parua.
- Spirandi difficultas.
- Febris præcipuè vbi traxit iam obſtructio, eáque magna.
- Tenſionis ſenſus ſeu dolor tenſiuus, præcipuè vbi obſtructio eſt à vaporoſo ſpiritu ibi concluſo, & exire prohibito, quę inflatio ſeu flatuoſa extenſio quoque dicitur.

Hæc ſigna ſunt communia, quia vtrius venæ extremitates obſtruantur, parum certæ habentur coniecturæ, ex vtriuſque tamen partis inflammatæ ſimilitudine ſumi poſſunt.

Hydropis differentiæ 3.
- Sarcites Aëtio — Quando ſanguis pituitoſus in omnibus corporis partibus continetur, quòd alimentum in hepar diſtributum in ſanguinem mutari non potuit, ob eius & corporis totius venarum intemperiem frigidam.
- Anaſarca
- Hypoſarca
- Leucophlegmatias
- Aſcites, quando humor ſeroſus & aquoſus. } In ſpacio inter peritonæum & inteſtina continetur.
- Tympanias } quando flatus ſcopioſior
- Tympanites

Cauſſę, ſtrata ſanguificatio toto hepate refrigeratione
- Propria quæ eſt frequentiſsima, poſt
  - Intempeſtiuam aquæ frigidæ potionem affatim refrigerato hepate ſine tumore, ſed cum vehementi ciborum cupiditate ob refrigeratum os ventriculi.
  - Immodicam ſanguinis & cum eo ſpiritus vitalis & caloris vacuationem per hæmorrhoidas, muliebre profluuium, menſes, nares, vel alium meatum.
  - Inſuetam hæmorrhoidum, menſium ſuppreſsionē calore in hepate à copia craſſi aut frigidi ſanguinis ſurſum regurgitantis ſuffocato.
  - Scirrhum, & validam ac diutinam obſtructionem ipſius.

Calidam & ſepe ſiccam hepatis intemperiem per morbos acutos vt chylum in ſanguinem mutari nequeat, Hipp. lib. 2. prog. Hæc, vt morbi alij ſicci, vix aut nunquam curatur.

Per conſenſum.

Per cõſenſum cum intemperie frigida hectica

- Ventriculi, larga & intempeſtiua frigida
- Lienis indurati potu frigidæ refrigerati
- Inteſtinorum omnium, præcipuè ieiuni
- Quæ pars fuerit tunc imbecillior præcipuè ab intemperie frigida, illa prima potu largo, & intempeſtiuo frigidæ læditur, deinde per conſenſum hepar, túncque primùm fit hydrops.
- Meſaraicarum venarum
- Pulmonis
- Diaphragmatis
- Renum, & horũ imbecilla vis tractrix. lib. 6. ſympt.

Simæ / Gibbæ

Partis hepatis, veneę omnes primũ, deinde cohar totũ refrigeratur.

Communia

- Color corporis totius, & maximè circa oculos ex viuido in album: plumbeum, ſi frigida eſt materia: flauum, ſubrubrum, ſi calida mutatus.
- Inflatio oculorum, pedum, interdum manuum, in hypoſarca: maxima, in aſcite, etiam magna: in tympania autem, ſolus venter tumet.
- Sitis inexpleta, quia corpus alimento idoneo non humectatur: vel etiam quia materiæ aliquid bilis aut putredinis accedit.
- Deiecta appetentia, præcipuè ſi calor ſimul adeſt: ſi verò à cauſſa frigida eſt, vt potu intempeſtiuo, & immodico frigidæ, vtcumque appetit.
- Vrina pauca & ſæpe rubens à miſta bile.
- Febres languidæ, interdum & dyſenteria hepatica, & puſtulæ ſaniem reſudantes.
- Corpore ſupino totus venter extenditur, in mola autem, vel conceptu ſolùm ſub vmbilico eſt tumor.
  - Grauitas in ventre percepta.
  - Sonitus aquæ in ventre alliſæ auditur moto corpore, vel in latus inclinato.
  - Tactu non ſonat venter ſed digito cedit, vtris aqua pleni modo.

Signa hydropis

Propria

Ascitæ

Supernæ partes atrophia tabescunt, infernæ vt venter, pedes, tibiæ, interdum pudendum, scrotum humore alieno implentur & inflantur, ob quem harum partium cutis tensa lucet.

Vrina parcior quàm reliquis hydropibus.

Pulsus paruus, frequentior, subdurus, cum quadam tensione. Gal. in eisag.

Corpore supino pars summa ventris decidit, latera inflantur magis, vt vesica aqua plena.

Tympaniæ

Venter tumet tenditúrque multum totus etiam supino corpore, nec in latera exoneratur: sine põdere est, vt vesica vento plena.

Sonitus ceu tympani auditur, ventre excussis digitis percusso.

Totum corpus alimenti penuria marcescit sine pedũ aut totius tumore.

Ructibus gaudet, & leuatur.

Pulsus longior, non languidus, velocior, frequens, subduras cum quadam tensione. Gal. ibidem.

Hyposarcæ

Inflatio corporis totius ceu corpus sit impinguatum, præcipuè facies: cùm pituita tantùm sit plenum sine ventris tumore, ob id albicat.

Appressi cuiuis parti corporis digiti vestigium relinquunt.

Fluor alui sanguinolentus.

Pulsus vndosus, mollis, latior Gal. in eisag.

Curatio per remedia causſam effectricẽ tollentia & hepar roborantia.

Signa phlegmones aut scirrhi

Hepatis, profundior est, & si tangi possit, cumulatus tumor & circunscriptus apparet, iugulus deorsum trahi in magna hepatis phlegmone & scirrho eiusdem solet.

Musculorum hypochondrio dextro incumbentium recti & obliqui, est sublimis tumor, tactu facilis, pro musculi situ & figura sparsus in longum vel latum: sed tamen sensim mole sua gracilleſcens, & se diminuens.

Pulsus parum durus, non serrans, nisi sit erysipelas.

Tussis parua semper sicca, maior tamen gibba quàm sima inflammata.

Signa

Phlegmones hepatis, & magnæ obſtructionis

Dolor nullus in tunica ſuccingente coſtas nothas, niſi in nonnullis, quibus vincula quædam membranoſa hepar his coſtis alligantia, nunc intenta ſunt.
Deiectiones chyloſæ, interdum & cruentæ.
Tumor circunſcriptus ſub hypochondrio tactui apparet, niſi paruus ſit, aut in ſima hepatis parte, aut gibbam non totam, ſed ſolùm eam partem quę nothas coſtas attingit, aut niſi craſsi ſint præpoſiti hepati muſculi.
Facta inſpiratione vehementi & magna, dolor grauis ſentitur ceu ponderis à ſuperioribus ſuſpenſi, aut vicinis partibus incumbentis pro ſitu vario corporis.
In quibus vt hepate poteſt eſſe phlegmone, vel tumor alius diaphragma opprimens, reſpirationem difficiliorem faciens.
A tuſsi exigua læſio.
Tandem linguæ & reliqui corporis color alteratur.

Pleuritidis in tunica ſuccingente coſtas nothas

Tuſsis cum ſputo colorato pro natura humoris, niſi pleuritis ſit adhuc cruda & ſtipata: tunc enim tuſsis etiam ſicca eſt, ſed poſt cocto morbo humida.
Pulſus durus, ferræ in modum inæqualiter tactum feriens.
Deiectiones morbum non declarant.
Tumor nullus tactu deprehenditur.

Talẽ pleuritidem ſuſpicatus eſt quæ hepatiserat inflãmatio. Medicus Siculus ca. 7. li. 5.

Signa propè cætera amborum affectuum ſunt ſimilia, & vtrique malo per initia conuenit venæ ſectio, ſi cętera conſentiant.

Lienis phlegmone & obſtructio inſignis cum ſiniſtra in ferna pleuritide, ſigna quoque habet finitima.

Facultas hepatis propria eſt ſanguifica, ſeu ſanguinis per alterationem generatrix. Eius vt cæterarum facultatum eſſentia eſt in proprio partis temperamento, quòd ſi aliqua intemperatura vitietur, pro modo vitij, actio quoque imbecilla erit, quæ in hepate eſt ſanguificatio: hac læſa, totum corpus pallidum, flauum, fuſcum, plumbeum, vel alio colore indicibili præditum: nigrum verò, læſa lienis actione. Color autem totius non mutatur læſis muſculis hepati vel lieni præpoſitis laborantibus, niſi viſcera quoque malum attingat.

Signa imbecillæ hepatis actionis

Propriæ. i. sanguificationis sine phlegmone, ab intemperie

Calida

- Contentos in hepate & venis meſaraicis & aliis humores aſſat & vrit, ob id deiectio eſt ſanguinis feci ſimilis.
- Cibos nunquam appetunt, ſed inediam diu ſuſtinent magno virium incommodo.
- Sitis adeſt inexpleta.
- Calor totius præcipuè palmarum & plantarũ, & renum acer, mordax, ipſi homini moleſtus, ſæpe etiam febrilis.
- Vomitus bilioſus & vitiatorum aliter humorũ.
- Color totius flaueſcit. Cætera priùs dicta, ſed intenſiora

Frigida

- Succos crudos vel ſemicoctos, pituitoſos, craſſos, ad fluxum & motum cõtumaces gignit.
- Ciborum appetentia ſæpe maior quàm antè, tantùm abeſt vt deiiciatur.
- Cætera prius dicta: ſed hic quia morbum indicant, vehementiora quàm illic, dum intẽperiem in ſanitatis latitudine adhuc manentem declarabant.

Sicca — Humores reddit ſicciores, craſſiores.

Humida — Humores reddit aquoſiores, tenuiores.

Deiectio ſimilis loturę carnium recẽs mactatarum, ſeu tenuis & ſanioſa, efficaciſsimum eſt ſignum hepatis imbecilli, & ſanguinem creare non potentis ob intemperiem aliquam interdum frigidam citra febrem, interdum humidam. Et talis initiò multis excernitur, poſteà craſſa & melancholica ſanguine corrupto in viſcere, cui febris ſuperuenit. Poſtremò atra bilis ſyncera. Interdum nihil excernitur, & febre liberi videntur, ſed cibos corruptos deiiciunt, poſt hoș aliquid ſanioſi vel corrupti ſanguinis: quem affectum malè vocat vulgus dyſenteriam hepaticam, de qua pòſt in dyſenteria.

Cũ phlegmone

- Coniuncta vtriuſque ſunt ſymptomata & ſigna, vt calor acer.
- Pulſus & febris, ſanioſa deiectio, &c. priùs ſeorſum dicta.

Communis omnibus corporis partibus

Attractionis succorum parti alendæ vt hepati idoneorum
- Deiectio liquida, & chyli in ventriculo exactè cocti: quem fugendo siccare, & per venas mesaraicas ceu manus trahere facultas tractrix imbecilla nõ potuit.

Mesaræo affecto phlegmone aut eryſipelate talis omnino est deiectio, sed mista velut sanies quædam primò à parte inflammata velut resudat (vt cæteris phlegmonis internis, quibus tegmẽ tenue est ac rarum) deinde cocta phlegmone crassior & puri similior, & hepatis inflammatio nõ adest, nisi phlegmone mesaræi maximè sit, aut sit prope portas ipsas.

Mesaræo item obstructo talis est deiectio, sed discerni tur situ partis grauitatem & tensionem sustinentis.

Retentionis attracti succi, donec percoctus erit, & in partis naturã mutatus sanguificatione
- Deiectio sanguinis sanioſi pri mò cùm succũ ex vẽtre attractum cõtinere amplius nõ poteſt, posteà crassi & feculenti.

Expulsionis inutilium post coctionẽ excrementorum
- Grauitas, & tandem tensio in viscere, & toto hypochondrio dextro.
- Corpus decolor, & cacochymum, præcipuè si renum, lienis, folliculi fellis tractrix, excrementorum hepatis partibus dictis familiarium fuerit imbecilla, vt mox in icteris dicemꝰ.

Facultas expultrix hepatis, & aliarum partium

Robusta etiã in sanis
- Plenitudinem partis vnius, vel corporis totius per hepar & inteſtina, & deiectionem vel vomitum aliquando, interdum alios meatus excernit.
- Quæ vacuatio crebra fit quibus sunt artus mutilati, pro exercitatione consueta ocium multum & victus plenior, menses suppresi, vel alia sanguinis vacuatio insignis, à natura, vel medico, vel vulnere facta cessauit.

Roborata post coctionem grauantis materiæ.
- Post coctos in affecta parte vitiosos humores robustior facta facultas expultrix, excernit per hepar humores inutiles, retinet vtiles. Hanc vacuationem vt priorem nonnulli vocant cruentam dysenteriam.

Vel p medicamenta parti familiaria
- In hepatis affectibus roborata per medicamenta hepatica, vt absinthium ponticum, parte, excrementis, colore, odore, pesimis per deiectionẽ vel vrinas viscus se purgat. Quæ res tũc salutem

oſtendit nullum morbi grauioris periculum, vt empiricis & imperitis ſemper videtur.

In phlegmone & eryſipelate hepatis accedẽte coctione, ſanguis vitioſus, cœnoſus, putris deiicitur, vel meitur.

Quum in quolibet inſtrumento alia facultas ſit, aliâ vel robuſtior vel imbecillior, ob conſenſum illum partium dictum Hippocrati, vt initio lib. 1. de vſu partium, retentrix & expultrix ſæpe tradunt operas mutuas. Nam retentrice imbecilla nec rem ſibi grauem retinere potente, expultrix eam vacuat: contrà expultrice imbecilla, retentrix excremẽta quædam aliquandiu retinet.

Icterus abſolutè flauus à bile flaua intelligitur. Aph. 72 lib. 5. Icterus niger cum addito alter dicitur aut viridis, rarus, & ob id indictus veteribus.

Omnis icterus fit bile aliqua in corpore vel auctiore, vel excerni prohibita propter ipſius copiam, craſsitiem, lentorem, vel expultricis partium imbecillitatem, vel meatus partium impeditos denſitate, obſtructione, compreſsione.

Communia:

- Color præcipuè in tunica oculi cohærente pallidus, flauus, nigricans, viridis à bile praſina, vel æruginoſa, vel flaua cum nigra miſta.
- Color bilis flauæ fuligini miſtus hepate & liene affectis, ſeu miſto vtroque ictero.
- Is autem color à nobis in ægro talis videtur, ab ægro autem in rebus aſpectis.
- Sapor in lingua quiduis aliud guſtante, amarus, ſubacer.
- Deiecta appetentia, ſitis auctior. Corpus emaciatur, quia ſiccatur, & malè nutritur.
- Pulſus paruus, & vtcumque durus, ſiccatis arteriis.
- Paulatim naſcitur, niſi criticus ſit icterus.

Hepate, & venoſo genere calidiore ob:

- Febrem ardẽtem, phlegmonem, eryſipelas aph. 42. lib. 6. Obſtructionem compreſsionem à ſcirrho, vel alio,
- Sumpta vel iniecta, vel admota diu calidiora,
- Moram bilis flauæ in hepate,

Homo ꝓpè ſẽper eſt icteric⁹. Cætera ex ſignis horum affectuum vel cauſſarum externarũ cognitione patent.

Signa icteri

Propria icteri à

Sanguine

Calfacto immodicè à cauſſa aliqua nunc dicta, vel ſimili, aut putrendo tranſeunte parte tenui in bilem flauam, craſſa in melancholiam. cap. 12. lib. 2. febrium. — Signa caloris aut ſynochi putris adſũt.

Curatur alteratione quæ putredinem ſiniat, & putris materiæ vacuatione.

Corruptione aliena tota ſua ſubſtãtia tranſmutato, vel in bilem porraceam, vt poto veneno nõ præſentaneo, morſu viperæ, huic pota theriaca color natiuus celerrimè reſtituitur. — Cauſſæ externæ hæ præceſſerunt aut ſigna veneni poti adſunt

Folliculo fellis

Obſtructo

In ſua cauitate, quando expultrice imbecilla, bile impletur, adeò vt euerſa fibrarum contractione excerni nequeat, vt veſica in iſchuria.

In ſuis ſtomachis & meatibus per quos ex hepate bilem trahit, aut per quos in ecphyſin emittit,

Imbecillo ob intemperiem, ad trahendum ex hepate bilioſum excremẽtum ſibi familiare

ſcripta hodie à pleriſque. — Grauitas in hypochõdrio dextro. Deiectio candida. Vrinæ flauæ craſſę, ſanguineimpuro in totum corpꝰ ſparſo.

Cibo, potu, medicamentis tenuantibus obſtructa, aperiẽtibus, & cholagogo die vno perſæpe ſanatur. Si his nõ ceſſerit, quia plenior eſt folliculus, aut obſtructio grauior, valentiùs aperientibus & purgãtibus opus eſt, quæ bilem vel flauam, vel cyaneo & cæruleo proximam, vtramque acrem & mordacem ſub finem purgationis vacuabit.

Criſi

Natura in febre acuta die. 7. 9. 11. 14. flauam bilem multam ad cutem trãſmittente. Aph. 64. lib. 4. non foràs per ſudorem ob expultricis imbecillitatem bilis craſsitiem diſsipat : cõtumacem, quam ſudor aquoſus in rugili indicat, aut ob cutis denſitatem — Febris ceſſat. Deiectio & vrina habent ſecundum naturam, ſi perfecta criſis fuerit.

Naturam bilem ex venis in hepar expellente dictis diebus, aut ante diem ſeptimum. Aphoſ. 62. lib. 4. ex quo cum ſanguine in corpus rapta icterum gignit.

Curatur victu humidiore humores crassos modicè tenuante, & balneo aquæ dulcis, aut si non sufficit medicamentosæ & discutientis bilem, quæ omissa vnctione, sudores auferendo, strigilis canitatem implet, si in corpore multa est, nec ita crassa: Hæc sudorem aquosiorem, vbi tenuata est, biliosiorem reddit.

Liene & venis hæmor. suppressis { Succo melancholico sanguinem hepatis non purgante, ob imbecillã facultatem eius tractricem, vel expultricem, vel obstructum aut compressum vas venosum, per quod attrahit & excernit hunc succum } { Color fusc⁹ totius. Grauitas hy pochondrij siniſtri }

Signa lienis affectuum

1. Intemperaturarum, qualia in hepate dicta sunt.
2. Phlegmones, erysipelatis, scirrhi. Durities sub siniſtro hypochondrio tactu percepta: vt in hepate cætera obseruanda.
3. Imbecillitas in attrahendo, retinendo, coquẽdo corpus partem succi melancholici, nutriendo sibi idonee nigricat. am, expellendo
   Tunc enim sanguis impurus & niger in corpus totum transmittitur, quo ipsum penuria melioris nutritum, nigricat.
   Robusta autem lienis vis expultrix sanguinem melancholicũ excernit, nunc vomitu cui nausea accedit, nũc deiectione, quæ vacuatione suppressa, quidam mœstitia melancholica vexantur, & cibos auidissimè appetunt, præcipuè si valdè acidum id excrementum ad ventriculum transfertur: nunc deiecta appetentia cibos auersantur, cùm aliena est qualitate præditum id excrementum.
4. Hydropis à tumore, vt scirrho, indurato & refrigerato liene & hepate per consensum, vel citra tumorem, refrigerato liene, potu largo & intempestiuo aquæ frigidæ & vitiosæ.
5. Icteri nigri, color totius niger.
6. Melancholicæ mœstitiæ in hypochondriaca affectione, missio à liene in os ventriculi melancholico excremento, vt dictum in melancholia cerebri.

Oris ventriculi actio propria est appetentia: ventriculi coctio, ob id pro actionis & vtilitatis harum partium differentia, diuersa habentur symptomata ab actione læsa sumpta. Cætera ex morbis similaribus & instrumentariis harum duarum partium & intestinorum omnium, & his vicinarum partium ac contiguarum similiter affectarum symptomata sunt similia, vt phlegmones in quauis harum

partium

dartium ſymptomata ſunt, calor vehemens, dolor punctorius & tenſiuus, auxilium à vacuantibus & refrigerantibus modicè. Sic coli & renum doloris ſymptomata ſunt communia.

De læſa appetentia priùs dictum, nũc de affecta coctione dicendũ.

Signa ventriculi affecti

- Appetentia alimẽti quæ ſtomachi p- priè eſt
  - Sicci. i. fames
  - Humidi. i ſitis
  - Imbecilla
    - Immodica.
    - Deprauata
    - Vitioſa.
  - Abolita.
- Coctio alimenti. i. cibi, potus
- Excrementorum vacuatio
  - Imbecilla, deprauata, abolita.
- Singultus.
- Ructus acidus, nidorulentus, inodorus, inſipidus.
- Nauſea.
- Vomitus, & vomitione reiectorum ſpecies.

Frigidæ intemperiei

- Nauſeæ, Vomitus, Singultus
  - Viſui & tactui & auditui ſunt manifeſta, à qua cauſſa tamen horum quodque fiat, nõ perinde eſt notum, ſed ex tabul. ſymptomatum repetendum eſt.
- Ructus acidus, etiamſi ſola ſit intemperies ſine humore, corruptum in ventriculo & crudum alimentum indicans.
- Deiectio, & vomitio pituitoſa, frigida
- Cibus parum mutatus in humore merſus cernitur, præcipuè in vomitu
  - Si humor eſt in vẽtriculi ſpacio.
- Ciborũ inexpleta cupiditas, & canina fames
- Nauſea inanis & ſine aliquo vomitu
- Victus ratio in cibo, potu, &c. pituitoſa præceſſit & acida.
  - Si humor tunicis eſt infarctus.
- Calidis iuuatur & ſanatur, vt melle, diatrion pipereon, medicamento vel ſimili: læditur frigidis & pituitoſis.
- Hepatis, lienis affectus aliquis frigidus per conſenſum, ſi ventriculum afficit, primus eſt curandus.

- Ructus fumoſus & nidorulẽtus (etiam ſi ſola & ſine humore ſit intemperies calida corruptionis eius cauſſa) corruptum in ventriculo & crudum alimentum indicans, manè ſentitur, ac velut odor ouorum frixorum, vel alterius rei fœtentis, & putris & in ventriculo corruptę & crudę.
  - Propriis ipſius morbis vt intemperatura calida, phlegmone.
  - Vitioſis in ipſo collectis humoribus, vt bilioſis in ipſo, vel hepate ſanguinem vrente ge

Signa affectuum ventriculi propriorum

Calidæ intemperiei

Corrumpitur in ventriculo sic alimentum à

nitis, vel ex toto corpore affluentibus.

Alimenti qualitate vaporoso fœtori, putredini, corruptioni obnoxia, idque

Suapte natura vt { Allio, cæpa, porro, brassica, vrtica, eruca, nastur cio & agrestibus, &c.

Accedente putredine { Ob tempus seruationis longum. Ob malam repositionē vt in horreo situlēto &in meridiē aperto, aut nō pflatili loco. Ob vitium rubiginis à prima generatione, vt hordeo, tritico. cap. 4. lib. 1. febrium, & de euchymia.

Victus ratio in cibo, potu biliosa, aut nidorulenta, vt esus ouorum frixorum, radicularum plurimarum, placentæ nidorulentæ, vt quæ ex oleo itriis, aliis similibus paratur, à quibus fœtens & putris ructus.

Deiectio & vomitio biliosa, calida,

Cibus in humore mersus, parum mutatus cernitur, præcipuè in vomitu facili, aliàs non cogendo, & si cibus erat coctu difficilis, vt panis, chondrus. Nam coctu facilia etiam facilè corrumpuntur. Is autem calor igneus ventriculi coctu difficilia, vt bubulam meliùs coquit, quàm facilia lib. 1. aliment.

Si humor est in ventriculi spacio cibum corrūpēs.

Nausea inanis & irrita sine humoris alicuius vomitu

Sitis vehemens & potu vix placanda

Si humor biliosus in tunicas ventriculi est receptus.

Hepatis & lienis affectus calidus, si ructus huius per consensum caussa est, curandus primùm est.

Calidis læditur, frigidis iuuatur.

Curatur absinthio, hiera picra, ex aqua aut vino pota cholagoga.

Corruptionis proprietates alterutro ructu deprehensa, caussam corruptionis frigidam aut calidam intemperiem apertè indicat, nisi cibi suapte natura in talem fumum vertantur.

Phlegmones, erysipelatis absceſſus, vlceris ex dictis in gula & stomacho patent.

Dyſenteriæ veræ

1. Principio bilis mordax dolorem mordacem excitans magna ex parte excernitur. aph. 24. lib. 4. interdum melancholia, quod lethale eſt Hippocrati, ibidem. Interdum pituita mordax & putris ex capite. aphor. 12. lib. 3. quæ hoc anno 1538. ſub finem, impetu magno ruens in fauces, quoſdam ſuffocauit: aliis gingiuas, maxillas, dentes putrefecit: aliis arthritidas excitauit: aliis alia, quę nos abunde in ephemeridibus noſtris deſcripſimus. Interdū acre & mordax medicamentum aut venenū vlceris cauſſa eſt.
2. Deinde inteſtinorum abraſiones, & veluti membranarum raſurę.
3. Poſteà paucus ſanguis excernitur, tũcq; primùm eſt dyſenteria vera, hoc eſt, inteſtinorum vlcus, cui ſanies & pus ſuperuenit, niſi citò gluti netur, & cicatrice tegatur.

Signa affectuum inteſtinis propriorum

Ramenta
- Craſſa, lata, cum quodam pingui, excrementis aliis parum miſta, & ſua parte plurima illis ſupnatantia → Craſſorum
- Tenuia, parua ſine pīgui, aliis excremẽtis etiã chyloſis multũ miſta, vt tota totis confuſa videantur. → Tenuium

Sanguis miſtus excrementis
- Parum autnihil → Craſſorum
- Plurimùm → Tenuium

Dolor lacerans & pungens
- Sub vmbilico → Craſſorum
- Supravmbilicũ → Tenuium

Excretio facta
- Paulò pòſt tormina → Craſſorum
- Multò pòſt tormina → Tenuium

Appetẽtia deiecta, nauſea, vomitus, ſingultus magis → Tenuium

Inteſtinorum dyſenteriam ſig.

In hepatica autẽ dyſenteria, tenuis ſanies ſanguinis initiò ab hepate deiicitur: deinde aucto malo, multus & craſſus humor feci vini ſimilis, ambo indolenter: interdum non velut limus & fex ſanguinis multa, ſed ſyncerus plurimúſque ſanguis, vt in cruenta dyſenteria, excernitur. cap. 1. lib. 2. loc. affect. Nihil abraſum in humore aut ſanguine ineſt, ſed ſigna alia prædicta hepatis imbecilli adſunt. Interdum biduò, triduò ſuppreſſa vacuatione ani videntur, ſed malo redeunte: multò peiora prioribus & corruptiora excernuntur, niſi cùm declinat affectus, affatim

affatim ergo fit, & ex longis interuallis Dyſenteria autem vera, paulatim & continenter. Sanguis in cruenta dyſenteria ſyncerus & plurimus à toto corpore vacuatur, vt per hæmorrhoidas & fluxum muliebrem.

Tineſmi
- Vehemens & inanis ac irrita deiiciendi cupiditas, & conatus frequens. pauca. n. admodum excrementa ſequuntur, initiò pituitoſa, muco narium craſſo ſimilia.
- Mordax multum excrementum à putredine aut miſta bile flaua ſalſum aut vitreum in recto inteſtino genitum, vel aliunde in id affluens.
- Sanguinis puncta quædam excremento interſparſa, quæ vlcus in recto inteſtino fatentur, & verum tineſmum.

Colici affectus ſcilicet volubili

Ab aſcaridibus enim, aut cimice ſedem ingreſſo, vel acrimonia clyſteris, aut balani irritata deiiciendi cupiditas, excrementorum genere & ſanguine diſcernitur. Quæ autem frequens & inuita fit deiectio, paralyſin muſculi ſphincteris indicat, vt priùs dictum eſt.

Curatur tam dyſenteria quàm tineſmus tergentibus modicè, glutinantibus, ſiccantibus, aſtringentibus more aliorum vlcerum: niſi quà tùm à partium vlceratarum natura, ſitu, figura ſumpta indicatio curationem variat. Nam dyſenteriæ tenuium inteſtinorũ per ſumpta craſſorum, per iniecta clyſteribus magis ſuccurrimus. Dolorem, ſi adeſt ſedamus, cauſſam vlceris ſi qua adhuc in corpore ſubeſt, vacuamus.

Dolor tàm vagus quàm fixus interdum eſt in omnibus inteſtinis, atque adeò ipſo ventriculo: interdum in tenuibus magis, & præcipuè ilio ob multa ipſius longiſsimi inuolucra: interdum in craſsis magis, præſertim colo, quia longiſsimum, anfractuoſum, certis interuallis contractum, ſtercus etiam ſiccum & multam pituitam colligens.

Dolor inteſtinorũ
- Punctorius, & perforanti ſimilis ab — Humore bilioſo, pituita vitrea, ſalſa, ſanguine corrupto, flatibus paruo loco concluſis, vel inter tunicas inteſtini receptis, lumbricis, vlcere paruo,
- Grauis à — Materia frigida, craſſa, lenta ibi collecta vt pituita, humore melancholico, ſanguine concreto.
- Tenſiuus à — Flatu multo, & quauis alia materia multa, replẽte & diſtendente, qua motà fiunt tormina.

Dolor colicus

Proprius ipſi colo, à cauſſa aliqua vel externa, vt ſumendis, ad mouendis: vel interna, vt intemperie inæquali ſola: vel cum materia, vt incommoderatione per ipſius obſtructiones, vt ſolutione continui, à qua rarò fit colicus dolor.

Per conſenſum cũ

Ventriculo, pituitam, flatus, ſuccum aliquem vitioſum colligente, &
Hepate
Liene
Cerebro
Pulmone poſt peripneumoniam
Pleura poſt pleuritidem.

Excrementa ſua ad colũ trãſmittẽte.

Renibus
Veſica
Vtero

} Tumore aliquo præter naturam colum vel alia inteſtina prementibus.

Signa colici doloris communia

Suppreſſa aut minuta deiectio conſueta, aut ſi quid vi aliqua excernatur, caprino ſtercori duritie & figura & nigredine ſimile eſt.

Deiecta aut abolita appetentia præcipuè dulcium & pinguium pituitæ ſimilium, ſtomacho cum inteſtinis conſentiente. Tamen ob ſitim (quam os ventriculi à calidis, ſiccis vaporibus ex ſtercore elatis alteratum excitat) frigidam aquam appetunt.

Appetentia falſorum, acidorum, acrium pituitæ contrariorum quam incidunt, tenuant, tergent: nam ſtomachus præter naturam affectus contraria, ſecundum naturam diſpoſitus ſimilia appetit, Gal. in arte medica, vt priùs retulimus.

Coctio deprauata à fœdis vaporibus, etiam tremorem cordis & neruorum excitantibus, & retento ſtercore elatis.

Vomitus frequens pituitæ, bilis, tandem etiam melancholiæ.

Dolor lumborum & coxarum ob viciniam & connexionẽ quandam cum neruis harum partium.

Doloris adſtrictionis, alui & aliorum ſymptomatum incrementum, augeſcente malo, adeò vt ne flatus quidem, aut etiam ructus exeat.

Vrina bilioſior, craſsior, interdum pituitoſior.

Salubria

Deiectio aliqua ſtercoris, flatuum.
Dolor locum mutat, remittitur, intermittitur, per ſe, aut remediis vacuantibus.
Spirandi facilitas.

Signa prognostica doloris colici

Insalubria

- Nulla deiectio cum quouis remedio.
- Dolor valentissimus, fixus, permanens & assiduus.
- Vomitus frequens etiam stercoris.
- Singultus implacabilis.
- Sudor frigidus, extrema frigida.
- Delirium, conuulsio.
- Pustula nigra tunc nata, die secundo vlcerata, sig. naturã frustrà tentare expulsionem melancholiæ malignæ colicam facientis.
- Spirandi difficultas.

Signa colici affectus à

Pituita vitrea

- Dolor in ventre intimo in aliqua coli parte, vt prope vreteras, qualis à calculo aspero ipsis impacto, Hoc est, qualis à terebra perforante, vel palo infixo ipsi crasso intestino.
- Humoris vitrei, id est vitro fuso & albumini oui consistentia, calore, frigiditate, similis excretio cum grauissimo dolore mox ab iniecto clystere ex oleo rutaceo.
- Quæ res affectum hunc in crasso intestino à vitrea pituita, non in renibus aut vreteribus à calculo planè ostendit Galeno hunc in se experto.

Mordaci & bilioso humore tunicis intestinorum immerso, vel ad coli tunicam delapso

- Doloris species est mordax, vt in dysenteria.
- Inedia & calorificis omnibus remediis sumptis, iectis, admotis, læduntur & exacerbantur, & dolore extremo affliguntur.
- Calido enim cibo, potu, vt cremore cocti fœnigræci cum melle: melle cocto cum pipere vehementer irritantur.
- Clysteribus publicè in colico laudatis ex oleo rutaceo cum castorio.
- Fomentis humidis & siccis, cataplasmatibus, castorio super vmbilicum posito nihil leuantur, sed à plerisque horum peius habent.
- Cibis euchymis & tẽperatis, sed qui non facilè corrumpantur ab illo humore vitioso, sumpta & iecta protinùs corrumpente iuuantur.
- Curantur hiera picra sumpta ad hos humores bilioſos vacuãdos aptissima, primũ modicè sumpta, q̃ si inuerit, largior datavacuatione iusta sanat, si vires valẽt: si ĩbecillæ sint ex lõga insõnia, magno dolore, vel alio, modicis interuallis purgãda est.

Signa colici affectus

Succo ſcammonij accepto
Obſtructione & compreſsione

Succo ſcammonij accepto, vel ſimili purgante medicamento

Dolor mordax quotidie increſcit, poſt huius ſenſum ſæpe deiectio fit cum roſione, liquida, fœtens, humorum in inteſtino corruptorum, & ex hepate & toto corpore ad inteſtinum hoc imbecillum delatorũ, ob id copioſior quàm pro ciborum portione, & mox à dolore & morſu, ſi inferiora inteſtina laborant, quibus clyſteres ſuccurrunt: multò tempore poſt morſum, ſi ſuperiora, ſitque rheumatiſmus & fluxionis affectus, læſis à ſcammonio inteſtinis, quæ priùs erant imbecilla, ob id dolor hic per circuitus repetit.

Clyſteribus ex oleo rutaceo habent peſsimè.

Cibis coctu facilibus, quia facilè etiam corrumpuntur, læduntur: coctu difficilioribus, & aſtringentibus iuuantur & curantur, vt alica in aqua cocta, immiſsis punici granis vel aliis robur afferentibus, & ſcammonij noxã corrigentibus.

Potus ſit primo die cremor rhoos dilutus, vt inteſtinorum ſuperficiariam vlcerationem ſi qua ſit, aſtringat: & fluxionem reprimat, ſi qua ex locis ſuperioribus in afflictam partem confluat: deinde pane puro, vino auſtero, & fructibus auſteris vt piris, pomis, quæ mordaces doloresmitigando, & fluxionem ſedando, dolores ſic leniunt, vt æger dormire queat.

Poſtremò ſi opus eſt bibat theriacen. lib. de commoditatibus theriaces, & lib. 12. meth.

Huius tertiæ cauſſæ ſigna & curatio ſecundæ finitima.

Obſtructione & compreſsione à

Flatibus

Præceſſerunt frigida, humida, flatulenta ſumpta, vel ventri illiſa.

Dolor eſt tenſiuus ſine grauitate.

Strepitus flatuum per inteſtina motorum audiuntur.

Flatu emiſſo ſupernè vel infernè iuuantur, cui tamen ob magnam obſtructionem via non eſt.

Iuuatur & ſanatur digerentibus ſumptis, iniectis, admotis, ſi paucus & tenuis eſt flatus: ſi multus, craſſus læditur, donec copia ſit vacuata, & craſsities tenuata.

Pituita quæuis. — Inteſtinorum hepatiſque caliditatem, ſiccitatẽ.
Lũbricis in globum collectis. — Totius magnam reſolutionem, ſudore, inſenſili tranſpiratione.
Stercore retento ob. — Cibum, potum, paucum, ſiccum, aſtringentem.
Tumore præter naturam inteſtinorum vel partium eis vicinarũ.

Colicum dolorem perforanti ſimilem à nephritico, vel calculo vretribus impacto acuto & aſpero quæ ſeparent ſigna, initiò nulla ſunt ſufficientia, ſimilibus tamen remediis gaudent, calorificis ſcilicet omnibus dolorem mitigantibus, ſumptis, iniectis, quem ſi non mitigant, etiam narcoticis vt philonio obtundendus eſt. Poſt principium autem his ſymptomatibus facilè diſcernuntur, vt paulò antè dictum eſt.

Colici
- Tormina, inflatio, tenſio à multis flatibus, quibus plena excrementa bubulo ſimilia, aquæ innatant. Interdum dura, ſicca, rotunda ſunt vt caprarum.
- Dolor ſubitus, ſi cauſſa eiº vt obſtructio fiat ſubitò: mordax, ab humore mordaci inteſtinum rodente, idem perforanti terebro ſimilis eſt, à pituita vitrea, aut flatu inter tunicas incluſo. Hic autem ſparſus eſt latè, fixus eſt interdum: ſæpe vagus, &c. vt etiam hypochondria & ventriculum afficiat & ad alias extendatur partes, præcipuè anteriores & à dextris ſæpe, interdum ſiniſtris lumbis, vel aſcendit ad ventriculum, vel deſcendit ad hypogaſtrium: ſæpe tantus, vt ſyncopẽ & mortem afferat, vehementior in craſſis à magna cauſſa, mitior in eiſdem à leuiore cauſſa, vt in tenuibus eſt etiam à magna cauſſa, à lumbis, ad ſtomachum magna ex parte vagatur.
- Cibi appetentia & coctio deterior conſentiente ob connexum ſtomacho.
- Faſtidiũ cibi, cruditas, ſpiritus flatuoſus, nauſea diu inanis.
- Vomitus primò ſæpe pituitoſus, deinde etiam aliquando bilioſus, miſta portione cibi priùs ſumpti, cui ſyncope & ſudor frigidus ſuccedunt.
- Malum ingraueſcit mox à cibo præcipuè multo, flatulento, frigido, aucta ab eo repletione, tenſione, cõpreſsione.
- Vrina pituitoſa, magis ſubſidẽte vitreo humore, interdum bilioſa.
- Aſtricta eſt aluus, adeò vt ne flatus quidem vel ructus ex-

Signa doloris

cernatur: excreto autem eo per ſe aut cum ſtercore, leuantur & ſanantur.

Sitis inexpleta vrget ob dolorem, inſomniam, obſtructionem meſaraicarum.

Victus ratio plenior, crapuloſa, flatuoſa magna parte præceſsit & cruditas, ſpiritus flatuoſus, vomitus, nauſea diu inanis, in præcordiis mordacitas, faſtidium, indigentia plurima.

Nephritici

Dolor fixus magis, paruo lumborum & profundo loco concluſus, poſteriora ſenſim & moto lapide derepentè affligit: primò mitior, pòſt ſæuior, paulatim ad ilia per vreteras deſcendit, crura lumbi metaphrenum condolẽt & tremunt, vel ſtupent, & ægrè extenduntur, flectuntur hę partes.

Cibo ſumpto lenior fit, vaporoſa parte alimenti renes humectando, emolliente ieiuno ingraueſcit: contrà colicus colo tum preſſo à pleno ventriculo, tum deinde repletione tenſo.

Lapis excernitur ſolus, vel cum ſanguine abraſis corporibus, per quæ tranſit præcipuè aſper & acutus calculus.

In vrinis ſabuloſa antè & pòſt ſubſident magna ex parte.

In lumbis eſt grauitas. Victus ratio calculo gignendo idonea. i. pituitoſa præceſsit.

Leuantur deſcendente aluo, ſed parum: ſanãtur tantùm ex creto calculo vi naturæ ſolius, aut cum medicamentis vreticis & calculum frangentibus, quę data his qui nondum ſabuloſa minxerunt, ea largè mouendo ſanant, & affectum & affectam partem oſtendunt.

Symptomata ex conſenſu coli cum ſtomacho & ventriculo hic quoque adſunt, ſed pauciora & mitiora.

Vterini

Dolor ilium, pubis, inguinum, iſchij, coxarum, non lenitus ſubducta aluo: ſed flatibus aut mẽſibus retẽtis, exeũtibus.

Suppreſſio menſium & humorum vacuari per vterum ſolitorum præceſsit.

Suffocatio ab vtero ſæpe adeſt vaporibus ad cor elatis & diaphragma.

Ex prædictis perſpicuum eſt colicum dolorem ſeu terebrantem vel pali modo impactum (qui ad craſſum inteſtinum referendus eſt) à dolore renum vel vreterum ex impacto illis aut origini vreterum calcu-

lo diſcerni non poſſe, niſi quis ſymptomata futura expectet. Nam doloris remiſsio excreto calculo, à renulis ſubſidentibus, nephriticum dolorem ſignificat: vti colicum, inflatio, extenſio, flatus multi, tormina, excrementa flatulenta bubulo ſimilia aquæ ſupernatantia. Nec præcedens victus ratio calculo aut colico dolori gignendo idonea, & quæ anteà paſſus eſt æger, ac præſentia ſymptomata ſunt negligenda. Quòd ſi dolores hos initiò diſtinguere nequeas, tamen communia vtrique remedia tutò iniicies, & admouebis calorifica: quibus ſi dolor non ceſſerit, aliquid da narcotici, vt philonij.

Ileï, id eſt, voluli
- Cauſſæ
  - Expultrix inteſtinorum, facultas deprauata & ſurſum pellens, vel abolita. lib. 6. ſympt.
  - Inflammatio ab ictu vel cauſſa alia, & ab hac vel alio tumore compreſsio — In ſublimibus & tenuibus inteſtinis.
  - Obſtructio à ſtercore arido
  - Ad quas reducere poſsis alias Aëtij cauſſas.
  - Continuam cibi multi, varij, inſueti corruptionem.
  - Plagas quaſdam.
  - Frigus vehemens.
  - Frigidæ potionem immodicam, præſertim à ſudante ſumptam.
  - Delapſum inteſtini cum ſtercore in ſcrotum, vnde ſi violẽter retrudatur, inflammatur.
  - Potionem veneni.
- Signa
  - Vehementiſsimus dolor in ſublimibus inteſtinorum partibus.
  - Cruciatus grauis ex vomitione multa, adeò vt tandem quidã ſtercus vomant. Ob id Miſerere mei dicitur practicis.
  - Tumor in tenuium inteſtinorum parte conuolutorum in chordæ modum, vnde chordapſum quoque vocant.
- Curatio
  - Vix vnquam ex eo aliquis ſanatus eſt. Gal.
  - Pueros (quibus familiaris eſt hic morbus) beneficio humidi natiui euadere dicit Aëtius. Senes verò vix vnquam conualeſcere, ſiquando eo morbo prehendantur, quod rarum eſt. Curantur remediis phlegmonarum & ecphracticis.

De affectibus ventriculo, & inteſtinis communibus, licet interdum ſint primariò in alterutro, lienteria, cœliaca affectione, cholera morbo.

Lienteriæ

Cauſſæ

Motus deprauatus facultatis expultricis ventriculi & inteſtinorum.lib.6.ſympt.

Facultas alteratrix & retentrix ventriculi & inteſtinorum extincta.cap.12.lib.1.criſeon.

Facultatis coctricis imbecillitas, vt ſumpta deiiciantur, qualia ſunt deuorata. Gal. Aph.1.lib.6.& lib.6.ſympt.& Aëtius lib.9.

Facultatis retentricis imbecillitas. Gal. Apho.12.lib. 4. & 1. lib.6.

His ſingulis facultatum naturalium affectionibus ſuccedit lienteria mitior, multò magis duabus, tribus, maximè omnibus, & ſi cauſſæ ſequentes vnà adſint.

Vlceratio ſummas tantùm partes ventriculi aut inteſtinorum occupans. Gal. Aph.12.lib.4.

Aqua intercus per inteſtina longo alui profluuio & cũ multis torminibus vacuata, vel alia mordax & acris materia etiam facultate parum læſa. Gal. Aët. Paul. & ab his malignior & dyſenteriæ propinqua eſt lienteria.

Leuis & polita interior facies inteſtinorum ob cicatrices multas & magnas, dyſenteriæ magnæ ſuccedentes, quibus ora venarum meſaraicarum obturata, alimenti diſtributionem negant.

Signa

Communia vtriq; lienteriæ

Deiectio aſsidua, inæqualis, aquoſa, cruda (niſi quòd cocta eſſe poteſt in cicatricoſa) ſine ſanguine & bile, niſi maligna ſit, & quæ dyſenteriam minetur.

Nutritio fruſtrata, & inde cachexia.

Cibi faſtidium.

Ructus autem acidus ſuperueniens, bonum. Aët. Aph.1.lib.6.

Propria lienteriæ

Mitiori

Deiectio crudorum abſque vllo doloris ſenſu, ſed imbecilla facultas, contentis ceu graui aliquo onere preſſa, ne paruo quidem tempore poteſt ea retinere, ſed ſine morſu deiicit.

Maligniori, Deiectio acrium & mordacium excrementorum.

Cœliacæ .i. ventralis affectionis

Cauſſæ
- Cibi corruptio aſsidua, & vſus ciborum alienorum.
- Ventris frigiditas aut calor inſignis, aut percuſsio, aut ex morbo longo imbecillitas.
- Medicamenti purgantis violentia vel abominatio.

Signa
- Deiectio aſsidua humidorum excrementorum, non ciborum crudorum & incoctorum, non corruptorum, nec in alienam qualitatem mutatorum.
- Tamen interdum fœtida cum animi deliquio, aliquãdo cum ſanguine flauo & tenui, & ob id ciborum vitioſorum appetentia.
- Corpus decolor, & multùm gracile, cute rugata.
- Venæ ventris liueſcunt.

Si morbus veterauit, vt ſi autumno cœptus hyemem attigerit, egerrimè curatur, idque remediis cauſſæ & relicto affectui contrariis. Hæc Aëtius.

Cœliaca autem diſpoſitio cum miti lienteria confunditur Paulo li. 3. & Gal. lib. 6. loc. aff. cap. 2. niſi quòd in vtraque lienteria celeriùs deiiciuntur ſumpta, quàm in cœliacis: in eáque tanta eſt cruditas, vt alimẽti aſſumpti ſpecies in deiectione ipſa appareat.

Signa choleræ morbi
- Motus deprauatus facultatis expultricis ventriculi & inteſtinorum, & inde vomitus & deiectio biliosa, per horas multas continuè perſeuerans ſponte naturæ, corporis redundantiam vacuantis.
- Sitis & ſudor.
- Pulſus impeditus.
- Contractio & tenſio muſculorum manuum, & pedum, præcipuè ſurarum.

Phlegmones
- Febris parua, interdum continua, ſæpe intermittẽs & inordinata, qualis quæ quartanas minatur.
- Vrina principiò alba, poſteà ſanie tenui tincta, qualis à partium internarum phlegmonis reſudat.
- Dolor vehemens, ſi membranam ambientem aut vaſa renum occupat: grauis, ſi renis ſubſtantiam, pro vario decubitu.

Eryſipelatis, ſigna eadem, ſed valentiora.

Scirrhi, ſæpe phlegmonem aut eryſipelas immodicè refrigerata ſequitur.

Signa renis alterius, vel vtriusque, affectuum

Abſceſſus iam facti .i. phlegmones ſuppuratæ
- Dolor cum horrore interpellato & vario.
- Febris quædam inordinata ſequens.
- Decubitus pronus vel in latus illæſum, grauitatẽ & velut ſuſpẽſi põderis ſenſum reni doloti inuehit.
- Pus mictu redditũ cocto & rupto abſceſſu. Aph. 75. lib. 4. dolore liberat ægrũ. Túncque vlcus in rene eſt, magno ſtudio mox cicatrice tegendum: poſteà enim curationem habet difficilem.

Vlceris perſeuerantis
- Ramentum in vrina interdũ, & pus exiguũ, & ſanguis. Aph. 75. lib. 4. eroſo vaſe præcipuè poſt motũ multum, tamen is etiam magna copia interdũ excernitur meiendo, vaſe rupto per caſum, ictum magnum, plenitudinem, interdũ aperto venæ alicuius ore.
- Exiguæ cum vrina carunculę. Aph. 76. lib. 4. efficaciſsimũ vlceris renum indicium. Sunt enim partes eſſentię renũ ob vehementem vlceris eroſionem auulſæ.
- Vrina acris ſero lactis ſimiliscũ ſedimento tandẽ puruléto.
- Pus itẽ ab hepate, pleuritide, ex venis per renes, vreteras, veſicã primùm ſine noxa excernitur, tãdem verò vlcerat.
- Dolor frequentiſsimus in affecto rene.

Pilorum copiæ
- Pili cum vrinis excreti. Hipp. Aph. 76. lib. 4.
- Longi interdum ſemipedem, & eo plus.
- Exigui multùm, interdum & graciles, vt in venis renũ concreſcere magis videantur, à vitio materiæ craſſæ & lentæ, calfactæ & ſiccatæ à calore renum, vt color & moles horum oſtendit. Gal. ibidem.
- Vrinã cientibus curantur, neq; calculos neceſſariò vel præcedunt vel comitantur.

Imbecillæ retẽtricis
- Tenuis ſanies ſanguinis meitur, qualis initiò hepaticę dyſenteriæ deiicitur: niſi ꝙ hęc cruenta magis ob imbecillã renum retentricem, vel immodicè dilatata venarum ora, per quę ex caua vena in renes vrina percolatur.

Diabetæ
- Sitis inexpleta à qua dipſacus quoq; affectus dicitur rariſsimus, & Galeno tantùm bis, viſus, mihi ſemel in adole ſcẽte ex eſu largo cæparum.
- Potus ob ſitim multus, & celerrimꝰ eius ad renes trãſitus (vnde nomẽ malo eſt) qualitate eius nõ mutata, & quãtitate ſeruata: qualis eſt enim vẽtriculo & inteſtinis, liẽ-

teria, quantùm ad tranſitus immutati cibi & potus celeritatem, talis renibus & veſicæ diabetes, extincta in vtroque facultate retentrice & alteratrice.cap.12.lib.1.criſeon, & Aph.1. lib.6.

Trahitur autem à calore immodico renum ex ventriculo illæſo per inteſtina,meſaræum,hepar,venam cauam illæſa.Vel caninę in ore ventriculi appetentiæ proportione reſpondet accedente retentricis renum imbecillitate.

Cætera ad huius affectus generationem pertinentia lege,ſi libet. cap. 3.lib.6.loc.affect.

De calculo renum ſimul & veſicæ mox dicemus.

Communes veſicæ & cæterarum partium affectus, vt tumores præter naturam,intemperaturæ, dolores, ex dictis aliorum ſignis noſcuntur,proprij circa ipſius actionem.i.vrinæ redditionem naturalem ſphincteris laxati otio adiutam,& actione muſculorum epigaſtrij præcipuè mediorum nunc dicuntur.

Iſchuriæ.i.vrinæ ſuppreſſæ à

Veſicæ

- Phlegmone,vt luxata intrò ſpina lũborũ. — Curata phlegmone lotiũ emittitur.
- Senſu obtuſo,affectis veſicę propriis neruis citra expultricis imbecillitatem.
- Retentrice ob immodicam tentionem læſa etiam in ſanis ſed occupationibus,& vrinæ reddendæ vacare negligentibus. — Lotio paulatim eſt impletaveſica nõ ſentiente homine.
- Retentrice adeò imbecilla,vt contẽtum in ſe lotium nequeat comprehendere vt exprimat.
- Expultrice reſoluta,qua vtitur veſica vrinę quantitate aut qualitate moleſtata. Tunc manibus preſſa veſica, & decliui vrina redditur, non redditur obſtructa vel compreſſa fiſtula vrinaria.Reſolutus autem ſphincter inuitæ non cohibitæ mictionis eſt cauſſa.

Calculo

- Vrina aquæ ſimilis cum hypoſtaſi ſabuloſa præceſsit,& citò ſupprimitur.
- Pudendi laxi vel intenti immodicèaſsidua ſcalptura.
- Succuſsis valenter aliquoties cruribus altioribus ægri ſupini calculus in veſicam retruditur,aut per immiſſum catheterem,túncq; fluit vrina.
- Cætera calculi ſigna præceſſerunt.

Signa propriorum veſicæ affectuum

Fiſtula vrinaria conſtipata, id eſt,

Obſtructa

Grumo — Calculi nulla nota præceſsit, ſed fluxit ſanguis ex vena rupta, eroſa, aperta, à renibus per vreteras, vel à veſica, niſi hac vlcerata grumus in ea paulatim concreuit, etiam non præcedente ſanguinis fluore.

Pure — Abſceſſus gibbæ hepatis, pulmonis, pleuræ, renum, vreterum veſicæ, meatus vrinarij vel vlcus magnum præceſsit.

Lento, craſſo ſucco — Victus ex craſsis, lentis, multis cibis præceſsit.

Carunculavel callo — Vlcus colli veſicæ præceſsit, & catheter immiſſus dolet, qua parte meatus erat vlcus, & caro à cathetere fracta excernit', cũ vrina & cruore.

Compreſſa

Phlegmone — In aliqua parte colli veſicæ, vel penis vt in perineo ex vulnere, vel cauſſa alia.

Fotu ex aqua calida & oleo per tres horas compreſsione minuta & dolore leuato, preſſa manu pube conetur meiere, non autem immittatur catheter fuga doloris

Scirrho, abſceſſu, inflatione, vel tumore alio præter naturam magno.

In his tumor in pube circunſcriptus ab impleta veſica apparet, & tenſio veſicæ dolorifica: quorum neutrum adeſt, ſi in vreteribus aut renibus obſtructis aut compreſsis, aut renum abolita attractrice vel expultrice, eſt cauſſa ſuppreſſę vrinę, ſed in renibus eſt dolor grauis, & non multò pòſt vrina vomitu reiicitur. In vreteribus etiam dolor in ilibus perceptus paulatim cum calculo deſcendit. Ab affectibus aut ſpinę aut neruorum ab ea ortorum imbecillitas veſicæ tanta, vt vrinam ſupprimat, accidere nõ poteſt.

Actoris ob

Sanguinis calorem immodicum, & bilem multam vrinæ miſtam.

Vlcus veſicæ, renum, vreterum, meatus vrinarij

Arenulas, pus miſtum, abſceſſu gibbæ hepatis, pulmonũ, pleuræ, renum, rupto, vel vlceri partium vrinariarum ſuccedens.

Pituitã ſalſam & putrẽ vacuatã ex venis per renes & veſicã, vel in veſica ex mora & partis cõtagione natã, vel aliã materiã acrẽ vrinę miſtã: tũc dolorifica eſt ſtranguria.

Stranguriæ, id est, stillicidij vrinæ
- Nõ ita mordacis, sed ob imbecillitatem
  - Retentricis vesicę, vt etiam parua quantitate aut qualitate parum mordaci grauata expultricē incitet ad actionē.
  - Expultricis ab intemperie aliqua præciquè frigida.
- Vel etiam ob resolutum colli vesicæ musculum sphincterem, tunc indolens & inuita est stranguria.

Calculus ferè in renibus, vreteribus, vesica, vti & arenulæ, frequens calculi materia, gignitur à calore partis immodico ex materia crassa, lenta, qualis est pituitosa, & interdum melancholica. Qui autem in folliculo fellis, intestino cæco, & partibus aliis aliquando vi caloris tandem concrescit calculus, easdem habet causas: sed quia rarus est, neq; ita solet affligere, ob id illius non huius signa subiiciam.

Signa calculi in renibus
- In renibus & lumbis grauitas & dolor fixus, velut ab impacta spina, pungens, paruo loco circumscriptus, cum lapide semper increscens, ad ilia quoque extensus, & testem reni dolenti cor respondentem.
- Dolor quieti calculi mitior, & si in capacitate renis concrescit calculus, quàm si in ramis vasorum, quæ emulgentia vocant. Vbi augetur verò calculus, vtrobique dolor magnus: in carnem verò dum erupit, tantùm grauis est, passis mitior quàm ieiunis.
- Spinæ lumborum curuitas quotidie maior euadit.
- Vrina priùs rubra, nigra, crassa, cum arenulis rubris, & renum dolore, nunc eodem perseuerante, vrina alba & tenuis. Aph. 79. lib. 4.
- Arenæ multæ, aut etiam lapilli priùs excreti aut per se, aut vsu diureticorum, & calculos comminuentium.
- Stranguria adest, & in ea morsus vehemens.
- Parentes eius sunt calculosi.
- Pedis & cruris eiusdem cum rene calculoso lateris stupor, & interdum parui digiti eiusdem pedis.
- Formicatio harum partium neruis ex spina lumborum ortis, à rene per calculum tenso, compressis.
- Nausea & vomitus ob connexionem & consensum renum cum ventriculo, vt in nephritide diximus & colico dolore.
- Adulti potiùs sunt quàm pueri.

Dolor

Signa calculi in

Vreteribus

- Dolor ilium multò vehementior, & ſæpe velut ab acutis pungentibus ad iſchion extenſus, paſtis mitior quàm ieiunis.
- Vrina nigra, cruenta, paulatim, & interdum cum quodam ardore.
- Frequens lumborum frigiditas calore ob doloris vehementiam retracto.
- Aluus adſtricta.
- Auxilium ex fotu ilium.

Veſica

- Dolor ſub pube, in collo veſicæ, ano, & perineo, & inguinibus, cum grauitate ceu incumbentis alicuius ponderis, ſtantibus aucta in perineo: cubantibus in quam partem ruit calculus. Grauitas coxarum & tibiarum multa.
- Dolor ilium præceſsit, à deſcendente per vreteras calculo nunc ceſſauit, ſi ex renibus aut vreteribus eius origo eſt, non in veſica.
- Aluus adſtricta, & egerendi cupiditas tanta, vt interdum ſedes procidat.
- Meiendi frequens deſiderium, ſed propè irritum. Nam ægrè meit, & poſt mictum magis meiere appetit.
- Virga paulatim ſtillat, & interdum ſibi videtur cum vrina calculum excreturus eger.
- Vrina propè ſemper inuito rigida, dolet & prurit cum toto meatu vrinario & inguinibus.
- Vrina præceſsit tenuis, alba, cum hypoſtaſi arenoſa, multa, diu perſeuerante, in dies diminuta.
- Vrina autem lactea, craſſa, cum hypoſtaſi craſſa, globoſa, arenoſa, ſupernè liuente, inueteratum calculum ſig.
- Perceptus ſono potiùs quàm renixu calculus, à cathetere vel digito per ſedem aut collũ vteri in muliere, immiſſo.
- Pueri potiùs ſunt quàm adulti.

Calculorum in his partibus numerus, magnitudo, figura, color, denſitas, raritas, partim ex dictis, partim ex aliis eſt coniectanda.

De vteri affectibus, primùm ſuffocatione ab vtero.

- Immobiles quædam iacent ſine ſenſu cum obſcuro pulſu, & reſpiratu, adeò vt in quibuſdam non percipiatur motu admotis ori lanæ carptæ flocculis, aut ſpeculo terſo, vel vaſe aquæ ori ventriculi impoſito. Quia tamen reſpiratio & vita mutuo ſe conſequuntur, in his aut reſpiratio eſt, ſed tam exigua, vt ſenſum fugiat: aut reſpira-

Vrinæ ſuffocationis ſeu apnœa ob vterum præcipuè viduarum

Signa

tione non eſt opus cum exiguo calore reliquo refrigerando & ventilando, tunc ſufficiat corporis totius tranſpiratio à corde per arterias facta, vt non moriatur, quòd in hoc vteri affectu totum corpus refrigeretur.

Quædam animi deliquio & dyſpnœa laborant, ſed ſentiunt, moueri poſſunt, & integra ratione vti.

Aliæ, crura & brachia, neruis morſis & conuulſis, à ſeminis corrupti acrimonia contrahunt, & ſopore integro corripiuntur.

Aliáque ſymptomata, ob multas vteri affectuum differentias, pro cauſſæ efficientis magnitudine, vel pro ſpecierum quarundam varietate inter ſe differentes.

Vterus totus cum collo quibuſdam ſurſum modicè retrahitur, non tamen ventriculum tunc attingit, multò minùs diaphragma. Aliis ad latus: quibuſdam in ſuo ſitu permanet per hæc accidentia hyſterica, vt obſeruatum eſt obſtetricibus & medicis mulieribus, ſed quando ſimul cum ſemine corrupto, mẽſes erant ſuppreſsi. Si enim ſolùm ſupprimantur, vteri peruerſiones dictæ fient: hyſterica ſymptomata non fient.

Cauſſæ

Hyſtericorum ſymptomatum

Menſes ſuppreſsi, vel potius ſemen muliebre frigidius, humidius in vtero cohibitũ & corruptũ, & inde craſsius, acrius vel melancholicę naturę, parua quã titate, vi maxima præditũ, toti corpori noxã infert tantam, vt dicta ſymptomata excitet, quomodo par uus vapor, epilepſiam, venenoſa quædam ſubſtãtia aut qualitas ab animalium quorundam ictu, ſpuma canis rabidi, veneni ſumpti parua quantitas.

Nam viris iunctæ menſibus ſuppreſsis, pluribus ſymptomatis pòſt dicendis infeſtantur, tamen nec apnœa, nec lipothymia, aut alio hyſterico ſymptomate vexantur.

Viduæ verò, hyſtericis ſymptomatibus prædictis vexantur, corrupto, vt dixi, ſemine, præcipuè ſi vitioſis humoribus redundent & plenæ ſint, & ocioſę, & multo coitu antè vſæ à quo affatim abſtinent, & ſę pe peperetint, etiam-ſi menſes pro conſuetudine, aut paulò minùs nunc fluant.

Semẽ enim, præcipuè ſi naturaliter eſt multùm & pau lò calidius, ad ſui excretionem vi quadam & natu-

rali cupiditate excerni ſtimulat. Quapropter quædam ob ſtetricum digitis titillatæ, cùm craſſum & plurimum ſemen cum dolore & voluptate excreuiſſent, mox ab his ſymptomatibus ſunt liberatæ. Semine item nondum excreto, aut præter cõſuetudinem diutiùs cohibito, viri quidam torpidi, pigri, mœſti, timidi, cibum auerſantes, malè coquentes, nauſeabundi euadunt, pro ſeminis retenti quantitate, qualitate.

Signa menſium

Vacuatorũ immodicè

Retractionis vteri ſurſum vel ad latus ſeu peruerſionis vteri

Vaſa ad vterum peruenientia ex caua, ob ſuppreſſos menſes plena, & vincula irrigantia, in latum & profundum aucta, ſed breuiata (vt in cõuulſione ex repletione fit) ad originem retracta magis, minùs, pro plenitudinis modo, vteri partem cui inſeruntur, retrahunt, æqualiter tunc rectus manet vterus, inæqualiter tunc ad partem vehementiùs tenſam & trahentem intenditur, ob id motu errabũdo per corpus ferri videtur imperitis: in ipſius autem capacitatem vt ſanis antè non recipitur ſanguis menſtruus, quia craſsior eſt q̃ per ora illa vaſorũ poſsit penetrare, aut quia ora illa ſunt clauſa.

Ciborũ appetẽtia & coctio vitiata
Calor fœdus corporis totius.
OEdemata pedum.
Proſtratio viriũ corporis & cæte.

} Si menſtrua plura fiãt, morbi accidũt hi: ſi nõ fiant, ex vtero morbi phlegm. eryſip. ſcirrhi, cancri, aph. 57. lib. 5. ſymptomata, vt cõuulſio lib. 5. aph. 3. immodicam ſanguinis vacuationem per hæmorrhoidas, nares, vulnus phlebotomen ſequentia.

Suppreſſorum

Mulier nec prægnans nec puerpera lac habet in mammis. aph. 39. 1.
Grauitas corporis etiam ſine lacte in mammis.
Cibi faſtidium & horror inæqualis.
Dolor lũborũ, colli, ſincipitis, ad oculorũ radices præcipuè ſi diu ſuppreſsi ſint, nec vacuata ſit à medico mulier.
Febres etiã ardentes fiũt, & tumores in ilibus inflãmatorij, & panus qui ſuppuratus longo tempore vix ſanatur.
Vrina ægrè redditur quibuſdã, aliis omnino ſupprimitur.
Vrinæ nigricantes cum rubra ſanie tanquam fuligine miſta cum lotura carnium recèns mactatarum.
Quorũ nullũ accidit integrè purgatis mulieribus, ſed plerũ q; q̃bus mẽſes ſunt ſuppreſsi, hæc ab vtero ſympto. accidũt.

Signa & cauſſæ fluxus muliebris

Corpus totum præcipuè pituitoſum,& laxis carnibus, per vterum etiam illæſum, vt interdum per nares vacuatur.

Excernitur ſanies rubra,ſuppallida,aquoſa: Adhibitis toti corpori remediis intacto vtero ſanantur.

Si autem ſanguis effluit;qualis à vena ſecta,obſerua diligenter, an ſit vas eroſum in vtero præcipuè in collo: illud, ſanies: hoc ſanies & tactus oſtendunt.

Sanguis etiam interdum in pregnantibus excernitur,ſi ora venarum in ceruice aperiuntur. Mammarum item habitus,vteri & fœtus diſpoſitionem ſign.aph.37.38.48.lib.5.

Ex deiectione ſigna propria affectuum ventriculi,inteſtinorum,lienis,hepatis, partium vicinarum, interdum totius corporis perpauca accipiuntur: ſic ex vrina,colis,veſicæ,vreterum,renum,hepatis,lienis, pulmonis,thoracis,partium vicinarum,aliquando & totius corporis affectuum ſigna ſumuntur. Affectæ verò partes & affectus ipſi per ſigna alia cuique parti affectæ conuenientia,diſtinguntur.

Phlegmones & aliorum in cole tumorum ſunt viſui & tactui manifeſtiſsima ſigna.

Signa vlceris in colis meatu

Dolor in parte vlcerata,præſertim vrina fluente per vlcus ablato ramento & ſordibus deterſis purum, cum qua etiam excernitur ſi quid in vlcere reſedit.

Pus vrinâ præuenit,quod ab vlcere veſicæ,vreterum, renum,vrinæ tantò magis miſtum eſt,quantò à loco remotiore deſcendit.

Gonorrhœa autem. i. inuita & aſsidua ſeminis excretio, ſi fiat pudendo intento à conuulſione eſt partium ſpermaticarum: ſi laxo, ab earundem imbecilla retentrice & coctrice.

Priapiſmus, id eſt,pudendi totius in longum & latum inuita auctio ſine libidinis deſiderio à ſpiritu inflante,vel ibi genito, quod rarum eſt,vel per patentia arteriarum pudendi ora effuſo, quod ſæpius fit, præſertim in quibus inſueta eſt à venere multa abſtinentia,aut cinctura inſueta cum æquitatione,ambulatione,vel ex vſu multo ciborum acrium,aut decubitu ſupino.

Signa prognoſtica ſalutis aut boni, in morbis acutis ſumuntur à facultatum noſtrum corpus diſpenſantium (in quibus noſtra eſt vita) maximè vitalis,deinde animalis, tertiò naturalis paruo in ægris receſſu à ſtatu ipſarum ſecundum naturam,& qui ſanis ipſis inerat. Signa autem mortis,aut mali à magno receſſu. Receſſum hunc indicant actiones & opera dictarum facultatum magis aut minùs læſa pro morbi ma

gnitudine. Quæ omnia Hippocrates in epidemiis, prorrheticis, aphorismis, prognosticis abundè persecutus est, positque cui libitum eri omnia, in læsas tres facultates regerere.

Signa crisis futuræ

Status & summus vigor morbi adest potiùs quàm augmentum
Nam in principio & declinatione non fit crisis.
Signa coctionis perfectæ adsunt in vrinis, si affectus est in genere venoso, vt febris: in sputo, si affectus est partium spiritaliū vt pleuritidis peripneumonia.
Die aliquo vel critico, vel criticis intercidente est indicata per aliquam vacuationem, vt sudorem, hæmorrhagiam, deiectionem, vrinas, vomitum, quamuis aliquando non indicatur.
Dies criticus adest, aut intercidens, vt 4. 7. 9. 11. 14. 17. 20.
Subita præter rationem in corpore fit perturbatio, inquietudo, subsultatio.
Natura celeriter & vehementer à morbo irritatur.
Noua & insolens spirandi difficultas.
Mentis alienatio repentina, & delirium.
Tolerandi morbum subita difficultas sine ratione.
Visus, auditus, sensuum aliorum prostratio.
Nox aut dies accessionem (in qua futura est crisis) præcedens grauis & molesta, turbata scilicet natura in secernendo bona à malis, & hæc præparando ad excretionem.
Rigor à bile flaua vehementer mota in febre ardēte. aph. 58. li. 4.
Quæ præcedit aluus præter rationem astricta, vel vrina suppressa, vel ambo simul, tunc sudor multus superuenit necessariò. Vrina autem sola suppressa cum deiectione pauca, etiam sudo res: cùm multa, crisis per hanc fiet, aut solam, aut etiam vomitum, si eius signa adsint: idque æqualiter, vel inæqualiter, pro naturæ motu & indiciis vtriusque.
Pulsus inæqualis precipuè in crisi periculosa, & cum magna naturę pugna.
Accessio anteuertit longior est & vehementior.
AEstus intolerandus.
Inquietudo maxima.
Sitis inexpleta, frigidę summa cupiditas.

Febris salubris, & cū signis salubribus, sed protracta non soluta, vt ad diem vicesimum, & diuturna ac tarda, sine dolore à phlegmone vel caussa externa, hyeme magis.
Morbus aut calidus, sed cum viribus imbecillibus: aut frigidus,

Signa crisis futuræ per abscessum, in febre mitiore & diuturniore

In articulos, vel glãdulas, aut alias partes

In quauis parte

sed cum viribus robustis. Nam si calidus & vires robustæ, per excretionẽ soluetur: si frigidus & vires imbecillę, aut ęgrum iuglat, aut tardissimè vix coquetur.

AEtas minor annis 30. aut. 35. Nam senibus minùs fiunt abscessus ob virium imbecillitatem, etiam si febris sit diuturnior. Infrà autem annos 30. magis & citiùs fit abcessus.

Vrinæ tenues & crudæ longo tempore. Nã multæ, & cũ plurima hypostasi, paulatim coqui & solui morbum sig.

Superiores vt glãdulas collí & parotides dicuntur

Morbus præcipuè non diuturnus.
Somnus grauis.
Dolor capitis vehemens.
Capitis & temporum grauitas.
Surditas repentina & præter rationem.
Respirandi difficultas aliquandiu sine caussa manifesta.
Hypochondria semper mollia & indolentia.
Respiratio aliquandiu difficilis, subita, sine caussa manifesta, mox quiescens.

Inferiores

Morbus diu durauit.
Vrina tenuis, cruda, multò tempore mictã.
Circa hypochõdria aliquid phlegmones & caloris in peripneumonia, huc repere humores sig.
Grauitas, tensio, phlegmone, dolor inferiorum partium.
Nullum ex signis parotidum apparuit.

Quancunque

Morbus acutus & calidus.
Crisis imminens in primis circuitibus.
Signa excretionis alicuius propria adsunt.
Nulla abscessus signa adsunt.
Pulsus altus & vehemens.
In qua discernenda specta, vnde & in quam partem est naturæ impetus, vt defectum suppleas, & motum eius immoderatum inhibeas.

Manus nari seu scalptura admota, qua scabẽte sanguis mox erumpit.
Palpitatio partium aliquarum faciei.
Arteriarum in temporibus pulsatio vehemens.
Venarum in temporibus tumor.

Signa crisis futuræ per excretionem in febre calida, continua & ardente

Per hæmorrhagiam è naribus

Capitis, temporum, colli dolor grauis, tensiuus, pulsatorius, calidus, nunc primùm in hac perturbatione natus.

Oculorũ, & malarum, & narium rubor: interdum lachrymæ inuitæ ob fluxum multum bilis.

Ob oculos splendores ab humore flauo, caligines, hallucinationes obuersantur: quia multus humor biliosus sursum affatim elatus spiritus visorij meatum obstruit.

Hypochondrium dextrum, si nare dextra: siniſtrum, si siniſtra fluxurus bona crisi sanguis est, sursum tenditur, sine hypochondrij dolore & phlegmone præcipuè infrà annos 30. aut 35. vltra hos annos & in his vomitus magis sperandus. Hepar autem vel lien inflammata sunt causſæ & signa fluxus sanguinis, quando morbus per excretionem debet terminari.

Spirandi difficultas repentina, insolita, sanguine per thoracem ascendente & ipsum comprimente.

Vrina ante rigorem suppressa. Nam multa & cum multa hypostasi, aut eius loco deiectio liquida, impermista, biliosa, huc naturam vergere sig. & morbum hac purgari.

Pulsus repentè magnus, altus, turgidus, vehemens.

AEtas plurimo sanguine abũdans adolescẽtia. 3. pro. & aph.

Natura ægri sanguinea, aut calidior, ver, æstas, regio temperata, aut calida.

Solitæ excretiones, vt mensium hæmorr. suppressæ.

Consuetudo fluendi sanguinem per nares, in sanitate & morbis.

Crises multæ tunc per hæmorrhagiam narium.

Vomitum biliosum

Totius capitis grauitas & dolor velut mordax, & vertigo.

Tenebræ oculis obortiuntur & hallucinantur.

Stomachi (quod cor vocant) morsus & anxietas.

Labrum inferius agitatum & tremulum.

Multum ac tenue sputum per os defluens.

Rigor & frigus partium sub præcordiis priorem sign. præcipuè si paulò antè biberit vel ederit: id enim vomitum accelerabit.

Pulsus durus & inæqualis, præcipuè si humor biliosus ad stomachũ confluat, cúmq; grauet, ac mordeat, cũ ipsoq; totum œsophagũ suprà & infrà distrahat: quæ causſa est prædictorum omnium symptomatum & signorum.

- AEtas florens, natura, consuetudo victus, vitæ conditio biliosa, æstas, &c. calida, sicca consentiunt.

Signa crisis futuræ per

Deiectionem

- Manifesta sunt, non tamen propria. Si enim signa coctionis & crisis adsunt, signa autem hæmorrhagiæ, vomitus, sudoris desunt, collige crisim fortè per ventris perturbationem & deiectionem, nisi lumborū grauitas insignis, & dolor, & tensio crisim per menses in muliere prænuncient: aut etiam in viris, per hæmorrhoidas insuetas. Nam si consuetæ sint, ægrè discernitur, an crisis per illas sit futura.

- Eadem de crisi per vrinas dici possunt, & sputa, vt libro primo ad Glauconem: vt si alnus astricta sit, & signa crisis per excretionem adsint, nulla autem vomitus, sudoris hæmorrhagiæ.

Sudores

- Aluo præter rationem astricta, vel parca, & suppressio lotio.
- Rigor in febre ardente superueniens.
- Delirium in crescente accessione.
- Partes corporis externæ calidiores, rubicundiores.
- Vapor calidus in cute nouus.
- Pulsus vndosus & insigniter mollis, qualis etiam sudorem accessioni intermittentium succedentem prænunciat.

Hæ verò crises si ante signa coctionis fiant irritata natura ab humorū quantitate, qualitate, mala crisis fiet. Plura de his in crisibus Gale.

Signa neutra

1. Sanitatis & morbi indicatiua, secundum vnum neutrius significatum.
2. Quæ senibus & his qui à morbo referuntur, insunt, secundum alterum neutrius significatum.
3. Futurum morbum prænunciantia, formæ inter salubria & insalubria mediæ: de quibus hoc loco agendum nobis est.

Signa hæc tertio modo neutra seu futuri morbi, sunt ex genere salubrium signorum, sed quantitate, vel qualitate, vel tempore, vel horum duobus tribúsue mutata variant ab his, non propria ratione, qualia sunt quæ sequuntur.

Corporis moles
- Maior, minor.
- Albior, rubentior, liuidior, nigrior.
- Olens magis, minùs.

Ad motus torpor, grauitas, ingens exolutio, animi hebetudo non naturalis, & obliuio quædam insueta.

Somnus aut vigilia
- Longior, breuior, insomnia seu dormiendi impotentia.
- Profundior, leuior quàm priùs.
- Cum pluribus imaginationibus & somniis quàm priùs.
- Intempestiuus, vt diurnus pro nocturno. lib. 2. progn.

Auditus, visus, olfactus, gustatus, tactus hebetior, turbulentior.

In auditu tinnitus, strepitus, præter naturam sunt.

In visu
- Rufa, rubra, cærulea, fusca, nigra
- Rotunda, oblonga, excauata
- Gracilia, crassa

} Oculis si quis falsò prætendi credat.

In olfactu
- Odore percepta quædam qualitas fœtens nullo odore tali presente.
- Odores multos specie differentes naribus admotos, si velut similes omnes odoratus iudicet.
- Olfactio abolita.

In gustatu
- Salsus
- Amarus
- Acer, alteriúsue qualitatis

} Sapor cibi, potus, saliuæ falsò apparens.

In tactu
- Inæqualitas, compressio, spissitudo, grauitas, tensio, dispositio torpida, vlcerosa, phlegmonodes, in toto corporis habitu vel parte percepta.

Nam lassitudo spontanea morbos prænunciat. aph. 5. lib. 2.

Capitis dolor, grauitas, tensio, pulsatio insolita.

Cerebri excrementa per
- Aures
- Oculos
- Nares
- Os
- Palatum
- Suturas

} Qualitate, quantitate, tempore, mutata.

Sternutamenta plura, pauciora quàm secundum naturam.

Hæc signa sunt neutra, id est, futuræ ægritudinis facultatis animalis, vel domicilij eius cerebri, vel partium per quas dictæ actiones obeũtur: vel cũ iis consentientiũ, si multa sint, magna & diuturna.

Sputum vel screatum
- Crassius, tenuius, mistum bile, sanguine, magis, minùs: spumosum plùs, minùs.
- Copiosius, parcius.
- Facilius, difficilius.
- Albius, rufius, flauius, rubrum magis, liuidius, nigrius.
- Olens magis, minùs.
- Tempore insolito.

Expiratio, inſpiratio à naturali mutata magnitudine, vehementia, velocitate, frequentia aëris attracti, reiecti, quantitate, qualitate, diſpoſitionem morboſam cordis, pulmonum, thoracis, aut etiam totius, ſed his cum toto conſentientibus prænunciat, vti & tuſsis ſicca, humida, frequens, rara, vehemens, remiſſa.

Appetentia cibi, potus.
- Copioſioris ſeu immodica cupiditas
- Parcioris ſeu diſſoluta, & minor quàm priùs in cibo & potu voluptas
- Non vſitati. i. calidi, frigidi, humidi, ſicci, vel aliter inſoliti
- Tempore non conſueto vrgens

Morboſam diſpoſitionem ventriculi aut partium ei conſentientium, aut totius portendet.

Vomitus materiæ
- Cibi, potus, humoris alicuius vt pituitæ, bilis alterutrius, ſanguinis ſeu alborum, pallidorum, flauorum, rubrorum, viridium, liuidorum, nigrorum, & omnium colorum ſimul.
- Copioſior, parcior, inſuetus.
- Craſſæ, tenuis.
- Miſtus, ſyncerus.
- Hoc illo ſapore alieno à cibis præditæ.
- Putris, fœtidæ.

Si modò hæc ſponte naturæ accidant, non præſumptis nec admotis, nec guſtatis, neque olfactis, neque viſis, neque cogitatis, quæ appetentiam talem, vel vomitum excitent.

Venus & veneris abſtinentia
- Immodica. Nam ſuus cuique modus.
- Parcior
- Intempeſtiua

Hepatis & venoſi generis morboſam diſpoſitionem auguratur.

Si hæc propenſione naturæ ſola accidant. Nam ſi quis voluntate venerem cohibet, vel in eam profuſior, vel intempeſtiuus eſt, ad animalis facultatis diſpoſitionem refertur talíſque venus morborum cauſſa eſt, non ſigum lędendę concupiſcibilis facultatis in hepate reſidentis.

Vacuatio alimenti vel excrementi halituoſi, humidi, ſicci
- Copioſior vel parcior quàm ſecundum naturalem conſuetudinem.
- Calidioris, frigidioris, humidioris, ſiccioris, ſeu durioris, magis, minùs olentis.
- Colore, conſiſtentia variantis à naturali.
- Intempeſtiua ſeu citiùs, tardiùs, quàm conſueuit per integram ſanitatem.

Hæc morbum portendit prędipuè partis à qua id alimentum vel excrementum excernitur: poteſt etiam totius corporis morbum prænun-

ciare consueti per dictas partes excrementa sua vacuare, aut cuius magno iam malo alimenta ex parte toti consentiente vt ventriculo, hepate, vacuentur.

Singultus, ructus, flatus, maior, minor frequentior, rarior, olens magis, minùs, dispositionem morbosam partium à quibus excernuntur, prænunciant.

Morsus, vel alius dolor mordens
- Ventris, intestinorum in deiectione.
- Stomachi, in vomitu.
- Vesicæ, in reddenda vrina.
- Penis, in reddendo etiam spermate.

Harum partium aut aliarum per has inanitarum, affectum aliquem timendum ostendunt.

Deiectio
- Chylosa, purulenta, cruenta, ramentosa, lumbricis mista, aut ceu muco, pinguis.
- Copiosior, parcior, asperior, inæqualior quàm consueta.
- Corpulentior, coactior, durior, liquidior, spumans.
- Albior, pallidior, vel aliter coloratior.
- Graueolentior solitò.
- Cum flatibus pluribus, paucioribus.
- Tempore non consueto reddita, astricta.

Si cibus, potus quantitate, qualitate, ordine sumendi modo non est mutatus, nec aliunde accessit mutationis causa, vt flatus aquilonis, sumpta vel admota purgantia, vel cohibentia alimenta vel medicamina, &c.

Vrina
- Copiosior, parcior. Aph. 83. lib. 4.
- Purulenta, cruenta. Aph. 81. lib. 4.
- Sabulosa, lapillosa.
- Calidior, minùs calida.
- Crassior, tenuior, pinguis, citiùs, tardiùs, nunquam tenuata, turbata.
- Albior, pallidior, rufior, flauior, rubentior, liuidior, nigrior.
- Olentior aut minùs olida.
- Intempestiua, inuita facilis, difficilis.
- Cum hypostasi, encoremate, nebula multa, pauca, nulla.
- Substantia, consistentia colore, odore, situ, leuitate, ordinata, inordinata.

Affectus renum vreterum, vesicæ vrethræ, aut consentientium his partium, aut totius venosi generis aliquos ostendit, si talis

vrina ſit ſponte naturæ non mutata præcedenti & recenti victus ratione, vt potu largo vini albi, aut aliorum diureticorum, &c.

Meium vel hæmorrhoidū fluor
- Copioſior, parcior quàm ſit ex vſu, abolitus ante annos.
- Qualitate præter naturam, vt ſi bilioſior, atrior, craſſior, tenuior, verſicolor ſit ſanguis, olens magis, minùs, ſapore alieno à conſuetudine ſine cauſſa externa recenti.
- Intempeſtiuus, vt fluor menſium in grauida muliere. Aph. 60. lib. 5.

Sudor totius vel partis, & ſenſilis transpiratio
- Largior, parcior, pinguior ſolitò & quàm conueniat, abolitus.
- Calidior, frigidior, olentior conſuetò.
- Intempeſtiuus, vt mox à cibo, ſine cauſſa manifeſta, vt motu aliquo corporis, animi, vel cauſſa aliqua externa, calore ſuo ſudorem irritante.

Ac vt ſimpliciter dicam, quæcumque ſanis inerant, vt actiones animales, vitales, naturales integræ, quatenùs ſano illi datum eſt, nunc acta, vel minuta, vel quantitate, vel qualitate, vel tempore mutata, ſunt hoc modo ſigna neutra, & futuræ ægritudinis.

Deinde quę ex genere ſunt inſalubrium, vt læſio prędictarum actionum parua, vigilia, hallucinatio, laſſitudo, dolor, ſternutamentum, ſingultus, ructus, vomitus, crepitus, ſitis, ſed minora his ſymptomatis & ſignis quæ morbis adſunt: hoc modo neutra quoque dicuntur. Omnia enim quæ toto genere præter naturam ſunt cùm modica ſunt, & nondum firma, nec adhuc actiones conſuetas impediunt, hoc eſt, nondum homo ægrotat, neutram diſpoſitionem adeſſe ſignificant, & futurum morbum prænunciant: præſentem verò oſtendunt eadem, ſi actiones conſuetas iam inſigniter lædunt. Diſpoſitionis enim neutrius terminus eſt actionis læſio ſenſibilis, quandiu ſcilicet vigore ſuo facultas diſpoſitionem præter naturam ſuſtinet.

Eadem igitur ſigna, ſalubria, vt vomitus criticus: inſalubria, vt vomitus crudo adhuc morbo, & per quem non purgantur, qualia oportet: vel neutra, ſi paruus ſit & facilis, & propè voluntarius, ac qui prohiberi etiam ſine auxilio poſsit, ſed diuerſis reſpectibus, ſeu ad aliud & aliud relata.

Ex prædictis perſpicuum eſt, ſigna ſalubria, inſalubria, & neutra ex eiſdem ſumi, ſed mutatis, vt actione ſanorum integra, vel ad integram in morbis redeunte, excretorum quantitate, qualitate, tempore naturali, vel ad naturalem, redeunte & inclinante, ſalubria: ex iiſdem pa-

rum mutatis & quod percipi vix queat, neutra: mutatis insigniter, vt iam ne sensum quidem lateant, insalubria.

Poteram hæc multò fusiùs, & quædam, ordine etiam meliori tradere: sed mihi ipse satis feciſſe tibi abundè videor, tradita signorum in quouis affectu inueniendorum methodo amplissima. Quæ tu sparsim apud Galenum & alios scriptores non omnino malos inuenies, signa alia affectuum, causſarum, aut quarundam etiam partium affectarum, tibi non fuerit difficile illa in locum idoneum congerere. Et nos ipsi quæ hoc commentario desiderari possunt, fortasse aliàs fœliciùs suggeremus.

FINIS.